

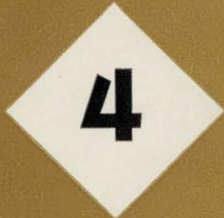
revista arhivelor

ANUL XLIX

VOL. XXXIV

Nr.

4

DIRECȚIA GENERALĂ A ARHIVELOR STATULUI
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Revista Arhivelor

ANUL XLIX

VOL. XXXIV

Nr. 4

BUCUREȘTI

1972

<https://biblioteca-digitala.ro> / <http://arhivelenationale.ro>

COMITETUL DE REDACȚIE

Vasile ARIMIA, Florea BOERAȘ, Ioana BURLACU, Ștefan HURMUZACHE redactor șef,
Dumitru IVĂNESCU, Ion MĂRCUȘ, Maria PÎRVULESCU, Ioan FUȘCAȘ, Ion RANCA, Maria
SOVEJA, Gheorghe UNGUREANU.

Redactori: Ioana BURLACU, Mioara TUDORICĂ

Secretar de redacție: Rodica ILIESCU

Coperta: Valentina BOROȘ

REPUBLICA — DEZIDERAT AL GÎNDIRII ȘI LUPTEI POPORULUI ROMÂN, PENTRU LIBERTATE, DEMOCRAȚIE ȘI PROGRES SOCIAL

NICOLAE PETREANU

La 30 decembrie 1972, poporul nostru va sărbători împlinirea unui sfert de veac de la proclamarea Republicii — eveniment care a marcat cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare, aliată cu țărănimea, trecerea României într-o nouă etapă de dezvoltare a sa — etapa revoluției socialiste.

Proclamarea Republicii cu un sfert de veac în urmă, a reprezentat începutul unei lupte îndelungate de către Partidul Comunist Român, de către forțele înaintate ale societății românești pentru libertate, progres social și independență națională, împotriva regimului burghezo-moșieresc și a intervenției străine, a fost rezultatul nemijlocit al schimbărilor social-politice îndeplinite în România după cel de-al doilea război mondial prin lupta clasei muncitoare și a aliaților săi.

În cei 25 de ani care au trecut de la memorabilul eveniment, România a străbătut un drum glorios, marcat de profunde și radicale prefaceri care au schimbat din temelii configurația social-economică și politică a țării, viața întregii națiuni. Toate realizările obținute de poporul nostru în anii construcției socialismului sînt indisolubil legate în conștiința maselor, de existența și politica înțeleaptă marxist-leninistă a partidului comunist sub a cărui conducere poporul nostru făurește societatea socialistă multilateral dezvoltată.

Republica Socialistă România, făurită prin lupta revoluționară a poporului, prezintă astăzi imaginea unui stat socialist cu o economie în plin avînt, cu un regim politic strîns legat de popor, cu o viață cultural-științifică înfloritoare, care asigură ridicarea sistematică a gradului de civilizație și bunăstare al poporului. Progresele mari ale societății noastre, organizarea puterii de stat demonstrează convingător că republica socialistă s-a dovedit cadrul social-politic cel mai adecvat pentru îndeplinirea marilor aspirații de mai bine ale poporului român, forma de organizare statală care a permis și permite realizarea idealurilor și îndeplinirea aspirațiilor care i-au animat de-a lungul veacurilor pe cei mai buni fii ai poporului, pe cei mai luminați patrioți de a realiza o societate mai bună, mai dreaptă pe pămîntul patriei.

Problema formei de guvernământ a statului, văzută ca mijloc de exercitare a puterii politice, a preocupat în decursul timpului mințile cele mai luminate, forțele progresiste ale societății. Împrejurările istorice au făcut ca vreme de secole poporul român să trăiască divizat în state separate : Țara Românească, Transilvania și Moldova, stare de lucruri de altfel proprie întregii orînduiri feudale. Despărțit prin vitregia vremurilor și aflat veacuri de-a rîndul sub dominație străină, poporul român a fost nevoit să poarte o luptă continuă pentru apărarea pămîntului străbun, a ființei naționale. Dar, în ciuda acestor vicisitudini, poporul român și-a păstrat și afirmat atributele esențiale ale personalității sale, asigurînd prin muncă, hărnicie și talent, dezvoltarea vieții materiale și spirituale. Valorile de civilizație și cultură, în care s-a întruchipat geniul creator al poporului nostru, au fost transmise din generație în generație și ridicate continuu pe noi trepte ale progresului.

Pe măsură ce devenea conștient de menirea și rolul său în spațiul în care trăia, lupta pentru libertate și independență a poporului s-a intensificat, cuprinzînd mase tot mai largi : țărani iobagi și liberi, țigoveți, mai tirziu muncitori și cărturari. Această luptă mai puternică sau mai înceată, dar continuă, a stimulat puternic gîndirea progresistă, i-a inspirat idei înaintate privind forma de organizare statală. În decursul veacurilor, „exprimînd aspirațiile de libertate și independență ale poporului — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — patrioții cei mai luminați au năzuit către o formă de stat democratică, progresistă, care să asigure libertate și dreptate socială pentru cei mulți, neatîrnarea politică și înflorirea economică a țării, să înfăptuiască dreptul sacru al poporului de a fi singurul stăpîn în patria sa strămoșească”¹.

Reprezentînd un obiectiv al luptei de emancipare, precum și un loc determinant în cadrul gîndirii social-politice și filozofice românești, concepțiile republicane au început să se manifeste mai cu putere, în secolul al XVIII-lea în sinul boierilor, făcînd parte din starea a doua și mai ales a treia, care nemulțumiți de privilegiile marii boierimi, căutau o schimbare a lucrurilor. Punînd sub semnul întrebărilor stabilitatea domniei, unii boieri, reprezentanți de prestigiu ai culturii, întocmesc felurite planuri de reformă, proiecte în care scot în evidență trăsăturile și binefacerile unui regim politic mai democratic, republican.

Primele încercări de a defini, în spiritul epocii, noțiunea de republică, sînt cele ale stolnicului Constantin Cantacuzino care a arătat că într-o astfel de formă de guvernământ conducerea este a tuturor și nu numai unul are dreptul să poruncească.

Revoluția burgheză din Franța, care în septembrie 1792, a abolit monarhia proclamînd republica a avut un puternic răsunset și în țările române. Boierimea, animată prin tradiție de tendințe centrifuge, a văzut în experiența politică franceză un mijloc prin care putea să-și atingă, fie și parțial scopurile : îngrădirea atributelor domnului. Inspirate din apus sau de proveniență autohtonă, proiectele și planurile de reformă statală, în care se subliniază cu interes susținut și simpatie evidentă ideea de republică capătă un contur mai precis. În acest context a fost elaborat

¹ Nicolae Ceaușescu, „România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste”, Edit. politică, București, 1968, p. 117.

proiectul de reformă intitulat „Plan sau o reformă de oblăduire republicească aristo-dimocraticească”² a logofătului Dimitrie I. Sturza, care reflecta preocuparea boierimii de a-și asigura un rol mai activ în conducerea statului. Potrivit „formeii” sale de oblăduire întreaga putere politică urma să fie concentrată în miinile a două divane : „cel mare” format din 15 boieri care „va avea toată grija izvodirii capetilor prăvălnicești asupra sa, și datorie să străjuiască de toată trebuința și orinduiala stăpînirii republicii”³ și „Divanul cel prăvelnicesc”, investit cu puteri în aplicarea legilor „fără de nici un adaus sau scădere”. Proiectul mai prevedea și un al treilea divan „de jos” care avea un rol general reprezentativ, deputații din acest organism fiind aleși dintre „oamenii drepți, cu iubire de patrie, gospodari în județ, boieri sau nu”.

Dezideratul republican, privit și trecut prin filtrul intereselor de clasă ale mării sau micii boierimi cu limitele inerente ale epocii, a fost pus într-o lumină mai clară de către iluminiștii români. Înțelegînd republica ca o formă superioară de organizare politică, de pildă Ion Budai-Deleanu, a supus instituția monarhiei unei critici virulente, înscriindu-se prin lucrările sale ca un merituos precursor al spiritului antidinastic. Proiectele și încercările de reformă a statului întreprinse de unii reprezentanți ai boierimii au suferit eșecuri. Menită să servească doar o singură clasă, boierimea, oblăduirea republicană imaginată, a fost respinsă de însăși dezvoltarea societății în etapa dată.

În condițiile destrămării feudalismului și ale dezvoltării capitalismului, burghezia a inițiat, prin reprezentanții ei cei mai activi, unele acțiuni menite să ducă la instaurarea unei forme de stat republicane în conținut. Astfel, la Sibiu a fost organizată, în 1834, o conspirație cu ramificații și în alte centre din Transilvania, în Banat și în Țara Românească care și-a pus drept scop unirea românilor de pe ambele versante ale Carpaților într-o republică democratică, în care să se legifereze votul universal și împroprietărirea țăranilor⁴.

În 1839, comisarul Leonte Radu a plănuțit o lovitură de stat în capitala Moldovei⁵ iar în 1840 D. Filipescu, împreună cu un grup de revoluționari printre care se afla și Nicolae Bălcescu, a pus la cale un complot care avea drept scop răsturnarea guvernului cît și „o altă oblăduire”^{*}.

Revoluția de la 1848, eveniment de mare anvergură națională, a creat un climat politic și ideologic favorabil afirmării și fundamentării teoretice ale ideii de republică. O întreagă pleiadă de gînditori patrioți ca Cezar Bolliac, Eftimie Murgu, C.A. Rosetti, Dimitrie Bolintineanu și mai ales Nicolae Bălcescu au militat cu vigoare pentru progresul și prosperitatea țării, pentru o nouă orinduire bazată pe libertate, egalitate, fraternitate.

² N. Iorga, *Istoria românilor*, vol. 8, București, 1938, p. 303—304.

³ Ibidem.

⁴ C. Gölner, *Conspirația emigrantului polonez Adolf David*, în „Revista istorică”, XXII, 1937, nr. 7—8, p. 235—249.

⁵ V. Popovici, *Date noi despre organizația confederativă din 1839*, în „Studii și cercetări științifice”, Iași, 1950.

* Comisia însărcinată cu cercetarea complotului a ajuns printre altele la concluzia că scopul acestuia fusese : „O republică Românească, pe care s-o organizeze guvernul revoluției « directoratul » compus din 6 membri și un președinte...” (Gh. Bogdan Duică, „Eftimie Murgu”, București, p. 99).

Revoluționarii români preconizau realizarea unității tuturor românilor într-un stat republican care să asigure suveranitatea poporului. Atît guvernul provizoriu din Țara Românească din vara anului 1848, cit și Comitetul Național Român din Transilvania au avut, în ciuda unor ezitări și contradicții, caracterul unor guverne democratice și republicane.

Înseriind pe steagul ei lozinca înlăturării feudalismului, revoluția de la 1848 a deschis drumul unor mari prefaceri și transformări în structura societății, în înfăptuirea unor idealuri fundamentale ale poporului nostru. Ea a aprins flacăra spiritului revoluționar în țările române, a dezvoltat și mai puternic conștiința de sine a poporului, convingerea locuitorilor celor trei state românești asupra necesității unității naționale în cadrul frontierelor aceluiași stat.

Ferm convins că adevărata suveranitate a poporului este pe deplin realizabilă numai într-un stat democratic, Nicolae Bălcescu a militat pentru acea formă de organizare statală în care „...poporul va fi suveran, adică stăpîn pe sinesî”. Republica „...este un Stat în care oamenii adunați îngrijesc singuri de soarta lor, fără a-și pune stăpîni pe cap, avînd în lucrarea lor drept regulă dreptatea și drept țintă frăția”, stat în care „...poporul nu ascultă decît de slujbași aleși de dînsul...”. Acești slujbași sînt deopotrivă cu toți ceilalți oameni. Ei poruncesc numai în numele poporului și sînt datori a lucra numai pentru dînsul... și stînd totdeauna gata a da înapoi slujba cu care au fost însărcinați...⁶

Declarînd un război necruțător tuturor regimurilor despotice militanțul politic de orientare progresistă, Simion Bărnuțiu, a combătut cu tărie principiul monarhic. După el, republica română reprezenta cadrul propice în care poporul putea să obțină drepturi și libertăți. În același timp, gînditorul transilvănean sublinia necesitatea ca republica română să trateze și minoritățile — ca „membri ai corpului național”.

Patriotismul ardent, dragostea și devotamentul față de popor, și-au găsit întruparea într-un grad înalt și la C.A. Rosetti. Pentru el, lupta poporului român în vederea înfăptuirii idealurilor de eliberare și unitate națională trebuia să fie strîns legată de lupta celorlalte popoare care aveau țeluri asemănătoare. „Vom o republică română — scria Rosetti — și o s-o dobîndim îndată ce ne vom uni cu noi înșine și cu celelalte popoare revoluționare, mai ales acum, cînd se va deschide lupta cea mare între tiranie și libertate, între privilegiu și popoare”⁷.

Alături de Nicolae Bălcescu și de ceilalți exponenți ai ideilor înaintate, Cezar Bolliac a susținut și militat pentru revendicările cele mai radicale ale timpului. Participînd nemijlocit la revoluția maghiară și pronunțîndu-se hotărît pentru lupta comună a popoarelor din Transilvania, Bolliac scria în martie 1849 la Brașov în ziarul „Expatriatul”: „Fraților români...” Pătrundeți-vă odată de acest adevăr: astăzi nu sînt luptele între cutare și cutare nație, între cutare și cutare împărat; astăzi este o singură luptă în toată Europa; ea este lupta între libertate și tiranie, între popoli și dinastii. Dinastiile se strîng și-și dau mîna din toate părțile spre a-și propti tronurile ce se surpă și toată speranța ce le-a rămas este neînțelegerea și învrăj-

⁶ N. Bălcescu, *Opere*, vol. I, Edit. Academiei R.P.R., București, 1953, p. 350.

⁷ „Rusia” (scris în 1852), Publicat în volumul *Scrierile lui C. A. Rosetti*, București, 1887, p. 14.

birea popoarelor între dinsele : cind odată popoarele își vor cunoaște adevăratul interes, atunci lupta aceasta va înceta”⁸.

După înfrângerea revoluției de la 1848, mișcarea națională pentru unire a căpătat un puternic impuls, a atras și captat toate energiile și simțămintele poporului.

Trecută pentru un moment în planul doi al actualității politice-ideea de republică a continuat să existe în subsidiarul preocupărilor spiritelor înaintate ale epocii. Crearea statului național modern a constituit o premisă esențială în lupta pentru cucerirea independenței de stat, a înaintării țării pe calea progresului, polarizând aspirațiile de unitate ale românilor aflați încă sub dominație străină. Alexandru Ioan Cuza care nu era „os domnesc” și fusese ales în fruntea statului, odată cu înfăptuirea actului unirii, era considerat un fel de președinte de republică în spiritul aceluia „domn responsabil” preconizat de programele revoluționarilor pașoptiști. După cum ni-l prezintă contemporanii se pare că el se apropia chiar de imaginea pe care republicanii și-o făcuseră despre cum trebuia să fie un președinte de republică. Astfel, Dimitrie Bolintineanu menționa în ale sale memorii că Vodă Cuza „nu era străin în patria sa, cunoștea oamenii și lucrurile” și că el „primea plîngerile tuturor și orice om neîndreptățit de ministru afla încă la palat protecție. Tronul nu era străin de popor în păsurile lui”⁹.

Aceste convingeri și calități manifeste, care caracterizau personalitatea domnitorului, l-au determinat pe scriitorul și profesorul universitar de o excepțională erudiție G. Călinescu să afirme că Al. I. Cuza a fost propriu-zis „întiul nostru președinte de republică, fiind ales pe un timp limitat, fără veleități de a-și constitui o dinastie”¹⁰.

Reformele înfăptuite și popularitatea crescîndă a domnitorului i-au atras opoziția forțelor conservatoare și reacționare, care în noaptea de 11 februarie 1866 l-au înlăturat de la conducerea statului.

Evoluția țării în deceniile care au urmat, a cunoscut profunde transformări în structura socială și în dispunerea forțelor de clasă. Treptat relațiile dintre clase au devenit mai complexe, viața politică și ideologică s-a diversificat și amplificat, întregul mecanism de stat cunoscînd un proces de modernizare.

Contradicțiile din rîndul forțelor sociale dominante, agravate și ca urmare a modificărilor continui privind ponderea celor două clase sociale la conducerea țării — burghezia și moșierimea — au declanșat acțiunea cercurilor diriguitoare care s-au orientat către aducerea în țară a unui domn dintr-o familie domnitoare străină.

La recomandarea lui Napoleon al III-lea, împăratul Franței, și cu consimțămîntul guvernului Prusiei și personal al lui Bismark, a fost adus și „uns” domn, în 1866, principele Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, nepotul regelui Wilhelm I, înrudit cu Napoleon al III-lea.

Înscăunarea dinastiei de Hohenzollern-Sigmaringen pe tronul României în 1866 a declanșat un puternic și permanent protest, institu-

⁸ „Expatriatul” din 25 martie 1849, Brașov.

⁹ D. Bolintineanu, *Cuza Vodă și oamenii săi. Memoriu istoric*, București, 1870, p. 56—57.

¹⁰ „Națiunea” nr. 548 din 26 ianuarie 1948.

ția monarhiei devenind obiectul unor critici vehemente din partea tuturor forțelor sociale și curentelor înaintate din gândirea social-politică a țării. Începînd cu democrat-revoluționarii de la 1848 și continuînd cu reprezentanți curentelor de nuanță radical-republicană din ultimele două decenii ale secolului trecut, s-a desfășurat o amplă activitate de demascare a cîrdășiei dintre forțele reacționare și monarhice, militînd, cu unele inconsecvențe, pentru o formă de guvernămînt republicană.

Referindu-se la geneza curentului antidinastic și la evoluția acestuia în decursul anilor, Gr. Ventura scria în 1888 că antidinasticismul a existat din ziua în care Carol a pus piciorul pe pămîntul românesc. „Antidinasticismul — conchidea Ventura — nu mai este un simțămînt inconștient ce zace în inima poporului ; el a devenit ideea cea mai populară din țara noastră”¹¹. Într-un mod asemănător privea această chestiune cunoscutul om politic și publicist cu vederi înaintate Alex. V. Beldiman, care arăta că „Acest curent antidinastic nu l-am creat noi, ci el ne-a creat pe noi. El exista într-un mod latent, era în inima tuturor de la un capăt la altul al țării. Antidinasticismul este simțămîntul adevărat al majorității românilor”¹².

Idealul republican continua să fie viu în conștiința maselor. Bogatele tradiții ale luptei pentru republică, afirmate încă la mijlocul secolului trecut, stimulau gândirea democrat-progresistă, atrăgînd în lupta antidinastică pături noi tot mai largi de intelectuali și personalități cu vederi democratice ale vieții politice din țara noastră. Reprezentînd concepțiile și interesele maselor mijlocii de la orașe și sate, curentele radical și cel democrat republican se manifestau atît în presa literară cit și în cea politică. În slujba luptei împotriva monarhiei și-au pus pana și talentul numeroși intelectuali, publiciști de renume ca : Gh. Panu, Alex. Beldiman, C. Bacalbașa ș.a. Scoțînd în evidență neajunsurile instituției monarhiei, Gh. Panu a ajuns la concluzia necesității înlăturării ei, indicînd soluția potrivită : „Defectele și inconsecvențele regalității nu-și pot găsi remediul tot în regalitate... remediul defectelor regalității constă în suprimarea ei radicală... să începem a prepara spiritele pentru o altă formă de guvernămînt, în care rege și dinastie să lipsească”, — scria el în 1889¹³.

Militînd pentru aceleași idei Alex. Beldiman sublinia că „Ideea republicană nu este o plăsmuire ideală, dimpotrivă ea este realizată în multe țări și ceea ce poate da loc la discuție cînd se propune în țara noastră realizarea sistemului de guvernămînt republican, ... poate să fie numai chestiunea de a alege forma de republică ce s-ar potrivi țării noastre”¹⁴. Al. Beldiman, socotea că dezideratul republican și toate binefacerile acestuia puteau fi îndeplinite în cadrul orînduirii burgheze.

Odată cu apariția și afirmarea pe arena istoriei a clasei muncitoare, forța cea mai înaintată a societății, purtătoare consecventă a idealurilor de progres, de eliberare socială și națională ale poporului român, ideea republicană și lupta antimonarhică au căpătat un caracter mai larg, fiind ridicate pe o treaptă superioară.

¹¹ „Adevărul” din 1 octombrie, 1888.

¹² Ibidem din 15 decembrie, 1888.

¹³ „Lupta” din 5 ianuarie 1889.

¹⁴ „Adevărul” din 4 iulie 1890.

Gîndirea socialistă lega intim idealul republican de înfăptuirea unor profunde transformări sociale, subliniind că nu înțelege mișcarea republicană fără „mișcarea socialistă română”. Cu multă convingere au fost exprimate aceste țeluri programatice de către C. Dobrogeanu-Gherea în articolul său „Socialismul și republica”. „Dacă noi — scria el — vom putea organiza pe muncitori și a-i face să capete stăpînirea politică, dacă prin această stăpînire politică vom putea ca mijloacele de producere, unelte și pămînt, să nu fie în mîna unei singure clase ci în mîna națiunii întregi, dacă prin aceste mijloace am pus în neputință de a se exploata și jefui om pe om... atunci domnia burgheză va dispărea, domnia silniciei și jafului nu vor mai fi, alcătuirea societății de azi va pieri cu toate instituțiile ei, cu armata, regalitate, poliție etc.”¹⁵

Deși legau în mod just cauza republicană de eliberarea socială, unii socialiști români, împărtășeau părerea că muncitorii nu trebuie să adere la curentul republican burghez. Abia mai tîrziu reluînd acest aspect, ziarul „România muncitoare” intervenind în polemica dintre revista „Facla” și unele ziare burgheze cu privire la forma de stat monarhică sau republicană, a reliefat caracterul progresist al instituției republicane față de cea monarhică”. „Republica este forma cea mai prielnică pentru dezvoltarea democrației burgheze”, ca atare socialiștii români se declarau gata să sprijine „orice mișcare care ar tînde spre mai multă democratizare a țării”, deoarece, proletarietului, se scria în articolul « Republică », „nu îi este indiferent dacă trăiește în regimul monarhic constituțional sau în regim republican”¹⁶.

În împrejurările economice și politice de la sfîrșitul secolului al XIX-lea atitudinea socialiștilor în problemele formei de guvernămînt s-a caracterizat printr-o combativitate mereu crescîndă. Astfel, în presa muncitorească și socialistă și îndeosebi în organul central al partidului „Lumea nouă”, au apărut numeroase articole conținînd idei înaintate. „Azi, cînd se pare că furtuna care va da jos tronurile a început să sufle — se arăta în articolul „Jos monarhia”, — nu ne mai e permis a ne face că nu știm de monarhie și de credințele noastre republicane”. Articolul se încheia cu îndemnul: „Trăiască republica” ! „Jos monarhia” !¹⁷

Sub înfrîurirea ideilor republicane ale mișcării socialiste, cercuri progresiste, democratice, personalități politice, oameni de artă și cultură, publiciști printre care I.L. Caragiale, G. Coșbuc, C. Mille, N.D. Cocea, O. Băncilă, T. Arghezi, I. Isser, C. Ressu și mulți alții, au criticat cu tărie monarhia. Toate aspectele vieții economice, politice și sociale au fost analizate și trecute prin filtrul criticii, alimentînd spiritul antidinastic.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie — eveniment de răscruce al epocii noastre — a avut un puternic ecou în România. Ideile sale au răscolit adînc conștiința clasei muncitoare, a maselor populare din țara noastră, contribuind la intensificarea luptei de eliberare socială și națională.

Salutînd revoluția socialistă din Rusia și istoricele hotărîri adoptate de puterea sovietică în primele zile, socialiștii români au chemat pe oamenii

¹⁵ „Munca” nr. 12 din 10 mai 1892.

¹⁶ „România muncitoare” din 18 martie 1912.

¹⁷ „Lumea nouă” nr. 29 din 2 decembrie 1894.

muncii din România să-și ia soarta în propriile mâini. „În lături cu clasa stăpînitoare! — se spunea într-un asemenea manifest — Vrem o Constituantă aleasă de tot poporul care să hotărască republica socială, darea moșilor la țărani, confiscarea averilor, fabricilor și a tuturor mijloacelor de producție...”¹⁸.

Înfringerile militare suferite de puterile centrale, lupta de eliberare socială și națională au creat condițiile necesare destrămării imperiului habsburgic, proces al cărui început se situează cu mult înainte de război. Pe ruinele imperiului au luat ființă state naționale independente.

În aceste împrejurări, mișcarea revoluționară și lupta pentru realizarea năzuinței seculare a poporului român — Unirea Transilvaniei cu România — au înregistrat o creștere deosebită. Marea Adunare de la Alba Iulia a hotărît, într-o unanimitate de voință realizarea năzuinței seculare a poporului român — Unirea Transilvaniei cu România.

Apreciind importanța actului unirii ca o necesitate legică a societății românești, socialiștii români, republicani prin convingere, și-au exprimat speranța că după unirea cu România vor fi posibile schimbări profunde, de structură, între care și schimbarea formei de stat.

Evoluția societății românești în anii care au urmat primului război mondial a cunoscut evenimente și procese istorice cu multiple urmări și semnificații în dinamica mișcării generale pentru progres. În angrenajul complex al acestei perioade de multiple transformări în viața economică, socială și politică, pe fondul avintului revoluționar al maselor, a crescut într-o măsură importantă forța proletariatului, capacitatea lui de a se situa în avangarda mișcării generale pentru progres; totodată s-a manifestat cu intensitate sporită mișcarea unor largi și diverse categorii sociale care s-au alăturat luptei clasei muncitoare pentru rezolvarea democratică a marilor probleme ce se puneau cu acuitate în fața societății românești.

Reflectînd starea de spirit revoluționară a maselor muncitoare și răspunzînd necesității înarmării partidului socialist cu un program cuprinzător de luptă, conducerea partidului a elaborat, la începutul lui decembrie 1918, o „Declarație de principii”, document care a avut o importanță majoră în procesul de clarificare ideologică și politică în rîndurile mișcării muncitorești. Afirmînd necesitatea întronării „dictaturii proletare în vederea realizării idealului comunist”¹⁹, declarația preconiza drept formă de stat corespunzătoare acestei etape „republica socialistă”. Corința instaurării unei republici socialiste, cuprinsă în documentul programatic amintit, izvora din convingerea socialiștilor români că este posibilă trecerea imediată la revoluția socialistă. Declarația nu ținea seama de necesitatea etapei prealabile a desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice care presupunea o schimbare a regimului politic din România: lichidarea vechii puteri a burgheziei și moșierimii și instaurarea puterii revoluționar-democratice a muncitorilor și țăranilor.

Făurirea Partidului Comunist Român în mai 1921, a exprimat o necesitate politică a timpului, decurgînd din locul și rolul clasei muncitoare ca forță socială activă pe arena vieții politicii românești. Interesată în

¹⁸ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România 1916 — 1921*, București, Edit. politică, 1966, p. 73.

¹⁹ *Ibidem*, p. 127.

cel mai înalt grad în eliberarea sa de exploatare, în transformări social-politice de natură să descătușeze energiile creatoare ale poporului, să-i asigure progresul, clasa muncitoare și-a creat instrumentul politic necesar, partidul marxist-leninist, capabil să organizeze și să mobilizeze forțele sociale interesate în dărîmarea vechii orînduiri și construirea unei noi societăți lipsită de exploatare.

Preluînd și dezvoltînd tradițiile luptei antimonarhice și republicane ale mișcării muncitorești și democratice din România, Partidul Comunist Român a îmbogățit această luptă cu noi sensuri. În noile condiții, lupta antimonarhică și republicană s-a integrat într-un mod mai cuprinzător, în lupta generală a proletariatului, a tuturor oamenilor muncii, împotriva regimului burghezo-moșieresc, pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și instaurarea dictaturii proletariatului. Organizînd lupta clasei muncitoare, a maselor largi populare, pentru eliberarea de orice exploatare și asupra, Partidul Comunist Român a pus în fața poporului dezideratul îndeplinirii republicii muncitorești-țărănești — formă de guvernămînt corespunzătoare esenței statului socialist.

O primă confruntare de idei pe aceste probleme, a avut loc în timpul procesului din Dealul Spirii, cînd militanții comuniști au afirmat cu curaj și hotărîre că Partidul Comunist urmărește „proclamarea republicii muncitorești”. Întrebat asupra țelurilor unei guvernări a muncitorilor și țăranilor, M. Macavei declara că „prin noua formă de organizare preconizăm binele și fericirea largei mase proletare de la orașe și sate, care sînt adevărata temelie a unei țări”²⁰. Comuniștii subordonau ideea de republică și lupta antimonarhică țelului înlăturării regimului monarhic burghezo-moșieresc, transformării radicale, revoluționare a societății românești în direcția socialismului. „Credința noastră nestrămutată — scria ziarul „Socialismul” cu prilejul încoronării regelui Ferdinand, în octombrie 1922 — este că singură revoluția proletară va pune capăt regimului monarhico-burghez”²¹. Arătînd că „încoronarea lui Ferdinand era determinată de faptul că marea burghezie avea nevoie de întărirea principiului monarhist de stat”, Partidul Comunist a demascăat cu toată vigoarea caracterul antipopular al acesteia.

Politica claselor dominante de conservare a monarhiei și lupta partidelor politice burgheze pentru influență asupra palatului au prilejuit pagini de critici usturătoare la adresa tronului. În anul 1923, revista „Facla” sub conducerea renumitului publicist N.D. Cocea, a publicat numeroase pamflete care loveau fără cruțare în instituția monarhiei. Citite cu nesaț, apreciate de opinia publică, articolele pamflet: „Dinastia în voiaj”, „Filmul încoronării”, „Majestatea sa și scumpetea traiului”, „Urechile regale”, „Castelul regal de la Mamaia”, ș.a. au luat aspectul unui rechizitoriu la adresa familiei regale și a susținătorilor ei. Pentru campania sa antidinastică, directorul „Faclei” a fost condamnat la un an și jumătate închisoare.

Instituția monarhiei a fost văzută și prezentată de către contemporani ca un uriaș parazit pe trupul țării. An de an, deceniu după deceniu, jefuind fără scrupule bogățiile țării și exploatînd poporul muncitor, regele

²⁰ Arhiva CC al PCR, fond nr. 96, dosar 221, f. 5.

²¹ „Socialismul” din 22 octombrie 1922.

și-a rotunjit averea devenind cel mai mare proprietar din țară și unul dintre potențatii oligarhiei financiare. În 1925, de pildă, regele Ferdinand deținea titluri și acțiuni în valoare de peste 155 milioane lei, având conturi și depozite însemnate la marile bănci din Londra, Paris, Berlin, Zürich, ș.a.²² Întocmindu-și testamentul el lăsa moștenitorilor o avere ce depășea 380.000.000 lei²³. Din lista bunurilor evaluate la această sumă nu făcea parte averea lăsată ca moștenire nepotului său Mihai și reginei Maria, care reprezenta o listă lungă de moșii, castele, imobile etc. În testament, regele își exprima regretul că n-a putut lăsa moștenitorilor mai mult, dînd vina pe condițiile de război și pe „greutățile familiale”. Luînd cunoștință de prevederile documentului, masele au apreciat așa cum se cuvine această falsă modestie a monarhului. Făcîndu-se ecoul nemulțumirilor celor care au trudit o viață pentru a rotunji averea regală, presa muncitorească și democratică scria că testamentul lui Ferdinand se caracteriza printr-o extremă meschinărie: „Nimic pentru țărănime. Nimic pentru școlile primare. Nimic pentru combaterea alcoolismului, tuberculozei și pelagrei. Totul pentru castele de sus”²⁴.

La începutul anului 1926, monarhia a fost afectată de renunțarea la tron a principelui moștenitor Carol. În acele împrejurări Partidul Comunist Român, deși activînd în condiții de teroare, a urmărit cu atenție desfășurarea evenimentelor legate de criza dinastică, avertizînd opinia publică asupra pericolului ce-l reprezenta „carlismul” pentru democrație. Combătînd atitudinea de așa-zisă „indiferență” pe care o afișau unele grupări politice, într-un articol intitulat semnificativ „Carlism sau republică” apărut în revista „Lupta de clasă”, P.C.R. arăta: „Proletariatul nu poate în genere lua, înăuntrul unui stat monarhic, o atitudine de indiferență față de problema: «monarhie sau republică»” și aceasta cu atît mai mult în România unde regele „a devenit în ultimul timp instrumentul burgheziei financiare în forme tot mai deschis despotice și absolutiste”. Criza prin care trece monarhia, se arăta în articolul amintit „ridică pe planul actualității problema republicii”²⁵. Comuniștii demascău încercările unor partide și grupări politice care încercau să creeze un „mit” în jurul persoanei lui Carol, ei militau pentru a canaliza nemulțumirile maselor în albia luptei revoluționare, de eliberare socială și politică.

Cu prilejul investirii noului regent, C. Sărățeanu, rudă apropiată cu unul din membrii guvernului și omul de încredere al lui Iuliu Maniu, fracțiunea parlamentară a P.S.D. a declarat că independent de schimbările de persoane „ce s-ar petrece în așezarea regimului monarhic... clasa muncitoare... va continua cu toate puterile să îndrepte întreaga ei acțiune pentru statornicirea definitivă a regimului democratic, singura garanție pentru dezvoltarea normală a României”. În cuvîntul său, unul din membrii fracțiunii a arătat că Partidul social-democrat este adept al republicii democratice, deoarece existența monarhiei restrînge principiul suveranității populare²⁶.

²² Arh. St. Buc. fond Casa regală, succesiunea Ferdinand, dosar 7/1927, f. 10, 17.

²³ Ibidem, f. 4.

²⁴ „România muncitoare”. Paris, anul III, nr. 58 din 15–31 august, 1927.

²⁵ „Lupta de clasă”, nr. 4–5 din iunie 1927.

²⁶ „Socialismul” nr. 26 din 15 iunie 1930.

Venirea în țară a lui Carol și proclamarea lui ca rege au fost privite cu nemulțumire de către masele largi muncitoare, care au înțeles, din propria experiență, că monarhia este incompatibilă cu democrația. Precizându-și poziția față de actul „restaurației”, presa muncitorească a făcut o amplă analiză privind împrejurările revenirii lui Carol în țară, subliniind ideea că în situația dată când instituția monarhiei se depreciasse simțitor, era de așteptat ca național-țărăniștii „să tragă concluzii spre republică, singura în concordanță cu conceptul democratic”²⁷.

Militind cu ardoare pentru republică, presa comunistă și democratică chema masele largi populare împotriva monarhiei, a dictaturii burghezo-moșierești, a stării de asediu, a cenzurii, pentru o viață liberă, democratică.

În paginile gazetelor au apărut articole avînd titluri semnificative ca : „Lupta împotriva monarhiei”, „Jos monarhia — stîlpul exploataării și asupririi”, „Trăiască republica muncitorilor și țăranilor din România”, ș.a., în care se făcea un aspru rechizitoriu instituției monarhiei reliefîndu-se anacronismul acesteia. Pînă și unele organe de presă burgheze au recunoscut antidinasticismul maselor. „Am văzut sate întregi de plugari, seria « Curentul » în 1931 — cu privirile înstrăinate și cu pumnii închești, în care toți obștenii cereau cu îndărătnicie « republică »... Comunismul în țara noastră — continua autorul articolului — este mirajul spre care se îndreaptă dorințele de trai mai omenesc ale unor plugari ajunși la sapă de lemn, este idealul de ultimă extremitate al unei muncitorimi exasperate de șomaj și de mizerie”²⁸.

Roadele propagandei antidinastice și republicane s-au vădit curînd. Astfel, cu prilejul împlinirii a doi ani de la venirea lui Carol în țară, în iunie 1932, în diferite orașe și centre muncitorești au fost răspîndite manifeste în care figura lozinca : „Jos regele, vrem guvern muncitoresc-țărănesc”. Dînd dovadă de spirit inventiv, comuniștii au organizat cu prilejul vizitei făcute de Carol la Tîrgul Moșilor din Capitală, la 16 iunie 1932, lansarea de baloane cu lozinci revoluționare și republicane²⁹.

Agravarea situației interne ca urmare a măsurilor antipopulare luate de clasele dominante pentru a ieși din criza economică pe seama maselor și politica promovată de monarhie prin guvernele aduse la putere au provocat profunde nemulțumiri în rîndul poporului care și-a manifestat opoziția față de politica claselor exploataatoare și monarhie printr-o diversitate de mijloace.

Împotriva politicii claselor dominante de a ieși din criză pe spinarea oamenilor muncii s-au ridicat cele mai largi mase ale poporului și în primul rînd clasa muncitoare organizată și condusă de P.C.R. Un rol de seamă în lupta contra politicii cercurilor reacționare în frunte cu regele l-au avut luptele muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933.

Monarhia a jucat unul din cele mai odioase roluri în reprimarea singeroasă a luptelor din ianuarie-februarie 1932. La începutul lunii februarie, Carol a semnat decretul de lege pentru introducerea stării de asediu pe baza căruia s-a trecut la dizolvarea organizațiilor muncitorești și arestarea a numeroși conducători ai proletariatului. În timpul evenimentelor de la

²⁷ „Proletarul” anul III, nr. 23, din 15—29 iunie 1930.

²⁸ „Curentul” din 27 iunie 1931.

²⁹ Arhiva C.C. al PCR, fond 96, dosar 764, f. 93—96.

Atelierele „Grivița”, Palatul a fost transformat de fapt în stat major, regele interesându-se îndeaproape de modul cum se desfășoară reprimarea.

Luptele din ianuarie-februarie au făcut să crească și mai mult starea de spirit antimonarhică a maselor populare și în primul rînd a proletariatului, au determinat intensificarea luptei revoluționare împotriva regimului burghezo-moșieresc. Astfel, la 8 iunie 1933, cînd Carol al II-lea își sărbătorea împlinirea a trei ani de la venirea sa în țară, pe gardurile și zidurile atelierelor „Grivița” și în cartierul muncitoresc „Steaua” a fost șablonată inscripția „Jos regele Carol, asasinul ceferiștilor”³⁰. Oconcomitent, la Brașov a avut loc o demonstrație cu caracter antimonarhic în cursul căreia s-au produs ciocniri cu forțele polițienestre soldate cu rănirea unora dintre manifestanți³¹.

În condițiile creșterii pericolului fascist pe plan internațional și intern, cînd în viața politică a țării se accentuau tendințele de restrîngere a oricăror drepturi și libertăți cetățenești, Partidul Comunist Român s-a orientat spre o activitate de masă cuprinzătoare, spre contacte și legături cu organizații și partide politice care să ducă la realizarea unui front larg al forțelor democratice, împotriva fascismului, hitlerismului.

Acționînd în direcția realizării unei largi coaliții de forțe politice, P.C.R. a creat, îndrumat și influențat numeroase organizații de masă, asociații și comitete în care au activat militanți ai mișcării comuniste și antifasciste, personalități ale vieții politice, eminenți reprezentanți ai vieții culturale-științifice și publicistice din țara noastră ca: Dr. Petru Groza, C.I. Parhon, Nicolae Ceaușescu, Petre Constantinescu-Iași, N.D. Cocea, Ion Gh. Maurer, Athanase Joja, George Enescu, Gheorghe Rădulescu, Radu Cernătescu, Dr. Gh. Marinescu, N. Tonitza, Victor Eftimiu și alții.

Masele populare, în frunte cu partidul comunist, au acționat viguros pentru apărarea drepturilor și libertăților democratice. Atunci cînd cercurile reacționare, în frunte cu Carol al II-lea, au încercat în 1935, să treacă la introducerea unei constituții care să predea regelui întreaga putere și să „legalizeze constituțional” întronarea dictaturii personale, grupuri și personalități politice din țară s-au opus, respingînd cu tărie asemenea intenții. Pronunțîndu-se împotriva încercărilor de restrîngere a libertăților democratice, Dem. Dobrescu schița tabloul unui dictator (aluzie evidentă la persoana lui Carol al II-lea) care, arăta cunoscutul om politic democrat „ajunge o monstruoasă morală și se îmbolnăvește de delirul grandoarei. Împrumută chiar o mască deosebită ca să impresioneze, să intimidaze... În general dictatura este odioasă și distructivă. Cine a suportat-o cît de puțin n-o mai dorește”³².

În aceste împrejurări atitudinea antimonarhică a maselor s-a accentuat. Apreciînd condițiile existente ca fiind deosebit de favorabile, P.C.R. a dat instrucțiuni organizațiilor sale să întreprindă acțiuni de demascare a politicii promovate de cercurile reacționare în frunte cu regele. Au fost constituite în diferite localități echipe care au șablonat, în locurile cele mai vizibile și populate, lozinci cu conținut antidinastic, republican, s-a editat un număr impresionant de manifeste care au fost răspîndite la Bucu-

³⁰ Ibidem, fond 1, dosar 132,1.118.

³¹ „Scînteia”, nr. 9 din 1—15 iunie 1933.

³² „Adevărul” din 3 sept. 1935 p. 3.

rești, Brașov, Iași și în alte orașe și localități. La Mediaș, cartierul fabricii de sticlă, întreprindere în care regele deținea un pachet considerabil de acțiuni, a fost răspândit un manifest cu conținut antimonarhic, adresat în mod special cetățenilor acestui oraș³³.

Instaurarea dictaturii carliste a marcat un nou asalt asupra libertăților democratice a maselor, exprimat prin instituirea stării de asediu, introducerea cenzurii presei, a publicațiilor etc. Partidul Comunist Român a apreciat dictatura regală ca un regim profund antipopular, reprezentând interesele celor mai reacționare cercuri ale marelui capital și ale moșierimii. Făcând o amplă analiză a stării de lucruri din țară după instaurarea dictaturii personale a lui Carol al II-lea, P.C.R. avertiza totodată masele asupra greșelii ce se poate comite de a confunda acest regim cu fascismul. „Dușmanul principal — se scria în « Scinteia », — este și rămâne Garda de fier. Împotriva Gărzii de fier — acestei agenturi teroriste de spionaj hitlerist — trebuie în primul rînd îndreptat focul principal”³⁴. Analizînd condițiile interne și externe ale țării și relevînd pericolul de agresiune din partea statelor fasciste și revizioniste, Plenara a VI-a a O.C. al P.C.R. din iunie 1939 a stabilit drept sarcină principală a partidului concentrarea eforturilor „pentru înfăptuirea grabnică a Frontului Unic, a Frontului Popular Antifascist și a unui larg front al forțelor patriotice, care să lupte contra agresiunii fasciste, pentru stîrpirea agenturilor hitleriste și pentru doborîrea dictaturii regale”³⁵.

Dictatul de la Viena a stirnit în rîndul poporului român un val de indignare generală. Oglîndînd sentimentele de revoltă a maselor largi populare, Partidul Comunist Român a analizat, în documentul intitulat : „Punctul nostru de vedere”, editat la 10 septembrie 1940, răspunderea ce revenea monarhiei, subliniînd necesitatea răsturnării ei și a transformării țării într-o republică democratică și populară. „Muncitorii comuniști, tineret comunist, muncitori și țărani revoluționari — se arăta în acest document — în lupta împotriva dictaturii regale ați dat dovezi de abnegție... pentru apărarea cauzei clasei muncitoare și a tuturor celor exploatați și asupriți. Încordați forțele și energiile voastre ! pătrundeți mai adînc în masele din uzine și sate, puneți-vă în fruntea lor”³⁶.

La începutul lunii septembrie 1940, regele Carol a abdicat în favoarea fiului său Mihai. La 6 septembrie 1940, a fost dat un decret prin care Ion Antonescu a obținut puteri depline în conducerea statului. Regimul de dictatură militaro-fascistă s-a bucurat într-o anumită măsură, îndeosebi în primii ani, de sprijinul monarhiei. Astfel, în afară de urările de „reusită deplină” pe care regele le-a adresat lui Antonescu, monarhul a ținut să-și serbeze ziua numelui la 8 noiembrie 1940, la Iași, alături de I. Antonescu, Horia Sima, Ion Zelea Oodreanu și de alți conducători și fruntași legionari.

Acțiunile teroriste ale legionarilor, crimele și samavolniciile de nedescris ale acestora, au provocat ura maselor. Mișcarea legionară s-a compromis pînă și în fața acelor care se lăsaseră duși în eroare de lozincile demagogice pe care le-a fluturat această mișcare înaintea venirii la putere.

³³ Arhiva CC al PCR, fond 1, dosar 132, f. 209.

³⁴ „Scinteia” din 24 ianuarie 1939.

³⁵ Ibidem, din 26 iulie 1939.

³⁶ Documente din istoria Partidului Comunist din România, Edit. PLP, 1953, ediția II-a, p. 332.

Suferințele îndurate de poporul român de pe urma terorii fasciste și a situației economice grele, stare agravată și de aservirea țării de către Germania hitleristă, s-au amplificat odată cu intrarea României în războiul antisovietic.

Dind glas frământărilor și aspirațiilor uriașei majorități a poporului, Partidul Comunist Român, a organizat rezistența antifascistă și lupta maselor pentru răsturnarea regimului antonescian pentru ieșirea din războiul dus alături de Germania și pentru încaadrarea în frontul forțelor antihitleriste.

În complexul de împrejurări din anii dictaturii militaro-fasciste, Partidul Comunist Român a urmărit cu atenție sporită evoluția cercurilor palatului, care, preocupate de salvarea instituției monarhice și dorind ca aceasta să nu împărtășească aceeași soartă cu regimul antonescian, căutau o ieșire din situația dată. Pentru unele personalități militare și civile din anturajul regelui a devenit tot mai clar, că scoaterea României din război nu se putea realiza pe plan intern, decît orientîndu-se spre o colaborare cu forțele politice de stînga în frunte cu comuniștii.

Bizuindu-se pe consolidarea forțelor clasei muncitoare și concentrarea în jurul ei a altor forțe patriotice, P.C.R. a încurajat și stimulat tendințele acelor forțe din anturajul palatului, care aveau o orientare mai realistă, întărindu-le convingerea în necesitatea unei acțiuni conjugate. Crearea coaliției largi de forțe de la comuniști pînă la cercurile palatului, pe baza unor obiective acceptabile pentru toate grupările antihitleriste, a constituit factorul hotărîtor în lupta pentru doborîrea dictaturii militare-fasciste și alăturarea României la coaliția antihitleristă.

Insurecția națională antifascistă de la 23 August 1944, a avut o însemnătate hotărîtoare pentru destinele țării, a deschis o eră nouă în istoria multiseclară a poporului român : „Răsturnarea dictaturii militaro-fascistă — a arătat tovarășul Nicolae Ceaușescu — a marcat o cotitură istorică în dezvoltarea României, lupta antifascistă, democratică transformîndu-se rapid într-o mișcare socială de o amploare cum nu a mai cunoscut istoria țării și care a deschis calea celor mai profunde schimbări revoluționare, înfăptuirii idealurilor de libertate și dreptate socială și națională ale poporului român. Desfășurînd o multilaterală activitate politică și organizatorică, Partidul Comunist Român a reunit în această mișcare principalele forțe ale națiunii — clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea, păturile mijlocii de la orașe și chiar anumite cercuri ale burgheziei”.³⁷

În noua situație istorică, manifestînd elasticitate în stabilirea ordinii înfăptuirii obiectivelor revoluției, P.C.R. a legat desființarea monarhiei de procesul scoaterii depline a maselor de sub influența claselor exploatare. Acest fapt a ușurat lărgirea sferei alianțelor, prin cuprinderea acelei părți a populației ce nutrea încă sentimente și concepții eronate privind monarhia și rolul ei în viața de stat, anihilînd totodată posibilitățile forțelor ostile revoluției de a folosi monarhia în interesul lor. Menținerea monarhiei, în împrejurările create după 23 August 1944, a

³⁷ Nicolae Ceaușescu, *Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român*, în „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate”, Edit. politică, București, 1971, p. 869.

constituit o particularitate a luptei revoluționare din țara noastră, fiind determinată de o serie de factori specifici ³⁸.

În noile condiții, în fața poporului român, se ridicau sarcini imediate, de importanță națională a căror realizare urma să influențeze puternic evoluția ulterioară a țării: „mobilizarea tuturor forțelor poporului în scopul ducerii războiului pentru eliberarea întregului teritoriu al patriei și participarea, în continuare, alături de armata sovietică, la lupta pentru victoria finală, împotriva fascismului, intensificarea luptei maselor largi populare, a tuturor forțelor democratice și patriotice pentru apărarea intereselor celor ce muncesc; înfăptuirea unor reforme economice și îndeosebi a reformei agrare; democratizarea țării; instaurarea unui guvern care să garanteze realizarea tuturor acestor țeluri” ³⁹.

Activitatea P.C.R. de mobilizare a maselor pentru înfăptuirea acestor obiective, a lărgit breșa din rindurile claselor exploatatoare, zădărniciind încercările forțelor reacțiunii, în frunte cu regele de a se uni și împiedica evoluția raportului de forțe în favoarea clasei muncitoare și a aliaților săi. Totodată aplicarea acestei tactici a înlesnit atragerea de partea revoluției a unor pături ale țărănimii, micii burghezii orășănști, intelectualității care mai nutreau încă sentimente monarhice ⁴⁰.

După venirea la putere a guvernului democratic prezidat de dr. Petru Groza, cursul revoluției a intrat într-o nouă fază, în care clasa muncitoare avea să folosească puterea de stat pentru zdrobirea definitivă a reacțiunii, pentru apărarea și lărgirea drepturilor și libertăților cucerite.

Succesele obținute de masele populare în confruntarea cu moșierimea și burghezia, îngustau continuu baza monarhiei accentuând izolarea ei.

În august 1945, regele inspirat și îndemnat de elementele reacționare din interior și de forțele interesate din exterior, a adoptat o poziție deschis obstrucționistă cunoscută sub denumirea de „greva regală” prin care spera „să paralizeze acțiunile guvernului, forțându-l pe Groza să-i accepte ordinele” ⁴¹. Confruntarea dintre „factorul constituțional” și guvern, reflectare a contradicțiilor dintre conținutul puterii instaurate în România și monarhie, s-a terminat în favoarea forțelor democratice, a maselor populare. La începutul lunii decembrie 1946, când parlamentul și-a început activitatea, regele, purtând regretul „speranțelor” spulberate și constrins de cursul procesului revoluționar, a adresat personal mesajul său către parlament.

Urmind să iasă din izolarea politică care devenea tot mai evidentă, regele a încercat să intre în legătură cu cercurile imperialiste, solicitându-le sprijinul. Astfel, în noiembrie 1947, regele Mihai, a făcut o călătorie oficială la Londra unde a avut o serie de întrevederi cu W. Churchill,

³⁸ Gh. Tuțui, *Poziția forțelor democratice față de monarhie în perioada 23 August 1944 — 30 Decembrie 1947*, în *Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă CC al PCR*, nr. 6, 1962.

³⁹ Nicolae Ceaușescu, „*România pe drumul construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate*”, vol. IV, Edit. politică, București, 1970, p. 629.

⁴⁰ „*România în anii revoluției democrat-populare 1944—1947*”, Edit. politică, București, 1971, p. 323.

⁴¹ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 104, dosar 3158/1.

C. Attlee, A. Eden, E. Bewin și alții, în cadrul cărora s-a discutat soarta monarhiei.

Dezvoltarea procesului revoluționar, victoria forțelor democratice în alegerile parlamentare din 1946, înlăturarea burgheziei liberale din guvern, schimbarea hotărâtă a raportului de forțe în favoarea proletariatului și a aliaților săi, precum și o situație internațională prielnică au permis înlăturarea monarhiei de pe scena istoriei la 30 decembrie 1947 și proclamarea Republicii Populare Române⁴². Aceasta a însemnat cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea, cu celelalte categorii de oameni ai muncii, a marcat trecerea la îndeplinirea sarcinilor revoluției socialiste.

După opt decenii cîte trecuseră de la instaurarea domniei hohenzolernilor în România, poporul român se elibera pentru totdeauna de această instituție parazitară care a fost monarhia — instrument al dominației claselor exploatoare și al capitalului străin, împotriva celor mai profunde năzuințe ale poporului, a progresului social-politic și economic al societății românești. „Monarhia, se arăta în Proclamația guvernului — constituie o piedică în calea dezvoltării țării spre un regim de democrație populară, care să asigure celor ce muncesc bunăstarea materială și culturală, să asigure independența și suveranitatea statului român. Prin înlăturarea monarhiei, se deschid democrației noastre populare, căi noi de mărețe îndepliniri”. Proclamația, semnată de toți membrii guvernului, cuprindea un inflăcărat îndemn adresat muncitorilor, țăranilor și intelectualilor, ostașilor, subofițerilor și ofițerilor, cetățenilor și cetățenilor: „Să înălțăm noua formă de viață a statului nostru Republica Populară Română, patria tuturor celor ce muncesc cu brațele și cu mintea de la orașe și sate”⁴³.

Instaurarea Republicii Populare a avut o puternică semnificație în istoria poporului român, „Proclamația Republicii — arăta tovarășul Ion Gh. Maurer — a constituit un moment de cea mai mare însemnătate în desfășurarea revoluției populare — momentul care a marcat încheierea procesului de cucerire a întregii puteri politice de către clasa muncitoare, aliată cu țărănimea și cu celelalte păături ale oamenilor muncii, instaurarea deplinei suveranități a poporului. Prin republică, națiunea română a dobândit cea mai democratică formă de guvernământ din întreaga sa istorie, un puternic instrument al construirii vieții noi, pășind în grandioasa etapă a edificării socialismului”⁴⁴.

Dind glas sentimentelor și gândurilor intelectualității legate de popor, George Călinescu scrie în primele zile după istoricul eveniment: „În situația României o putere executivă emanată de la popor este instrumentul cel mai sigur, deoarece poporul cu instinctul său nu greșește niciodată.

Mihail Sadoveanu, cîntăreț al lui Ștefan cel Mare și cărturar hrănit cu cronici nu va fi, de pildă, un cirmaci mai lipsit de vedere și tot astfel prezidiul în întregul lui și guvernul și parlamentul țării.

⁴² „România în anii revoluției democrat-populare. 1944–1947”, Edit. politică, București, 1971, p. 324.

⁴³ „Scinteia”, anul XVII, număr special de Anul Nou, 1948.

⁴⁴ Ion Gh. Maurer, A XX-a aniversare a proclamării Republicii, Edit. politică, București, 1968, p. 15.

Înainte deci fără șovăire spre întărirea tinerei instituții republică vrea să zică res-publica, lucru public, avem așa dar de pe acum încolo toți o parte de responsabilitate în propășirea țării. Cuvântul nostru de ordine este azi : „Să fim alături de patrie, să slujim cu RES-PUBLICA”⁴⁵.

În mesajul adresat poporului, în numele Prezidului Republicii Populare Române prin posturile de radio în noaptea Anului Nou, prof. dr. C. I. Parhon sublinia că noua formă de stat — Republica Populară deschide larg calea pentru înfăptuirea tuturor năzuințelor creatoare ale poporului nostru, pentru noi cuceriri democratice pe tărîmul economic, politic și social, pentru îmbunătățirea nivelului de trai al celor ce muncesc. „Nici o piedică nu mai stă în calea dezvoltării depline a democrației populare... Mărește înfăptuiri ne așteaptă pe toți în anul ce vine. Totul depinde acum numai de muncă și destoinicia noastră, de iubirea noastră față de popor și de Republica noastră populară, de devotamentul fiecăruia pentru propășirea țării”⁴⁶.

Sub conducerea P.C.R. statul socialist sub forma republicii populare a scos la iveală toate forțele latente ale poporului, le-a organizat și condus cu pricepere și hotărîre către țelul construirii socialismului.

În condițiile victoriei noii orînduiri, republica a devenit socialistă, marcînd trecerea la o etapă superioară a dezvoltării sale, precum și necesitatea adaptării formei de guvernămînt statale la condițiile noi ale stadiului de dezvoltare a societății.

Ridicînd pe o treaptă nouă, concepția înaintașilor despre „domnia democrației”, socialismul a întronat poporul în drepturile sale, îndeplinind cele mai sacre idealuri de libertate și dreptate, asigurînd participarea întregului popor la exercitarea puterii, la conducerea treburilor țării, în interesul propriei sale bunăstări și fericiri. Participarea efectivă a cetățenilor la opera de guvernare derivă din drepturile și libertățile ce le-au fost conferite prin Constituția Republicii Socialiste care a proclamat că : „Întreaga putere în Republica Socialistă Română aparține poporului liber și stăpîn pe soarta sa”.

Legat prin mii de fire de masele cele mai largi ale poporului, Partidul Comunist Român se identifică cu aspirațiile și interesele supreme ale națiunii. Pentru fiecare om al muncii, român sau aparținînd naționalităților conlocuitoare, partidul reprezintă forța politică cea mai înaintată pe care se sprijină tot ce e mai valoros în sînul societății noastre, la care găsesc receptivitate și stimulare ideile și propunerile cele mai prețioase, sugestiile cele mai îndrăznețe, menite să contribuie la crearea progresului material și spiritual al patriei.

În documentele Congresului al X-lea, s-a subliniat faptul că afirmarea rolului conducător al partidului reprezintă factorul hotărîtor al edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, că această cerință constituie o legitate fundamentală a societății socialiste.

Conferința Națională a Partidului Comunist Român din iulie a.c. a trasat noi sarcini menite să ducă la îmbunătățirea continuă a muncii organizatorice și politico-ideologice a partidului : „Pentru a-și îndeplini

⁴⁵ Națiunea, nr. 531 din 4 ianuarie 1948.

⁴⁶ „Scinteia” nr. 1011 din 2 ianuarie 1948.

în bune condițiuni rolul de forță politică conducătoare a societății, — a arătat tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferință — partidul trebuie să fie el însuși puternic, bine organizat, unit”.

Partidul își îndeplinește misiunea prin creșterea înrîuririi sale politice și ideologice în întreaga viață socială, acționînd prin convingerea și dezvoltarea conștiinței maselor, atrase într-o măsură tot mai mare la elaborarea și înlăptuirea politicii de construcție socialistă, la conducerea treburilor statului, a vieții obștești.

Retrospectiva drumului parcurs de poporul român în ultimul sfert de veac înfățișează proclamarea republicii populare la finele primei etape a revoluției populare, și ulterior, trecerea ca rezultat al victoriei noii orînduiri — la Republica Socialistă, ca un act bogat în semnificații, transformările radicale care au avut loc în toate domeniile vieții fiind inseparabil legate de aceste evenimente.

MĂRTURII DOCUMENTARE

La 11 februarie 1866, Alexandru Ioan Cuza, domnul Unirii, era silit să abdice. Nu țara l-a îndepărtat de la tron pe cel care în 7 ani de domnie a luptat pentru crearea, organizarea și consolidarea statului român modern ci coaliția burghezo-moșierească care a uneltit pentru aducerea în țară a unui domn străin, mai util intereselor ei de clasă. „Nu greșelele, ci faptele lui Cuza aduse a lui detronare” avea să spună Kogălniceanu în 1873 la înmormintarea fostului domn, caracterizînd lucid și patetic în lacrimi și foc — actul trădării de la 11 februarie.

Pentru a avea o bază legală, fie ea și formală, cei care l-au adus pe Carol de Hohenzollern au organizat un plebiscit popular în luna aprilie a anului 1866 al cărui rezultat urma să fie confirmat prin votul Adunării deputaților. Cinică parodie. Documentele vremii stau mărturie că acest plebiscit s-a transformat într-o jalnică farsă, iar vlăstarul mărginaș și calic al familiei domnitoare prusace, Carol de Hohenzollern — Singmaringen a fost urcat în scaunul domnitorului Cuza peste voința poporului.

Începîndu-și domnia în aceste împrejurări, timp de 81 de ani, dinastia de Hohenzollern, impusă poporului nostru prin Constituția din 1866, rod al coaliției burghezo-moșierești a îndeplinit cu zel rolul de stîlp al reacțiunii în țara noastră. De numele ei sînt legate amintirile dureroase ale istoriei noastre, represiunile sîngeroase împotriva poporului : 1888, 1907, iunie 1916 la Galați, decembrie 1918 și februarie 1933 la București, războiul antisovietic.

Încă din primii ani domnia lui Carol de Hohenzollern este tulburată de largi mișcări antimonarhice. Mișcarea republicană din 1871 a exprimat nemulțumirea maselor față de politica antipopulară și antinațională a monarhiei. Adeziunea maselor la această mișcare i-a imprimat un caracter de luptă împotriva regimului burghezo-moșieresc în ansamblu.

Continuînd tradițiile de luptă antimonarhice, apărînd interesele poporului, Partidul Comunist a demascăat cu hotărîre în tot cursul activității sale caracterul reacționar al monarhiei.

În aceeași ordine de idei semnificative ne apar atît documentele emanate de la Partidul Comunist Român cît și de la autoritățile adminis-

trative și polițienești care relevă atitudinea fermă a comuniștilor față de monarhie, formele folosite de partid pentru concentrarea tuturor forțelor democratice și patriotice în vederea realizării Frontului Unic pentru înlăturarea regalității.

„Toată lumea știe că socialiștii și comuniștii au sentimente republicane” declară membrii Blocului Muncitoresc Țărănesc cu ocazia constituirii Consiliului Municipal din Timișoara în toamna anului 1930. „Vom lupta pentru întronarea guvernării muncitorești și țărănești, pentru societatea celor ce produc și muncesc pentru că numai aceștia vor fi capabili să așeze pe bază cinstită conviețuirea omenirii”.

„Patrioți, iubitori de țară, patrioți sinceri din Frontul Renașterii Naționale — spune un manifest al partidului din anul 1940 — uniți-vă cu muncitorii, țăranii și cu toți luptătorii pentru binele țării, pentru independența ei națională, pentru fericirea ei... Cu toți contra dictaturii regale... care periclitează însăși independența națională și integritatea teritorială a țării”.

Doborîrea monarhiei, această instituție reacționară, a fost posibilă în condițiile create de insurecția armată victorioasă din august 1944. Victoriile strălucite în alegerile din 19 noiembrie 1946 obținute de forțele democratice, alegerea parlamentului țării cu un rol bine definit în istoria țării, acela de instrument politic al acestor forțe democratice, au permis P.C.R. să concentreze forțele clasei muncitoare și ale maselor largi spre lichidarea haosului economic, a sabotajului, spre refacerea economiei naționale. Pas cu pas se întăreau pozițiile clasei muncitoare și ale aliaților ei creîndu-se premisele favorabile pentru doborîrea ultimului pilon al claselor exploatare: monarhia.

Că acest măreț act este săvîrșit prin voința maselor este un adevăr istoric, probat de toate mărturiile vremii. Zeci și zeci de rapoarte întocmite de autorități înaintate oficialităților reliefează cu pregnanță faptul că populația atît din orașe cît și din mediul rural a salutat acest eveniment cu un cald entuziasm și cu mari nădejdi în viitor. O categorie tot mai însemnată a maselor era conștientă că monarhia era o piedică serioasă pentru dezvoltarea sănătoasă a statului nostru, că existența ei pe mai departe ar constitui un puternic sprijin pentru elementele reacționare și o mare piedică pentru dezvoltarea democrației românești.

De la un capăt la altul al țării, pe străzi și în piețe, la sediile partidelor și organizațiilor de masă democratice, muncitori, țărani, intelectuali, ostași, bărbați, și femei, tineri și vîrstnici manifestau din plin bucuria pentru mindrul titlu de cetățean al Republicii.

„Întreaga circumscripție — nota o dare de seamă a Prefecturii județului Brașov, la începutul anului 1948 — a fost martora numeroaselor mitinguri pentru sărbătorirea proclamării Republicii Populare Române și a Partidului Comunist căruia i se datorește schimbarea regimului monarhic. Aceste manifestațiuni au avut ceva demn de remarcat: unanimitatea”.

Entuziasmul stăpînea pretutindeni, dînd expresie hotărîrii maselor largi de a-și închina toate forțele întăririi și înfloririi tinerei republici care — după cum spune un act contemporan — „va aduce fiecăruia și tuturor o viață mai bună, dreptate și asigurarea unui viitor adevărat democratic așa cum dorește întregul popor muncitor de la sate și orașe”.

Documentele pe care le publicăm mai jos selectate și transcrise de un grup de arhiviști * sînt o dovadă în plus că proclamarea Republicii la 30 Decembrie 1947, constituie rezultatul unor prefaceri profunde în structura social-economică și politică a țării, expresia unei acțiuni care se bucură de adeziunea maselor, fiind în esență un act profund popular.

IOANA BURLACU

1

1869 martie 26, Ploiești. Proces-verbal prin care se constată atitudinea antimonarhică a lui Candiano Popescu cu ocazia alegerilor pentru Colegiul III.

PROCES-VERBAL

Astăzi 26 martie 1869 or. 10 dimineața. Noi G. Petrescu, procuror de secțiune pe lingă Tribunalul Prahova însoțit de dl. G. Mustacov jude instructor pe lingă tot acest tribunal.

Pe cînd ne aflam în localul de jos al primăriei urbei Ploiești în sala destinată pentru curtea cu jurați vedem pe fereastră o mulțime foarte însemnată de oameni intrînd în curtea primăriei avînd în capul său pe dl. Alexandru Candiano Popescu carele lăsînd mulțimea jos s-a urcat singur în balconul primăriei, și de acolo, din înălțime vorbea mulțimii în chipul următor „Fraților, Ciocoi ne sugrumă. Cum veți suferi voi oameni liberi, una ca aceasta. Voi sînteți bărbați. Voi aveți o inimă care bate. Femeilor li s-ar mai trece a ședea cu brațele înruciate, iar voi, voi fraților trebuie să fiți armați cu puști, cu pistoale, cu vîtrae, cu pirostree, în sfîrșit care nu aveți altceva mai bun”.

După aceea dîndu-se jos ceru într-un mod foarte tare de la gardiștii ce se aflau înaintea cancelariei gării ca patru dintre dînșii să-l conducă, căci viața-mi este secură”.

Însoțit de acești gardiști a plecat pe uliță și după cum ne asigură cei mai jos subsemnați dl. Candiano Popescu în loc să se ducă acasă s-a dus în piața mare pe care trecînd-o s-a urcat în casinul din casele Dobrogeni, unde asemenea eșînd în balconul ce dă în piață a harangat din nou poporul repetîndu-le tot cele zise din balconul primăriei, mai adăugînd și alte invitațiuni de natură de a aprinde din ce în ce mai mult lumea. Scoborîndu-se și de acolo s-a întors iarăși în localul primăriei unde a și intrat în sala destinată pentru votarea celor din secțiunea I-a a Colegiului al III-lea de deputați.

Rezultatul invitațiunilor și harangărilor d-lui Candiano Popescu a fost că o parte din popor, cei mai puțin cugetători, au năvălit spre sala gimnaziului unde vota secția a II-a. Și acolo, sub impresiunea cuvintelor aprinzătoare ce le auziseră, au contribuit însemnat a se mări scandalul. Restul mulțimii a plecat repede pe la casele și prăvăliile lor. Unii spre a lua măsuri de apărare în contra vreunei năvăliri de oameni înfuriați iar alții spre a denunța faptul și a cere ca liniștea să fie restabilită.

Noi, în urma auzirii acelor cuvinte pronunțate de dl. Candiano Popescu din balconul primăriei precum și în urma denunțurilor orale făcute nouă de mai mulți orașeni pașnici, am parcurs străzile principale și am luat măsurile legale și cuviincioase ca liniștea să se restabilească pretutîndeni, ca astfel locuitorii să-și poată căuta în liniște de afacerile lor zilnice; precum totodată fiind și invitat formal de președintele ales provizoriu al secției a II-a ne-am și dus intracolo spre a face să se mențină și să domnească liniștea ca astfel votanții la acea secție să poată să-și depună în libertate voturile lor.

Procuror G. Petrescu

Jude instructor G. Mustacea

* Gheorghe Balica, Ioana Burlacu, Maria Doncea, Corneliu Lungu, Petre Stavarache, Mioara Tudorică, Nicodim Unțanu, Slivaț Alexenia.

Arh. St. Ploiești, fond Tribunalul Prahova, secția I-a, dosar 43/1869, f. 5, 34, orig.

2

1870 august 8. Raportul Diviziei a doua dorobanți asupra acțiunii organizată de Candiano Popescu.

România
Ministerul Justiției

București

Copie după raportul diviziei a II-a de dorobanți din Ploiești sub nr. 70 din 8 august 1870.

Astăzi pe la orele 3 1/2 dimineața un public numeros, avînd în cap pe dl. Candiano Popescu parcură ulițele orașului făcînd manifestări pentru guvernul nou provizoriu, strigînd că mîria sa domnitorul este detronat de poporul din București. Pe dată am venit la cazarma infanteriei și am pus compania ce se află aici sub arme, încărcîndu-și armele. Curînd după aceasta au sosit înaintea cazarmii acel public în număr poate de două mii cu dl. Candiano Popescu sub cuvînt de a fraterniza cu soldații. L-am somat de a se retrage, la caz contrar voi întrebuița armele. Mi-a prezentat o depeșă scrisă de guvernul provizoriu în care se zicea că mîria sa domnitorul a abdicat. Am refuzat a o recunoaște înainte de a avea ordin de la șefii superiori în activitate. Au voit a-mi impune, ca prefect al districtului, la care m-am dus înaintea trupei ca la cea dintîi mișcare din partea o să dau foc.

Dinșii văzînd aceasta s-au retras. După o oră am primit, alăturata aci depeșă iscălită Iane Brătianu și de a cărei autenticitate m-am îndoit fiindcă nu avea număr. I-am răspuns că nu cunosc de la nimeni nici un ordin pînă cînd nu mi se face cunoscut prin calea ierarhică cele cerute în depeșă. Astfel, de urgență ordin și trimitere de trupe la această garnizoană avînd o companie numai cu efectiv 50 oameni, care cu toate acestea vor ști a-și face datoria și a fi strictă consemnei militare.

Bine voiți vă rog d-le general a primi încredințarea prea osebitei mele considerațiuni.

ss Comandantul garnizoanei
Maior Polizu

Arh. St. Buc., fond Tribunalul Ilfov, secția I-a, dosar 2049/1871, f. 23, copie.

3

1871 august 8. Raportul Prefecturii din Ploiești privind manifestația antimonarhică organizată de Candiano Popescu.

Copie după raportul Prefecturii din Ploiești adresat Ministrului Președinte relativ la rebeliunea din 8 ale curenteii.

Astăzi dimineață 3 ore o aglomerațiune de trei mii oameni, fiind în capul lor Candiano Popescu Grigorescu, Matache Nicolau, Gița Ionescu și cu întregul Consiliu comunal, cu un preot în vestimente și locotenent Camiano în uniformă, avînd ajutor fosta trupă de pompieri armați, gardiști de noapte și cu un stîndard au cuprins cazarma dorobanților unde se aflau șapte soldați vechi și patruzeci recruți.

În urmă o trupă de gardiști de noapte de 50 oameni armați la 3 1/2 ore au înconjurat casa subscrisului, m-a arestat, mi-a tăiat toată comunicația arestînd și pe polițai.

La 5 1/2 ore Dl Maior Polizu a fost surprins în hotel de un fost locotenent Călinescu, care avea un revolver. Dl. Maior scăpînd a...* la cazarmă a chemat trupa de 80 oameni sub arme, a încărcat puștile și s-a pus în apărare.

* text rupt.

La 6 ore Candiano călare, în mijlocul mulțimii a amenințat cu arma pe Dl. Maior și a cercat a fraterniza. Rebelii au fost respinși de D-nul Maior și auzindu-i că vroiesc a-mi viola domiciliul le-am spus că trage foc.

Peste două ore s-a adus majorului o depeșă semnată de D-nul Ion Brătianu ca ad-interim, Ministru de Război prin care ordona că Măria Sa fiind detronat, trebuie să depuie jurământ guvernului provizoriu. Maiorul plin de curaj au refuzat acea depeșă care se va trimite în original.

Rebelii au luat cu forța telegraful, prefectura, poliția și temnița liberind pe arestanții Ștefănescu etc.

Au numit funcționari, Prefect Candiano, polițai Popescu și subprefect la Plăși.

La 2 ore Candiano a doua oară a venit iarăși la Cazarmă cerind Dlui Maior Polizu a-l recunoaște ca Prefect. S-a gonit de către D-nul maior.

La 8 ore D-nul Maior Polizu, înaintea sosirii trupelor a arestat 45 gardiști foarte armați de noapte.

La 10 1/2 batalionul vânători sosind, au pus mina pe telegraf, au restabilit unul din telegrafiști căci șeful nu se știe unde este, a dezarmat 14 rebeli, a arestat doi șefi la telegraf și venind spre cazarmă la primărie a arestat cinci rebeli armați.

S-a procedat la arestarea capilor rebeliunilor.

Rezultatul va fi după dorința guvernului.

Cu poșta nu pot detaliat.

Pt. prefect ss. indescifrabil

Maioru Gorjanu

P. conformitate,
ss. Indescifrabil

Arh. St. Buc., fond Tribunalul Ilfov, dosar nr. 2049/1871, f. 23, copie.

4

1910 ianuarie 4. Raport adresat directorului poliției și siguranței prin care se reliefează campania antimonarhică din țară.

DOMNULÉ DIRECTOR,

Precum v-am prevenit acum vreo 10 zile o formidabilă campanie antidinastică se organizează în țară.

Liberalii au fost izgoșiți, propriu-zis, de la putere; Tachiștii au fost îndepărtați împotriva tuturor speranțelor lor. Dat fiind spiritul mobil al nostru și lipsa de popularitate a M. Sale, se poate să ne aflăm în fața unei viitoare catastrofe *monarhice*, nu *dinastice*.

Prințul Ferdinand este acuzat a fi înbolditorul situației politice de azi, căutînd a-și crea un partid lealist pe care să se reazime în viitor M. Sale.

Pînă în acest moment se poate însă conta pe lealitatea ofițerilor, grație d-lui Filipescu. D-sa a făcut o excelentă impresie asupra lor „ca un cavaler medieval” cum spun ei. Dacă vor fi lăsați la vot, vor vota — afară de rare excepțiuni, cu toți pentru partidul căruia aparține.

Căci, ei speră că va înțelege, fiind expuse nevoile fiecărei arme și va aduce îndreptare.

Aseară, într-un cerc de ofițeri din toate armele, mi s-au trimis * memorii de necesitățile reale și impersonale ale armatei, spre a le nănta, în mod discret (ca nume de ofițeri) actualului ministru de resbel care se bucură de un excelent moral mai mare decît un general.

* Indescifrabil.

În acest sens, în caz de evenimente, se poate conta pe corpul ofițeresc, singura scăpare din lovitura de stat ce se prepară de șefi, opozițiuni, uimiți din cauză că se consideră jigniți de către coroană.

ss. Indescifrabil

4 Ian. 1910

Arh. St. Buc., fond Ministerul de Interne, Direcția Poliției și Siguranței generale, dosar 3/1911, f. 1, orig.

5

1930 octombrie 7. Referat al Direcției Administrației Generale din cadrul Ministerului de Interne, prin care se aduce la cunoștință Ministerului de Justiție atitudinea ostilă față de rege și monarhie, manifestată de membrii Blocului Muncitoresc Țărănesc, cu ocazia constituirii consiliului municipal Timișoara.

Prin petițiunea adresată m.s. regelui, înregistrată la secretariatul său particular sub nr. 809/930, și la minister sub nr. 7780/8504/10514/930, dl. Alexandru Tiereanu, președintele organizațiilor cuziste din Banat, face o reclamațiune în contra d-lui Sever Bocu, directorul ministerial local din Timișoara, care în ziua de 7 iulie a.c., cu ocazia constituirii consiliului comunal al municipiului Timișoara, a asistat la un act de „Lese Majestate” în plină ședință, fără să se procedeze imediat contra criminalilor, conform legilor în vigoare și conform cu sentimentul de cinste națională.

Sesizat de această reclamațiune, ministerul, prin ordinul nr. 6378 A. din 8 august a.c., a cerut primăriei municipiului Timișoara să înainteze o copie certificată după procesul verbal al ședinței consiliului comunal de la 7 iulie a.c., care a fost înaintat pe lângă raportul nr. 31702/930, (J. 11672/930) din care se constată cele ce urmează :

În ziua de 7 iulie a.c., cu ocazia constituirii consiliului comunal, după ce consilierii aleși au depus cu toții, în mod individual, legiuitul jurământ în fața d-lui director ministerial, dl. consilier ales, dr. Baltă Coriolan a citit următoarea declarațiune :

„D-le ministru și onorat consiliu : împlinindu-se numai eri a 4-a duminică de la serbarea evenimentului cel mare și important în istoria țării noastre de după război, cînd prin restabilirea ordinii constituționale în succesiunea tronului s-a suit pe tronul României regele Carol al II-lea. . . .”.

La pronunțarea numelui m.s. regelui, majoritatea consiliului s-a ridicat în picioare strigînd : „Trăiască Majestatea sa regele Carol al II-lea”, iar membrii partidului comunist și-au păstrat pasivitatea, refuzînd a se scula în picioare.

Dl director ministerial local, văzînd pasivitatea demonstrativă a minorității comuniste și pentru a potoli spiritele de revoltă ale majorității, a somat pe d-nii consilieri ai minorității să revină la țînuta cuvințioasă a unui asemenea eveniment patriotic, cu atît mai mult că, d-lor în ședință au depus jurămîntul de fidelitate și că printr-o asemenea țînută irevențioasă își calcă jurămîntul.

Dl consilier ales Müller Coloman (comunist), spre a justifica țînuta consilierilor care emană din Blocul Muncitoresc Țărănesc în această chestiune, susține că pentru dinșii regele nu este altceva decît funcționarul suprem al statului și deci țînuta lor nu este decît un rezultat al acestui principiu, iar mai departe, tot d-sa spune că, consilierii aparținători blocului de care au fost aleși, prin țînuta lor pasivă au dat expresie convingerii lor formată pe baza principiului că, în România toate persoanele sînt egale.

Dl consilier ales Leyritz Arpad, tot comunist spune între altele : „Toată lumea știe că socialității și comuniștii au sentimente republicane, lucru ce de altfel fiecare cetățean este în drept a-l practica”.

După aceasta, dl. dr. Baltă Coriolan citește telegrama omagială adresată m.s. regelui, *care a fost ascultată de întreaga asistență a consiliului în picioare și urmală de lungi ovațiuni și aplauze, afară de comuniști.*

După citirea acestei telegramă, reprezentanții (aleșii) minoritarilor germani și unguri declară, fidelitate și loialitate m.s. regelui Carol al II-lea, precum și față de constituție și legile țării, iar dl. Topfer Petru, în numele Blocului Muncitoresc Țărănesc comunist între altele spune că: „*Consideră Uniunea Sovietică ca patria proletariatului și că orice ațfăre războinică îndreptată împotriva Uniunii Sovietice, o consideră ca pe un atentat împotriva clasei proletare*”.

„*Ne considerăm ca internaționaliști și aci (în consiliu)”, Vom lupta pentru întronarea guvernării muncitorești și țărănești pentru societatea acelor ce produc și muncesc, pentru că numai aceștia vor fi capabili să așeze pe o bază cinstită conviețuirea omenirii*”.

De la data constituirii consiliului comunal al municipiului Timișoara, adică de la 7 iulie a.e., acest consiliu s-a întrunit pentru prima dată la 15 septembrie a.e., în ședință plenară, cu care ocaziune la primul punct s-a discutat pronunțarea consiliului asupra nedemnității consilierilor municipali, care reprezintă așa-zisul bloc muncitoresc, în urma adresei Directoratului ministerial local VII Timișoara nr. 3703 din 18 iulie a.e.

Prin această adresă se arată în rezumat că: atitudinea și declarațiunile consilierilor fracțiunii blocului muncitoresc manifestate cu ocaziunea zilei de 7 iulie 1930, cînd s-a constituit consiliul municipiului Timișoara, sînt de natură jignitoare, atît pentru poporul român, cît și pentru m.s. regele, iar prin programul fixat, cuprins în declarațiunile rostite cu acea ocaziune, au preconizat principii diametral opuse cu principiile fixate de constituție, principii care traduse în fapt, vor răsturna ordinea socială și morală, ațfînd și răscolind clasele societății municipiului una în contra celeilalte, iar ca rezultat al acestei anarhii subminarea integrității și suveranității statului român și întronarea dezordinii sociale, menită a porni lupta pentru distrugerea ordinii constituționale și lupta oarbă între clasele sociale în folosul clasei muncitorești.

Această adresă a Directoratului s-a făcut în baza dispozițiunilor art. 87 alin. ultim din legea pentru organizarea administrației locale, care prevede că: „*autoritățile superioare sînt obligate să sesizeze consiliile comunale, care sînt datorate a se pronunța asupra tuturor cazurilor de incapacitate, nedemnitate sau incompatibilitate, de care ar avea cunoștință în tot cursul duratei mandatului consilierilor și chiar din oficiu...*”.

Punîndu-se la vot chestiunea, toți consilierii aleși care reprezintă Blocul Muncitoresc Țărănesc (comunist), în număr de 12 au fost declarați ca nedemni a fi membri în consiliul municipal.

Acestea fiind faptele petrecute și sancțiunile de ordin administrativ aplicate, să vedem dacă din examinarea codului penal din Transilvania aplicabil în această regiune a țării, membrii excluși din consiliu nu se fac pasibili și de fapte prevăzute și sancționate de acest cod.

Iată ce prevede art. 139, 140 și 173 din acest cod :

Art. 139 : „*Acela care săvîrșește ultragiul în contra regelui, dacă fapta sa nu constituie crima de înaltă trădare, săvîrșește crimă de ultragiu în contra regelui și se va pedepsi cu temniță grea de la 10 ani pînă la 15 ani, cu excluderea de la funcțiuni și cu suspendarea exercițiului drepturilor politice*”.

Art. 140 : „*Cel ce aduce vreo ofensă regelui sau critică faptele regelui în mod jignitor săvîrșește delict și se va pedepsi cu închisoare corecțională pînă la 2 ani, cu excluderea de la funcțiuni și cu suspendarea exercițiului drepturilor politice*.”

Cel ce săvîrșește infracțiunea prevăzută de alineatul precedent, prin imprimate sau prin scrieri sau ilustrațiuni, pe care le expune în public sau prin cuvinte rostite în public, săvîrșește delict și se va pedepsi cu închisoare corecțională pînă la 3 ani, cu pedeapsa pecuniară pînă la 40.000 coroane (lei), cu suspendarea exercițiului drepturilor politice și cu excluderea de la funcțiuni și

Art. 173 : „*se va pedepsi cu detențiunea pînă la 5 ani persoana care prin mijloacele prevăzute de art. 171 (cuvinte rostite, răspindire sau expunere de imprimate etc.), adică inviolabilitatea persoanei regelui, ordinea legală de succesiune la tron, forma constituțională a statului, sau puterea obligatorie a legii, precum și acela care provoacă revoltă în contra unor anumite instituțiuni constituționale, în contra unității existente între ținuturile care formează România, în contra drepturilor ce conferă legea regelui, Parlamentului sau comisiunilor Parlamentului.*

Acela care pornește mișcarea pentru desființarea instituției regatului, o organizează sau o conduce sau ia parte în orice alt mod la aceasta, precum și acela, care prin imprimate sau

prin expunerea de scrieri sau ilustrațiuni sau prin cuvinte roștile în public atacă în același mod instituția regatului, în scop politic, se va pedepsi și cu detențiunea pînă la 5 ani, cu amenda pînă la 40.000 coroane (lei), și cu suspendarea exercițiului drepturilor politice și cu excluderea de la funcțiuni.

După expunerea faptelor mai sus arătate și citarea articolelor menționate ale codului penal din Transilvania, reese deci, în mod destul de evident, că, consilierii din Blocul Muncitoresc Țărănesc (comuniștii), față de atitudinea pe care au avut-o și declarațiunile făcute cu ocaziunea constituirii consiliului comunal al municipiului Timișoara s-au făcut vinovați de crimă de ultragiu sau cel puțin de delictul de ofensă în contra m.s. regelui, și de revoltă în contra ordinii de stat, astfel cum au fost calificate faptele și de dl. primar al municipiului Timișoara, cu ocaziunea excluderii consilierilor comuniști din consiliul municipal (a se vedea procesul verbal din ședința de la 15 și 16 septembrie 1930, pag. 10).

În acest caz, potrivit dispozițiunilor art. 100, alin. ultim din legea pentru organizarea administrațiunii locale, trebuia ca primarul să drezeze un proces verbal despre constatarea faptelor și să se sesizeze parchetul.

Șeful Serviciului Controlului
ss. Nicolescu

Arh. St. Buc., fond Ministerul Justiției, Direcția Judiciară, dosar 102/1930, f. 2—4.

6

1931 februarie 18. Adresa Ministerului de Interne prin care se aduc la cunoștință Ministerului de Justiție cuvintele ofensatoare adresate regelui de primarul comunei Spiruș, județul Bihor cu ocazia alegerilor de deputați.

Ministerul de Interne
Cabinetul Ministrului

18 februarie 1931.

Rezoluție: d. procuror general de Bihor va aviza la măsurile legale și ne va relata.
ss. indescifrabil.

DOMNULE MINISTRU,

Am onoare a vă aduce la cunoștință următoarele :

Cu ocazia alegerilor de deputat din comuna Spiruș jud. Bihor, domnul Rar Gheorghe primarul acelei comune, s-a pronunțat către alegători în felul următor :

„Ptnă cînd să ridică birurile, plătim regelui trei miliarde două sute mii lei datorii făcute de el în străinătate”.

Aceste cuvinte au fost auzite de d-nii : preotul Moza Liviu, învățător Man Ion, notarul Tăudan Florian, toți localnici și de d-nii deputați : Ilie Lazăr, Stoichiță (Sibiu) și Maior Birtolon (Arad).

Întrucît aceste cuvinte constituiesc o ofensă adusă majestății sale regelui, vă rugăm, domnule ministru să binevoiți a dispune imediat cercetarea cazului și deschiderea acțiunii publice.

I. Mihalache

D-sale
Domnului Ministru al Justiției

Arh. St. Buc., fond Ministerul Justiției, Direcția Judiciară, dosar 123/1931, f. 18, orig.

<https://biblioteca-digitala.ro> / <http://arhivelenationale.ro>

7

<1931>. Informare a Direcției generale a poliției către Ministerul Justiției referitoare la caracterul antimonarhic al ziarului „Prezentul”.

Personal confidențial

Ministerul de Interne

Direcțiunea generală a poliției

Serviciul de Informațiuni

DOMNULUI MINISTRU DE JUSTIȚIE

În orașul Tulcea a apărut un ziar „Prezentul” intitulat „Organ al Ligei — republicane — evropeniste” sub direcția d-lui Heronim Popa, avocat.

Ziarul apare bilunar.

În primul său număr din 20 septembrie a.c., acest ziar conține o serie de articole, prin care face, pe deoparte, critica formei de guvernământ „monarhie constituțională” cu aprecieri ofensatoare, iar pe de altă parte, caută să demonstreze că „forma republicană” este cea mai adecvată intereselor poporului.

Aducîndu-vă la cunoștință cele ce preced, și deoarece din ansamblul articolelor acestui ziar se desprinde un îndemn pentru răsturnarea așezămîntului nostru constituțional, avînd onoare a vă ruga să binevoiți a da dispozițiuni Parchetului respectiv „pentru a deschide acțiune publică”, contra directorului susmenționatului ziar.

Ministru
ss. Indescifrabil

Director general
ss. Indescifrabil

Arh. St. Buc., fond Ministerul Justiției, Direcția judiciară, dosar 63/1931, f. 16, orig.

8

<1931>. Manifest al Blocului Muncitoresc Țărănesc prin care se militează pentru răsturnarea regimului politic din țară, pentru abolirea monarhiei.

Proletarii lumii întregi uniți-vă!

Ne-am săturat cu domnia oligarhiei uzurpatoare.

Prin foc, arme, bombe, sau orice alt mijloc trebuie să răsturnăm ordinul social de azi ca burjoazia parazitară să nu se mai ingrașe pe fructele muncii noastre.

Jos cu regele.

Jos cu guvernele oligarhice.

Să trăiască domnia mondială a proletariatului internațional.

Votați la alegeri numai pe semnul

Fig. 1 — 1947 decembrie 30.
Actul de abdicare semnat
de regele Mihai.

Blocul Muncitoresc, care singur e capabil să aducă salvarea muncitorimei chinuite în mod animalesc de jafuri.

Pentru conformitate

cc. Indescifrabil

Arh. St. Buc., fond Ministerul Justiției, Direcția judiciară, dosar 5/1931, f. 2, copie.

9

1935 iunie 5, Iași. Ordinul Chesturii de poliție a municipiului Iași către Circumscripția a IV-a de poliție Iași, prin care se cer măsuri pentru împiedicarea răspîndirii — de către organizațiile tineretului comunist — cu ocazia aniversării restaurației la 8 iunie 1935, a unor manifeste antidinastice.

Chestura poliției municipiului Iași
Biroul siguranței

Nr. 34327

Anul 1935 luna iunie ziua 5

Către

Circ. a IV-a de poliție Iași

Direcțiunea ne aduce la cunoștință că Partidul Comunist Român a dat instrucțiuni organizațiilor tineretului comunist din întreaga țară ca în vederea zilei de 8 iunie, când se serbează aniversarea restaurației, să se răspindească manifeste cu caracter antidinastic.

Vă invităm să luați măsuri pentru împiedicarea răspindirii acestor manifeste, comunicându-se urgent rezultatul.

p. Chestor,
Botez Grigore

Șef bir. pol. de siguranță,
Gr. Botez

7/VI 935

În vederea zilei de 8 iunie a.c. serviciul se repartizează în felul următor: de la ora 20 astăzi seară pînă la ora 1 noaptea comisar ajutor Carabulea; de la ora 1 pînă la ora 6 dimineața, agent Păsărică. Vor face razii în tot cuprinsul circumscripției, inspectînd și gardianii și supra-veghînd în deosebi prin apropierea fabricilor. În ziua de 8 iunie întreg personalul va fi prin sectoare de la ora 6 dimineața, executînd măsurile ordonate și raportînd la fiecare oră telefonic. Comisar, Indescifrabil.

Arh. St. Iași, fond Circumscripția a IV-a de poliție Iași, dosar 3/1935, f. 242, copie.

10

1936 mai 1. Articolul „8 iunie” publicat în ziarul „Tînărul Leninist”

1 V/1936. Anul II nr. 5
Prețul 2 lei.

Proletari din toate țările uniți-vă!

Tînărul Leninist

Organul Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din România.
8 iunie.

Regele a ordonat să fie sărbătorită la 8 iunie, ziua venirii lui în fruntea călăilor țării. Dacă ar fi să-l sărbătorească ei, călăii, guvernul, moșierii, fabricanții, ei între ei, putreziciunea și nenorocirea țării n-au decît s-o facă! Regele le-a dat puterea și ciolanul, el le-a mărit veniturile, el le-a ajutat să stoarcă singele muncii noastre și să-l prefacă în blănuri, în bijuterii, în șampanie și în iere negre. Dar Nu! Ambiția Marelui Călău nu se mulțumește cu atât. El vrea să-1 slăvească poporul. Poporul acesta pe care îl disprețuiește, căruia nu-i dorește decît sclavia deplină sub cisma lui fascistă!

Poporul muncitor, pe care îl ține și-l ucide în închisori. Țăranii, pe cari îi ține în mizerie și boli și întunerice. Soldații roși de păduchi și de rîie în cazărmi. Pe aceștia îi vrea Regele să-i vadă de 8 iunie, mulțumindu-i, îngenunchiînd în fața cismelor și în fața crimelor lui. Pe aceștia și pe tineri.

Ce a făcut regele pentru tineri, asta simțim mereu, pe pielea noastră. Instrucție, teroare, și educație războinică, asta a dat regele tineretului; umilire și fascizare forțată.

Nici o lege care să permită intrarea în producție a unui mai mare număr de tineri și să desființeze șomajul. Nici o lege care să deschidă porțile școlilor și facultăților pentru tineri

săraci. Și legea O.E.T.R.-ului, legea pregătirii premilitare, limitarea numărului ucenicilor și studenților. Regele, șeful clichei fasciste el și cu camarila lui vor să ne asvirle sub jugul teroarei fasciste.

Tineri! Nu defilați în fața regelui, nu-l aclamați, nu-l salutați. Nu ingenuchiați în fața călăului vostru!

Huiduiți-l. Sabotați jocurile și defilarea!

Tineri cercetași și străjeri. Elevi! luați cuvântul și arătați poporului că sînteți straja țării pentru apărarea independenței țării, amenințată de către fasciștii dinafară (Germania hitleristă și a fasciștilor dinăuntru, Goga, Cuza, Vaida, în frunte cu guvernul Tătărescu și Regele).

Tineri! Gîndiți-vă la tovarășii din închisori, gîndiți-vă la Jilava, la...Doftana, Dumbrăveni, Suceava, unde zac tovarășii noștri de luptă!

Transformați parada de 8 iunie într-o manifestație pentru drepturile voastre uitate și pentru amnistie.

Strigați din toate puterile voastre:

JOS FASCISMUL! JOS REGELE!

TRĂIASCĂ UNITATEA TINERETULUI COMUNIST. AVANGARDA TINERETULUI ASUPRIT!

Arh. St. Buc., fond Ministerul Justiției, dosar 18/1936, vol. 1, f. 31, orig.

11

1936 mai 30, Iași. Ordinul Chesturii de poliție a municipiului Iași către Circumscripția I de poliție Iași, prin care se cere a se lua măsuri pentru împiedicarea răspîndirii — de către Partidul Comunist Român și Uniunea Tineretului Comunist — cu ocazia serbărilor restaurației, de la 8 iunie 1936, a unor manifeste îndreptate împotriva regelui Carol al II-lea.

România

Ministerul de Interne

F. urgent

Chestura de poliție a municipiului Iași

Nr. 30231

Anul 1936 luna mai ziua 30

Către,

Circ. I de siguranță

Direcțiunea ne semnalează că Partidul Comunist Român și Uniunea Tineretului Comunist au hotărît să răspîndească clandestin manifeste de propagandă revoluționară antimilitaristă printre participanții la serbările naționale ale Restaurației, de la 8 iunie 1936.

Concomitent cu răspîndirea acestor manifeste, în noaptea de 7 spre 8 iunie echipe de comuniști vor șablona pe ziduri și garduri îndeosebi în cartierele muncitorești, parole comuniste; Jos parada militară, Jos călăul Carol, Jos dictatura fascistă, Cerem amnistia generală, Cerem eliberarea deținuților antifasciști.

Aducîndu-vă la cunoștință cele de mai sus, vă invităm a lua măsuri pentru împiedicarea realizării acestor intențiuni, ținîndu-se la curent cu constatările făcute.

Chestor,
Gh. Stamboliu

Șef. bir. Pol. de siguranță
V. Grigorescu

Arh. St. Iași, fond Circumscripția I de poliție, dosar 3/1936, f. 232, orig.

Fig. 2— 1947 decembrie
30. Legea pentru consti-
tuirea statului român.

Adunarea Deputaților a votat și adoptat iar Noi,
Dr. Petru Gроза, în ședința Consiliului de Miniștri
sanctionăm ceea ce urmează:

Art. 1.— Adunarea Deputaților ia act de abdicare a Regelui
Mihai I, pentru el și urmașii săi.

Art. 2.— Constituția din 1866 cu modificările din 29 Martie
1923 și cea din 1 Septembrie 1944 și următoarele se abrogă.

Art. 3.— România este Republică Populară.
Denumirea Statului Român este: "Republica Populară Română".
(R. e. e.)

Art. 4.— Puterea legislativă va fi exercitată de Adunarea
Deputaților, până la dizolvarea ei și până la constituirea unei
Adunări Legislative, constituantă care se va face în data ce se va
fixa de Adunarea Deputaților.

Art. 5.— Adunarea constituantă va hotărâ asupra unei Consti-
tuții a Republicii Populare Române.

Art. 6.— Până la intrarea în vigoare a noii Constituții
puterea executivă va fi exercitată de un Prezidiu compus din 5 mem-
bri aleși, cu majoritate, de Adunarea Deputaților dintre persona-
litățile vieții publice, științifice și culturale ale Republicii
Populare Române.

Art. 7.— Membrii Prezidiului Republicii Populare Române
vor depune în fața Adunării Deputaților jurământ de credință poporu-
lui după următoarea formulă:
"Jur a apăra drepturile și libertățile democratice ale
poporului Român și independența și suveranitatea Republicii Popu-
lare Române recunosc și legile sale."

Art. 8.— În termen de trei zile de la apariția prezidiului
funcționarii publici vor depune jurământ de credință.
Formula Jurământului pentru funcționarii publici este:

12

1936 iunie 26, Iași. Ordinul Chesturii de poliție a municipiului Iași
către Circumscripția I de poliție Iași, prin care se cere a se lua măsuri
pentru confiscarea unor cintece muncitorești, camuflate, care instigă
muncitorii contra regelui Carol al II-lea, contra capitaliștilor și a
autorităților.

România
Ministerul de Interne
Chestura de poliție a municipiului Iași
Biroul siguranței
Nr. 36915
Anul 1936 luna iunie ziua 26

Urgent
Confidențial

Către
Circa I de poliție Iași

Vă facem cunoscut că Institutul muncitoresc de sport și educație din România, cu se-
diul în București, trimite în țară niște cintece muncitorești aranjate pe note camuflate co

muniste, care instigă muncitorimea nu numai contra capitaliștilor, dar și chiar contra M.S. regelui Carol al II-lea și autorităților, invitându-vă a lua măsuri în consecință, și a dispune confiscarea lor, raportându-se de rezultat.

p. Chestor,
Botez Grigore

Șef bir. Pol. de siguranță,
ss. Indescifrabil

Arh. St. Iași, fond Circumscripția I de poliție Iași, dosar 3/1936, f. 279, orig.

13

1937 mai 25, Iași. Ordinul Chesturii de poliție a municipiului Iași către Circumscripția a II-a de poliție Iași, prin care se cere confiscarea fotografiilor ce reprezintă pe regele Carol al II-lea în caricatură sub înfățișarea unui cocoș.

România

Ministerul de Interne

Urgent

Chestura poliției municipiului Iași

confidențial

Biroul siguranței

Nr. 25405

Anul 1937 luna mai ziua 25

Către

Circ. a II-a de poliție Iași

Vă invităm să luați măsuri în circumscripția d-voastră pentru a se confisca fotografiile ce reprezintă pe M.S. regele Carol al II-lea în caricatură sub înfățișarea unui cocoș.

Aceste fotografii sînt multiplicat de fotograful Kraus din Craiova, strada Unirea nr. 44, și autorul lor este caricaturistul Marin Dodoi din Craiova.

Ne veți ține în curent cu rezultatul.

Chestor
ss. Indescifrabil

p. Șef. bir. pol. de siguranță
Comisar
Horeangă

Arh. St. Iași, fond Circumscripția a II-a de poliție Iași, dosar 6/1937, f. 268, copie.

14

1938 septembrie 20, Iași. Ordinul Chesturii de poliție a municipiului Iași adresat Circumscripției a IV-a de poliție Iași, prin care se cere distrugerea imediată, în momentul descoperirii lor, a manifestelor îndreptate împotriva regelui Carol II.

România

Ministerul de Interne

Chestura poliției municipiului Iași
 Biroul Siguranței
 Anul 1938 luna septembrie ziua 20

CONFIDENȚIAL SECRET
 URGENT

Către
 Circ. IV de poliție
 Iași

Motivat de ordinul circular no. 548/938 al Legiunei Jandarmi Iași, vă facem cunoscut că se colportează în țară un manifest contra M.S. Regelui Carol II-lea însoțit de o fotografie. Organele care primind asemenea manifeste, dându-le curs sau arătându-le celor din jur, fac chiar ele propaganda dorită de inițiator.

Pe viitor, organele care le descopere, le vor distruge în întregime imediat, fără a le mai da curs, iar în contra celor prinși se vor dresa acte cu aceiași tărie, însă pentru alte motive bine documentate, raportându-ne imediat asemenea cazuri și numele persoanelor.

Chestor,
 Indescifrabil

Șef. bir. pol. siguranță,
 Comisar,
 Indescifrabil

Într. n. 27—21 sept. 1938.
 Ordin personalului de a urmări cele semnalate.

Comisar,
 Indescifrabil

Arh. St. Iași. fond Circumscripția a IV-a de poliție Iași, dosar 16/1938, f. 86.

15

<1939 mai>. Manifest al Comitetului Central al Partidului Comunist din Romania adresat cetățenilor iubitori de țară, prin care sînt chemați să lupte împotriva fascismului și a guvernului de dictatură regală.

Proletari din toate țările uniți-vă!

Cetățeni iubitori de țară!

Guvernul dicaturei regale a dat o nouă și grea lovitură poporului. Constituției antinaționale din februarie 1938, i-a adăugat legea electorală vrăjmașă poporului, răpindu-i-se libertatea de a-și alege reprezentanții săi adevărați. Votul universal pentru care au luptat generații a fost desființat cu desăvîrșire. Milioanele de muncitori și țărani neștiutori de carte li s-a răpit dreptul de vot.

Un parlament corporativ, de tip fascist, capitulant în fața fascismului cotropitor — aceasta vrea guvernul. Dictatura regală vrea ca acest parlament să fie un „pas mai departe” în introducerea dictaturii fasciste.

Muncitori, țărani, meseriași, intelectuali și femei!

Alegerile de la 1—2 iunie pentru Cameră și Senat au loc într-un moment cînd țara noastră este amenințată de Hitler. Gardiștii, cuziștii, vaidiștii, nemții hitleriști și troțkiștii au ridicat capul, ducînd o muncă criminală de subminare a țării, de spionaj și diversiune. Iar guvernul dictaturii regale, prin acordul economic rușinos germano-român, vinde bogățiile țării Germaniei hitleriste. Guvernul actual a capitulat în fața dușmanului de moarte al țării. Bogățiile sînt folosite de cotropitorii fasciști pentru fabricarea de tunuri și bombe împotriva ostașilor noștri, împotriva femeilor și copiilor noștri, pentru cotropirea României.

Uniți-vă cu toții dacă nu vreți robia fascistă, dacă nu vreți ca țara noastră să aibă soarta Cehoslovaciei și a Austriei.

Prin întruniri și manifestațiuni afirmați voința voastră contra fascismului și a dictaturii regale.

Guvernul a interzis propaganda orală și scrisă în campania electorală. Dar voința poporului este deasupra ordinilor antinaționale a dictaturii regale.

Guvernul antinațional, capitulant, vrea să impună alegerea în parlament a oamenilor săi, a slugarnicilor regimului actual de jaf și teroare. El înlesnește și încurajează pătrunderea în parlament a agenților lui Hitler.

Voi, apărători adevărați ai țării, creatori ai bunurilor ei și ai culturii, impuneți candidaturile și alegeți patrioți sinceri în Cameră și Senat.

Muncitori comuniști, social-democrați,

Muncitori organizați în bresle și neorganizați!

Pentru cucerirea revendicărilor noastre, pentru reușita luptei de concentrare a tuturor forțelor democratice și patriotice, pentru reușita candidaților voștri — realizați Frontul Unic!

Țărani, pentru îmbunătățirea vieții voastre, contra jafului, a executărilor silite, pentru pământul vostru, pentru dreptul de alegere pentru toți țăranii — uniți-vă cu muncitorii din orașe!

Democrați, pentru restabilirea libertăților democratice și pătrunderea în parlament a luptătorilor pentru democrație — să concentrăm toate forțele democratice!

Patrioți, iubitori de țară, patrioții sinceri din Frontul Renașterii Naționale, uniți-vă cu muncitorii, țăranii și cu toți luptătorii pentru binele țării, pentru independența ei națională, pentru fericirea ei. Cu toții contra fascismului cotropitor! Cu toții contra dictaturii regale, care răpind drepturile poporului, asuprind popoarele conlocuitoare *, capitulând în fața agresiunilor, periclitează însăși independența națională și integritatea teritorială a țării.

Să făurim un larg front al tuturor patrioților țării!

Muncitori, țărani, democrați, patrioți români, apărați popoarele conlocuitoare contra asupririi! Afirmați-vă pentru drepturi egale cu poporul român popoarelor conlocuitoare! Așa va deveni viguroasă puterea de rezistență a popoarelor României împotriva agresiunii fasciste.

Naționalități conlocuitoare, luptați împreună cu poporul român contra fascismului din afară care amenință țara noastră și contra fascismului dinăuntru care lucrează pentru subminarea ei. Fascismul agresiv duce cu sine sclavie pentru toate popoarele României.

Iubitori de țară! Nici un vot fasciștilor trădători de țară. Nici un vot oamenilor dictaturii regale, capitulanților dușmani ai țării!

Manifestați contra fascismului și a guvernului capitulant!

Pentru alianța cu țările democratice, Franța, Anglia și cu puterica țară socialistă Uniunea Sovietică! Pentru înălbirea Antantei Balcanice împotriva agresorilor fasciști!

Pentru o viguroasă apărare a independenței naționale a țării. Să plătească cei boagați pentru înarmarea României! Pentru restabilirea regimului democratic parlamentar!

Jos fascismul! Jos capitulanții! Jos guvernul capitulant de dictatură regală!

Comitetul Central
al Partidului Comunist
din România

Arh. St. Iași, fond Tribunalul militar Iași, dosar 61/1938, f. 191, orig.

* Peste tot unde apar „popoarele conlocuitoare sau popoarele României” documentul 25 și 26, este vorba de fapt de naționalitățile conlocuitoare din țara noastră. În anii aceia P.C.R. preluând teze greșite ale Internaționalei a III-a cu privire la situația României a folosit în unele documente această terminologie. De altfel în același document este folosită și noțiunea de naționalități conlocuitoare.

16

1939 iunie, <Iași>. Manifest al Comitetului Regional din Moldova al Partidului Comunist din România adresat muncitorilor, țărănilor, intelectualilor și soldaților din Moldova, prin care sînt chemați la luptă hotărîtă împotriva regimului de dictatură regală.

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Muncitori, țărani, intelectuali și soldați din Moldova!

Regele dictator, călăul muncitorimii și țărănimii, înconjurat de lacheii săi . . . . . și sprijinit de marii moșieri și capitaliști, a dat o nouă lovitură poporului muncitor din România, înființând partidul unic și totalitar zis „al Națiunii”.

Dictatura regală care a făcut pînă acum jocul imperialiștilor anglo-francezi de extindere a războiului și de permanentă provocare în contra Uniunii Sovietice, se găsește astăzi în fața prăbușirii Franței reacționare.

Imperialiștii francezi, de frica urgiei maselor înșelate și tirite în război, au părăsit Parisul în mîinile invadatorilor și s-au grăbit să încheie un rușinos armistițiu. Capitulara Franței reacționare a făcut ca imperialiștii români să caute alte puncte de sprijin în politica lor antisovietică.

După doi ani de dictatură singeroasă și exploatare nemiloasă sub firma Frontului Renașterii Naționale, dictatura regală prin taxe și impozite, concentrări și rechiziții, jaf și teroare, scumpete și mizerie, n-a făcut decît să adîncească prăpastia dintre masele muncitoare și călăii săi.

Ura maselor împotriva regimului de jaf și teroare al dictaturii regale crește pe zi ce trece odată cu scumpetea, foamea, mizeria și exploatarea.

Revolta muncitorilor, țăranilor și popoarelor conlocuitoare împotriva politicii războinice a imperialiștilor români de ațîtare și tirie a poporului român în măcelul imperialist, amenință să ia forme din ce în ce mai grave.

Muncitori, țărani, intelectuali și soldați din Moldova!

Pentru a-și putea duce nestinjenită politica provocatoare la război împotriva Uniunii Sovietice, pentru a înăbuși ura și nemulțumirea crescîndă a maselor exploatate, pentru a îneca în sînge revolta muncitorilor, țăranilor și popoarelor conlocuitoare, care nu vor să fie tirii în război, pentru a-și asigura cîștiguri turbate pe spinarea celor ce muncesc, marii moșieri și capitaliști și-au pregătit PARTIDUL NAȚIUNII, unic și totalitar, ca instrument pentru cea mai singeroasă și teroristă dictatură.

Muncitori, țărani, intelectuali și soldați!

Ori de cite ori burghezia românească are nevoie să înșele masele, găsește în Garda de Fier . . . . . slugi credincioase.

Trecînd peste cadavrele celor asinați mișelește de dictatura regală, lepădîndu-se de toate angajamentele pe care și le-a luat în propaganda lor mincinoasă, conducătorii Gărzii de Fier își arată azi adevărata lor față de trădători, pășind cot la cot cu asinii camarazilor lor.

Cu ajutorul Gărzii de Fier . . . . . burghezia întărește frontul negru al reacțiunii de singeroasă exploatare a dictaturii polițiste. Pentru a-și netezi calea, dictatura regală cu o ură turbată s-a năpustit asupra muncitorilor cinstiți, arestînd pe cei mai hotărîți dintre ei. Așa, în regiunea noastră, ca și în celelalte, teroarea a fost dezlănțuită. Zbirii Siguranței au făcut zeci de arestări la Iași, Roman și Bacău, folosind cele mai groaznice mijloace de tortură pentru înscenarea proceselor.

Muncitori, țărani, intelectuali și soldați din Moldova!

Singurul partid care ținea astăzi steagul luptei pentru pline, pentru pace, pămînt și libertate și împotriva regimului de jaf, foame, teroare și exploatare singeroasă a dictaturii regale este PARTIDUL COMUNIST.

Partidul Comunist vă cheamă la luptă hotărîtă:

Contra „Partidului Națiunii”, partid al războiului, al dictaturii teroriste.

Pentru desconcentrare și înapoierea uneltelor și vitelor rechiziționate.

Trăiască Partidul Comunist! Trăiască lupta muncitorilor și țăranilor și popoarelor conlocuitoare contra dictaturii regale! Jos teroarea!

Iunie 1939

Comitetul Regional din Moldova
al Partidului Comunist din România

17

1940 iunie 12, Iași. Radiograma transmisă de Inspectoratul regional de poliție Iași Direcțiunii generale a Poliției, prin care se raportează despre descoperirea unor manifeste semnate de Comitetul Regional din Moldova al Partidului Comunist din România și de Comitetul Regional din Moldova al Uniunii Tineretului Comunist, îndreptate împotriva dictaturii regale.

Raportăm că în noaptea de 11 spre 12 iunie a.c. au fost găsite pe străzile Gafencu și Trancu din Iași, circa 20 manifeste comuniste tipărite pe hirtie subțire, culoare rozi dimensiunea sfert de coală, din care unele intitulate „Către tinerii muncitori și țărani, către străjeri, premilitari, elevi și studenți, semnate „Comitetul Regional din Moldova al Uniunii Tineretului Comunist din România”.

În prima parte a acestui manifest se fac aprecieri asupra evenimentelor internaționale, atacându-se Anglia, Franța, Germania și Italia, care au provocat războiul, și scoțându-se în evidență politica de pace dusă de U.R.S.S. Este atacat și guvernul român, spunându-i că pregătește intens intrarea României în război.

Din a doua parte cităm textual : „La aceasta se adaugă o teroare nemiloasă și un regim polițienesc în fabrici, căminuri, universități și școli. La orice manifestare de luptă a tineretului pentru pîine, pămînt, progres și libertate, se răspunde prin arestări și condamnări cu ani grei de închisoare.

La Doftana și Rîmnicul Sărat zac sute de tineri și tinere, victimele teroarei și dictaturei regale, sub un regim de distrugere.

8 iunie e ziua întoarcerii în țară a celui mai mare călău al vostru, al celui mai mare capitalist și moșier, a celui mai nemilos exploatare care vrea să vă arunce în război ca carne de tun.

Demonstrați contra războiului imperialist, pentru imediată desconcentrare, pentru salarii egale la muncă egală, contra muncii forțate și de noapte, pentru scutirea de taxe elevilor și studenților săraci, contra legii mobilizării agricole, pentru muncă, pămînt, pace, progres și libertate.

Jos pregătirea de război din România, jos premilităria, jos scumpetea, jos dictatura regală și guvernul său !

Trăiască U.R.S.S., patria celor ce muncesc !

Trăiască Partidul Comunist și Uniunea Tineretului Comunist din România !

Alte manifeste sînt intitulate „Muncitori, țărani, intelectuali și soldați din Moldova” și semnate „Comitetul Regional din Moldova al Partidului Comunist din România”.

În acest manifest de asemenea se fac aprecieri asupra războiului, arătîndu-se că este opera imperialiștilor anglo-francezi, care au lăsat pradă germanilor popoarele mici.

Se aduc deasemeni atacuri la adresa persoanei M.S. regelui și a guvernului român, și termină cu aceleași lozinci ca și primul manifest.

S-au luat măsuri prin Chestura poliției Iași pentru identificarea și arestarea colportorilor acestor manifeste.

De asemenea, s-au dat dispoziții unităților în subordine din raza acestui Inspectorat pentru intensificarea măsurilor informative în rîndurile comuniste, prevenindu-se astfel eventualele răspîndiri de manifeste.

Cu poșta se înaintează cite un exemplar din manifeste.

Inspector regional,

Gh. Birzescu

18

1940 iunie. Manifest adresat tinerilor muncitori, țărani, premilitari, și elevi, îndemnându-i la luptă împotriva dictaturii regale.

Proletari din toate țările uniți-vă

Tineri muncitori, țărani, premilitari, elevi,
Războiul dezlănțuit de reacțiunea mondială e un război din care muncitorii, țăranii și toți acei care muncesc, nu au nimic de câștigat.

Guvernul dictaturii regale pregătește intrarea României în acest măcel.

Tineri, muncitori, țărani, premilitari, luptați contra dictaturii regale, care ne concentrează părinții și lasă mamele murind de foame, ne forțează la munca gratuită în vederea pregătirii de război.

Luptați pentru desconcentrarea părinților noștri, contra muncii prestate, pentru desființarea premilităriei.

Jos dictatura regală !

Trăiască Uniunea Tineretului Comunist !

Comitet Județ U.T.C.

Arh. St. Iași, fond Rezidența regală a ținutului Prut, dosar 9/1940, f. 32.

19

1948 ianuarie 1. Telegrama Secretarului General al Partidului Comunist Francez M. Thoréz, adresată Ministrului propagandei naționale prin care transmite felicitări cu prilejul proclamării Republicii.

Partidul Comunist Francez
Secretariatul general

SCUMPE DOMNULE MINISTRU ȘI PRIETENE,

Îmi îngădui să-ți trimit cele mai vii felicitări cu prilejul proclamării Republicii Populare Române și să le întovărășesc cu urări pentru prosperitatea frumoasei voastre țări, urări de progres și libertate, pe care le reînnoesc pentru dumneata.

Te rog, iubite domnule ministru și prietene, să binevoiești să prezinți omagiile mele doamnei și să crezi în sentimentele mele cele mai cordiale.

Thoréz.

Arh. St. Buc., fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar 256/1948, f. 3, copie.

20

1948 ianuarie 1. Telegramă de felicitare trimisă de E. Cotton și A. Cotton ministrului Propagandei Naționale cu prilejul proclamării Republicii.

Sèvres, 18 rue Maurice Berteaux

Îngăduiți-ne, la începutul anului 1948, să salutăm mai întâi nașterea Republicii Române, care leagă și mai strâns, dacă e cu putință, prietenia dintre popoarele țărilor noastre și să vă facem cunoscut cele mai bune urări pentru anul nou.

Proclamarea Republicii Populare Române este salutăată în străinătate ca o victorie a forțelor păcii și democrației

Proclamarea Republicii Populare Române este un eveniment de însemnătate internațională. Ea a fost salutăată de opinia publică internațională nu numai ca o victorie a democrației românești, ci ca un succes al forțelor păcii și democrației din întreaga lume.

● CLEMENT GOTTWALD, primul ministru al Cehoslovaciei exprimând — în discursul din 1 ianuarie — cele mai bune urări Republicii Populare Române, a declarat: „Este un semn bun pentru evoluția internațională din 1948 că frontul democrațiilor populare intră în noul an întărit cu un nou membru”.

● LA PARIS a fost det publicităţii un comunicat al C. G. T., care cu prilejul proclamării Republicii Populare Române adresează salutul frăţesc al muncitorimii din Franţa, muncitorimii române şi comitetului central al C. G. M.

● CEL MAI MARE ZIAR IUGOSLAV „Borba” scrie: „Proclamarea Republicii Populare Române reprezintă victoria forţelor democratice în lupta lor pentru reconstrucţia ţării şi înălţarea democraţiei”.

● „Cum să ne salutăm cu emoţie naşterea celei mai tinere republici din Europa?” scrie „L'HUMANITE”.

● ZIARUL ENGLEZ „Manchester Guardian” recunoaşte că „la vremea actuală continuarea monarhiei în România ar fi o anomalie istorică” iar „DAILY WORKER” salută marea biruinţă a poporului nostru ca „o răsturnare a tuturor planurilor unelte în Vest de către cei ce au încercat să folosească monarhia drept un instrument împotriva poporului după eliberarea României”. Ziarul austriac „VOLKSTIMME” şi numărata altă ziare salută înălţarea dinastiei de Hohenzollern-Sigmaringen din România.

Vă rugăm să credeţi doamnă Stoilov şi dumneavoastră, domnule ministru, în sentimentele noastre cele mai calde şi mai cordiale.

A. Cotton

E. Cotton

Arh. St. Buc., fond Ministerul Propagandei Naţionale, Presa internă, dosar 256/1948 f. 2, copie.

21

1948 ianuarie 1, Paris. Telegramă de felicitare trimisă de A. Ribard, ministrului Propagandei Naţionale cu prilejul proclamării Republicii.

André Ribard
3, rue Turquat
Paris 16

1 ianuarie 1948

DOMNULE MINISTRU,

La urările pe care le fac domniei voastre, familiei şi ţării domniei voastre, îngăduiţi-mi să adaug pe acelea prilejuite de ultimele evenimente din Bucureşti.

Fig. 3 — Articol din „Scinteia” din 2 ianuarie 1948 privitor la ecoul internaţional al proclamării R.P.R.

Ele figurează printre momentele semnificative ale secolului conferindu-i valoarea și rolul lui adevărat — sarcină pe care și-o iau toți democrații sinceri din întreaga lume. Vă mai exprim și urările pe care din toată inima și gândul meu le închin tinerei Republici române. Vă rog să binevoiți a prezenta omagiile mele doamnei Stoilov și să credeți domnule ministru, în sentimentele mele de adevărată simpatie.

A. Ribard

Arh. St. Buc., Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă dosar 256/1948, f. 4, copie.

22

1948 ianuarie 1, Paris. Telegrama lui R. Maubland prin care transmite felicitări guvernului și poporului român cu prilejul proclamării Republicii.

Paris, 1 ianuarie 1948
58, rue Monsieur le Prince

DOMNULE MINISTRU,

Salutăm cu mare bucurie, la începutul noului an, nașterea Republicii Române. Soția mea, împreună cu mine, transmitem guvernului și poporului român, felicitările și urările noastre, care sîntem siguri, acele ale marii majorități a francezilor. Nu avem decît să ne gîndim la cele mai bune tradiții, ca să ne dăm seama că un război, cu toate dezastrele pe care le aduce nu e niciodată steril dacă îngăduie formarea unei republici noi. Și ne bucurăm cu atît mai mult, cu cît a voastră va putea, fără îndoială, să dea pildă utilă, uneia dintre mai vîrstnicele ei, pe care o cunoaștem bine și care, cu toate eforturile noastre, nu izbutește încă să se libereze și să renască deplin.

Vă rog să primiți și urările noastre cele mai bune pentru dumneavoastră și familia dumneavoastră și să credeți în devotamentul meu cordial.

Maubland

Arh. St. Buc., fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar 256/1948, f. 1, copie.

23

1948 ianuarie 2. Telegrama Ministerului Afacerilor Interne, Direcția generală a Administrației de Stat, către prefecturile de județ și inspectoratele generale administrative, privind proclamarea republicii.

Domnilor inspectori generali administrativi și circumscripțiilor din țară
și domnilor prefecți de județ.

Telegramă prin telexprimator

În ziua de 30 decembrie 1947, statul român, urmînd linia transformărilor democratice, și-a schimbat forma constituțională, devenind republică.

Prin înlăturarea monarhiei care a reprezentat întotdeauna centrul de sprijin al reacţiunii din ţara noastră şi a constituit o frână în calea ridicării politice a poporului, a fost înlăturată o piedică importantă în calea înfăptuirii integrale a democraţiei populare.

Pentru ca sensul acestor prefaceri politice să pătrundă adânc în înţelegerea maselor populare, veţi lua măsuri să se explice întregii populaţiuni muncitoare, evenimentul instaurării Republicii Populare Române, cu noua noastră formă de stat, care va da posibilitatea adâncirii şi consolidării democraţiei populare din ţara noastră.

Totodată vi se face cunoscut că vi s-a expediat prin poştă — un număr de exemplare — privind : actul de abdicare, proclamaţia guvernului şi legea prin care România devine Republică populară, exemplare, care prin grija dv. urmează a fi difuzate şi afişate în tot cuprinsul judeţului.

Director general,
ss. indescifrabil

Arh. St. Buc., fond Ministerul Afacerilor Interne, Administraţia de Stat, dosar 21/1948, f. 1.

24

1948 iaduarie 2. Buletin de presă internă privind sărbătorirea anului nou şi proclamarea Republicii.

Sărbătorirea Anului Nou

.....
În faţa Palatului se aflau zeci de mii de cetăţeni, care aşteptau sosirea membrilor Înaltului Prezidiu şi guvernului român.

Organizaţiile muncitoreşti aveau numeroase placarde cu inscripţiile : „Trăiască Republica Populară Română”, „Trăiască Făuritorii Republicii Populare Române”, „Trăiască Miniştrii Poporului” etc.

La apariţia automobilelor, în care se aflau membrii Înaltului Prezidiu şi membrii Guvernului, mulţimea a izbucnit în nesfârşite urale.

.....
În momentul în care, şeful coromanialului anunţă : „Prezidiul Provizoriu al Republicii Populare Române” şi înalţii membri ai prezidiului îşi fac apariţia în sală, dl. dr. Petru Groza, preşedintele Consiliului de Miniştri, ia loc între cele două rânduri de demnitari şi în faţa înalţilor membri ai prezidiului rosteşte următoarea cuvintare :

Înalt prezidiu,

Cu adîncă emoţie şi conştient de importanţa istorică a clipei pe care o trăim, urez, în pragul Anului Nou 1948, sănătate membrilor Înaltului Prezidiu, în numele guvernului, în numele poporului şi în numele meu personal.

Destinul v-a pus în situaţia de a prezida Republica Populară Română la începutul ei. Tînăra noastră republică se va consolida. Ea se va dovedi forma cea mai fericită pentru viaţa poporului român şi a popoarelor conlocuitoare din patria noastră, care acum a devenit într-adevăr patria tuturor celor ce muncesc cu braţele şi cu mintea, a tuturor celor care doresc pacea, pentru a construi, pentru a munci, cu scopul de a crea un nivel de viaţă mai ridicat pentru popor.

Noi sintem mîndri că alegerea forului competent a corpului legiuitor — a căzut asupra distinşilor membri ai Înaltului Prezidiu Provizoriu. Într-adevăr voinţa populară, exprimată prin hotărîrea membrilor Parlamentului, v-a onorat cu această înaltă distincţie pe dv., reprezentanţi ai muncitorimii, ştiinţei, literaturii şi justiţiei ţării.

În acest fel, Înaltul Prezidiu simbolizează în ochii noștri pasul fericit pe care l-a făcut poporul român și naționalitatea conlocuitoare, hotărîndu-se să aleagă drumul republicii populare, înăuntrul căruia cu toții împreună vom clădi o Românie fericită, independentă și suverană, cu un popor într-adevăr stăpîn pe destinul său.

Vă urăm încă o dată din toată inima, un an nou fericit și sănătate!

Răspunsul E.S. d-lui Mihail Sadoveanu, în numele Înaltului Prezidiu Provizoriu al Republicii Populare Române.

DOMNUL PRIM-MINISTRU,
DOAMNELOR ȘI DOMNILOR MINIȘTRI,
DOAMNELOR ȘI DOMNILOR,

Mulțumesc domnului prim-ministru pentru urările de bine pe care ni le face nouă și țării întregi.

Republica Populară Română va fi țara păcii și a bunei învoiri între popoarele care locuiesc în granițele ei. Republica noastră va fi patria dreptății pentru toți muncitorii de toate categoriile, de la orașe și sate. Asupra acestei alcătuirii, așa cum dorim cu toții va sta domnia adevărului și a dreptății.

Să-mi îngăduiți, domnule prim-ministru și domnilor, să adaug că eu nu mă socotesc numai reprezentatul artei și intelectualității acestei țări. Toată viața mea, de cînd m-am manifestat ca publicist, mi-am închinat-o, aș putea spune în întregime, suferinței celor mulți — în special țărănimii, care sub regimurile trecute, a cunoscut grele suferinți — au fost umiliți și obișnuiți de stăpînirile vitregi ale țării.

Noi cu toții împreună vom continua să facem ca acești umiliți și obișnuiți să se afle pe un plan de dreptate și de recunoaștere a muncii lor, în așa fel încît țărănimia noastră să ajungă la limanul dreptății, spre care de multă vreme năzuiește.

Toate realizările acestea, care sînt în curs în momentul de față, se vor înfăptui. Cred cu tot sufletul meu, împreună cu toți cei care sîntem în prezidiul noii republici. Credeți și dv. cu toții, pentru că ne călăuzește în înfăptuiri dragostea noastră pentru poporul și patria noastră.

Mulțumindu-vă încă odată, vă urez tuturor muncitorilor și realizatorilor zilei de mîine, spor la muncă, pentru că de acest spor al muncii dv. depinde sporul și buna stare a întregului popor. (aplaude puternice).

După aceasta, înalții membrii ai prezidiului au dat mîna cu toți cei prezenți, apoi împreună cu membrii guvernului, au ieșit în balconul palatului, fiind obiectul unei entuziaste manifestații din partea zecilor de mii de cetățeni aflați în Piața Palatului.

Se auzeau: „Trăiască Republica Populară Română”, „Trăiască Prezidiul Republicii”, „Trăiască Guvernul”.

În acest moment o delegație a muncitorilor capitalei, a înmînat înalților membrii ai prezidiului frumoase buchete de flori.

Muncitorul Traian Baba a rostit următoarele cuvinte:

Cu ocazia Anului Nou, a proclamării Republicii Populare Române și a alegerii excelenței voastre ca membrii ai Prezidiului Provizoriu R.P.R., vă transmitem în numele muncitorilor din capitală cele mai calde felicitări.

Pe drumul măreț deschis clasei muncitoare și poporului întreg spre o viață mai bună și mai fericită, muncitorimea capitalei merge cu hotărîre înaintea, spre realizarea idealurilor sale mărețe.

În cinstea acestui măreț eveniment propunem ca Piața Palatului, să poarte denumirea de Piața Republicii.

La mulți ani!

Trăiască R.P.R.!

Trăiască Prezidiul R.P.R.

Excelența sa prof. dr. C.I. Parhon a răspuns mulțumind muncitorilor pentru frumoasele cuvinte.

Solemnitatea a luat sfîrșit la orele 2 d.a.

Arh. St. Buc., fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar 257, f. 6—10, copie.

25

1948 ianuarie 3, Belgrad. Telegrama președintelui I.B.Tito, către președintele guvernului Republicii Populare Române, dr. Petru Groza, prin care felicită guvernul român cu prilejul proclamării republicii.

Belgrad

Președintelui guvernului Republicii Populare Române. Domnului Dr. Petru Groza

Îngăduiți-mi domnule președinte, de a vă transmite din partea poporului iugoslav și din partea mea cele mai călduroase felicitări cu ocazia proclamării republicii.

Urăm tinerei republici populare a poporului român prieten cel mai mare succes și prosperitate.

Președintele guvernului R.P.F.I.

Mareșal al Iugoslaviei

Iosif Broz Tito

Arh. St. Buc., fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar 256/1948, f. 26 copie.

26

1948 ianuarie 3. Discursul rostit de ambasadorul României în Polonia, Raiciu la posturile poloneze de radio, cu prilejul abdicării regelui Mihai.

3.I.1948
ora 21.

Postul Varșovia (lb. română). „Socotesc necesar să dau câteva explicații în legătură cu faptul istoric petrecut la București în ziua de 30 decembrie 1947, fapt care marchează sfârșitul regalității și instaurarea Republicii Populare Române.

Prietenii mei polonezi mă întrebau mereu cum se poate împăca un regim democratic cu principiul monarhic. Acum sînt în măsură să le răspund: în România, monarhia constituie una dintre numeroasele piedici care frînau lupta claselor muncitoare. De aceea, bucuria poporului la abolirea monarhiei nu se datorește numai faptului că ea distona cu noul spirit care anima masele, dar și faptul că prin dispariția ei se deschidea complet drumul realizărilor noii democrații.

Forțele democratice din România au avut de dus în ultimii ani multe lupte. În 1944 ele au reușit să alunge pe asupritorii germani și slugile lor fasciste. În 1945 ele au reușit să constituie un guvern cu majoritate democratică, în frunte cu dl. dr. Petru Groza. Acest guvern a realizat reforma agrară, curățirea aparatului de stat de elemente fasciste și pedepsirea criminalilor de război. El a creat astfel bazele sociale și economice necesare promovării unui regim complet democratic.

În ultimul timp, guvernul Petru Groza a avut să facă față la mari greutăți de ordin economic, amplificate de cei doi ani de secetă. Cu ajutorul poporului muncitor și grație ajutorului Uniunii Sovietice guvernul a putut însă învinge foametea

În anul 1947 guvernul a înfăptuit o serie de acțiuni care sînt tot atîtea poziții cîștigate în lupta pentru consolidarea pozițiilor democrației. Încă de la începutul anului Gheorghe Gheor-

ghiu-Dej care a luat conducerea Ministerului Industriei și Comerțului și-a luat sarcina de a coordona eforturile factorilor economiei și a reușit să pună ordine în producție și să asigure o justă repartitie a acestora.

Guvernul a adus liniștea în țară pedepsindu-l pe Maniu și complicitii săi, care unelteau împotriva păcii. El a înfăptuit reforma monetară în condiții optime, grație sprijinului acordat de clasa muncitoare, fapt care poate fi considerat ca o nouă victorie a democrației.

Blocul partidelor democratice în frunte cu partidele muncitorești, a reușit în cele din urmă să curețe guvernul de tâtarășceni ultimele rămășițe ale citadelei moșierești și reacționare.

În noua sa formație, după ce se realizaseră o serie de acorduri comerciale utile, încheiate cu Iugoslavia, Bulgaria, Polonia și Cehoslovacia, guvernul a semnat cu Tito primul acord de amiciție și asistență mutuală pentru consolidarea păcii.

În asemenea împrejurări, abdicarea regalității a venit ca o etapă logică și necesară în viața statului român. Actul de la 30 decembrie poate constitui un exemplu de modul cum oamenii trebuie să se plece în fața evenimentelor de mare folos social. Ei trebuie să se retragă cînd nu mai îndeplinesc condițiile necesare existenței lor și reprezintă un obstacol în calea dezvoltării țării. Acest lucru a fost spus răspicat de fostul rege în ultima sa proclamație și atît de răspicat încît orice răstălmăcire din partea dușmanilor democrației noastre poate fi socotită ca o calomnie. Abdicarea a constituit o perfectă înțelegere între suveranul României și factorii de răspundere ai țării.

Din partea guvernului, actul de abdicare constituie un act de înțelepciune, fermitate și înaltă demnitate.

Masele de muncitori, țărani și intelectuali au văzut astfel în actul de la 30 decembrie încheierea unui trecut care nu va mai reveni niciodată și zorile unui viitor frumos pentru libertatea, prosperitatea și pacea României libere și democratice.

Trăiască noua Republică Populară Română.

Arh. St. Buc., fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar 256/1948 f. 24—25, copie.

27

1948 ianuarie 7. Telegrama președintelui Prezidiului Adunării Populare a Republicii Federative Iugoslavia Ioan Ribar, trimisă Prezidiului Republicii Populare Române cu prilejul proclamării republicii.

Onor,
Prezidiului Republicii Populare Române.

Sînt fericit de a putea, în numele Prezidiului Adunării Populare a Republicii Federative a Iugoslaviei și în numele meu personal, de a vă trimite felicitările mele amicale cele mai călduroase și cele mai sincere cu ocazia proclamării Republicii Populare Române, urîndu-vă dv. și poporului dv. întărirea regimului într-adevăr democrat deja constituit și totodată continuarea luptei duse împreună cu toate popoarele doritoare de libertate pentru reconstrucția și clădirea internă și pentru realizarea păcii în lume.

Ioan Ribar
Președintele Prezidiului Adunării
Populare a Republicii Federative a
Iugoslaviei.

Arh. St. Buc., fond Ministerul Propagandei Naționale, Presa internă, dosar 256/1948, f. 39, copie.

28

1948 ianuarie 8, Deva. Buletin de presă cuprinzând cuvîntarea rostită de dr. Petru Groza, preşedintele Consiliului de Miniştri cu prilejul aniversării a 15 ani de la întemeierea Frontului Plugarilor.

Luînd cuvîntul, d. prim ministru a spus, între altele :

Boierii care se certau între ei neînţelegîndu-se asupra puterii şi alungînd pe Cuza Vodă, au împrumutat dintr-o ţară străină un Hohenzollern, care a venit în Vechiul Regat şi ai cărui urmaşi s-au instalat apoi la conducerea Vechiului Regat, şi în România întregită de mai tirziu.

Ei au venit acum aproape un secol din Germania şi au realizat averi colosale în această ţară. Sute şi sute de mii de jugăre au fost în stăpînirea acestei monarhii.

Au rămas în urma lor castele nenumărate, comori de mare valoare. De unde au cîştigat ei toate acestea? Le-au cîştigat de pe urma trudei acestui popor.

Dar nu numai averea aceasta pe care am găsit-o noi pînă acum aici, la noi în ţară, este rezultatul sudoarei muncii acestui popor ci şi averile trimise peste graniţă în decursul deceniilor trecute. Ştiţi foarte bine că fostul rege Carol II cînd a fugit din ţară ducîndu-se în America, a găsit acolo moşii pretutindeni, pînă şi prin Canada şi Argentina, cumpărate şi aranjate din timp.

Acum, însă, odată pentru totdeauna, din trupul acestei ţări, a fost extirpată această cangrenă în vecii vecilor.

După ce a trecut în revistă principalele reforme făcute de guvern în favoarea celor mulţi d. prim ministru a revenit asupra înlăturării monarhiei.

Noi constituim o Republică într-adevăr populară a spus d-sa. În Republică de azi încolo nu mai este loc pentru trîntori. Creditul, schimbul produselor între industrie şi agricultură, totul va fi orînduit în aşa fel, ca nici un ban mai mult din vлага acestui popor să nu mai poată fi camuflat în unele buzunare, pentru a fi cheltuit dincolo sau dincoace de graniţă în lux şi în huzur.

Această Republică va trebui să fie a tuturor celor care muncesc cu ciocanul, cu secera sau cu pana, acolo unde fiecare este pus la locul lui de muncă. Dar toată lumea trebuie să muncească, pentru că cine nu munceşte nu va mai avea nici cartele de plîne şi nici de îmbrăcăminte.

Duceţi-vă, deci, acasă, a spus d. prim ministru adresîndu-se plugarilor, cu lozinca pe care să o răspîndiţi în toate casele şi la toate sufletele :

„Trăiască Republica Populară Română”.

Arh. St. Buc., fond Ministerul Propagandei Naţionale, Presa internă, dosar 256/1948 f. 53—55, copie.

29

1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii Alba înaintată Ministerului Afacerilor Interne, privind atitudinea populaţiei din judeţ faţă de înlăturarea monarhiei şi proclamarea republicii.

Prefectura judeţului Alba
Cabinetul Prefectului
Nr. 109/1948

Dare de seamă
cuprinzînd situaţia administrativă, economică şi politică a judeţului
Alba, la data de 8 ianuarie 1948.

Cum sînt privite ultimele măsuri ale guvernului :

Schimbarea survenită prin înlăturarea monarhiei n-a surprins prea mult populaţia, deoarece majoritatea ei a văzut de multă vreme, că această instituţie împiedică înfăptuirea

multor deziderate de ordin democratic, din care cauză această măsură a fost așteptată chiar mai demult.

Populația de muncitori, funcționari și țărănimea săracă se alipește de noua Republică Populară Română cu multă dragoste și cu încrederea într-un viitor mai bun pentru țară și pentru toți cei care muncesc.

Măsurile luate de guvern sub raportul economic sînt privite cu multă satisfacție de muncitori și funcționari, care și-au văzut asigurat un salariu acceptabil și cele necesare pentru hrană și pentru îmbrăcăminte, la prețuri oficiale.

De asemenea, țărănimea este satisfăcută de faptul că primește mărfuri prin cooperative, la prețuri oficiale și acceptabile, privind cu încredere această măsură și cu speranța că în viitor, pe măsura creșterii producției, guvernul democratic al țării le va repartiza prin cooperative cantități mai mari de produse pentru folosul lor.

Alba Iulia, 8 ianuarie

Prefectul județului Alba
ss. indescifrabil.

Arh. St. Buc., fond M.A.I., Administrația de stat, dosar 7/1948, f. 15, 16, orig.

30

1948 ianuarie 8. Raport al Prefecturii Arad, înaintat Ministerului Afacerilor Interne, privind atitudinea populației din județ față de abolirea monarhiei și instaurarea republicii.

Anexă la raportul Nr. 149/1948

Situația politică

Față de schimbările intervenite în ultimul timp în viața statului nostru, culminînd cu aceea fundamentală, de abolire a monarhiei și de instaurare a Republicii Populare Române, produsă în ziua de 30 decembrie 1947, populația din județul Arad manifestă în general calm.

Masele populare din județ, în general, nu au fost surprinse de aceste mari evenimente, deoarece o categorie însemnată a acestor mase își dădea seama că monarhia era o piedică serioasă pentru dezvoltarea sănătoasă a statului nostru, dîndu-și la fel seama că existența monarhiei și pe mai departe ar constitui un puternic sprijin pentru elementele reacționare și o mare piedică pentru dezvoltarea democrației populare românești.

Pentru lămurirea populației din județ asupra acestui mare eveniment istoric, în afară de difuzarea materialului documentar primit de la minister, în deplin acord cu organizațiile politice locale, am format de la centrul județului echipe de propagandă compuse din cîte un funcționar delegat al prefecturii și cîte un delegat al organizațiilor politice, care s-au deplasat în ziua de 8 ianuarie 1948, în toate centrele de plasă din județ, unde au ținut conferințe cu pretorii, primarii, notarii, membrii comisiilor interimare, învățătorii, șefii posturilor de jandarmi, medicii, inginerii agronomi și responsabili organizațiilor politice din întreaga plasă, atît pentru lămurirea marelui eveniment al abolirii monarhiei și instituirea R.P.R.-ului, cît pentru lămurirea rostului și necesității recensămîntului agricol și al populației, dînd totodată instrucțiuni — conform ordinului dv. telegrafic nr. 169 A din 3 ianuarie 1948 — pentru constituirea comisiunilor de propagandă ale recensămîntului de plasă și pe comune.

Comisiunea județeană și municipală de propagandă a recensămîntului a fost constituită deja în ziua de 5 ianuarie 1948 conform ordinului dv. de mai sus.

Paralel cu acțiunea întreprinsă de organele administrative împreună cu organizațiile politice județene pentru lămurirea populației asupra problemelor de mai sus, organizațiile politice locale în frunte cu Partidul Comunist Român au organizat și ele separat această acțiune de lămurire în mase, trimițînd duminică 4 ianuarie 1948 echipe de îndrumători compuse din

activiști de frunte în peste 70 de comune, urmînd ca acțiunea de lămurire în restul comunelor să o continue în duminica viitoare.

În general starea de spirit a populației din județ este liniștită. Acțiunea unor elemente reacționare izolate, întreprinsă pe ici pe colo de la om la om pentru a speria lumea cu un nou război, nu are priză actualmente în masele populare.

Arad, la 8 ianuarie 1948

L.S. Prefectul județului Arad,
ss. indescifrabil

Arh. St. Buc., fond M.A.I., Administrația de Stat, dosar 7/1948, f. 26, orig.

31

1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii Baia, înaintată Ministerului Afacerilor Interne, privind atitudinea populației din județ față de înlăturarea monarhiei și instaurarea republicii.

Prefectura județului Baia,
Cabinet

Fălticeni, la 8 ianuarie 1948

Către
Ministerul Afacerilor Interne
Direcția Administrației de Stat
București

Avem onoare a vă raporta mai jos situația administrativă, economică și politică din județul Baia astfel cum se prezintă la data de 10 ianuarie 1948.

În ultimele 2 zile ale lunii decembrie 1947, populația județului Baia a trăit cu entuziasm reforma structurală a statului român care a înlăturat monarhia străină de interesele și aspirațiile poporului muncitor și s-a instaurat — pentru totdeauna — Republica Populară Română, menită să sprijine, să încurajeze și să ridice pe toți cetățenii muncitori și cinstiți.

Cetățenii sint convinși că Republica Populară Română va aduce fiecăruia și tuturor o viață mai bună, dreptate și asigurarea unui viitor adevărat democratic așa cum dorește întregul popor muncitor de la sate și orașe din această țară.

Prefectul județului Baia,
Inspector administrativ
ss. indescifrabil

Arh. St. Buc., fond Ministerul Afacerilor Interne, Administrația de Stat, dosar 7/1948, f. 43, 45, orig.

32

1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii Bihor privind atitudinea populației din județ față de înlăturarea monarhiei și instaurarea republicii.

Prefectura județului Bihor
Serviciul administrativ
Nr. 172/1948

III. Situația politică

Starea de spirit a populației este liniștită și mulțumitoare. Aceasta este influențată azi în cea mai mare parte de situația economică iar în zilele din urmă de marele eveniment ce a survenit în schimbarea formei de stat a țării noastre.

Populația a înregistrat cu mulțumiri dispozițiile luate de guvern în legătură cu problemele ei de trai. Astfel măsura de a se tăia porci în gospodării și de a-i putea transporta și la distanțe mai mari a liniștit lumea. Distribuirea uleiului ce s-a făcut în urma deschiderilor preselor de ulei a făcut același efect. Măsurile luate de guvern în legătură cu aprovizionarea populației prin cooperative a fost primită de populație cu mulțumire. Faptul că populația este asigurată cu pline contribuie în măsura cea mai mare la starea de spirit liniștită.

Proclamarea Republicii Populare Române a primit-o populația în genere cu bucurie mai ales că toți progresiștii în materie socială își dau seama că reformele sociale pentru binele obștesc se vor putea desăvârși în această formă de stat cu mult mai bine și sigur spre binele maselor largi populare și fără să fie stingheriți de cercurile privilegiate din trecut. În județul nostru s-au făcut în toate centrele mari entuziaste manifestațiuni pentru Republica Populară Română, care au decurs în mod impunător și în deplină disciplină. Cu prilejul Anului Nou, după serviciul divin toți capii de autorități s-au prezentat la prefectură, semnind în protocolul de onoare, care conținea telegramele de felicitare urări către Înalțul Prezidiu al Republicii Populare Române și către guvernul țării. Funcționarii activi au depus jurământul cu însuflețire pentru Republica Populară Română, încă în primele zile după producerea marelui eveniment politic.

În județul nostru partidele politice democratice sînt într-o continuă activitate pentru democratizarea maselor și acestea se atașează tot mai mult acestui curent, înțelegînd binefacerile ce decurg dintr-un regim democratic pentru popor. S-a explicat pe larg de către organizațiile politice platforma program a noului partid unic muncitoresc, scopul acestui partid și rezultatele care se vor obține cu democratizarea maselor prin înființarea acestuia.

De asemenea s-au pregătit masele populare în vederea alegerilor asesorilor populari, care vor funcționa pe lângă judecătoriile principale și secundare. Îndemnată populația de către conducătorii politici ai justiției și ai administrației să aprecieze această reformă adusă în folosul păturei largi a populației și îndemnînd pe noii aleși de pînă acum a-și asuma noua funcțiune cu încredere și curaj, pentru a da satisfacție justiției populare ce se întrunează pentru prima dată în România, toți oamenii muncii, muncitori de la orașe, țărani și intelectualii au primit cu însuflețire reforma adusă justiției pentru dreptate și binele poporului.

În preajma sărbătorilor atît organele administrative cit și asociațiile de binefaceri, Comitetul Național de Ocrotire a Copilului, Apărarea Patriotică au organizat o intensă acțiune de ajutorare a săracilor în județul nostru cu articole alimentare și îmbrăcăminte. Această acțiune de asistență și ocrotire socială a celor avizați la sprijinul societății a influențat în modul cel mai salutar populația nevoioasă, văzînd cum guvernul țării prin organele sale caută să o ajute prin asigurarea celor mai necesare traiului.

Ceea ce a influențat spre mai bine starea de spirit a populației a fost desigur schimbul monetar. Stabilizarea monetară a avut o influență profundă asupra vieții economice și sociale înlesnind mult în timpul din urmă viața muncitorilor, funcționarilor și a țăranilor deoptrivă, căci în schimbul banilor noi își pot achita acum cele necesare traiului. Piețele în urma schimbului monetar sînt aprovizionate în cantități suficiente cu diferite articole alimentare și aceasta a liniștit populația, care așteaptă cu încredere efectele binefăcătoare pentru viitor ale stabilizării. În prezent tot se mai resimte lipsa de numerar suficient.

Pentru întărirea regimului democratic ce s-a creat pînă acum în țara noastră de către factorii cei mai devotați, este nevoie după cum am arătat și prin rapoartele informative lunare, ca propaganda să se facă de către elemente bine pregătite și consacrate prin faptele lor și prin întreaga lor ființă democratică.

Programul social frumos al guvernului trebuie să fie arătat cu toată convingerea și pe mai departe de către persoane conduse de principiile democratice și nu de către oportuniști și improvizați dintre care unii adeseori se mulțumesc numai la inferării aduse altora.

Populația împreună cu intelectualii sînt dornici pentru întărirea unui regim democratic și pentru atingerea acestui scop e nevoie ca aceasta să fie propagat de acei care prin munca și cinstea lor îi recunoaște și populația ca atare.

Prefect,
ss. indescifrabil

33

1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii Braşov înaintată Ministerului Afacerilor Interne, referitoare la atitudinea populaţiei din judeţ faţă de înlăturarea monarhiei şi instaurarea republicii.

România
Ministerul Afacerilor Interne
Inspectoratul general administrativ
Circumscripţia I-a Braşov Nr. 35
8 ianuarie 1948

Ministerul Afacerilor Interne
Direcţiunea generală a Administraţiei
Bucureşti

În executarea ordinului Dvs. telegrafic Nr. 390 A din 7 ianuarie 1948, avem onoarea a vă raporta următoarele asupra situaţiei din această circumscripţie :

Situaţia Politică

Înlăturarea regimului monarhic şi proclamarea Republicii Populare Române, a produs mare bucurie în toate straturile sociale din judeţele circumscripţiei administrative Braşov. Toată lumea se bucură de victoria regimului democratic.

Populaţia a înţeles că în sfârşit toată puterea este în mîna poporului, că prin acest pas se schimbă toată România, deschizîndu-se pe larg porţile spre propăşirea şi bunăstarea poporului şi prin el al statului.

Întreaga circumscripţie a fost martoră numeroaselor mitinguri pentru sărbătorirea proclamării Republicii Populare Române şi a Partidului Comunist, căruia i se datoreşte schimbarea regimului monarhic. Aceste manifestaţiuni au avut ceva demn de remarcat : unanimitatea. Oamenii, mulţime, care poate pînă acum participau la întruniri dar stăteau mai mult în expectativă, acum s-au convins că partidul ştie ce vrea, că această vrere este în interesul şi numai în interesul celor mulţi şi nedreptăţiţi.

Inspector general administrativ
ss. indescifrabil

Arh. St. Buc., fond Ministerul Afacerilor Interne, Administraţia de Stat, dosar 17/1948, f. 26.

34

1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii judeţului Cîmpulung Moldovenesc înaintată Ministerului Afacerilor Interne, privind atitudinea populaţiei faţă de înlăturarea monarhiei şi instaurarea republicii.

Prefectura judeţului Cîmpulung Mold.
Serviciul administrativ
Nr. 185 din 8 ianuarie 1948.

Către
Ministerul Afacerilor Interne
Bucureşti

În conformitate cu ordinul dvs. telegrafic nr. 391 A/din 7 ianuarie 1948, am onoarea a vă prezenta, alăturat, situaţia economică, politică şi administrativă a judeţului Cîmpulung :

II. Situația politică

Lanțul mare al realizărilor guvernului, a însemnat un reviriment și pe plan politic.

Încrederea în guvern a sporit și masele largi de muncitori manuali și intelectuali se orientează tot mai mult spre partidele democratice și în special P.C.R., care este cea mai importantă forță politică.

Elementele comuniste se afirmă cu hotărâre în toate sectoarele de muncă, contribuind mult la mărirea producției.

Ideia de partid unic a prins rădăcini puternice în sinul clasei muncitoare și nimic n-ar mai putea să-i zdruncine temelia.

Ieșirea din guvern a fracțiunii liberale tătarăsciene, a produs satisfacție generală.

Partidele Frontului Plugarilor și Național Popular au slabă activitate.

Instaurarea Republicii Populare Române a fost sărbătorită la Cîmpulung printr-o manifestație la care au participat câteva mii de oameni, iar ordinea și liniștea au fost perfecte în tot cuprinsul județului.

Prefectul județului
ss. indescifrabil

Arh. St. Buc., fond Ministerul Afacerilor Interne, Administrația de Stat, dosar 7/1948, f. 130—132, orig.

35

1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii Ciuc, înaintată Ministerului Afacerilor Interne, privind atitudinea populației din județ față de înlăturarea monarhiei.

Prefectura județului Ciuc
Cabinetul prefectului
Nr. 163/1948

Miercurea Ciuc, la 8
ianuarie 1948

DOMNUL MINISTRU,

În conformitate cu ordinul dvs. telegrafic nr. 391 A din 7 ianuarie 1948 avem onoarea să vă depun raportul cu privire la situația județului din punct de vedere administrativ, economic și politic.

III. Situația politică

Înlăturarea monarhiei și declararea Republicii Populare Române în general au fost primite cu satisfacție, ca o consecință firească a dezvoltării democrației populare. Nu s-a produs nici un incident.

Lămurirea maselor populare s-a făcut în centrele mai mari și se continuă propaganda de lămurire.

Măsurile economice ale guvernului au dat rezultate concrete recunoscute de toată lumea.

Adunările de lămurire sînt frecventate de un număr mai mare de lucrători arătînd și o interesare mai adîncă față de probleme actuale mondiale și interne.

Șovinismul din partea popoarelor conlocuitoare a început să dispară complet, datorită măsurilor guvernului, realizărilor și conlucrării între partidele democratice.

Prefect,
ss. indescifrabil

Arh. St. Buc., fond Ministerul Afacerilor Interne, Administrația de Stat, dosar 7/1948, f. 145, 146, orig.

36

1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii județului Constanța înaintată Ministerului Afacerilor Interne, privind situația economică, administrativă și politică a județului.

Prefectura județului Constanța

Raport

asupra situației județului Constanța din punct de vedere economic, administrativ, politic la data de 10 ianuarie 1948.

Raport politic.

Starea de spirit a populației.

Din punct de vedere politic, situația se prezintă astfel:

Activitatea intensă a fost desfășurată de membrii P.C.R. care au fost prezenți în toate acțiunile ca factor determinant, reușind să inițieze și să mobilizeze masele populare în toate împrejurările, atât de ordin politic, cât și în munca de reconstrucție.

Aportul lor a fost de un real folos chiar în administrație, subliniind adesea lipsa de personal administrativ.

Organizațiile P.C.R. s-au evidențiat în mod deosebit în susținerea campaniei însămințării, executarea operațiunilor de colectări, descoperind pe cei înstăriți care se sustrăgeau de la această îndatorire, precum și în inițierea și mobilizarea forțelor creatoare în realizări cu caracter obșteșc prin muncă voluntară.

Asemenea s-au evidențiat în munca pentru demascarea tuturor sabotorilor.

Au urmat apoi membrii organizațiilor P.S.D., care au dat la rîndul lor un prețios concurs în toate împrejurările.

Vin la rînd apoi, membrii organizațiilor Frontul Plugarilor, în special în mediul rural, unde desfășoară o activitate cu mult sporită. Această acțiune este considerată ca o reorganizare a cadrelor și este bine primită în rîndul maselor populare țărănești.

Organizațiile de mase (sindicatele, U.T.M. și F.D.F.R. au avut o rodnică activitate în toate împrejurările.

Despre partidele din opoziție, nu se poate semna nici un fel de activitate.

Acesta este aspectul politic în ceea ce privește activitatea locală.

Sub prisma evenimentelor politice interne, situația se prezintă astfel:

Demascarea acțiunii trădătoare a fostului Partid Național Țărănesc în frunte cu Maniu și clica lui, condamnarea lor, cum și dizolvarea a fost primită cu multă însuflețire atât în lumea muncitoare orășenească, cât și de majoritatea păturii țărănești.

Desigur că acest eveniment nu a fost pe placul culacilor satelor, a rămășițelor burghezo-moșierești care mai sperau în acțiunea acestui partid într-o revenire la situațiile privilegiate pierdute.

Demascarea și condamnarea acestor criminali, a avut un covârșitor răsunet în sinul celor fără de partid, în fața cărora acțiunea manistă a fost apreciată la justa ei valoare de dușman al păcii, intereselor statului și poporului.

Descoperirea complicității grupării tătărăscene în această acțiune, care a dus la demiterea din guvern a acestei grupări, a fost de asemenea primită de populație cu multă satisfacție.

În urma campaniei de lămurire întreprinsă, populația și-a putut da seama de prăpastia ce se pregătea țării de fostul Partid Național-Țărănesc manist la care era angajată în mod conștient și gruparea tătărăsciană pe care a considerat-o ca o piedică permanentă în acțiunea de consolidare a democrației.

În urma acestor două evenimente, cetățenii care au avut o poziție de rezervă, solicită înscrierea în majoritatea lor în Frontul Plugarilor, iar tătărăscenii și chiar parte din liberalii brătieniști, caută să se infiltreze în rîndurile organizațiilor P.T.A. și P.N.P.

Pentru ambele cazuri, organizațiile respective au luat toate măsurile de împiedicare, mai ales că atât tătărăscenii cât și brătieniștii, unii caută să se ascundă de răspunderea trecutului lor, alții vin cu scop bine definit de subminare, iar parte din ei cu scop evident de căpătuială, conform mentalității lor învechite.

Rarele excepții de primire în Frontul Plugarilor, se fac numai după o temeinică și minuțioasă verificare.

Aniversarea prieteniei româno-sovietice, s-a făcut în cadrul unor mari manifestări care au culminat printr-un mare miting la care o mulțime de cca. 60.000 persoane și-a manifestat în mod evident și hotărât aderarea sa sinceră.

Același caracter l-a avut și sărbătorirea prieteniei româno-iugoslavă.

Reforma justiției a constituit o dovadă temeinică pentru locuitorii județului și municipiului că guvernul deschide cit mai larg porțile participării poporului la viața publică a statului.

Alegerile de asesori populari au prilejuit în lumea satelor și orașelor mari manifestații, văzând în această reformă introducerea elementelor reprezentative ale poporului să participe efectiv la împărțirea dreptății pe bază de alte criterii mai juste.

Mărețul act împlinit — declararea Republicii Populare Române — a fost primit ca o adevărată ușurare de povara monarhică-burgheză pusă pe spinarea poporului muncitor.

Se poate afirma că abdicarea regelui, a fost un act așteptat de mult de populația constănțeană ca fiind considerată mai de mult ca o instituție spoliatoare și potrivnică intereselor poporului.

Cum era și firesc, acest eveniment nu a fost pe placul păturii avute, care vedea în monarhie, singura posibilitate de susținere a intereselor lor exploatare și desigur și singurul factor care le mai întreținea credința într-o eventuală revenire la vechile poziții privilegiate pierdute.

Normal fiind ca aceste elemente să nu privească cu ochi buni acest măreț act, am luat cele mai vigilente măsuri de punerea lor sub observație, astfel că nu au avut răgazul nici cel puțin să-și șteargă lacrimile, necum să mai propage mitul lor monarhic.

Excepție făcând aceste elemente, se poate afirma în mod cert că populația constănțeană nu a avut nicodată asemenea izbucniri de bucurie, manifestate spontan până în cele mai mici sătulețe.

Dovadă a acestei stări, o constituie însăși faptul că în județul Constanța, nu s-a produs nici cel mai neînsemnat gest de protest în contra acestui măreț act săvârșit de guvernul țării în folosul democrației populare.

Sub aspect internațional, evenimentele petrecute în Franța, Italia, Grecia și chiar în America, sînt considerate de opinia publică constănțeană, ca o demascare a neputinței și impopularității lagărului anti-democratic. Acest fapt întărește și mai pronunțat convingerea că provocarea unui nou război din partea cercurilor imperialiste, nu este cu putință.

Poziția U.R.S.S. ca susținătoare a independenței țărilor democratice și ocrotitoare sinceră a păcii, este tot mai întărită, mai ales în urma conferinței celor patru miniștri de externe de la Londra ale cărei lucrări au fost subminate de țările supuse dolarului Anglia, Franța și America.

Ca fapte importante locale, se poate remarca contribuția clasei muncitoare de toate categoriile pentru susținerea și ajutorarea luptei duse de poporul grec democrat.

De asemenea este de remarcat și contribuția dată în cadrul acțiunii de ocrotire a copilului.

În general, viața politică în județul Constanța, decurge în ritmul democratic popular de pace, progres și muncă și sub egida Republicii Populare Române.

Prefectul județului Constanța,
ss. indescifrabil

Arh. St. Buc., fond Ministerul Afacerilor Interne, Administrația de Stat, dosar 7/1948, f. 155, 179, 181, orig.

37

1948 ianuarie 8. Dare de seamă a Prefecturii județului Hunedoara înaintată Ministerului Afacerilor Interne privind situația politică din județ.

Prefectura județului Hunedoara
Cabinet
Nr. 99/1948

Deva, 8 ianuarie 1948

DÔMNUL MINISTRU,

Urmare ordinului dvs. telegrafic nr. 391 A din 7 ianuarie 1948, avem onoarea a vă înainta prezentul raport cuprinzînd situația județului din punct de vedere administrativ, economic și politic.

III. Situația politică

1. Organizațiile politice care fac parte integrantă din B.P.D. colaborează în mod armonios, existînd înțelegere deplină și încredere deosebită în consolidarea regimului democratic, prin înființarea Partidului Unic Muncitoresc, lucrările decurg normal și sînt pe terminate, dîndu-se forma definitivă.

2. Opera de democratizare a maselor.

Opera de democratizare a maselor continuă în mod satisfăcător prin mijlocirea partidelor politice democratice, organizațiilor de masă și organizațiilor sindicale, cu concursul aparatului de stat.

3. Acțiunea reacțiunii.

În județ acțiunea reacțiunii nu s-a remarcat cu nici o agitație sau instigări din punct de vedere politic.

4. Raporturile dintre populația conlocuitoare.

Raporturile între autorități, partide politice democratice pe de-o parte și populația conlocuitoare pe de altă parte sînt bune și nu lasă nimic de dorit.

5. Cum sînt privite ultimele măsuri ale guvernului.

Înlăturarea monarhiei și instaurarea Republicii Populare Române, a produs o mulțumire în masele largi ale populației. În tot cuprinsul județului evenimentul a fost înregistrat în perfectă ordine și liniște.

În rîndurile reacțiunii dărîmarea monarhiei și instaurarea Republicii Populare Române a fost întîmpinată cu oarecare rezervă dar fără comentarii.

În politica externă, rezultatul conferinței celor patru miniștri de externe, de la Londra a înregistrat o oarecare îngrijorare în opinia publică, dar n-a pierdut speranța că interesele păcii și buna înțelegere dintre popoare va triumfa pînă la urmă.

Prefectul județului Hunedoara
Inspector administrativ
ss. indescifrabil

Arh. St. Buc., fond Ministerul Afacerilor Interne, Administrația de Stat, dosar 7/1948, f. 258, 263, 264, orig.

38

1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii județului Muscel către Ministerul Afacerilor Interne privind situația partidelor politice și atitudinea populației față de instaurarea republicii.

Prefectura jud. Muscel
Secția Administrativă
Nr. 164
1948 ianuarie 8

R A P O R T

asupra situației administrative, economice și politice din județul Muscel.

III. Situația politică

În perioada de la octombrie 1947 și pînă în prezent, situația politică a fost bogată în evenimente ale căror rezultate au avut repercursiuni și asupra județului nostru.

1. Prin condamnarea foștilor conducători ai Partidului Național Tărănesc și dizolvarea acestuia s-a adus o liniște a opiniei publice ne mai fiind în permanență înveninată de către acei puși în slujba acestora.

2. Acțiunea dusă de Partidul Național Liberal Gh. Tătărăscu fiind observată din timp, marea majoritate a membrilor acestui partid a trecut la alte partide și în special la Partidul Comunist Român, așa că la votarea neîncrederii de către Parlament, Partidul Național Liberal Gh. Tătărăscu a rămas cu puțini colaboratori, care în urmă și aceștia au părăsit partidul.

3. Opinia publică este ațintită asupra operațiunilor ce se desfășoară în vederea înființării Partidului Unic Muncitoresc prin reunirea celor două partide de masă : Comunist Român și Social Democrat.

În această privință s-a dus o intensă campanie de lămurire prin factorii autorizați ai celor două partide.

Ultimele evenimente care au avut loc la sfârșitul lunii decembrie și anume : abdicarea regelui și instaurarea Republicii Populare Române, au fost primite primul cu mult calm din partea populației, iar cel de al doilea cu multă însuflețire, fapt ce s-a putut constata din manifestațiile spontane organizate de popor.

La aceasta se mai adaugă și graba cu care diferitele categorii de cetățeni s-au prezentat pentru depunerea jurământului de credință către noua republică, fără a aștepta ordin în acest sens.

În afară de situația politică arătată în linii generale, mai sus, redăm situația politică locală și anume :

Se observă o colaborare din ce în ce mai strinsă între administrație și membrii comisiunilor interimare ;

Administrația este sprijinită și susținută în acțiunile pe care le ia de către organizațiile politice locale pe care le consultă în orice ocazie.

Prefectul județului Mușcel,
ss. indescifrabil

Arh. St. Buc., Ministerul Afacerilor Interne, Administrația de Stat, dosar 8/1948, f. 20, orig., fragment.

39

1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii județului Odorhei înaintată Ministerului Afacerilor Interne, privind atitudinea populației din județ față de instaurarea republicii.

Prefectura județului Odorhei
Nr. 7/1948
Odorhei, la 2 februarie 1948

Către,
Ministerul Afacerilor Interne
Direcțiunea Administrației de Stat
București

Avem onoare a vă înainta mai jos, darea de seamă informativă pe luna ianuarie 1948.

V. Diverse

Proclamarea Republicii Populare Române a fost primită cu cea mai mare bucurie de mare parte a populației județului Odorhei.

Cercurile comercianților și industriașilor mici prin delegații lor au exprimat devotamentul și sprijinul lor pentru refacerea și dezvoltarea Republicii Populare Române. Am avut caz și de un preot, care cu întreaga populație a comunei a exprimat astfel de devotament și sprijin pentru întărirea și pentru binele Republicii Populare Române. Popularizarea Republicii

Populare Române se face permanent atît pe linia administrativă cît și prin partidele democratice în frunte cu Partidul Comunist Român.

VI. Concluziuni

În urma proclamării Republicii Populare Române starea de spirit a populației din județul Odorhei este bună. Toată lumea este de părere că lucrează cu mai mult elan în republica populară decît într-un stat monarhic.

Prefect,
ss. indescifrabil

Arh. St. Buc., fond Ministerul Afacerilor Interne, Administrația de Stat, dosar 8/1948, t. 57, 58, orig. fragment.

40

1948 ianuarie 8. Raportul Inspectoratului general Administrativ. Circa VIII, Oradea, către Ministerul Afacerilor Interne, privind situația politică a circumscripției Oradea.

Inspectoratul General Administrativ
Circ. VIII-a Oradea
Nr. 73 din 8 ianuarie 1948
Obiect: Situația administrativă,
economică și politică.

Către,
Ministerul Afacerilor Interne
Direcția Generală a Administrației
București

La ordinul dvs. telegrafic nr. 391 din 7 ianuarie 1948 avem onoarea a înainta un raport documentat asupra situației din circumscripția noastră din punct de vedere administrativ, economic și politic precum urmează:

Situația politică

Fără îndoială că partidul cel mai activ și cel mai influent în viața de stat este Partidul Comunist. Influența comunistilor s-a întărit în toate județele din inspectorat. Normele generale de propagandă încep să-și facă efectul, cetățenii încep să se încadreze, astfel că astăzi în fiecare comună din județele Inspectoratului Partidul Comunist are organizația sa.

Opinia publică vede cu ochi buni sarcina luată de Partidul Comunist în opera de concentrare a elementelor democratice antifasciste și iubitoare de pace, în lupta împotriva noilor planuri de război și agresiune ale Americii. În cursul lunii decembrie 1947, activitatea P.C.R., a fost continuarea lămuririi maselor muncitorești cu privire la crearea Partidului Unic Muncitoresc. Se lucrează la verificarea și trierea elementelor din P.S.D. ce urmează a se încadra în Partidul Unic Muncitoresc.

Pe plan economic P.C.R., a luat parte activă în munca de lămurire a maselor țărănești, privind regimul de colectare a cartofilor și porumbului. Scoaterea din guvern a miniștrilor tătărescieni a avut un efect salutar, conducerea guvernului devenind omogenă. Restul partidelor ce compun B.P.D.-ul nu contează.

Concluzii :

Anul 1947, poate fi caracterizat ca fecund în realizări cu caracter adinc, pe plan politic, economic, social și administrativ. Făcînd un bilanț al activităților desfășurate, anul 1947, va intra în istoria țării noastre drept perioada de afirmare și consolidare pe toate planurile a democrației românești. Înlăturînd monarhia și instaurînd Republica Populară Română, anul 1947, a însemnat un lanț de succese, ținînd seama de lipsurile menționate în trecut în cadrul acestui raport se poate afirma cu tărie, că bilanțul pe 1947, este fără îndoială pozitiv.

Odată cu crearea noii forme de stat, a Republicii Populare Române, știm că ne așteaptă sarcini noi. Noile sarcini ale administrației sînt acelea de a birui greutățile prin mobilizarea tuturor forțelor ca să facem față onorabil speranțelor pe care și le pune în noi poporul și conducătorii noștri.

În pragul unui nou an de muncă vă făgăduim domnule ministru, că vom fi stegari ai vremurilor noi, că prin activitatea noastră vom aprinde făcliile și adîncind viața vom lumina drumurile zilei de mîine, pentru ridicarea administrației la nivelul cerut de cadența vremurilor, pentru independența și suveranitatea țării noastre și pentru trăinicia peste veacuri și veșnicie a Republicii Populare Române.

Arh. St. Buc., fond Ministerul Afacerilor Interne, Administrația de Stat, dosar 7/1948, f. 96, 112, 113, orig., fragment.

41

1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii Roman către Ministerul Afacerilor Interne privind situația politică a județului.

Dare de seamă

asupra situației județului Roman din punct de vedere administrativ,
economic și politic

X. Situația politică

Situația politică în oraș și la țară este bună, populația fiind lămurită de membrii partidelor politice asupra măsurilor guvernului care se iau numai pentru binele poporului muncitor și care se manifestă în favoarea guvernului și a democrației populare, cu excepția chiaburilor și a speculanților care nu pot uita încă partidele istorice, cînd exploatau țărănia și muncitorii pînă la sînge, iar ei trîndăveau și petreceau după voia lor.

Proclamarea Republicii Populare Române nu a produs în județ nici o surpriză, populația manifestînd cu bucurie măsurile luate de guvern ca fiind în apărarea democrației populare și a propășirii ei pe calea cea sănătoasă.

Prefect,
ss. indescifrabil

Arh. St. Buc., fond Ministerul Afacerilor Interne, Administrația de Stat, dosar 8/1948, f. 99 109, 110, orig., fragment.

42

1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii Severin către Ministerul Afacerilor Interne privind situația economică, administrativă și politică a județului.

Prefectura județului Severin
Serviciul Administrativ
Nr. 104/1948
Lugoj, la 8 ianuarie 1948

DOMNULE MINISTRU,

La ordinul d-voastră nr. 391 A din 7 ianuarie 1948, avem onoare a raporta următoarele :

III. Problema din punct de vedere politic

Situația din punct de vedere politic din județul Severin se prezintă mulțumitor — 65 % din populația județului fiind încadrată în partidele politice guvernamentale și activează pe linia de conduită fixată de guvernul țării.

Însă nu trebuie să ne închipuim că forțele reacționare nu mai activează — fățiș în adunări nu mai activează — propaganda lor făcându-se de la om la om și în special căutându-se a se infiltra în sufletul poporului — speculându-se greutățile momentului și trăind în speranța că se vor mai întoarce vremurile istorice care pentru poporul conștient sînt apuse.

Grija noastră permanentă este să supraveghem elementele reacționare care caută prin orice mijloace să tulbure armonia socială și procesul de desocializare al țării.

Se supraveghează îndeaproape persoanele străine care vin în comune pentru a tulbura liniștea populației pașnice și muncitoare.

Demiterea liberalilor tătărăsceni de la guvern a fost primită cu mare satisfacție de popor, care așteaptă încă din timp, căci este bine știut că ei n-au fost sinceri față de țară și guvern în timpul colaborării cu guvernul.

Fapt notoriu în județul Severin a fost că organizația P.N.L. din municipiul Lugoj imediat după demiterea lor din guvern au cerut în bloc înscrierea la organizația județului Frontul Plugarilor.

Este bine cunoscută acțiunea de negare a fostului ministru de finanțe Alexandru Alexandrin, care împreună cu acoliții să politici, nu s-au interesat decît de sprijinirea capitaliștilor și a acoliților politici, ducînd întotdeauna o politică contrară intențiilor cele mai bune ale guvernului pentru redresarea țării.

Condamnarea lui Iuliu Maniu și a celorlalți membrii ai fostului partid țărănesc a fost primită cu bucurie de masele populare din acest județ, care s-au convins pe deplin, că acești oameni căutau, cu ajutorul străinătății, reîntoarcerea vremurilor de împilare a muncitorilor și funcționarilor, sprijinirea capitalismului și burghezimei.

Populația de la țară a primit calmă această condamnare și începe să se convingă că Iuliu Maniu este un „mit” al trecutului care niciodată n-a căutat cu adevărat să ajute țara și poporul și mai ales nu s-a opus războiului antipopular contra bunei noastre prietene și vecine U.R.S.S.

De asemenea după 23 August 1944, în loc să dea sprijinul democrației populare — a căutat din contră să pună toate piedicile prin guvernele Rădescu și Sănătescu — fiind contra reformei agrare și căutînd sprijin la țările imperialiste.

Populația a primit cu simpatie vizita mareșalului Tito al Iugoslaviei — și a luat act cu bucurie de încheierea pactului de asistență mutuală — cu vecina și prietena noastră Iugoslavia.

Abdicarea fostului rege Mihai — era așteptată — căci monarhia în țara noastră a fost numai în sprijinul capitaliștilor și moșierilor — înăbușind și împiedicînd dezvoltarea tinerei noastre democrații — fiind bine știut că fostul rege Mihai I, era sprijinitorul reacțiunii, al capitalismului și țărilor imperialiste.

Populația pătrunsă de solemnitatea momentului și de însemnătatea actului din 30 decembrie 1947 și-a manifestat mulțumirea și dragostea pentru Republica Populară Română prin mitinguri organizate spontan și aclamațiuni călduroase pentru Republica Populară Română.

Maselor de la țară li s-a explicat ce a însemnat dinastia Hohenzollern pentru România, care a fost în slujba boierilor și robiei țăranilor — arătându-se zorile noi și perspectiva de mai bine prin noua formă ce a luat-o statul nostru — republica fiind năzuința de perfectă democratizare a țării și buna stare a celor ce muncesc cu brațele și cu mintea.

Prefectul județului Severin,
ss. indescifrabil

Arh. St. Buc., fond Ministerul Afacerilor Interne, Administrația de Stat, dosar 8/1948, f. 130, 138, 139, 140.

43

1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii județului Someș, înaintată Ministerului Afacerilor Interne, privind situația politică a județului.

Prefectura județului Someș
Cabinet
Nr. 7976/1947
Dej, 8 ianuarie 1948.

Situația politică

.....
În special P.C.R. prin organele sale a dus și duce o muncă asiduă pentru lămurirea populației și pentru îmbunătățirea stării materiale a celor nevoiași, a celor ce muncesc.

Prestigiul P.C.R. și în general al forțelor democratice a crescut mult în ultimul timp în județul nostru, în fața tuturor și aceasta datorită măsurilor ce s-au luat în toate compartimentele vieții sociale, politice, economice și culturale.

Populația își dă seama din ce în ce mai mult că peste tot situația se îmbunătățește pentru cei ce muncesc și de aceea în ultimul timp se îndreaptă hotărât din ce în ce mai mult spre Partidul Comunist Român.

Situația s-a îmbunătățit din punct de vedere politic în așa măsură, încît cu ocazia ultimului mare eveniment „Proclamarea Republicii Populare Române” populația atît din orașe cît și din mediul rural a salutat acest eveniment cu un cald entuziasm și cu mari nădejdi de viitor.

În baza consolidării democrației noastre populare stau fără îndoială reformele viguroase pe care le-a săvîrșit guvernul nostru ca : reforma agrară, reforma monetară, reforma justiției etc., precum și mărirea productivității muncii care duce la o stare mai bună prin faptul că astăzi este asigurată populației muncitoare hrana și în același timp prin cooperative a început să vină mărfuri din ce în ce mai multe, atît pentru populația urbană cît și pentru cea rurală.

Prefectul județului Someș
ss. indescifrabil

Arh. St. Buc., fond Ministerul Afacerilor Interne, Administrația de stat, dosar 8/1948, f. 128—129, orig., fragment.

44

1948 ianuarie 8. Dare de seamă a Prefecturii Suceava către Ministerul Afacerilor Interne, privind situația economică, administrativă și politică a județului.

Prefectura județului Suceava
Serviciul Administrativ
Nr. 139 din 8 ianuarie 1948

Către
Ministerul Afacerilor Interne
Direcțiunea Generală a Administrației
București

În executarea ordinului Domniei voastre telegrafic Nr. 391/A/1948 avem onoare a vă prezenta în cele ce urmează, un raport succint bazat pe realități, asupra unor stări de lucruri din județul Suceava, cu arătarea greutăților întâmpinate, problemelor ce se ridică și cu propuneri de înlăturarea acestora.

C. Din punct de vedere politic

Marea masă se desprinde tot mai mult de forțele reacționare, alăturându-se regimului de azi.

Între toate organizațiile politice din Bloc și în special între cele 2 partide muncitorești, — comunist și social-democrat — există o strinsă colaborare.

Forțele muncitorești desfășoară o activitate intensă în toate compartimentele de lucru și în special în acelea privind ridicarea producției, menținerea puterii de cumpărarea leului, combaterea speculei și refacerea județului pe teren gospodăresc, fiind în fruntea acestor acțiuni.

Ideia unificării celor 2 partide muncitorești a găsit în rindurile membrilor acestor organizații, unanimă înțelegere.

Operațiunea pregătitoare în vederea unificării, continuă.

Sentința dată în procesul Maniu și clicei sale a desmeticit pe mulți, iar îndepărtarea liberalilor tătarăsceni din guvern, a dat multora satisfacție, punându-se capăt prin aceasta unei stări de lucru care nu mai putea continua.

Abdicarea regelui n-a surprins pe nimeni. Cu ocazia aceasta nu s-a înregistrat nici un incident cît de mic. În tot județul a fost și este o liniște perfectă.

Pentru noua Republică Populară Română au avut loc manifestații în cadrul cărora participanții și-au arătat simpatia lor întreagă fără de nici o rezervă.

Depunerea jurământului pentru Republica Populară Română s-a făcut pretutindeni în cadrul solemn.

Nemulțumiri adînci de ordin general nu se înregistrează.

Muncitorii, funcționarii și pensionarii de toate categoriile se manifestă pentru actualul regim, convinși fiind că lui i se datoresc toate îmbunătățirile obținute, mai ales după stabilizare, care le ușurează simțitor viața de toate zilele.

Prefectul județului Suceava
ss. indescifrabil
Insp. administrativ

45

1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii Tecuci, înaintată Ministerului Afacerilor Interne, privind situația economică, administrativă și politică a județului.

Prefectura județului Tecuci

Nr. 124

1948 ianuarie 9

Dare de seamă

Întocmită conform ordinului telegrafic al M.A.I. nr. 391/1948

.....

Situația politică

.....

Actele istorice de la 30 decembrie 1947; abdicarea regelui și declararea statului român ca Republică Populară Română, au fost primite de populație cu satisfacție, cu vădite satisfacții, ținându-se mitinguri populare, adunări obștești, hori și prezentări masive la depunerea jurământului de credință față de noua organizare de stat, Republica Populară Română.

S-au ținut adunări obștești aproape la toate comunele din județ care și-au exprimat mulțumirea pentru înlăturarea monarhiei prin telegrame adresate Prezidiului Republicii Populare Române.

Masele populare își concentrează toate puterile în munca de înălțare a Republicii Populare Române.

Reacțiunea nu se manifestă, dar stă în rezervă.

Concluzii : în urma reformelor adânc democratice realizate în ultimul timp și care au culminat cu instaurarea Republicii Populare Române, prestigiul și autoritatea guvernului și a parlamentului democrat au crescut mult.

Prefectul județului Tecuci,
ss. indescifrabil

Arh. St. Buc., fond Ministerul Afacerilor Interne, Administrația de Stat, dosar 8/1948, f. 170. 176, orig., fragment.

46

1948 ianuarie 26. Raportul inspectorului general administrativ privind situația politică a județului Suceava, înaintat Ministerului Afacerilor Interne.

Inspectoratul General Administrativ

Suceava

Nr. 95 din 26 ianuarie 1948

Către,
Ministerul Afacerilor Interne
Direcțiunea Administrației de Stat
București

Conformându-ne ordinului dvs. telegrafic Nr. 1088 din 19 ianuarie 1948.

Avem onoare a vă înainta mai jos, darea de seamă asupra situației administrative, economice și politice din această circumscripție :

III. Situația politică.

Republica Populară Română instaurată la 30 decembrie 1947, desăvârșește o transformare adâncă în viața poporului nostru, care a primit cu vie încredere această schimbare.

Masele populare atît de la sate cît și de la orașe știu prea bine, că monarhia a fost o piedică serioasă în democratizarea țării.

În toate județele din această circumscripție au avut loc manifestări de lămurirea maselor care s-au transformat apoi în calde manifestări de simpatie pentru Republica Populară Română, prezidium și guvern.

Inspector general administrativ,
ss. indescifrabil

Arh. St. Buc., fond M.A.I. dosar 17/1948, vol. II, f. 155, 159, orig. fragment.

47

1948 februarie 3. Raport informativ al Prefecturii județului Ciuc pe luna ianuarie 1948, către Ministerul Afacerilor Interne, privind măsurile luate pentru popularizarea însemnătății instaurării republicii

Prefectura județului Ciuc
No. 640/1948

Raport informativ pe luna ianuarie 1948

În conformitate cu ordinul nr. 32.154/1947 și în baza ordinului telegrafic nr. 3227 din 2 decembrie 1947 al Inspectoratului General Administrativ Brașov, avem onoare a vă înainta raportul nostru informativ în următoarele :

1) Organizațiile politice au lămurit pe clar însemnătatea instaurării Republicii Populare Române. Această acțiune de lămurire a ajuns și la ultimul colț al județului. Proclamația guvernului a fost tradusă de prefectură în limba maghiară și difuzată în județ. Lumea muncitoare a primit cu bucurie înlăturarea ultimei piedici în calea dezvoltării democratice, adică a monarhiei. În general populația întreagă a județului a primit înlăturarea monarhiei ca o consecință firească a evoluției democratice.

Miercurea Ciuc la 3 februarie 1948
Prefect
ss. indescifrabil

Referent stat
ss. indescifrabil

Arh. St. Buc., fond Ministerul Afacerilor Interne, Administrația de Stat, dosar 7/1948, f. 142, 143, orig.

AVRAM IANCU ȘI CURTEA DE LA VIENA

CORNELIA BODEA

În vara anului 1852 — după patru ani de sterpe așteptări ale împlinirii promisiunilor făcute nației sale, fostul tribun al poporului; fostul prefect general al legiunilor românești din Cetatea neînvinsă a Munților Apuseni; reprezentantul națiunii însăși în Transilvania anilor 1848—49, a cutezat să sfideze măreția înșelătoare a monarhului habsburg; a refuzat să-l întâmpine personal în vizita pe care acesta o făcea pe locurile îndirjitelor lupte ce-i aduseseră atâtea servicii. Pe drumul lungului proces dintre două lumi în antinomia lor confruntare de asupritori și asupriți, un om de rînd, un fost iobag, a înfruntat majestatea imperială. „*Vei auzi că nu m-am înfățișat înaintea imperatorului, dar nu mult te vei mira, deoarece vei socoti că vreau să dau faptelor mele o curgere cît se va putea mai naturală*”. Cuvintele sînt ale lui Iancu, și reprezintă singura sa relatare despre cele petrecute¹. Ele sînt scrise către Simion Bărnuțiu la cîteva săptămîni de la răsunătorul eveniment. După ele a urmat tăcerea lui Iancu fără sfîrșit.

Privit din două direcții opuse, gestul din 1852 apare întâmpinat de o parte cu indignare, cu consternare sau direct cu revoltă; de alta cu mistică prosternare, cu venerație și tainice nădejdi; urmînd după fiecare din ele denigrările, tăcerile îndurerate sau fabulația de legendă. Nici unul din cazuri nu se află însă în cunoștința situațiilor *autentice speciale* care au premers momentul petrecut la 21 iulie.

Recapitulînd, într-o viziune documentară lărgită, întreaga atitudine a lui Avram Iancu față de Împăratul și Curtea de la Viena, credem a putea aduce în paginile de față o dezlegare măcar în parte a ceea ce pînă acum constituia *enigma de nepătruns* a purtării lui din timpul vizitei imperiale.

I. Raportul dintre Avram Iancu și Curtea de la Viena, redus în expresie concentrată la confruntarea dintre Iancu și Împăratul, își are albia adînc făgășuită în drama moșilor — ajunși să trăiască săraci în

¹ Serisoare publicată de G. Bogdan-Duică (și G. Nicolaiasa) în „Gînd românesc”, I, 1933, nr. 3—4, p. 135—137.

munții bogați care odată fuseseră ai lor. Dintr-o viață desfășurată în condiții mai libere decât a iobagilor de Cîmpie — înlesnită la început de chiar stăpînirea habsburgică instaurată aici la începutul secolului al XVIII-lea și interesată în promovarea și mărirea producției aurifere și forestiere — intensificarea exploatării pe ambele planuri, conjugată cu nevoile crescînde de venituri ale Curții, modificase curînd situația în mizerie și spoliere. Scoși treptat, cu fiecare deceniu, cu fiecare an apoi, cu fiecare reglementare arbitrară, din *drepturile lor*, din folosința *pădurilor lor*, moșii au fost încărcăți cu taxe și servituți, și cu un copleșitor aparat funcționalăresc de reprezentanți ai ordinii impuse.

Pe culmile Munților Apuseni a răsunit odată, prelung, la 1784, buciulul răzvrătirii condusă de Horea. Dar și de atunci samavolniciile, în loc să scadă, au crescut: pentru că stăpînii habsburgi aveau nevoie crescîndă de venituri și aur. În schimb, amintirile lăsate de vremea lui Horea, de martiriul său, îndurat din ordinul expres împărațesc, de rezistența vijelioasă a iobăgimii răsculate, au rodit mîndrie aspră și sete de răsplată pe măsură. În gândurile și inima lui Avram Iancu ele s-au întipărit instinctiv la început, conștient mai apoi. Desele conflicte petrecute sub ochii săi de copil încă, între slujbașii fiscului și țărănimea fără apărare nu au făcut decît să alimenteze revolta împotriva nedreptei stăpîniri.

La această moștenire a trecutului adus pînă la el, s-au adăugat situațiile grele create prin desființarea iobăgiei la 1848. Munții Apuseni, mai mult ca aiurea, raportul voit confuz între „posesiune iobăgială” și „proprietate”; între dreptul natural și dreptul istoric pe de o parte, și între legea și interpretii ei arbitrari pe de alta, a fost de natură a ațîța spiritele atît de ușor de aprins și altfel.

II. Lîngă tradiția de luptă și întregul fond istoric specific, de acasă, din Munți, în omul de la 1848 se înregistrează și saltul revoluționar al vremii, evoluția social-economică, procesul cultural, forța ideilor noi. În mai mult de șapte ani cît a durat perioada sa de studii și de stagiatură (1841—1847), Iancu s-a format și la o altă școală, aceea a emancipării sociale și naționale; mișcarea proprie timpurilor care se anunțau vijelioase în toată Europa, de la coasta Atlanticului și pînă la marginea imperiului Romanovilor. Din pleiada de studenți și canceliști români, de la Cluj și Tîrgu-Mureș, luptători ai zilelor ce stăteau să înceapă, Iancu se află între corifei. Și, mai mult decît oricare dintre ei, în nota dominantă a caracterului său primează pornirea furtunoasă a iobagului de munte, moștenirea lui Horea. De aici, și ridicarea sa peste linia moderată a petițiilor către „prea înaltele locuri”; de aici, ieșirea din expectativă și trecerea pe drumul faptelor. Poziția sa se definește din 1847, în cunoscuta formulă-sentință rostită după ce asistasese la acele pătimașe dezbateri dezlănțuite în dieta feudală-maghiară, la Cluj, în jurul legii urbariale, a reglementării raporturilor dintre iobagi și stăpînii de moșii („Nu cu argumente filosofice umanitare vei putea convinge pe acei tirani, ci cu lancea, ca Horea”) ².

Adept convins al principiilor de *libertate*, *egalitate* și *frățietate* aplicate în relațiile dintre indivizi și dintre popoare, Iancu avea să rămînă astfel, și în cuget și în faptă, tot timpul evenimentelor care au urmat. În aceeași

² Iosif Sterca Siulușiu, *Biografia lui Avram Iancu*, Sibiu, 1897, p. 6.

măsură el a pretins și reciprocitatea. Frînele revoluției poporului maghiar nu au fost ținute însă de către exponenții poporului, ci de nobilimea liberală preocupată de interesele ei. Urmărind a-și menține primatul, ea va dăuna cauzei, antrenînd dezbinarea forțelor. Lupta românilor și a maghiarilor împotriva apăsării habsburgice avea să se desfășoare astfel pe două planuri diferite, spre ținte neantagoniste în formă, dar antagonice în conținut. Programele lor — consfințite pentru români, la Blaj cu vechiul lor centru cultural devenit centru de comandă al mișcării publice ; în adunarea populară a națiunii întregi din 3/15 mai, în numele poporului și cu aprobarea plebiscitară a zecilor de mii de participanți ; pentru maghiari, la Cluj, în vechea Dietă, ignorînd tocmai reprezentarea poporului majoritar — s-au făcut simțite divergent de la început.

Represiunea singeroasă ordonată la Mihalț asupra iobagilor români, a pus hotar pacifismului lui Iancu încă de la începutul lui iunie, împingîndu-l pe drumul lui Horea, pe drumul revoluției. Ordinul de dizolvare a Comitetului național român înființat și urmărirea membrilor săi ; extinderea măsurilor marțiale ; sancționarea de către monarhul habsburg a înglobării Transilvaniei la Ungaria — votată în Dieta de la Cluj, dar respinsă cu toată energiade marea adunare populară de la Blaj — ; folosirea de către nobilimea transilvană a gărzilor naționale maghiare împotriva țăranilor și a mișcării de eliberare națională marchează alte momente din tensiunea crescîndă care a dus în mod inevitabil la revendicarea drepturilor pe calea armelor.

Rămînînd în Munți Iancu avea să pregătească ridicarea maselor la luptă împotriva nedreptăților din orice parte veneau ele. Mișcarea de eliberare socială se împletea astfel tot mai strîns cu lupta de emancipare națională.

În septembrie cea de a treia adunare a poporului, la Blaj nu a mai însemnat decît o vijelioasă mobilizare generală sub steagurile revendicărilor naționale și sociale. Încleștarea care a urmat a situat cele două revoluții în două tabere adverse, în situația tragică exploatată cu dibăcie de contrarevoluția habsburgică, în folosul său.

III. Pe Iancu, alianța silită de împrejurări l-a frămîntat și l-a nemulțumit în adîncul convingerilor sale democratice. Pășirea sub steagul habsburgic fusese, e drept, cîntărită și deliberată într-o vreme cînd la Viena strălăuiau încă drapelul muncitorilor și al burgheziei liberale ; cînd la București zilele revoluției nu ajunseseră încă la capăt, și cînd îndemnul venit de peste Carpați prevedea un complex de acțiuni și de proiecte comune, implicînd pe Iancu în rol de comandă. Dar și altfel, soluția nu putea fi alta. Dramatica poziție era de prevăzut dar nu de ocolit, căci în temeiurile care au stat la baza acelei alianțe cumpăniseră hotărîtor promisiunile habsburgice de recunoaștere a drepturilor naționale, drepturi refuzate de către autoritatea revoluționară de la Pesta. „Pe noi ne-a răsculat necunoașterea naționalității politice, tiraniile și barbariile conservatorilor și aristocraților transilvani maghiari, cari, poporul în această epocă nu le-a mai putut suferi” — o spune Iancu în scrisoarea adresată maghiarilor

prin intermediul lui Simonffy, în iunie 1849³. Discriminarea făcută este netă.

Dar sub durata războiului transpare, și nu o dată, și conflictul mocnit dintre Imperiali și autoritatea militară și politică a românilor, concentrată în persoana lui Avram Iancu. Nu o dată formele tacticii de guvernare habsburgică au pus sub semnul îndoielii încrederea în respectarea angajamentelor luate în vară, când ei, habsburgii, ar fi fost în stare să promită totul pentru a determina alinieră românilor sub steagul lor. Conflictul din sufletul lui Iancu avea să crească pe măsură ce recunoașterea drepturilor poporului său, ale nației sale întârzie să se realizeze. În sensul nerecunoașterii o primă probă o oferise Constituția din martie 1849. Ea nesocotise cererile de autonomie națională și de unitate politică revendicate de români, în cadrul imperiului; cereri formulate de către delegația anume trimisă la Viena, din decembrie 1848.

IV. Terminarea războiului a însemnat înfrângerea revoluției maghiare, dar nu și câștigul cauzei pentru care luptase oastea populară română. Războiul s-a încheiat deschizând uși largi calvarului de după biruință. Stăruința delegaților români, la Viena, pe calea petițiilor și audiențelor se dovedea din ce în ce mai zadarnică. Acasă, în Transilvania toată, autoritățile procedând la dezarmare, la restaurarea menită să consolideze domnia și unitatea imperiului tratau pe învinși și pe învingători cu aceleași mijloace, dând loc atîtor dezamăgiri.

Intellectualitatea și burghezia română stăruie totuși pe drumul trasat în programul de la 1848. La lupta sa pentru egala îndreptățire — Gleichberechtigung — convergînd spre unitatea politică, se adăugaseră între timp îndemnuri și potențial nou, acumulate din experiențele comune transilvane-moldo-muntene, în vremea revoluției și din întîlnirile frecvente ce au continuat și după revoluție între exponenții mișcării de pe întreaga arie daco-românească. Material probant, piese documentare există ca atare chiar în rapoartele autorităților habsburgice din Transilvania, Ungaria și din capitala imperiului. Astfel, reproșul invariabil adresat delegaților la Viena că românii manifestau tendințe primejdioase pentru integritatea monarhiei conține în el substanță și profund adevăr. Dacă aceste tendințe au fost contestate totuși de românii, care în taină le cultivau cu atîta fervoare, este numai cu scopuri tactice. Așa precum de altfel și exagerarea dimensiunilor acestor tendințe și ale perspectivelor de aplicare a lor imediată ținea tot de o tactică, susținută însă de pe partea cealaltă a baricadei. În cercurile aulice ea a fost folosită ca pretext pentru continua aminare a satisfacerii revendicărilor românești. În obiectivele politice ale Curții aliatul care trebuia cîștigat și cultivat era altul. Și rezultatele se vor vedea nu peste mult în Compromisul austro-ungar de la 1867.

Acasă deci: denunțuri de stocări de arme și muniții, urmărirea foștilor prefecți și tribuni ca și a legăturilor cu exilații români rămași încă pe teritoriul transilvan sau chiar din afara lui, denunțuri de întîlniri, de colecte de bani, de societăți secrete cu conținut și aspirații daco-românești. Urmărit la tot pasul, Iancu era acuzat că ar ține adunări populare

I. Lupăș, Avram Iancu, în *Anuarul de istorie națională*, Cluj, III (1924–1925) p. 53., data scrisorii 15/27 iunie.

și ar îndemna la nesupunere, și că ai săi vedeau în el „omul providențial destinat să refacă vechiul imperiu daco-roman”.

La 1 noiembrie 1849 Axente a fost arestat și ținut câteva săptămîni la Sibiu. La 15 decembrie Iancu, deținut, ca din greșală, la tîrgul de la Hălmagiu, e eliberat la intervenția tumultuoasă a moșilor, într-o stare de spirit al cărui epilog apare cu totul semnificativ în ceea ce urmărim aici. Relatarea o face chiar Iancu: „Am fost rugat să aclam pe M. Sa Împăratul. Am strigat tare: « Să trăiască împăratul nostru, Francisc Iosif ». — Dar poporul a rămas mut. Nimeni nu a repetat urările mele”⁴.

La Viena pe de altă parte: în impasul înregistrat, delegații români leagă nădejdi noi de un reviriment pe care scontau că-l putea aduce înfățișarea eroului din Munți, în fața împăratului. S-au depus stăruințe spre a-l îndupleca să ia drumul Vienei. Sosit la 20 februarie 1850 în capitala imperiului, audiența lui are loc la 8 martie. Dar fără ecoul dorit. În fața noului Horea, Francisc Iosif e numai amabil; și încă în limitele neangajante. Impresia bună lăsată de felicitările suveranului („*Gratulor, multa facerunt valde multa facerunt*”; „*Es freuet mich sehr, Sie haben viel geleistet*”⁵ s-a spulberat de la cea de a doua înfățișare, a delegației, la 11 martie. Răspunsul maiestatic la memoriul — redactat în termenii celui de la 25 februarie 1849 — reproducea aceeași făgăduială vagă, fără nici o finalitate. Nici amănunțitele rapoarte militare lucrate de Iancu, Balint și Axente în redactarea lui Ioan Maiorescu, nu reușese să schimbe fața lucrurilor. În Arhiva Ministerului de Interne de la Viena, un exemplar din raportul semnat: *Abraham Iancu advocat*, cu data de 4 martie 1850, este înregistrat la rubrica *Unruhen und Excesse* (Tulburări și excese), și pe cele 98 de pagini manuscrite caligrafice nu se află nici o însemnare, decît nr. de înregistrare: 1550/1850M.I. iar la sfîrșit un alt număr 13/3/3217⁶. Tot steril fusese și rezultatul la temeinicul memoriu în cauza pădurilor adresat de Iancu în numele „adinc jignitului popor al Munților”⁷. Termenii memoriului erau, firește, supuși, dar hotărîți: „Prea supus supiscălitul, martor al nepilduitelor opintiri, martor al jertfelor uriașe și al rarului devotament probat de românii munteni în interesul tronului și al preînaltiei dinastiei, martor al nemărginitei mizerii și sărăciei, cu care ei, moșii, aveau de luptat după înfringerea revoluției, ... îndrăsnea să apară la treptele tronului — și „din puterea autorizației date de ei”, se ruga „să nu se refuze acestor bieți români din Munți grația prea înaltă, ci să le facă dreptate prin cît mai grabnică reintroducere în drepturile lor, așa cum le posedau înainte de încălcările arbitrare ale fiseului”.

Fără să mai zăbovească o zi după 11 martie, la 12 martie deci, Iancu părăsea Viena în tovărășia altor deputați bănățeni și transilvani. La 12/24 aprilie, de la Constantinopol, Ion Ghica semnala ecourile îndirjirii produse

⁴ S. Dragomir, *Abram Iancu*, București, ed. II-a, 1968, p. 302.

⁵ Cf. Serisoarea lui Laurian către Bărnuțiu din 19 martie 1850 în „Convorbiri literare”, 1903, p. 176—177.

⁶ *Allgemeines Verwaltungsarchiv*, Wien, Ministerium des Innern, 22, K 870; în xerocopie, Arh. St. Buc. Pach. colecția Xerografă Viena, XXX/1.

⁷ Memoriul a fost publicat de Bogdan Duică, în traducere, după textul german aflat în copie în Arhiva Cipariu-Blaj. Cf. *Pădurile moșilor și Abram Iancu* în „Societatea de mîine”, I 1924, nr. 19—20, p. 384—387. Bogdan Duică îl datează însă vag 1849, dată infirmată și de referirile din textul memoriului, care-l arată a fi din 1850.

de întoarcerea delegaților „desnădăjduiți de orice îmbunătățire”⁸. Vorbele seci ale împăratului și atacurile din presa Vienei contra lui Iancu stîrniseră proteste și agitații fățișe. Cităm pentru semnificația și rezonanța lor daco-românească două astfel de exemple. Unul, e balul tricolorului român dat de bănațeni în sala Berăriei din Lugoj unde — după relatarea lui Ion Ghica — „toată sala era decorată cu stindarde tricolore : albastru, galben, roșu, peste șase sute ; toate damele purtau cocarde cu aceleași fețe, eșarpe și fronsuri pe la rochi ; bărbații toți purtau o panglică lată peste jiletă supt frac cu colorile rumânești”. Comentariile, tot ale lui Ion Ghica sînt la fel de semnificative : „Niciodată — adaugă el — simțimentul rumân nu au fost mai desvoltat. Rumânii au început a vedea că trebuie să dea aspirației lor un sbor mai măreț, mai dign ; unirea tuturor rumânilor nu mai este privită ca un vis nerealizabil”. Al doilea ecou îl reflectă scrisoarea generalului Magheru, adresată lui Barițiu la două zile după plecarea lui Iancu de la Viena. Valoarea ei documentară este întreită, ilustrînd prin trei din cele mai reprezentative figuri ale revoluției române de la 48, acțiuni și preocupări comune întregii mișcări naționale de pe ambele versante carpatice. O reproducem aici pentru prima dată în întregimea textului⁹ :

Iubitule D-le Bariț,

Cunoscînd foarte bine simțimîntele de care ești insuflat și cit te silești să ocolești de stînci și de nisipuri barca care conduce spre venitori destinurile națiunei noastre române, am avut convicția că oi să înneveresc de-ți voi adresa întii «umita»le această alăturată scrisoare spre a o remite eroului nostru Iancu, după ce vei lua cunoștință de cuprinderea ei. Avem frate, puțini oameni la glasul cărora se deschid cu amor inimele și auzul popoului, și cată — de voim să împlinim datoria de patrioți — cată să păzim pe acești oameni de orice pericol și să nu-i lăsăm pe cit ne stă cu putință să cadă în cursele ce ne întind mereu inemicii dechiarati sau ascunși ai națiunei noastre.

E de prisos a mai adauga ceva aici. D-ta sînt sigur, înțelegi bine ce voește să zică amicul d-le și admirator.

1850 martie 2/14

G. Maghierou

Completarea o face însemnarea edificatoare lăsată de Barițiu pe marginea acestei scrisori. În ea se precizează că „Gener. Georgie Magieru” îi scrisese „în cauza lui Avram Iancu pe carele vrășmașii cercaseră să-l peardă prin intrige, îndată după pacificarea țerei”¹⁰. Aluziile lui Barițiu se referă între altele și la acele articole apărute în presa din Viena, vădit tendențioase la adresa rumânilor și a fostului lor prefect din vremea revoluției¹¹. Mai multe însă în această privință nu știm.

⁸ *Bulletin* din 12/24 aprilie 1850 întocmit de Ion Ghica. Pe larg la C. Bodea, *Emigrația română după 1848 și unitatea națională*, în ms.

⁹ Am citat un fragment din această scrisoare în *Din istoria Transilvaniei*, vol. II, 1961, p. 139. Originalul se află la Bibl. Acad. R. S. România, ms. 1004, f. 278.

1850 martie 2/14

¹⁰ *Ibidem*, f. 279 v.

¹¹ Cf. și S. Dragomir, *op. cit.*, p. 304—305.

Întors acasă în Munți, Iancu a găsit fierbere și clocot împotriva fiscului, anchete, atacuri, nedreptăți de tot felul.

A urmat și al doilea drum al său la Viena. De data aceasta, șederea din august 1850 și pînă în februarie (1851) s-a soldat cu prima reacție răsunătoare împotriva stăpînirii. Nu drepturi naționale... dar nici măcar un început de rezolvare în litigiul pădurilor nu se obținuse. În schimb, „mărinimoasa” Curte oferea... 65 de decorații, drămuite de chiar mîna împăratească. Și și acelea numai provocate de concurența inițiativei țariste¹². Or, acest simulacru de răsplată, Iancu s-a simțit dator să-l refuze. „*Mai întîi să se decoreze națiunea cu împlinirea promisiunilor*”¹³.

Episodul în sine a fost cunoscut și de contemporani și vorbele Iancului au fost transmise din memorie¹⁴. Motivările răspiccate ale lui Iancu care au pus prag ploconirilor din fața tronului, s-au petrecut la Poliția din Viena în zilele de 2, 6, 7 februarie 1851. Ele au fost consemnate de Simion Bărnăușiu și Aug. Treboniu Laurian¹⁵. Din ecouri și amintiri contemporane este cunoscut și faptul că printre cei care au așternut și motivat în scris refuzul decorației a fost și viteazul Axente Sever¹⁶. Din 1872 se cunosc și cuvintele temerare rostite de către Alexandru Papiu Ilarian la decorarea sa, care a avut loc la 9 ianuarie 1851, în sala consistorială a Universității din Viena¹⁷.

O serie întreagă de documente nou descoperite, înlesnesc reconstituirea evenimentelor în desfășurarea lor cauzală și interdependența situațiilor relate mai sus. Aflăm astfel, în primul rînd, că starea de indignare provocată de chestiunea decorațiilor a fost generală. Că între românii aflați la Viena intensitatea ei devenise maximă din septembrie 1850, vreme în care Iancu era sosit acolo de cîteva săptămîni¹⁸. Papiu Ilarian dezvăluie lui Barițiu, nemulțumirea generală și hotărîrea luată, de către cei în măsură, să se refuze decorațiile¹⁹. De atunci, din vara și toamna lui 1850 se vorbea în special de situația de netolerat, de „batjocura” ca „Iancul după atentatul făcut <în contra lui>, Axente după arest, toți prefectii și tribunii, după deosebitele batjocuri, acum să se decoreze cu niște medaluri...”. Evident, și alte argumente, unele din ele mai puțin prin-

¹² I. I. Nistor, *Decorarea lui Avram Iancu și a camarazilor săi*, București, 1931, 68 p. (Mem. Secț. Ist., s. III, t. XI, mem. 10).

¹³ S. Bărnăușiu, *Notes-ul de însemnări al lui... 1849—1863*, Publicat de G. Bogdan-Duică, în „Anuarul Institutului de Istorie Națională”, Cluj, II (1923), p. 213.

¹⁴ „Nu mie ci poporului meu care a adus atîtea sacrificii, i se cuvine răsplata”, este răspunsul semnalat de Nicolae Densușeanu, *Avram Iancu în „România liberă”*, I (1877), nr. 3 (18 mai).

¹⁵ Cf. nota precedentă. În ce privește însemnările lui A. Treb. Laurian, cf. Bibl. Acad. R. S. România, P. I 22700 (în „Constitutioneller Krakauer Schreib Kalender” Wien, 1851); și Ilie Popescu-Teiușan și V. Netea, *August Treboniu Laurian*, 1970.

¹⁶ Cf. între altele frumosul necrolog făcut de N. Iorga lui Axente Sever în 1906 astăzi fi cunoaștem și textul semnat la 18 noiembrie 1850, la Sibiu. (cf. *Un bătrîn erou: Axente Sever*, în *Oameni care au fost*, vol. IV).

¹⁷ Papiu Ilarian, *Despre luptele lui Iancu la 1848—1849* în „Românul”, XVI (1872), 18—19 sept., p. 1—2. Textul e reproduș bilingv în *Correspondența lui Alexandru Papiu Ilarian*, ediția I. Pervain și I. Chindriș, 1972, vol. II, p. 423—428.

¹⁸ Reamintim că sosise în august; plecase pentru cîteva zile la Praga și Baden împreună cu Laurian în căutare de legături revoluționare și pentru a afla și pulsul lucrurilor în cercurile imperiale.

¹⁹ *Ibidem*, vol. I, p. 26—27. Textul integral al scrisorii la Bibl. Acad. R. S. România, ms. 996, f. 18.

cipiale, au fost invocate de către unii și alții. De pe atunci însă circula indemnul de a se respinge, de a se refuza decorațiile. Și argumentarea, în mare, circulase tot de pe atunci; căci așa cum se reflectă ea în scrisoarea lui Papiu Ilarian, așa o găsim schițată și în declarațiile lui Axente Sever din 18 noiembrie 1850; așa se oglindește, pe calea care n-a putut fi ocrotită, și în discursul de răspuns ținut de Papiu Ilarian în ianuarie 1851. Și tot aceeași argumentare, dar *centrată numai în jurul problemei majore a națiunii*, se află în răspunsul răspicat și ferm al lui Iancu, din gura căruia ea căpăta pentru toți rezonanța de verdict. Se atestă în același timp existența unor preocupări de acțiune organizată și unitară.

Cîteva rînduri adresate de Avram Iancu lui Barițiu preluzionează, în ceea ce-l privește, aspra sa profesiune de credință din declarația de trei ori repetată în fața autorităților habsburgice... „*Înțelesei — scrie Iancu la 8 ianuarie 1851 — și nici de acum înainte nu cu mai puțin zel voi lucra în cauza națională — togma de s-ar zgudui lumea ca să crepe pămîntul spre înghițirea celor nevinovați*”²⁰. În aceeași scrisoare, el anunța lui Barițiu decorarea lui Papiu programată a se ține a doua zi la Universitatea Vieneză. Finalul: „*resultatul ei ți se va scrie*” dovedește încă o dată preocuparea generală pentru efectul care se sconta să-l producă răspunsul lui Papiu; răspuns, compus fără îndoială în deliberări comune.

Care a fost atitudinea adoptată de Avram Iancu în fața autorităților polițienești, în februarie 1851?

Laurian și Bărnuțiu, în notele lor zilnice, consemnează că la 2 februarie, Iancu a fost chemat la Căpitănia (sau Prefectura) poliției orașului, împreună cu fostul tribun Vasile Fodor. Întrebat dacă primește decorațiile sau ba, Iancu a arătat pentru ce primește decorația rusească și pentru ce refuza pe cea austriacă. „Nu că nu s-ar zice onorat de darul împăralesc”, ci pentru că „vrea ca mai întîi să se decoreze naciunea cu împlinirea promisiunilor”. La 6 februarie, a fost din nou chemat. De astă dată i s-a cerut să răspundă pe scurt: *da* sau *ba*. Răspunsul a fost tot negativ. La 7 februarie, la a treia înfățișare, Iancu a cerut ca refuzul său — care urma să fie comunicat ministrului de Interne — să fie însoțit de motivarea cuprinsă în prima declarație de la 2 februarie²¹.

Documentele oficiale vieneze confirmă autenticitatea consemnărilor de mai sus. La 8 februarie — a doua zi deci după cea de a treia înfățișare — căpitanul (sau prefectul) de Poliție, Weiss, comunica ministrului de Interne, Dr. Alexander Bach, procesul verbal cu declarațiile din 2 februarie. În raportul ce le însoțea²², căpitanul Weiss arată că Iancu s-a prezentat abia după repetate reveniri făcute din partea Comandamentului militar districtual din Alba Iulia. Cele declarate de „avocatul și fostul prefect de Landsturm al românilor”, sînt reduse la esențial; anume că: „Acesta a declarat într-un limbaj destul de dur că nu poate primi prea înalta distincție atîta timp cît nu vor fi împlinite drepturile și libertățile constituționale și îndeosebi «egalitatea în drepturi», promise prin manifeste imperiale națiunii române, pe care el a condus-o”²³.

²⁰ Bibl. Acad. R. S. România, ms. rom. 996, f. 6.

²¹ S. Bărnuțiu, *Notes-ul de însemnări*, loc. cit., p. 213.

²² H. Hu St. A., Wien, A Akten 21 (4738/1851 Arh. St. Buc., colecția Xerografii Viena, pach. CXIII/1)

²³ *Ibidem*.

Declarațiile consemnate în procesul verbal din 2 februarie sînt însă mai analitice. Iancu le-a făcut în limba română, și ele au fost tălmăcite pe loc de către August Treboniu Laurian; fapt care explica de altfel semnătura acestuia din urmă alături de a lui Iancu ²⁴. Precizase astfel că: El a fost în fruntea poporului român și în această calitate a împărtășit națiunii sale toate manifestele și proclamațiile imperiale prin care i s-au promis drepturi egale cu celelalte națiuni; el a îndemnat-o să se răscoale în masă împotriva dușmanului tronului pentru a putea avea parte de aceste drepturi după restabilirea siguranței statale. Și cum aceste manifeste și proclamațiuni corespundeau pe deplin dorințelor națiunii, în așa măsură încît ea le-a învățat pe de rost intrîndu-i în singe și identificîndu-se cu credința față de împărat, ea, națiunea română, a dorit să le vadă împlinite acum. Or, contrar tuturor acestor așteptări — ea vede că situația ei în loc să fie îmbunătățită, se înrăutățește pe zi ce trece; se vede subordonată altor națiuni; limba ei a fost exclusă din viața publică, iar ca funcționari i se impun străini. Națiunea română — subliniază Avram Iancu — se vede atît de neglijată de parcă nici nu ar exista în Austria. Ea a fost exclusă de la toate posturile de stat, începînd de la posturile cele mai înalte și pînă la funcționarul cel mai de jos de circumscripție; chiar și în Viena, unde fuseseră create consiliile speciale, la Tribunalul suprem și la Curtea de Casație, pentru maghiari și sași. Nu s-a apelat, subliniază Iancu, la serviciile nici măcar ale vreunora din sinul națiunii române. Ba, în ultima vreme s-a insinuat și prin presă că egalitatea în drepturi n-ar trebui să se traducă în viață ²⁵.

În fața unei balanțe atît de inegală, poziția de neacceptare a compromisurilor se impune ca o concluzie adînc deliberată, inexorabilă, fermă, neabătută. Înfruntarea este aspră și nu putea decît să irite pe cei cărora se adresa. Iată concluzia lui Iancu în formularea consemnată oficial: „Ca garant pe lîngă poporul pe care l-am îndemnat să creadă că promisiunile solemne ale împăratului (*die kaiserliche Verheissungen*) se vor transforma în realitate, și că națiunea română va deveni părtașă la toate drepturile și libertățile constituționale, și îndeosebi la egalitatea în drepturi, mă văd pus acum în cea mai critică situație. Și trebuie să-mi exprim concluzia (la care am ajuns) ²⁶ că nu pot accepta decorația destinată mie — decorație pentru care în ce mă privește personal mulțumesc cu toată supușenia Majestății Sale — cît timp acele promisiuni solemne nu se vor împlini și cît timp dorințele îndreptățite ale națiunii române nu vor fi satisfăcute. Căci altfel, — lăsînd la o parte faptul că ași apărea în ochii poporului ca un om nemernic care ar fi căutat doar să-l amăgească prin promisiuni deșarte — dar mi-ași închide orice drum prin care ași putea întreprinde ceva în viitor pentru monarhul meu și pentru națiunea mea”.

În același raport din 8 februarie ²⁷ șeful Poliției orașului Viena, Weiss, prezenta și cazul tînărului Papiu Ilarian, care, cu ocazia decorării sale de la 9 ianuarie îndrăsnise să arate „în același sens foarte iritant” — în fața plenului universitar, bilanțul națiunii române după revoluție.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ În lb. germană: *Bedenken*, cu sens de: deliberare, reflecție, considerație, părere.

²⁷ H. Hu St. A, Wien, A Akten Z1 4738/1851 (Arh. St. Buc., colecția Xerografii Viena, pachet CXIII/1).

„Ceruse îngăduință” prin acei „bărbați magnifici și clarissimi” să-și poarte decorația acoperită cu vâl negru, pînă cînd, îndreptîndu-se starea nației sale, avea motiv să lepede jalea și să se bucure ²⁸.

Și tot în același raport ²⁹ figurează și primele măsuri care s-a înțeles a se lua împotriva cutezătorilor și incozozilor deputați români. Weiss, șeful Poliției, se grăbea să recomande ministrului de interne, Bach, să dispună împotriva lor „tratamentul cel mai sever aplicat străinilor”, bine înțeles indezirabili.

În fapt, Weiss, recomanda o măsură pe care el o și pusese în practică. În aceeași zi de 8 februarie, chemase pe Timotei Cipariu la Poliție ca să-i pună în vedere să părăsească Viena în termen de 8 zile ³⁰. La 9 februarie au fost convocați : Iancu, Laurian, Bărnăuțiu, Vasile Fodor... pentru a li se anunța același ordin. Întrebat fiind Iancu, pe ce bază stătea în Viena, răspunsul lui a fost : ca deputat național și mai ales ca plenipotent în cauza pădurilor moților” „Regimul n-are lipsă de d-voastră, de deputați ca aceștia : el își cheamă oamenii în care are încredere și cu aceia lucră” — a fost răspunsul lui Weiss dat lui Simion Bărnăuțiu ³¹.

Nici că se putea un pretext mai bine ales. Nu fără a da însă de gîndit Curții însăși.

V. La 22 februarie 1851 Iancu se întorcea în Munți. Activitatea sa ca membru al delegației naționale luase sfîrșit odată cu dizolvarea acesteia.

Dar eroul, din mintea căruia nici nu avusese timp să se șteargă amintirea luptelor de erî, nu putea privi cu brațe încrucișate al doilea triumf habsburgic. Cu atît mai mult nu se putea simți străin de iureșul cu care Tinăra Europă se pregătea de o nouă revoluție...

Fără a stărui aici asupra unor situații avîndu-și importanța lor în înțelegerea firului pe care-l urmărim, punctarea unora din ele le tălmăcește de la sine. E necesar astfel de semnalat că, în afară de Magheru — care în toți acești ani nu se depărtează din Viena — din martie 1850 și pînă în toamnă Alexandru Goleșcu Negru se afla acolo trimis în misiune conspirativă de Nicolae Bălcescu. La Sibiu, Ion Brătianu conspiră, pe de altă parte, din august 1850 și pînă în ianuarie 1851. În aceeași lună ianuarie 1851 redactorul gazetelor române din Brașov Iacob Mureșan, supus unei anchete severe de către autoritățile habsburgice pentru faptul de a fi înserat în „Foia pentru mînto” anunțul despre apariția revistei „România viitoare” de la Paris ³² și că numai cu greu și cu dibăcie multă a putut scăpa nesanționat. În februarie-martie 1851 Bălcescu însuși depunea stăruințe deosebite — infructuoase însă — de a i se îngădui intrarea și stabilirea temporară în Transilvania. În zbuciumul și presimțul poate, de a nu mai ajunge să prindă puteri din suflul și înflăcărarea pe care le simțise, le văzuse

²⁸ „Fie-mi ertat prin voi, bărbați magnifici și clarissimi, această decorațiune pentru merite a o purta pîn-atunci acoperită cu vâl de tristeță, pîn-ce emendîndu-se statul gînte mele, voi avea cauză a desbrăca jelea și a mă bucura” (după versiunea română a lui Papiu Ilarian, reproducă de I. Pervain și I. Ghindriș, *op. cit.*, II, p. 427—428).

²⁹ H. Hu St. A, Wien, A Akten Z1 4737/1851 (Arh. St. Buc., colecția Xerografii Viena, pachet CXIII/1).

³⁰ Cf. S. Bărnăuțiu, *Notes-ul de însemnări...*, *loc. cit.*, p. 215.

³¹ *Loc. cit.*, p. 214.

³² C. Bodea, *Iacob Mureșan anchetat de poliția habsburgică*, în „Manuscriptum” nr. 4/1972.

și le trăise în dramatice împrejurări, sus în Munți la Iancu și la moții săi, el, Bălcescu, le va dedica în pagini de foc tot mesajul credinței sale în solidaritatea națiunii și în viitorul României unitare. Este tîlcul pateticeului discurs ținut la Paris, la 3 ani de la adunarea din 3/15 mai de la Blaj. Discursul a fost publicat în „România jună” și difuzat în mod conspirativ, între românii transilvăni.

Ridicarea, simfonă și sincronă, a popoarelor Austriei cu ale Europei, împotriva tronurilor și a coroanelor, era așteptată să se producă în mult lăudatul an 1852, prinsese teren în toată Transilvania; deopotrivă între români și maghiari. Despre acțiunea și pregătirile românești s-a știut foarte puțin; deși informatorii vorbesc din nou despre confecționări și depozitări de arme și lănci, despre reactualizarea ideii unei adunări la Blaj, sau Năsăud. Din nou Iancu e prins în obiectivul agenților și observatorilor habsburgici ³³.

Dar marea, utopica speranță europeană avea să-și oglindească sfîrșitul în lovitura de la 2 decembrie 1851, sau 18 *Brumar* 1851, a lui Ludovic Bonaparte.

Ca o replică promptă, în aceeași lună la 31 decembrie, Curtea de la Viena abrogă Constituția pe care o octroiase la 4 martie 1849, consacînd astfel o dată mai mult consolidarea absolutismului pe tot imperiul său. În Transilvania, gravitatea situației o marchează decretarea la 15 februarie 1852 a pedepsei prin ștreang pentru „orice fel de punere la cale cu scop revoluționar”.

Constatarea nemulțumirilor ce alimentaseră starea de fierbere de după revoluție obligau însă și adoptarea de măsuri paliative.

VI. Ultima confruntare dintre Iancu și împăratul se încadrează în acest context de recrudescență absolutistă, cu aparențe de reînviere josefiniste. O precede o suită de momente — neștiute pînă acum — la capătul cărora gestul din timpul vizitei imperiale nu mai surprinde.

Începem chiar cu sfîrșitul anului 1851, cînd, la 20 decembrie, Iancu și Simion Balint s-au înfățișat, din ordin, guvernatorului Carl v. Schwarzenberg, la Sibiu.

Avînd în minte poziția de ostilitate a lui Iancu față de stăpînire, adoptată de la plecarea sa îndîrjită din Viena și reflectată fătîș în înverșunata apărare a drepturilor moșilor asupra pădurilor, fermitatea caracterului său se deslușește din plin și cu prilejul înfățișării înaintea guvernatorului. Interpretul în timpul discuțiilor, prezent deci la audiență, episcopul Șaguna fusese prevenit de Iancu să nu aducă vorba de numirea lui în vreun post oficial „că el nu acceptă”. Relatarea celor discutate între Iancu, Balint și principele Schwarzenberg o deținem prin intermediul lui Florian Aaron. De la el aflăm așadar chiar de a doua zi după audiență ³⁴ că Iancu a fost apostrofat de la început de reprezentantul imperial pentru refuzul decorației din ianuarie 1851. „Pe Iancu, principele îl luă de nas pentru decorațiuni” — este expresia lui Aaron, după care continuă: „Balint înșiră necazurile românilor din Munți. Principele promise îndreptare, și apoi îi întrebă de cheltuielile lor cu Landsturm-ul. Spuse și unul și altul

³³ Pe larg în lucrarea noastră, *Emigrația română după 1848 și unitatea națională*, în ms.

³⁴ Scrisoare către Ioan Maiorescu, datată Sibiu 21 decembrie 1851. Bibl. Acad. F. S. România S. 5/CCII (fost ms. 2316).

cite ceva — continuă același izvor —. Iancu mai puțin, aducînd că cu banii de la Lüders a cam împăcat pe creditorii săi”... „La arătarea Iancului și a lui Balint că Comisiunea lui Nalic (*Nahlik*) în Munte a demoralizat poporul — adaugă tot Aaron — principele a declarat că Comisiunea aceea s-a casat” ...Prima relatare se încheie aici.

Despre scopul audienței și urmările ei sau ceea ce s-a petrecut pînă la sfîrșitul lunii aprilie 1852, Aaron vorbește într-o scrisoare din 2 mai 1852³⁵. „*Asta toamnă — scrie el — cînd a fost împăratul la Cernoviți, a dat însărcinare specială guvernatorului Schwarzenberg ca să facă ce va socoti și să înduplece pe Iancu și Auzeștiu ca să primească decorațiunile recusate. Ei bine, ce s-a făcut în genere pentru români și în specie pentru ei știm; așadar, cu venirea lor acum, aici, se așezară în contra lor toate bateriile. Spăriați cu puterea absolută de acum, adulați cu speranțe în viitor și mîngîiați cu ceea ce a dobîndit poporul și ei — ca să nu întărească mînia de sus nu numai asupra indivizilor lor, ci și asupra poporului întreg, se văzură siliți a le cere. Guvernatorul și toți din prejurul lui se bucurară*”.

Relatarea lui Florian Aaron nu are nevoie de comentarii. Doar aluzia la „ce dobîndise poporul și ei” (nu : națiunea și ei !) se cere explicată. Ea se referă, pe de o parte, la schimbarea comisiei de anchetă din Munți determinată de noul memoriu în cauza pădurilor semnat de data aceasta de Simion Balint (la 8 martie 1852)³⁶. Dar pe de altă parte și la sumele date lui Iancu, Balint și Axente pentru „cheltuielile cu Landsturm-ul”, de care a fost vorba în audiența precedentă. Ele se voiau a răspunde făgăduielilor de remunerare a gloatelor române, făcute tot în vara lui 1848, cînd se dovediseră absolut necesare pentru a convinge masele să apere tronul. Totodată să se răsplătească prin ele și alte pagube suferite în război. Acest fel de promisiuni, tîlmăcite maselor prin tribuni și prefecți, fuseseră invocate și de Axente în refuzul scris la 18 noiembrie 1850. Citez doar finalul declarațiilor lui Axente, măsurate și usturătoare în același timp :

„Pentru că să mîntui parte pe mine, parte autoritatea înaltelor promisiuni și proclamațiuni, care cred că cu timpul se vor plini, mulțămesc din tot sufletul M. Sele pentru făcuta decorațiune, îi urez zile multe și fericite ca să poată în pace și cu bun spor domni peste popoarele monarhiei M. Sele; dar făcuta decorațiune numai atunci o voi primi și pune pe pieptul meu, cînd mă voi putea înfățișa cu ea înaintea poporului meu ca un bărbat a cărui cuvînt s-a împlinit”³⁷.

Lui Iancu i s-au înmînat 6.000 fl.m.c. Axente a primit 9.000. Balint, fiindcă acceptase decorația de la început, a luat cu 500 mai mult (9.500 fl.m.c.). De e să credem lui Florian Aaron, în septembrie 1851, episcopul Lemenyi căpătase „20.000 de fl.m.c. de la erariu pentru pierderile sale din timpul rebeliunii”³⁸. Alte sublinieri devin de prisos.

Iată acum și termenii acelei constrinse aduceri pe făgașul pretensei „Kaisertreue” sau „fidelitatea față de împărat” din cererea semnată de Iancu. Este datată 29 aprilie 1852. Semnalăm și aici un indiciu de rezis-

³⁵ Bibl. Acad. R. S. România S. 15/CCII (fost ms. 2316).

³⁶ Textul memoriului lui S. Balint în „Transilvania”, 1877, nr. 1, p. 5; cf. și scrisoarea lui Balint, din 7 septembrie 1852, în *Correspondența lui Al. Papiu Ilarian*, II, p. 9.

³⁷ Bibl. Acad. R. S. România, doc. 72/MDCXVI (concept).

³⁸ Ibidem, S. 4/CCII.

tentă din partea Iancului, amînînd cu o zi cererea, față de cea semnată la 28 aprilie de Axente.

„Serenissime Principe ! De cînd Serenitatea Voastră a preluat administrația acestui mare principat, am avut de mai multe ori ocazia să mă conving de grația și grija părintească pe care Prea Înalta Majestate c.e. apostolică o acordă națiunii noastre leale. Numai astfel am fost pus în situația de a mă achita de îndatoririle față de tovarășii mei de luptă care au stat credincioși și viteji alături de mine în anul fatal 1849.

„Pătruns deci de această milostivire nemărginită nu vreau să omit a prezenta Alteței Voastre recunoștința mea și totodată îmi permit să adaug și rugămîntea mea prea supusă ca A.V. să binevoiască a interveni pentru mine pe lingă P.I.S. Majestate pentru a mi se preda distincția ce mi s-a rezervat de către locurile prea înalte, iar atitudinea mea de atunci să-mi fie iertată.

Rămîn cu adîncă stimă

Al A.V.S. prea supus servitor

Avram Iancu Advocat

Sibiu, 29 aprilie 1852 ³⁹

Aici : în dovezile inexistente de grație și grijă părintească acordate națiunii ; în arginții primiți pentru achitarea îndatoririlor către tovarășii de luptă ; în cumplita Canossa pe care o făcea — *aici* e ascuns fierul înroșit pe care eroul, Craiul Munților, fusese constrins să-l aplice peste dirzenia sa de iobag și peste tot romantismul crezului său revoluționar...

Dar tot aici trebuie căutat și germenul care a rodit războiul... răsplata pe măsură. Căci cu gestul de la 29 aprilie 1852, Iancu nu mai rămîne dator istoriei — așa cum s-a crezut ⁴⁰ pentru purtarea sa din iulie ; chiar dacă tactic ea s-a dovedit a fi fost o eroare politică.

Că Iancu nu a invocat sau nu a amintit niciodată de această cerere nu-i de mirare... E de mirare numai cum de n-au luat poziție cei cîți atunci știuseră de această dramă. Că nici Axente nu a vorbit de ea, se explică de asemenea. Dar cum de n-au vorbit nici Florian Aaron și nici Ioan Maiorescu căruia îi sint adresate scrisorile lui Aaron ? Cum de Titu Maiorescu și cei doi biografi ai lui Ioan Maiorescu n-au pomenit de aceste scrisori pe lingă atîtea altele publicate de ei ? Cum de nici unul din cei care au știut de cererea făcută nu s-au simțit datori s-o dezvăluie, lăsînd pe Iancu să-l învâluie în schimb toate acuzațiile și reproșurile ? La întrebările multe, răspunsurile sînt mai puține. Consemnăm totuși un fapt de o deosebită importanță petrecut chiar în acele zile :

„Oare, bine au făcut ?” — se întreabă Aaron însuși. Și tot el ne spune : „Cei de pe aici judecînd împrejurările în care sîntem astăzi ⁴¹ zic toți că au făcut bine ; chiar și acei care au lăudat fapta nepriimirii încă au amuțit și prin tăcere zic că nu putea să facă altfel, decît să ceară și să primească”. Și revelarea continuă, deschizînd cea de a doua poartă spre enigma de pînă ieri : „După cum se aude, de sus (de la Guberniu), ei vor recomanda să capete și alt ordin mai mare și aceasta se va rezerva ca la venirea împăratului în Munți, el singur să le atîrne la pept”...

³⁹ Textul original, german. Cererea lui Axente, Kriegsarchiv, Wien, MKSM 1852—3973 (Arch. St. Buc., colecția Xerografii Viena).

⁴⁰ Cf. S. Dragomir, *Avram Iancu*, ed. II, 1968, p. 319.

⁴¹ Scrisoarea citată, din 2 mai 1852, Bibl. Acad. R. S. România, S. 15/CCII.

Se știa, prin urmare, de vizita împărătească în Munți cu destulă anticipație. Sînt interesante în acest sens și amănuntele furnizate de Florian Aaron lui Ioan Maiorescu, la 9/21 iunie :

„Se lucră programa pentru primirea imperatoarei. Opiniunile sînt dispartate. Astăzi-mine se va reînturna gubernatoarele din Munți și se va hotărî. Imperatoarele nu va vedea Aiudul, Fel-Vințul, nici Turda. Nu știu primirea din partea românilor cum se va face cînd toate se ordîna, se dispun de către comisari, subcomisari etc. Siuluti cu capitlul va complimenta pe imperatoarele la Alba. În Sabiniu va fi numa Siaguna, de nu va sosi pînă atunci Haynald coadjutorele lui Osuka. Salmen adjutantele lui vodă Știrbei a venit să închirieze un birt întreg pentru învartirarea lui vodă și a suitei sale”⁴². Cu anticipație se aflaseră, sau se lăsaseră anume să circule, și amănunte precise despre intențiile guvernatorului. Oăci iată-le verificate în raportul însuși pe care Schwarzenberg îl înaintează împăratului, la 8 iulie :

„După părerea mea neangajantă prea supusă, cred că nu greșesc dacă susțin cu cea mai mare căldură petițiile acestora, pentru că serviciile lui Axente și Iancu au fost într-adevăr esențiale pe timpul ultimei perioade de revoluție în interesul guvernului legal și al Majestății Voastre c.e. apostolice... Pe baza serviciilor extraordinare prestate de foștii conducători de Landsturm, Iancu și Axente, care cu sacrificiul vieții lor, de bunăvoie și cu cel mai mare succes au reprezentat cauza dreaptă a preamilstivului lor împărat și Domn, pentru care, dacă aș fi fost în timpul acela aci, m-aș fi considerat obligat, atunci cînd s-au propus Majestății Voastre c.e. apostolice prea înaltele recompense, să vă rog să acordați o distincție mai mare însoțită de acordarea unui titlu de noblețe. Imi permit să supun Majestății Voastre, rugîndu-vă etc.”⁴³.

Iancu știa așa dar că avea să fie decorat, poate chiar acolo în munți în care el fusese Orai și suveran, în vremea războiului. Știa tot așa de bine că noua decorație nu aducea poporului, națiunii sale nimic mai mult decît paliativul tergiversărilor cunoscute. Or, tocmai acest joc habsburgic ținea el cu orice preț să nu reușească.

Febrilitatea cu care a pregătit Iancu primirea împăratului, lărghețea cheltuielilor făcute în acest scop, răspund tot atît de bine dublei finalități constient urmărite? Cu alte cuvinte, nimic nu e incompatibil în faptul că Iancu a intervenit în numele muntenilor pe lîngă guvernator să se abată ruta împăratului — prin munți; că Iancu s-a îngrijit personal de amănuntele primirii: arcuri de triumf, alocuții, componența delegației...⁴⁴. În răfuiala sa cu împăratul, el a căutat poate cu dinadinsul acest decor...

⁴² Bibl. Acad. R. S. România, S. 20/CCII.

⁴³ *Ibidem*

⁴⁴ Pe lîngă izvoarele indeobște invocate constînd din : scrisorile lui S. Balint către Papiu Ilarian, din septembrie și decembrie 1852, publicate de Enea Hodoș, *Din corespondența lui Simion Bărnuțiu și a contemporanilor săi*, 1944, p. 8—12 și republicate recent de I. Pervain și I. Chindriș, *Corespondența lui Alexandru Papiu Ilarian*, II, p. 7—12; portretul făcut lui Avram Iancu pe baza informațiilor lui Ilie Măcelariu de către Eugen v. Friedenfels, *Joseph Bedeus v. Scharberg. Beiträge zur Zeitgeschichte Siebenbürgens im 19-tem Jahrhundert*, II, Viena, 1877, p. 404—412; tradus de N. Buta, *Avram Iancu și epoca sa*, Cluj, 1924, p. 107—112; medalionul despre Avram Iancu scris de G. Barițiu în „Transilvania”, 1872, p. 243—245, 254—256; I. Cav. de Pușcariu, *Notițe despre întîmplările contemporane*, Sibiu, 1913, p. 32.

Ordinul de decorare de care s-a ferit cu atîta dirzenie a fost emis de fapt, în ziua de 24 iulie, în Alba Iulia, înainte de trecerea suitei imperiale spre Oluj. Dispozițiunile ordonate de împărat, prevedeau două ordine de decorare, două cruci de cavalier al ordinului Franz Josef: una era conferită — conform propunerilor lui Schwarzenberg — lui Axentie Sever „asesor la Tribunalul penal din Alba Iulia”; cealaltă însă, nu lui Avram Iancu cum fusese prevăzut în recomandarea guvernatorului, ci... preotului și protopopului din Roșia Montană, Simion Balint, decorat astfel a doua oară de către același monarh.

Un lucru ce se cere de asemenea precizat este în legătură cu scena petrecută la Oimpeni, la întoarcerea lui Iancu de la Oluj. Interpretarea potrivit căreia primul drum al lui ar fi fost la administrația fiscală, sau casa erariului, unde ar fi „doborît cu bastonul pajura cu două capete” și ar fi „călcăt-o în picioare, plin de o furie nestăpînită”⁴⁵ trebuie rectificată. În izvorul invocat — *Fragmente istorice* scrise de fostul tribun Ioan Ciurileanu — relatarea este cu totul alta. Reprodusă textual, ea sună așa: „Întorcîndu-se în Oimpeni, Iancu s-a dus la biuroul silvanal unde era pusă pe poartă pajera imperială, și a zis că pajera nu e făcută bine. Pentru ce-i pusă și Transilvania lingă Ungaria; n-ar trebui să fie deloc zăgrăvită pe marca Austriei”⁴⁶. Sensul acestor cuvinte are altă profunzime și alte rezonanțe, ce se acordă în mod armonios cu principiile de luptă și independență națională ale eroului din Munți.

În lumina noilor documente și fapte, acel pasaj din scrisoarea din 15 august 1852 către Simion Bărnuțiu, pe care l-am citat la începutul acestor pagini, își lărgeste și-și clarifică înțelesul... „*Veți auzi că nu m-am înfățișat înaintea imperatorului, dară nu mult te veți mira, deoarece veți socoti că vreau să dau faptelor mele o curgere cît se va putea mai naturală*”. Tot în aceeași scrisoare Iancu mai are un pasaj direct legat de cel dintîi: „Românii munteni — scrie Iancu — trimiseră o deputațiune înaintea imperatorului stătătoare din trei surori sub manuducerea lui Balint⁴⁷ ca să întîmpine pe imperatorul numa curund după ce va porni din Săcărimb, și să arate că românii abia așteaptă ca să vadă pe imperatorul în locul cel necălcăt de dușman. Inuțala cu care au venit imperatorul din Săcărimb la Oimpeni este de mare însemnătate, dar ieșirea imperatorului din Oimpeni e și mai mare”. De altfel scrisoarea cu întregul ei conținut a constituit pretextul, corpul delict, piesa incriminatoare care i-a adus închisoarea de la 17 august 1852, și nicidecum toate celelalte presupuneri în cunoștință mai mult relativă a faptelor. Deși a fost remarcat faptul că scrisoarea fusese „interceptată de cenzură”⁴⁸, nu s-a observat că ea a fost deschisă de către chiar membrii comisiei cadastrale: colonelul Springensfeld și Dimitrie Moldovan, în chiar ziua de 17 august, data arestării ordonată de același colonel Springensfeld.

E cazul să conchidem deci că nu este vorba de acte furibunde ale unui om cu mintea rătăcită, ci de o răscolitoare lecție a Istoriei, care a folosit suprema jertfire de sine a unui mare om de rînd pentru combaterea

⁴⁵ S. Dragomir, *op. cit.*, p. 321.

⁴⁶ I. Ciurileanu, *op. cit.*, p. 80.

⁴⁷ Vezi scrisorile lui Iancu.

⁴⁸ S. Dragomir, *op. cit.*, p. 324.

unui mit și pentru apărarea drepturilor poporului său. Oăci, în 1784, Horea a pornit răscoala invocând chipul și ocrotirea „prea bunului împărat” și acel „împărat bun” l-a condamnat la zdrobirea pe roată. Declarînd că moare pentru Națiune, Horea a arătat însă urmașilor că popoarele au un alt împărat, al lor. În 1848, Avram Iancu a înflăcărat masele la luptă pentru drepturile lor naționale înrolîndu-le sub steagul împăratului, deoarece acel împărat le promisese egala îndreptățire cu celelalte naționalități și popoare ale Imperiului. După patru ani desamăgirea în făgăduielile împărătești era totală. Iancu se sacrifică voluntar pentru națiune și popor abjurînd pe împăratul sperjur. Refuză să-i poarte și însemnele. Ce a urmat este acțiunea și opera lentă a istoriei, căci ea a înlocuit definitiv mitul imperial prin cultul eroului popular național.

RESUMÉ

En 1852 après avoir vainement attendu quatre ans que la Cour de Vienne tienne les promesses faites à sa nation, l'ancien tribun du peuple, l'ancien préfet général des légions roumaines gardant la forteresse imprenable des Munții Apuseni (Monts Occidentaux) le représentant de la nation elle-même en Transylvanie en 1848—1849 osa défier le monarque de Vienne. Il refusa de le rencontrer lors de sa visite aux lieux où s'étaient livrées tant de luttes acharnées dont il avait tiré profit. Au cours de cette longue confrontation entre deux mondes antinomiques, entre oppresseurs et opprimés, un homme du peuple, un ancien serf défia la majesté impériale : „Vous allez apprendre que je ne me suis pas présenté devant l'empereur, mais il ne faut pas que vous en soyez étonnés, vous rendant compte que je veux imprimer à mes actions le cours le plus naturel”. Ce sont les propos de Iancu et ils représentent son unique relation de cette attitude. C'est une lettre adressée à Simion Bărnuțiu quelques semaines après le retentissant événement. Et puis il s'est tu jusqu'à la fin de ses jours.

Le geste de 1852 a été jugé avec indignation, consternation et même avec révolte, ou bien avec mystique prostration, vénération et secret espoir — selon le point de vue ; entraînant bien entendu des dénigrements, des silences amers ou des créations de légendes. Mais aucun de ces cas ne puise ses informations des *situations authentiques spéciales* qui ont précédé l'événement du 21 Juillet.

Récapitulat dans une vision d'ensemble l'attitude de Iancu vis-à-vis de l'empereur et de la Cour de Vienne, l'auteur perce le *mystère insondable* de l'attitude de Iancu durant la visite impériale. Les conclusions de l'auteur — appuyées sur de nouveaux documents, annexés à l'article — c'est qu'il s'agit d'une réplique préméditée : Avram Iancu déjoua le plan de la Cour de Vienne qui voulait au fond l'humilier en lui octroyant une décoration et par ce fait obliger la nation roumaine de renoncer à revendiquer les droits qu'on lui avait promis en 1848.

PRECIS

In the summer of 1852 — having vainly waited four whole years for the Court of Vienna to keep the promises made to his nation, the former tribune of the people, the former general prefect of the Romanian legions of the impregnable Western Mountains stronghold, the representative of the Romanian nation itself in Transylvania (1848—1849) dared defy the Habsburg monarch, simply refusing to meet him when he visited the old battlefields on which he had won so many advantages. Throughout the harsh confrontation between two antinomic worlds, between oppressors and oppressed, a commoner, a former bondsman defied the imperial majesty : „You will hear that I refused to see the Emperor, but you should not be astonished, seeing that I want my actions to evolve as naturally as possible”. These are Iancu's own words and they are

his single report of his dead. They were addressed to Simion Bărnuțiu a few weeks after the resounding event. Thereafter he kept silent never to speak again.

Viewed from two opposite standpoints, Iancu's 1852 gesture was met with indignation, consternation or even revolt in one camp or with mystical prostration, veneration and secret hopes in the other, these different positions entailing denigration, bitter silence or legendary reports.

But nobody was actually informed about the *special, real situations* which preceded the action of the twenty first of July.

Summarizing Iancu's entire attitude towards the Emperor and the Court of Vienna in the light of a wider document — based vision, the author provides a key to what has been considered to be the *unfathomable enigma* of Iancu's attitude during the imperial visit. The author's conclusion — backed up by new documents, supplied in the annexes to the article — is that it was a deliberate reply due to foil the Habsburg scheme which aimed to subdue the leader of the Romanians conferring honours on him and hereby reducing the Romanian nation to silence, that is no more pressing for the performance of the promises made in 1848.

ÎNCERCĂRI DE IZOLARE DE MASE SAU DE ARESTARE A LUI AVRAM IANCU ȘI AL. PAPIU — ILARIAN ÎN PRIMĂVARA ANULUI 1848

ION RANCA

Literatura de specialitate în problema primei etape a Revoluției din 1848 din Transilvania¹, acordă în unanimitate activității revoluționare a lui Avram Iancu, atributele ce se cuvin inițiatorului și însuflețitorului ei nedesmințit.

Înșiși contemporanii așezați pe ambele părți ale baricadelor, au semnalat, de la început, spiritul conducător al acestei personalități a cărei prezență a dominat cu farmecul fascinației masele poporului ce-l urmau cu credință.

Oa în toate mișcările sau revoluțiile populare primii vizați de autorități sînt conducătorii, în terminologia epocii, amăgitorii sau agitatorii.

Fenomen specific primei etape a revoluției din 1848—1849 din Transilvania, urmărirea activității în mase a conducătorilor firești ai unui popor ce-și scutura jugul social, afirmîndu-se în mod justificat și pe plan național — în vederea izolării sau chiar a arestării lor, măsura, departe de a-și atinge scopul, a adîncit contradicțiile dintre mase și autorități.

Încă de la începutul lunii aprilie, atît Guberniul cît și Comiții supremi, informați de amploarea consultărilor ce au loc în diferite părți ale Transilvaniei, instituie o strictă observare a evoluției evenimentelor pe această direcție. Între timp se conturează tot mai precis, planurile de a întemeia o nouă Dacie, urzite de revoluționarii din Principatele Române, despre care agentul austriac Timoni din București, ținea la curent atît Curtea cît și

¹ *Istoria României*, vol. IV, Edit. Acad. R.P.R., București, 1964., *Din Istoria Transilvaniei*, vol. II, ed. II, București, 1963., Silviu Dragomir, *Studii și documente...* vol. I—III, V, Cluj—Sibiu, 1944—1946., același, *Avram Iancu*, Edit. științifică, București, 1968, Papiu-Ilarian, Al., *Istoria Românilor din Dacia Superioară* vol. I—II, ed. a II-a, Viena, 1852, Jakab Elek, *Szabadságharcunk történetéhez* (Contribuții la istoria luptei noastre pentru libertate) Budapest, 1881, Kővári László, *Erdély története 1848—49 ben* (Istoria Transilvaniei în 1848—49) Brașov, 1895, Chereșeșu Victor, *Adunarea Națională de la Blaj*, Edit. politică, București, 1966, ș.a.

Guberniul transilvănean ². Ideea a găsit teren fertil în Transilvania definindu-se drept reacția față de acțiunea forțată de „Uniune” a Transilvaniei, cultivată cu fervoare de autorități în frunte cu Guberniul.

Se conturează deci, în această primă etapă a revoluției direcțiile și tendințele fundamentale diferite ale forțelor revoluționare.

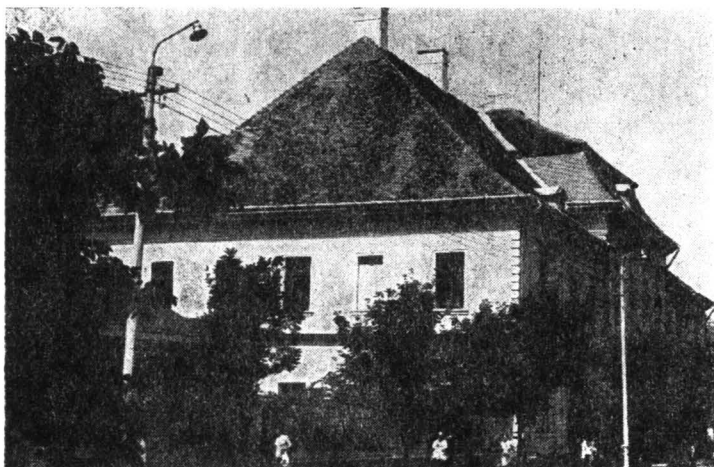

Tabla regească din Tg. Mureș unde a funcționat în calitate de cancelist Avram Iancu

În opoziție cu neostoita și îndelungata năzuință a națiunii române de a se afirma ca națiune constituțională de sine stătătoare a Principatului, Guberniul Transilvaniei, exponentul intereselor nobilimii, reprezentată de ambele partide politice, și de autonomiile locale, promova o politică naționalistă unilaterală exclusivistă, vizînd ca prim și principal obiectiv „Uniunea” Transilvaniei.

Acesta fiind conținutul și raportul tendințelor politice dominante din Principatul Transilvaniei în prima etapă a revoluției, se desprinde cu pregnanță, pericolul ce-l reprezenta pentru autorități, activitatea însuflețită în sinul maselor a „corifeilor și amăgitorilor” din șirul cărora numele lui Avram Iancu și Al. Papiu-Ilarian nu lipseau.

Aflăte în contradicție flagrantă, cel puțin la început, pe temeiul modului în care taberele ce-și conturează deja atitudinea preconizau „scăparea din iobăgie” pe plan social, sau apartenența Transilvaniei, pe plan politic, fiecare zi ce trecea, fiecare eveniment ce se consuma, conturau necesitatea izolării de mase a ideologilor acestora între care Avram Iancu, datorită intransigenței sale, era vizat în prima urgență.

Seria ordinelor și ordonanțelor guberniale emise în acest sens începe la 30 martie 1848. Abia la cîteva zile după plecarea lui Iancu din Tg.-Mureș, președintele guberniului Teleki Josef, dispune în scris comiților supremi

² Cheresteșiu, V., *Adunarea Națională de la Blaj*, Edit. Politică, București, 1966, p. 165, 272, 334—346.

ai comitatelor Oluj, Turda și Alba de Jos, vicecăpitanului districtului Ohioar, primarilor magistratului sibian și al orașului Abrud, să ia măsuri de severă supraveghere a activității și atitudinii lui Avram Iancu, cât și a încă șapte canceliști români, care au părăsit Tîrgu Mureșul, cum rezultă din raportul președintelui Tablei regești de aici ³.

Starea agravantă a situației în care se găsea Iancu și ceilalți canceliști, rezultă din contextul dispoziției guberniale care stipula ca în cazul cînd aceștia s-ar ocupa cu agitarea spiritelor poporului, sau cu îndemnarea maselor la nesupunere, să se ia „măsurile pe care comiții supremi sau primarii, le credeau necesare”, între acestea implicit incluzîndu-se și arestarea.

Ideea izolării lui Avram Iancu de masele de moti în mijlocul cărora activa, apare relatată în documente după adunarea de la Cîmpeni, unde deși nu a luat cuvîntul, a fost apreciată ca „periculoasă”, fie și numai simpla-i participare. În prima jumătate a lunii aprilie 1848, din două locuri distincte, Cîmpeni și Aiud se îndreaptă spre Guberniul din Oluj propunerea, — abil formulată de altfel — ca Iancu să fie antrenat în rezolvarea unor probleme administrative și prin aceasta, neutralizat.

În zilele ce au urmat acestei „inițiative” ideea prinde contur concret. În raportul guvernatorului Teleki, adresat cancelarului aulic al Transilvaniei la 13 aprilie 1848, se arată că printre măsurile luate pentru asigurarea liniștii în Munții Apuseni, se înscrie și dispoziția dată protonotarului Tablei regești din Tg.-Mureș, să facă tot posibilul spre a rechema pe Iancu la Tg.-Mureș pentru vreun interes de serviciu. Din actele oficiale consultate rezultă că și comitele suprem al comitatului Alba de Jos a fost informat de această variantă a neutralizării lui Iancu ⁴.

Asesorul tabular Gálfalvi J. din Tg.-Mureș, este nevoit să raporteze la 17 aprilie că, întrucît Avram Iancu a depus cenzura și a prestat jurămintul de avocat, încheindu-și stadiul de cancelist, îi este imposibil a-l rechema sub un asemenea pretext. Peste cîteva zile și Henter János jude la Tabla regească din Tg.-Mureș, răspunde guberniului în același sens ⁵.

Pe plan instituțional, precipitarea evenimentelor politice, adeziunea maselor la amăgirile „agitatorilor”, demonstrează că regimul politic se înscrie în dezechilibru. Primele fenomene ale crizei revoluționare își fac simțită prezența.

În mecanismul intim al învechitului mod feudal de administrare a autonomiilor locale, în care rutina, abuzul și arbitrariul își săpaseră făgaș adînc, evenimentele din martie — aprilie 1848 au impus modificări esențiale. Exagerata autonomie a vicecomiților și a pretorilor, este acum limitată substanțial, comiții supremi făcînd eforturi neobișnuite de a concentra puterea în propriile-și mîini, asumîndu-și controlul, cel puțin virtual, asupra teritoriilor ce aveau sub administrare ⁶.

Se cunoaște că reactualizarea programului Națiunii române la cerințele etapei revoluționare din 1848, realizată prin adunările de clarificare

³ Országos Lévéltár, Bpest, Gub. Trans. nr. 632/1848 și foto 26—28. Vezi și V., Cheres-teșiu, *op. cit.*, p. 267.

⁴ Ibidem, nr. 802, 881, 1097, Praes. Vezi mai sintetic la V., Cheres-teșiu.

⁵ Ibidem, nr. 802.

⁶ I. Ranca, *Antecedentele politice ale Adunărilor Naționale de la Blaj din aprilie—mai 1848*, în „Studii”, nr. 3/1972.

ținute de intelectualitatea românească la Blaj, Tg.-Mureș, Sibiu, Cluj, Abrud, a necesitat o intensă muncă de difuzare în mase, prilejuind tinerimii intelectuale apropierea de poporul din care s-a născut, de la care în programul național au fost introduse revendicările care i-au dat caracterul dominant popular⁷. În acest context putem înțelege mai deplin semnificația insistenței cu care autoritățile transilvănene urmăreau activitatea tinerimii intelectuale în sinul țărănimii, în primăvara anului 1848.

În posesia a două documente recent descoperite, am descifrat sensul activității în sinul maselor a lui Al. Papiu-Ilarian, în perioada aprilie — iunie 1848. Ele reflectă semnificația retragerii lui pe Tîrnave, imediat după adunarea din Duminica Tomii, care nu exclude însă nici tragicul adevăr al necesității conservării libertății personale în condițiile urmăririi asidue a fruntașilor mișcării naționale românești de către autorități.

Astfel, despre rolul lui Papiu pe cursul inferior al Tîrnavei Mici, ne furnizează știri prețioase un raport din Biia, din 5 mai 1848, adresat de Tolnai Elek pretorul acestei plăși, superiorului său, Haller Ignác, comitele suprem al Comitatului Tîrnava, care reflectă starea de agitație a satelor din această comitat. „În mijlocul satelor au apărut agitatori care amăgesc mulțimea cu <ideea> de națiune română ațîțînd-o împotriva nobilimii proprietare și pentru unirea <Transilvaniei> cu Țara Românească. Tinerii români adică răzvrățitorii mulțimii — între care unul cu numele de Pap Sandor <Al. Papiu-Ilarian> joacă rolul principal — au reușit să aducă poporul într-o stare de gravă răzvrătire”⁸.

Adevărată notorietate a cîștigat în acest timp rodnică activitate — pe direcția precisă a emancipării naționale a românilor — desfășurată de Papiu pe Tîrnave, de vreme ce și Gazda Jozsef, administratorul moșiei din Nadeș, scriind superiorului său contele Apor Lázár, despre iminenta împărțire a pămîntului moșieresc între iobagi și referindu-se la situația politică generală din Principat, afirma la 14 mai 1848 că „este puțin probabil să fie pace în Patrie” pentru că (...) îndeosebi românii ținesc să se unească cu Țara Românească și să-și pună un nou rege român <idee> pe care un student eliminat din Blaj, Pap Sandor (Al. Papiu-Ilarian) încearcă s-o răspîndească prin agitații, căutîndu-și sprijinitori în sinul națiunii române”⁹.

Cunoaștem din documentele consultate rapiditatea cu care, comiții supremi informau Guvernul despre activitatea agitatorică a tinerimii românești.

Justețea orientării tinerilor intelectuali români de a-și părăsi ținutul natal și de a activa în alte zone, îndeosebi în pămîntul regesc, pe Tîrnave, și în Munții Apuseni, teritorii locuite de mase compacte de români, rezulta din prevederea unui nou val de persecuții și urmăriri inițiate de autorități împotriva lor, după Adunarea Națională de la Blaj din 3/15 mai 1848.

Urmărind intensitatea noului val de persecuții din mai-iunie 1848, pe Cîmpie, în apropierea ținutului natal al lui Papiu, constatăm că în luna

⁷ I. Ranca, *Alexandru Papiu-Ilarian în zilele premergătoare Adunării Naționale de la Blaj din 1848*, în „Vatra” Tg.-Mureș (serie nouă), an I, nr. 2, p. 20. Nu insistăm asupra ordinelor emise pentru arestarea altor conducători, Buteanu, Balint ș.a.

⁸ Arh. St. Tg.-Mureș, fond. Comitatului Tîrnava, 1848, nr. 291, (copie contemporană).

⁹ Arh. St. Sf.-Gheorghe, fond. fam. Apor „N” Scris. particulare fasc. XI nr. 21, La V., Chereștiu, op. cit., p. 345 cu sens mai concentrat după raportul către Guvernul.

iunie i se conturase deja precis „periculozitatea”, devreme ce, la 14 iunie Guberniul dispune comitetului suprem al comitatului Turda, printr-un ordin special arestarea¹⁰. La câteva zile numai, în 17 iunie, ordinul se repetă cu precizarea că în cazul cînd acesta nu este găsit acasă la Budiul de Cîmpie, să fie arestat și transportat la Cluj tatăl său¹¹. A doua zi în 18 iunie Gáll Samu, judele suprem, raportează deja Guberniului măsurile luate pentru arestarea lui Papiu¹².

Demersurile de mai sus nu sînt întîmplătoare. Părăsind zona Tirnavelor, Papiu se apropie de casă, simțindu-i-se prezența activă pe Cîmpie și în împrejurimile Reghinului. Efectele activității de clarificare a maselor țărănești în privința tendințelor mișcării românești în opoziție cu propaganda unionistă maghiară promovată de Guberniu și de autorități se fac simțite curînd.

La 19 iunie 1848 judele nobiliar Lamber György, raportează comitetului suprem al comitatului Turda că în împrejurimile Reghinului românii din plasa sa se exprimă deschis declarînd că „*ei nu se vor uni cu Ungaria ci cu Moldova și Țara Românească*”, motiv pentru care cere trimiterea în zonă a armatei¹³. În lipsa actelor de referință directă, constatăm din registrul prezidențial, că satele în care s-au făcut aceste declarații au fost Gurghiul și Lechința¹⁴.

În aceeași perioadă înregistrăm în apropiere de Tg.-Mureș aceleași tendințe la Păsăreni, unde preotul Ion Montani întors acasă de la Adunarea Națională de la Blaj din 3/15 mai, a declarat în fața satului adunat că „*Ardealul nu mai este Ardeal, ci România*” motiv pentru care a fost instrumentat de autoritățile Scaunului Mureș, cerîndu-i-se totodată și excluderea din sînul clerului¹⁵.

Cel de al treilea val de persecuții și urmăriri a fruntașilor revoluționari români de către autorități, din anul 1848 se înregistrează în toamnă, după adunarea de la Blaj din septembrie¹⁶.

Evocînd faptele de mai sus, acum la comemorarea centenarului morții unui mare erou al Națiunii, se desprinde și mai pregnant rolul și aportul său la ridicarea neamului din sînul căruia s-a ridicat, cu toate împrejurările

¹⁰ Arh. St. Cluj, fond Comitatului Turda, Reg. prezidențial al comitetului suprem, vol. I—V, 1848, nr. înreg. 589.

¹¹ Ibidem, nr. 592/1848.

¹² Ibidem, nr. 598/1848.

¹³ Ibidem, nr. 606/1848.

¹⁴ Ibidem, nr. 627/1858.

¹⁵ Arh. St. Tg.-Mureș, fond Scaun Mureș, J.S.R. nr. 1336—1378, 1848.

¹⁶ Vezi în acest sens, *Proclamația lui Vaj Miklos* din 17 octombrie 1848 adresată comitatelor. În posesia noastră cea adresată Scaunului Mureș (în copie contemp.) nr. 1455 (Gub.) resp. N.D. 887/963/1848 și cea adresată Magistratului orașului Tg.-Mureș (orig.) nr. 1455 (Gub.) resp. 4512/1804 Pol. 1849.

Pe versoul acesteia din urmă sînt indicații date Direcțiunii Poliției din Tg.-Mureș ca oricare din agitatorii menționați, (Brad-Ioan, Ioan Axente (Sever), Avram Iancu, Vasile Moldovan) să se aplice prevederea ordonanței de a fi arestat.

nefavorabile, cu toate piedicile ce i s-au opus, conturându-i-se odată în plus, dirzenia, constanța și marea dragoste cu care și-a pus viața în pericol ca Națiunea română să se ridice, să prospere și să-l poată sărbători cum se cuvine acum când o sută de ani s-au cernut peste viața și faptele aceleia care a fost și rămîne Avram Iancu.

RESUMÉ

En utilisant quelques matériaux archivistiques l'auteur met en discussion un thème moins abordé par l'historiographie roumaine, notamment : les tentatives des autorités de la Transylvanie, pendant le printemps de 1848, d'isoler les révolutionnaires Avram Iancu et Al. Papiullarian.

Après une présentation succincte du contenu et du rapport des tendances politiques dominantes de la Transylvanie dans la première étape de la révolution, dont résulte d'une manière prégnante le danger que représente pour les autorités l'activité enthousiaste des révolutionnaires roumains parmi les masses, l'auteur décrit les persécutions auxquelles ils ont été soumis pendant le printemps de 1848.

P R E C I S

On the basis of some unpublished archives, the author approaches a less used theme in the Romanian historiography, namely the endeavours of Transylvanian authority, in the spring of 1848 to isolate from the masses the revolutionists Avram Iancu and Al. Papiullarian.

After a brief presentation of the content and proportion of the dominant political tendencies in Transylvania, in the first stage of revolution, from which is revealed significantly the danger presented for the authorities by the lively activity in masses of the Romanian revolutionary leaders, are shown the persecutions and pursuits to which are submitted the latter ones from the part of the authorities in the spring of 1848.

CONSIDERAȚII PRIVIND TEHNICA PRELUCRĂRII ARHIVELOR FAMILIALE FEUDALE*

LIVIU URSUȚIU

Cea mai bogată colecție de arhive familiale din țara noastră se păstrează la Biblioteca Filialei Cluj a Academiei R. S. România la Secția Colecții speciale (Arhiva Istorică). Cele 175 arhive familiale concretizate în impozante unități ce totalizează sute de mii de piese, constituie majoritatea materialului documentar al Arhivei Istorică¹. Acestea sînt arhive familiale feudale cu o structură deosebită de cele ale arhivelor familiale moderne. Sub raportul volumului și valorii documentare aceste arhive sînt deosebit de importante pentru istoria social-economică.

Intrarea arhivelor familiale feudale în circuitul cercetărilor istorice, se face de timpuriu, dar accesul la ele este limitat la un număr restrîns de persoane, care trebuiau să întocmească genealogiile familiei, discursurile funerare, mai tirziu monografia familiei. În cursul secolului al XIX-lea, cercul se lărgeste și diverse piese ale acestor arhive, rare prin vechimea și conținutul lor, încep să fie cuprinse în colecții de documente, biografii și istorii generale, editate în cantități impresionante în cursul veacului. Transformarea arhivelor familiale în fonduri documentare publice de largă accesibilitate specialiștilor, în Transilvania, datează doar din primii ani ai secolului XX. Atunci încep să fie colecționate și conservate arhive complete, fără selecționări subiective și arbitrar.

La început în aceste arhive s-au păstrat numai acele acte care priveau familia în întregime ei, adică ceea ce azi numim fond familial. Fondurile personale ale membrilor familiei, înainte de secolul al XVIII-lea, se păstrează accidental și numai fragmentar. Abia cu începerea din secolul al XVIII-lea în arhivele familiale își ocupă locul cuvenit și fondurile personale ale unor reprezentanți de seamă ai familiilor. În arhivele familiale feudale fondul familial este elementul permanent.

Materialul arhivistice avînd valoare pentru familia respectivă a fost păstrat, conservat și asigurat de către familie la una din reședințele ei și transmis din tată în fiu odată cu moșiile și prerogativele familiale.

* Comunicare ținută la sesiunea științifică jubiliară a Arhivelor Statului din Cluj, decembrie 1979.

¹ Teodor Pompiliu, Triteanu Mihail, Ursuțiu Liviu, *Arhiva Istorică a Bibliotecii Filialei din Cluj a Academiei Republicii Socialiste România*, în „Revista Arhivelor”, X, nr. 1, 1967, p. 125—136.

Primele evidențe scrise ale arhivelor familiale le constituie listele simple care însoțeau un sac, o ladă sau un dulap cu acte în care posesorii le păstrează sau cu care le expediază dintr-un loc în altul din diverse motive.

În ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea familiile încep să-și aranjeze arhivele cu arhivari calificați. Ei ordonează piesele, le inventariază, înscriindu-le într-un registru cu un scurt regest. Registrele au indici de nume proprii sau pe probleme, fapt ce ușurează orientarea. Pe prima pagină a fiecărui registru se specifica: la cererea cui se întocmește, de către cine (numele și funcția arhivarului), în ce an și unde. Registrele sînt scrise în limba latină și maghiară cu următoarea rubricatură: cota de arhivă (fascicol și număr, care era trecută și pe document), regestul actului, data emiterii, original sau copie.

Urme de ordonare întîlnim încă din secolul al XVII-lea în arhivele familiale transilvănene, păstrate la destinatar, fără a cunoaște deocamdată registre de arhivă din acest secol.

Criteriul obișnuit de ordonare a fondului familial este cel al pertinentei: toate actele legate de o moșie s-au grupat într-un loc formînd un fascicol, iar în cadrul fascicolului s-au aranjat cronologic numerotîndu-se. Fascicolele s-au numerotat cu cifre arabe sau romane (mai rar cu literele alfabetului) în ordinea alfabetică a moșiilor. Acele acte care nu erau legate de un domeniu sau altul, care se referă la probleme cu caracter general sau special, la activitatea personală a unor membri ai familiei, sau a unor persoane legate de familie, au fost grupate după conținut sau proveniență, formînd fascicole independente, denumite după natura actelor componente (genealogii, debitum, testamente, acte publice). Corespondența personală s-a separat în fonduri, fiind aranjată pe destinatari și în cadrul lor pe emitenți, alfabetic și cronologic.

Această ordonare a fondului familial nu anulează proveniența lui unitară. Fondul familial s-a constituit după proveniență, date fiind legăturile obiective dintre factorii lui creatori.

Pentru afirmațiile de mai sus să dăm un exemplu: arhiva familiei Bethlen de Iktar dispune azi de 10 registre întocmite între 1820—1866. Ele au primit mai tîrziu, împreună cu registrele arhivei Korda, familie înrudită, o numerotare de la I—XIII. Dintre acestea familiei Bethlen îi aparțin registrele III, IV și VI—XIII. Registrele s-au întocmit pe fragmente de material. Registrul III (556 p.) s-a întocmit în anul 1820 pentru materialul păstrat de familie în depozitul Colegiului reformat din Tg. Mureș. În același an s-a întocmit un registru (VII, 22 p.) al materialului arhivistic păstrat la Mugeni (jud. Harghita) și referitor la acest domeniu. Registrul IV (158 p.) a fost întocmit în 1830 din ordinul celui din urmă Bethlen pentru materialul păstrat la reședința din Cluj a familiei. Operația este continuată în 1833, cînd se înregistrează o nouă cantitate de material (registrul VI, 816 p.) tot la casa din Cluj. Registrul VIII (24 p.) este un concept și lipsește formulele introductive. Se pare că a fost întocmit la cererea aceluiași conte prin deceniul IV al veacului trecut. Registrele IX—X (de 64 și respectiv 82 p.) înregistrează materialul de la casa din Cluj și a fost întocmit în anii 1841 și 1842. Actele anilor 1836—1848 au fost înregistrate în registrul XI în anul 1851. Ultimele două registre din 1866 conțin actele curente dintre 1850—1866 și au fost făcute la cererea văduvei

contelui Dominic Bethlen. Materialul nearanjat și neregestat pînă în momentul donării arhivei pentru conservare și cercetare (1909), a fost ulterior ordonat pe pachete după aceleași criterii. Pachetul poartă numele moșiei la care materialul se referă, iar în cadrul pachetului piesele sînt aranjate cronologic ².

Și arhiva familiei Bornemisza a cunoscut ordonări succesive. S-a păstrat o listă întocmită la 1732, conținînd 232 acte ale arhivei familiale. Creșterea rolului familiei în viața politică a Transilvaniei a dus implicit și la o prosperitate economică a ei și a determinat o substanțială creștere a arhivei familiale. Astfel că, între 1823—1830 s-a ordonat și regestat întreaga arhivă ³.

Iată cum se prezintă cîteva din evidențele originale, vechi ale arhivelor familiale feudale, evidențe întocmite pentru uzul practic cotidian al posesorilor.

În istoria zbuciumată a Transilvaniei arhivele familiale s-au resimțit deseori de pe urma războaielor, tulburărilor interne, a calamităților naturale. Multe arhive au supraviețuit cu pierderi mari, dezorganizate, cu registre pierdute. Din cele 175 arhive familiale păstrate la Arhiva Istorică a Bibliotecii Filialei Cluj a Academiei doar o parte au registre originale, iar cele care au nu sînt în întregime acoperite de materialul păstrat pînă azi; alte arhive au cote pe versoul documentelor, ceea ce indică o ordonare, dar nu mai păstrează registrele. Există cazuri în care numai o mică parte a materialului a fost ordonat și înregistrat, marea masă a materialului neavînd nici o ordine.

Plecînd de la aceste considerații se conturează următoarele situații în munca de prelucrare a arhivelor familiale feudale transilvănene:

1. la arhivele care au registre originale trebuie păstrată cu rigurozitate ordinea dictată de registru, refăcută unde e cazul; dacă materialul depășește în timp ultimul dintre registre, materialul va fi ordonat în continuare după schema dată de registrele anterioare;

2. arhivele care au avut o ordonare, piesele purtînd cote vechi, dar registrele nu se păstrează, vor fi ordonate după cote și se va reconstitui registrul pe baza ordonării efectuate;

3. arhivele familiale achiziționate fragmentar, sau pe fragmente care nu au avut o ordonare originară, vor fi organizate și prelucrate de arhivist după o schemă științific și minuțios stabilită. În acest caz munca arhivistului cunoaște mai multe etape:

I. etapa de introducere, de informare;

II. separarea materialului pe fonduri;

III. etapa de ordonare și regestare în cadrul fondurilor.

În munca de informare arhivistul trebuie: a) să folieze întreaga arhivă pentru a depista numele posesorului sau posesorilor, zona geografică și perioada istorică acoperită de material, eventual prezența unor fonduri autonome în cadrul arhivei familiale care au intrat prin succesiune, căsă-

² M. Ursuțiu, *Arhiva familiei Bethlen de Iktar*, în „Revista Arhivelor”, XLVIII, nr. 1, 1971, p. 83—99.

³ Szabó T. Attila, *A Bornemisza levéltár*, în „Levéltári közlemények”, XVII, 1939, p. 239.

torii sau diverse tranzacții; b) arhivistul trebuie să studieze literatura de specialitate editată cu referire la familia, persoanele, domeniile sau satele menționate de material (genealogii, colecții de documente, monografii, biografii). După această informare detaliată care permite precizarea și explicarea legăturilor dintre diverse persoane, situații amintite de material se trece la stabilirea factorilor creatori. După aceasta materialul se grupează pe fonduri.

Spre deosebire de arhivele instituționale, ale căror scheme de organizare sînt strict stabilite de însăși structura factorului creator, unde schema organizării materialului arhivistic urmează schema de funcționare a factorului creator și în care locul actului e dat odată cu emiterea lui, la arhivele familiale stabilirea locului unei piese e un proces complex.

Elementul permanent și caracteristic al arhivelor familiale feudale este fondul familial. El se poate grupa astfel:

- I. acte privind istoria familiei, genealogii, monografii;
- II. acte de proprietate și tranzacții asupra bunurilor familiale;
- III. acte ale organelor de administrație și jurisdicție familială (dacă ele au existat);
- IV. acte de administrare și evidențe economice ale bunurilor familiale;
- V. acte procesuale legate de bunurile familiale;
- VI. investiții, construcții edilitare;
- VII. tutorat, testamente, execuții testamentare;
- VIII. fundaționale (cînd clauzele lor obligă și pe urmași);
- IX. fidecomisionale;
- X. registre de arhivă și acte legate de administrarea arhivei familiale.

Fondurile personale ale membrilor familiei se ordonează după criteriile de ordonare ale arhivelor personale. Atunci cînd materialul arhivei personale sau al unora dintre arhivele personale nu este substanțial sau semnificativ pentru conturarea personalității factorului creator, sîntem de părere că se poate renunța la autonomizarea acestor fonduri, sau la unele dintre ele, materialul contopindu-se în fondul familial. În acest caz schema de ordonare a fondului familial prezentat mai sus, se va lărgi conținînd cîteva grupe în plus: I. corespondență, care se împarte în prima fază de prelucrare pe destinatari, apoi, în cadrul aceluiași destinatar, pe emitenți, alfabetic și cronologic. II. Acte publice — rezultate din activitatea publică și obștească a diferiților membri ai familiei, ordonate pe probleme sau după proveniență. III. Varia, acte ce vor fi clasate după conținut.

Schemele propuse mai sus trebuie primite în limite elastice. În ultimă analiză, în cazul arhivelor familiale, competența și spiritul de răspundere a arhivistului dau verdictul definitiv⁴.

⁴ Literatura de specialitate dezbate frecvent problemele legate de particularitățile, structura, sistemele de ordonare, instrumentele de evidență ale arhivelor familiale și personale. Semnalăm în primul rînd studiile din revistele de arhivistică din Belgia, U.R.S.S., Polonia și Ungaria.

R E S U M É

La plus riche collection d'archives familiales de Roumanie est conservée dans la Bibliothèque de la Filiale de Cluj de l'Académie Roumaine, à la section historique.

Ces 175 archives familiales féodales ont une structure particulière par rapport aux archives familiales modernes.

L'article met en évidence quelques situations créées durant le travail de traitement des archives familiales féodales de Transylvanie :

1) archives ayant des registres originaux pour lesquelles il faut garder l'ordre exigé par le registre.

2) archives qui ont été rangées, mais les fiches ayant des cotes vieilles il faut reconstituer le registre en base du rangement effectué.

3) archives familiales acquises d'une manière fragmentaire qui n'ont pas eu un rangement original et qui doivent être organisées et traitées par l'archiviste après un schéma minutieusement établi.

L'auteur propose ensuite un schéma pour le groupement des matériaux à l'intérieur d'un fonds familial, en faisant mention qu'ils doivent être acquis d'une manière élastique et que ce n'est que la compétence et la responsabilité de l'archiviste qui peut donner un verdict définitif.

P R E C I S

The richest collection of family records in Romania is kept in the Historical Archive Section belonging to the Library of Academy of S.R.R. the branch of Cluj. These 175 feudal family archives have a particular structure unlike those of modern family archives.

The article marks out some situations that are to be met in the record processing of the Transylvanian feudal family archives : 1) archives that have original registers to which must rigorously be preserved the initial register order 2) classified archives, the pieces having old classification marks, in which case the register will be reconstituted on the basis of the classification already made 3) family archives fragmentarily acquired that hadn't an initial classification and which had to be organized and processed by the archivist, according to an elaborate scheme.

Further on, are proposed classification schemes for the records within a family archive group, pointing out the necessity of considering those schemes elastically as only the archivist's competence and responsibility can give a final verdict.

ORDONAREA ȘI INVENTARIEREA DOCUMENTELOR CARE NU AU FOST CONSTITUITE POTRIVIT NOMENCLATORULUI DOSARELOR

VASILE NICULA

Este cunoscut că o mare parte din documentele care se găsesc la organizațiile socialiste nu au fost constituite pe bază de nomenclator, fie că sînt dintre cele create de instituțiile din trecut, fie că nu au fost constituite cu respectarea normelor în vigoare. De aceea, la ordonarea și inventarierea acestor documente trebuie avute în vedere unele elemente deosebite față de cele cerute la constituirea arhivei curente.

Principiul de bază al ordonării și inventarierii acestor documente îl constituie aducerea lor în forma inițială de constituire la creator. În cazul cînd au fost constituite documentele inițial pe ani și în cadrul acestora pe compartimente de muncă sau pe compartimente de muncă și ani vor fi readuse în această formă de organizare.

Este însă posibil ca într-o arhivă să se găsească și documente în stare de rătăcire. În această situație, sistemul de ordonare și inventariere va fi determinat de starea documentelor.

Prima operațiune a ordonării și inventarierii constă în stabilirea apartenenței documentelor la fondurile din care au făcut parte.

Pentru a determina în mod just apartenența documentelor la fonduri este necesar să se studieze componența și conținutul lor. În efectuarea acestei operațiuni se ține seama de următoarele :

- documentele intrate aparțin fondului instituției care le-a primit, deci după destinatar, care se constată prin antetul documentului, ștampila de înregistrare, rezoluțiile puse pe documente, conținutul documentului, precum și semnătura emitentului ;

- exemplarele documentelor emise, denumite în mod curent copii, aparțin fondului instituției emitente și se determină după aceleași elemente ;

- documentele cu caracter intern (rapoartele, situațiile, studiile, ordinele sau altele) fac parte din componența instituției în activitatea căreia s-au creat și se identifică după : antet, semnături, denumirea instituției indicată în document etc.

După ce s-au determinat fondurile, se trece la ordonarea documentelor în cadrul acestora, potrivit formei inițiale de constituire.

Sigur că operațiunea de determinare a fondurilor are loc numai la organizațiile socialiste care dețin și alte fonduri în afară de cel propriu. În legătură cu aceasta trebuie să arătăm că la unele organizații socialiste se pot găsi în afară de fondurile proprii, deschise, și fonduri închise, provenite prin diferite împrejurări, de la instituțiile și întreprinderile a căror activitate a încetat datorită desființării, comasării, absorbției sau divizării lor. Acestor fonduri trebuie să li se acorde aceeași atenție ca și fondurilor proprii în prelucrarea, folosirea și păstrarea lor întrucît fac parte din Fondul Arhivistic Național.

Ordonarea documentelor în cadrul fondului se face în raport de starea în care se găsesc. Dacă sînt constituite în dosare se păstrează în această stare și se ordonează pe ani, iar în cadrul anilor pe compartimentele avute în instituția, întreprinderea, organizația creatoare (direcția, serviciul, secția, biroul). Dacă nu se pot stabili compartimentele, dosarele se ordonează pe ani și în cadrul acestora pe probleme sau numerele vechi de dosar, în cazul cînd există.

Dacă instituția, întreprinderea, organizația creatoare de arhivă nu a avut compartimente, ordonarea dosarelor se face numai pe ani avîndu-se în vedere ca dosarul care cuprinde documente din mai mulți ani să fie ordonat la anul cel mai mic, fără a fi luate în considerare actele anexate la acestea.

În acele cazuri cînd constituirea inițială s-a făcut pe compartimente de muncă, ordonarea se face pe acestea, iar în cadrul lor pe ani.

Documentele răvășite se constituie în dosare pe ani și în cadrul acestora pe probleme și se ordonează ca atare. Actele din interiorul dosarelor se ordonează în ordinea creării lor, începînd cu data cea mai veche și încheind dosarul cu actul ce poartă data cea mai recentă. După constituire dosarele se cos între două coperti de carton în așa fel încît să asigure citirea deplină a textului, a datelor și rezoluțiilor, îndepărtîndu-se în același timp acele, clamele și filele nescrise.

Numerotarea și certificarea dosarelor se face în același fel ca și pentru documentele din arhiva curentă.

Cu ocazia operațiunii de ordonare materialele nefolositoare, de același fel, (boniere, chitanțiere, facturieri, foi de pontaj, situații parțiale, bilete de intrare în unitate, foi de transport etc.) precum și eventualele copii, formulare necomplete și altele asemenea se separă de cele folositoare pentru a se da posibilitatea eliminării lor globale cu ocazia selecționării.

Odată ordonarea efectuată, se trece la inventarierea dosarelor într-un singur inventar, care va cuprinde aceleași elemente din anexa nr. 5 a decretului.

Inventarierea se poate efectua prin metoda directă sau pe bază de fișe. Ca metodă de lucru este indicată fișarea întrucît dă posibilitatea corectării greșelilor și îmbunătățirii rezumatelor înainte de a fi dactilografiate în inventar. Metoda directă de inventariere se recomandă numai la dosarele ce privesc o singură chestiune sau cu conținut similar, ca de exemplu: dosarele de personal sau dosarele judecătorești.

La inventariere este necesar să se țină seamă de următoarele :

Dacă fondul a fost ordonat pe ani și în cadrul acestora pe compartimente, numărul curent din inventar se dă în continuare în cadrul anului,

fără a se ține seamă de compartimente. Când fondul conține un număr mic de dosare, numărul curent se dă în continuare, pe întregul fond, fără a se ține seama de ani. În cazul când fondul a fost ordonat pe compartimente iar în cadrul acestora pe ani, numărul de ordine se dă în cadrul fiecărui compartiment, fără a se ține seama de ani.

Indicativul dosarului, pentru documentele neconstituite după nomenclator este reprezentat prin numărul vechi al dosarului. În lipsa acestuia rubrica respectivă nu se completează.

Conținutul pe scurt al dosarelor, registrelor etc. constă în redarea principalelor probleme și date desprinse din documentele aflate în dosar fie că ne referim la genul actelor (plan de producție, plan de activitate, dare de seamă, proiect, memoriu, studiu, raport, ordin, circulară, instrucțiuni, corespondență, bilanț, etc.), fie că ne referim la problema sau problemele tratate în dosar.

De exemplu, rezumatul dosarului conținând corespondența Prefecturii județului Muscel cu Ministerul de Interne cu privire la contribuția locuitorilor la împrumutul pentru înzestrarea armatei, prestarea de muncă obligatorie, însămințările de toamnă, abuzuri ale unor funcționari comunali, ajutoare pentru familiile concentraților, starea de spirit a populației poate fi redat astfel: „Correspondență cu Ministerul de Interne referitoare la situația din comune și starea de spirit a populației”.

În cazul când destinatarii formează grupuri omogene de corespondență, sau atunci când corespondenții sunt diferiți dar problema este una singură, aceștia se enunță în rezumat sub o formă generică. De exemplu, „Correspondență cu notariatele de stat privind legalizarea copiilor de pe acte”; „Correspondență cu diferite instituții privind recensământul populației din anul 1948”.

Când dosarul cuprinde corespondență cu câțiva destinatari, în rezumat se trec numai corespondenții cei mai importanți, ceilalți fiind enunțați sub formă generică. De exemplu „Correspondență cu Ministerul Învățământului și instituțiile de învățământ superior cu privire la organizarea practicii în producție a studenților”.

În rezumat, conținutul actelor ce formează unitatea de păstrare trebuie să fie formulat pe scurt și în mod precis. De exemplu, „Aprovizionarea cu alimente a Regimentului 30 Muscel în timpul operațiunilor militare din 1917”.

În cazul când avem de inventariat dosare personale, rezumatul acestora începe cu cuvântul „dosar”. De exemplu, „Dosar personal al lui I. Popescu, lăcătuș-mecanic la Uzinele Republica din București” iar când dosarele sînt compuse din anumite genuri de documente care indică și conținutul problemei, rezumatul începe cu genul documentului. Exemplu „Regulament pentru aplicarea legii minelor” sau „Planuri de aprovizionare anuală ale serviciului tehnic al Prefecturii județului Ilfov”.

Denumirile localităților din Republica Socialistă România de care se leagă problemele ce constituie obiectul dosarului, se trec cu denumirea actuală iar între paranteze se dă forma din material.

Pentru denumirile localităților străine se trec corespondențele lor în limba română (Belgrad, Londra, Moscova și nu Beograd, London, Moskva), iar atunci când denumirile nu au corespondent se reproduce întocmai ca în act (jud. Saac, jud. Slam-Rîmnice).

În rezumat trebuie să se indice, de asemenea și data evenimentelor despre care se vorbește, atunci cînd acest lucru este necesar pentru precizarea conținutului. De exemplu „Correspondență cu Prefectura Poliției Capitalei cu privire la reprimarea grevei muncitorilor ceferiști de la Atelierele Grivița din 15—16 februarie 1933”.

Un alt element al inventarului îl constituie data sau datele extreme ale documentelor. La stabilirea datei sau datelor extreme ale documentelor se ia ca bază anul primului document și al ultimului document. Spre exemplu avem un dosar cu documente din anii 1934—1937, în inventar va fi menționat la anul 1934 iar în rubrica „datele extreme” se trec anii 1934—1937.

În cazul cînd documentele din aceeași grupă sînt constituite în mai multe volume de dosare se evidențiază fiecare volum în parte, iar în rubrica „datele extreme” se trec limitele extreme ale fiecărui volum (vol. I ianuarie — iunie; vol. II iulie—decembrie).

La stabilirea anilor extremi, nu se iau în considerație datele anexelor la documentele din cadrul dosarului. Acestea vor fi semnalate însă în rezumat. Spre exemplu, la autentificarea unei vînzări imobiliare efectuată în anul 1937 se află depuse acte probatorii din anii 1860—1870. Data de început a unității de păstrare este 1937.

Pentru registre, condici, roluri, bugete, bilanțuri, dări de seamă etc. nu se ia de bază data întocmirii, a legalizării sau sigilării lor — chiar dacă aceasta este certă — ci data care rezultă din cuprinsul lor. Astfel, la registre sau condici se iau în considerare anii extremi ai actelor înscrise în ele iar la celelalte, anii la care se referă și nu anul încheierii lucrărilor. De exemplu, bilanțul pe anul 1940 al unei întreprinderi încheiat la 13 februarie 1941, se trece în inventar la sfîrșitul anului 1940 și nu la anul 1941.

Inventarul se întocmește în două exemplare și are un caracter provizoriu pînă la selecționarea dosarelor, după care se întocmește un inventar definitiv numai pentru dosarele care se păstrează permanent. Acesta se întocmește în trei exemplare din care două se predau Direcției generale a Arhivelor Statului sau filialelor sale odată cu documentele. Inventarul definitiv va cuprinde în plus un sumar în care se indică compartimentele și anii, cu arătarea paginii din inventar unde figurează.

Rubrica „observații” a formularului din inventar se completează cu date privitoare la ieșirea unităților de păstrare, microfilmarea ori fotocopiarea lor sau cota nouă, dacă s-au scos din fond documente și se păstrează sub altă formă din anumite cauze.

La sfîrșitul fiecărui inventar se face nota de certificare care conține numărul fielor, al unităților de păstrare trecute în inventar, în cifre și litere și data întocmirii inventarului. La fiecare scoatere sau introducere de documente se face o nouă certificare potrivit noii situații.

În cazul cînd după întocmirea inventarului se mai găsesc documente care nu au fost trecute în inventar, deși fac parte din fondul respectiv, se va proceda la inventarierea lor ținînd seama de volumul și de caracterul documentelor descoperite. Astfel, dacă documentele găsite sînt în cantități mici ele vor fi fixate și intercalate la compartimentele respective sau se trec la sfîrșitul inventarului; dacă documentele sînt în cantități mai mari, fără să depășească numeric pe cele inventariate, se întocmesc inventare

anexe iar atunci cînd cantitatea de documente găsită este mult mai mare decît cea inventariată va fi ordonat și inventariat din nou întregul fond.

Dacă la unele organizații socialiste se păstrează documente din epoca feudală, prelucrarea acestora se va face numai după ce se va lua legătura cu Direcția generală a Arhivelor Statului sau unitățile sale teritoriale pentru a se primi indicațiile necesare în raport de conținutul și situația documentelor.

Ordonarea și în același timp inventarierea documentelor provenite de la fostele instituții din Transilvania, Banat, Bucovina se va face în felul următor :

— documentele pentru care s-au păstrat inventarele contemporane de evidență și sînt utilizabile se ordonează potrivit formei inițiale de constituire (numere de înregistrare sau numere de bază). Concordanța între instrumentele contemporane de evidență — care țin loc de inventare — și documentele existente în componența fondului se asigură prin întocmirea de liste fie de existent, fie de lipsuri, în raport de volumul documentelor dintr-o categorie sau alta ;

— documentele pentru care nu s-au păstrat instrumentele contemporane de evidență (fie pentru întregul fond sau perioade din fond) se ordonează pe ani și în cadrul acestora pe probleme iar dosarele rezultate se inventariază ;

— în cazul în care documentele se găsesc ordonate în arhivă potrivit formei inițiale de constituire dar nu există instrumente de evidență contemporane, se respectă această ordonare întocmindu-se inventare tematice.

Am căutat să dăm cîteva indicații asupra modului cum trebuie să fie inventariate documentele existente la organizațiile socialiste care nu au fost constituite pe bază de nomenclator, fie datorită nerespectării normelor în vigoare, fie că provin de la instituțiile și întreprinderile din trecut, urmînd ca anumite chestiuni specifice sau de amănunt să fie clarificate cu ocazia îndrumării și controlului ce se vor efectua de organele Arhivelor Statului.

APLICAREA DECRETULUI 472/1971 ÎN UNELE ÎNTRINDERI BUCUREȘTENE

Apariția decretului privind Fondul arhivistic național al Republicii Socialiste România a însemnat pentru toți acei care lucrează în domeniul arhivelor și în special pentru conducătorii instituțiilor, un îndreptar prețios în organizarea acestei activități, fiind legea ce a stabilit o disciplină fermă în administrarea tezaurului arhivistic al patriei noastre. Aceasta demonstrează grija ce se acordă de către conducerea de partid și de stat acestor valori care sînt mărturii a tot ce gîdim, credem și simțim, în cuprinsul lor găsindu-se expresia eforturilor depuse față de tot ce s-a înfăptuit și se realizează în prezent, dragostea față de țară și de partid.

În prezent, conducătorii instituțiilor înțeleg tot mai mult rostul acestor documente, folosindu-le în nevoile practice de organizare a conducerii întreprinderilor, de întocmire a unor analize și studiere a fenomenelor caracteristice proceselor economice. Documentele de planificare a activității întreprinderilor, cele ale evidenței economice, statistice precum și multe alte categorii de acte, slujesc deopotrivă la cunoașterea din timp a dinamicii în care se desfășoară întreg procesul de producție, stabilesc din timp măsurile ce se impun a se lua în vederea îmbunătățirii muncii, dau coordonatele de viitor.

Înscrind și preocupările pe linia unor asemenea realizări, tot mai numeroase instituții s-au străduit să aducă odată cu apariția noului decret un conținut nou muncii de organizare și folosire a arhivei, cunoscînd faptul că orice abatere de la prevederile sus-numitei legi atrage după sine sancțiuni corespunzătoare.

Documentele Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român, cuvîntările secretarului general al partidului și numeroasele referiri privind obligațiile organelor de conducere, în ceea ce privește respectarea legalității socialiste, dezbaterile prezentate în domeniul ideologic, științific și de organizare a diferitelor activități au deschis noi perspective și muncii arhivistice.

În acest context, se poate vedea că fiecare instituție sau persoană fizică consideră de datoria sa să păstreze și să valorifice în cele mai bune condițiuni documentele, aceasta dovedind o înaltă prețuire a tezaurului arhivistic ce-l au asupra lor.

Redăm de pildă, în rândurile care urmează, opiniile unor conducători de instituții, care au avut amabilitatea să răspundă solicitării noastre, convorbiri care au darul de a împărtăși și altora experiența pozitivă la care s-a ajuns în organizarea muncii arhivistice.

ING. M. CONSTANTINESCU
director general
al Centralei Industriei
Pielăriei și Încălțăminte

În ultimii ani, Conducerea de Partid și de Stat depune eforturi susținute pentru perfecționarea tuturor laturilor economiei noastre naționale și pentru îmbunătățirea continuă a întregii noastre legislații.

În domeniul constituirii, evidenței și păstrării materialului arhivistic, vechile reglementări, — respectiv Instrucțiunile M.A.I. — Direcția Generală a Arhivelor Statului nr. 6720/1957, — erau cu mult depășite, — impunându-se reglementări, care n-au întârziat să vină prin publicarea Decretului nr. 472/1971.

Practica a dovedit, că toate documentele create și păstrate în decursul anilor de organele de stat, organizațiile socialiste sau de persoane fizice, au îndeplinit și îndeplinesc un rol deosebit în viața politică, socială, economică, științifică, culturală sau artistică a țării, constituie izvorul cel mai bogat și autentic de cunoaștere a istoriei patriei, a luptei eroice a poporului muncitor pentru independență națională, eliberare socială și a eforturilor depuse pentru edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate.

Aceste documente constituie pentru activitatea științifică un larg câmp de informare, furnizând datele cele mai importante asupra tuturor domeniilor de activitate.

De asemenea, ele prezintă importanță deosebită pentru activitatea practică, deoarece conțin date elocvente, care servesc la cunoașterea rezultatelor muncii desfășurată de organizațiile socialiste și la orientarea dezvoltării acesteia în viitor.

Documentele aflate și păstrate în arhive, servesc pentru eliberări de acte necesare persoanelor fizice, în scopul dovedirii anumitor situații și drepturi ale acestora ca : vechimea în muncă, studiile absolvite, proprietatea asupra unor bunuri, etc.

Numai datorită importanței deosebite pe care o au aceste documente, statul nostru socialist acordă o atenție deosebită păstrării materialului arhivistic.

Vechile acte normative, nemaicorespunzând stadiului actual de dezvoltare a statului nostru, importantelor modificări produse în legislație, precum și necesităților cercetării științifice și activității practice, au impus o nouă reglementare referitoare la păstrarea și folosirea documentelor.

În noile reglementări ale Decretului nr. 472/1971 se prevede în mod expres că toate documentele cu caracter istoric, create în decursul vremii de organele de stat și celelalte organizații sau de persoane fizice, constituie fondul arhivistic național.

Fondul arhivistic național, este mai cuprinzător decât fondul de stat, prevăzut de vechile reglementări prin Decretul Nr. 353/1957.

A fost necesară constituirea fondului arhivistic național prin emiterea Decretului nr. 472/1971, deoarece acesta crează un cadru juridic adecvat, care să asigure protecția corespunzătoare valorii deosebite a acestor documente de interes național.

Decretul nr. 472/1971 prevede reguli precise cu privire la organizarea muncii de arhivă la toate organizațiile socialiste și la celelalte organizații și lărgeste atribuțiile și răspunderea acestora cu privire la păstrarea și folosirea documentelor pe care le crează sau le dețin, în activitatea proprie a întreprinderilor subordonate.

Ținând seama de experiența de pînă acum, Decretul Nr. 472/1971, stabilește mult mai judicios organele de specialitate care vor prelua spre păstrare permanentă diferitele categorii de documente.

Reglementările din Decretul nr. 472/1971, îmbrățișează toate laturile activității arhivistice, incluzînd dispoziții cu privire la atribuțiile și răspunderile organizațiilor socialiste față de documentele pe care le crează și le dețin, modul de înregistrare și constituire a documentelor, selecționarea celor de valoare științifică și istorică de cele nefolositoare, ținerea evidenței documentelor în cadrul arhivelor, folosirea acestora în scopuri practice și științifice, precum și asigurarea securității și bunei lor păstrări.

Încadrîndu-se în aceste prevederi, a căror importanță o apreciem în mod deosebit, în *Centrala industriei pielăriei și încălțămintei — București*, din Splaiul Unirii nr. 96 — sectorul 5, în urma instructajului ținut cu lucrătorii din acest sector la Filiala Arhivelor Statului Municipiul București, s-a trecut la aplicarea acestor prevederi.

Trebuie să menționez că în cadrul întreprinderii „DÎMBOVIȚA”, din cadrul Centralei Industriei Pielăriei și Încălțămintei — București, cu ocazia semicentenarului Partidului Comunist Român, — respectiv 8 MAI 1971, — cu concursul organelor de la Filiala Arhivelor Statului Municipiul

București, pe baza documentelor păstrate în arhive, s-a realizat o deosebit de frumoasă expoziție cu „Aspecte din munca și lupta muncitorilor tăbăcari și cizmari” din cele mai vechi timpuri.

Documentele prezentate în această expoziție și reexpuse în holurile comitetului de partid, al întreprinderii, au constituit mărturii grăitoare despre condițiile deosebit de grele de muncă și de viață ale muncitorilor tăbăcari și cizmari în trecut.

Tăbăcarii lui Geo Bogza au trecut în umbra amintirii. Cu încălțăminte produsă astăzi într-o singură zi s-ar putea încălța populația unor orașe ca „Victoria” sau „Oțelul Roșu”. De la un inginer (fiul patronului de pe vremuri), la 82 ingineri, fii ai muncitorilor.

Conștienți de păstrarea documentelor în întreprinderile centralei noastre — imediat după apariția noilor reglementări prevăzute în Decretul nr. 472/1971, în centrală și în întreprinderea „DÎMBOVIȚA”, au fost luate o serie de măsuri :

Printre acestea menționăm :

1. Alegerea și stabilirea unui spațiu corespunzător depozitului de arhivă, care să fie ferit de umezeală, căldură excesivă sau alți factori dăunători pentru materialul arhivistic.

2. Întreprinderea a confecționat pentru depozitarea materialului arhivistic : rafturi din lemn și metal, cu dimensiuni regulamentare, unde materialul se păstrează în foarte bune condițiuni, circa 1.500 m.l.

3. Depozitul de arhivă este prevăzut cu mijloace de pază contra incendiilor, conform normelor P.C.I.

4. S-a încadrat ca personal un arhivar principal pe post tehnico-administrativ, căruia i s-a mai dat ca ajutor un muncitor pentru curățenie, ordonare și înlăturarea materialului nefolositor.

5. Potrivit prevederilor Decretului nr. 472/1971, s-au înaintat la Ministerul Industriei Ușoare, în calitate de for tutelar, propuneri privind elaborarea unui nou indicator, în lumina noilor reglementări.

6. S-au adunat de la servicii, problemele necesare elaborării Nomenclatorului unităților de păstrare ale serviciilor din centrală și întreprinderea „DÎMBOVIȚA”, în ordinea statului de funcțiuni.

7. S-a trecut la punerea la punct a registrului de intrare-ieșire, prevăzut de anexa 1 din Decretul nr. 472/1971.

8. S-a trecut în întreprindere și centrală la întocmirea inventarelor potrivit prevederilor anexei 5 din Decretul nr. 472/1971.

9. S-a întocmit registrul de evidență curentă, prevăzut de anexa 6 și anexa 11 din Decretul nr. 472/1971.

S-a dispus ca în toate întreprinderile centralei să se înregistreze toate documentele potrivit modelului prevăzut în anexa 1 din decretul 472/1971.

În arhiva Centralei și a întreprinderii „DÎMBOVIȚA” întregul material arhivistic a fost ordonat și inventariat pe ani și în cadrul anilor pe servicii potrivit prevederilor Decretului, așezat în rafturi numerotate și etichetate.

La această dată, este în curs de scoatere materialul arhivistic nefolositor, prin selecționarea lui și degrevarea spațiilor de depozitare.

În centrala noastră, arhiva moștenită din trecut cu mult material neordonat și degradat a fost inventariată printr-o muncă îndelungată în urma apariției Decretului nr. 353/1957 și a vechilor instrucțiuni nr. 6720/1957 și a sprijinului și îndrumării continue a lucrătorilor din Filiala Arhivelor statului municipiul București.

Conducerea centralei industriei pielăriei și încălțăminte — București, a Consiliului Oamenilor Muncii, Direcția Personalului și Conducerea administrativă care coordonează această activitate, receptivi la reglementările noi ce apar continuu în legislația noastră socialistă, acordă o atenție deosebită păstrării documentelor ce se crează, în centrala și întreprinderea „Dimbovița”.

Organele de partid, Comitetul de Partid al Centralei și întreprinderii „Dimbovița”, Direcția Personalului și Conducerea administrativă care coordonează această activitate, au sprijinit și sprijină continuu această muncă de păstrare și selecționare a materialului arhivistic, creindu-se toate condițiile stabilite de lege pentru aceasta.

Decretul nr. 472/1971 a apărut ca o necesitate vine în sprijinul întreprinderilor și centralelor industriale, al tuturor organizațiilor socialiste, cu reglementări precise pentru ca documentele cu caracter științific, istoric, practic, politic, etc. să se păstreze în bune condițiuni în arhive.

La întreprinderea „Dimbovița” și în centrală, evidenței și ordonării materialului arhivistic, li se acordă o atenție deosebită atât de conducerea centralei, Consiliul Oamenilor Muncii, cât și de Comitetul de Partid și organele de partid, de Direcția Personalului și conducerea administrativă care coordonează această muncă.

O contribuție deosebită și care trebuie apreciată pe linia celor arătate mai sus, o are și comunistul Gheorghe Ilie, șeful serviciului administrativ care prin priceperea și perseverența cu care se preocupă de organizarea în bune condițiuni a păstrării fondului arhivistic, poate constitui un exemplu.

Aceasta se concretizează în crearea condițiilor materiale necesare acestei activități, pentru desfășurarea ei în cele mai bune condițiuni.

Ne vom strădui să asigurăm toate condițiile ca documentele cu caracter științific, politic, economic, social și cultural și cele cu caracter practic, în lumina prevederilor Decretului nr. 472/1971, să se păstreze în cele mai bune condițiuni.

Consiliul oamenilor muncii din Centrala Industriei Pielăriei și Încălțăminte — București, Comitetul de Partid și organele de partid, Direcția Personalului și conducerea administrativă care coordonează direct această problemă, au acordat și acordă atenție deosebită acestui nou act normativ pentru ca arhivele centralei și întreprinderii noastre „DÎMBOVIȚA”, să fie printre cele mai bune și să poată furniza totdeauna date dintre cele mai prețioase.

I. VELICAN

Director în Centrala
industrială de anvelope și articole
tehnice din cauciuc

Decretul nr. 472/1971 privind Fondul arhivistic național prevede obligativitatea ca toate instituțiile de stat să-și păstreze în cele mai bune condițiuni fondul arhivistic constituit de la înființarea unității și pînă în prezent, precum și documentele diferitelor instituții comasate; răspund în mod direct de evidența, selecționarea, păstrarea și folosirea documentelor proprii și ale unităților subordonate.

Ca și în alte activități conducerea centralei și uzinei de anvelope „DANUBIANA” acordat importanța cuvenită fondului arhivistic pe care îl deține, în sensul că s-a luat un ansamblu de măsuri menite să îmbunătățească activitatea acestui sector.

Astfel, s-au amenajat spații corespunzătoare pentru păstrarea documentelor constituite de centrală și uzină, încăperile fiind dotate cu mijloace adecvate de prevenirea incendiilor, împotriva degradării și distrugerii documentelor. Sectorul de arhivă al unității noastre a fost încadrat cu personal de specialitate, care în prealabil a fost pregătit de către Filiala Arhivelor Statului — Municipiul București pentru a-și desfășura munca la nivelul cerințelor.

În baza indicatorului de păstrare a documentelor, elaborat de Ministerul Industriei Chimice, în cadrul centralei și uzinei de anvelope „DANUBIANA” s-au selecționat și predat la D.C.A. genurile de acte lipsite de valoare.

Pe această linie trebuie să arătăm rolul activ al comisiei de selecționare care a analizat fiecare categorie de materiale, importanța lor, stabilind măsuri de organizare a muncii în condiții cît mai bune.

Cu acest prilej menționăm în mod deosebit și activitatea personalului din cadrul arhivei care s-a orientat în direcția ordonării documentelor pe ani, sectoare și compartimente de muncă, în prezent avînd o evidență clară a tuturor documentelor aflate în cadrul arhivei unității noastre.

Paralel cu aceasta, vom căuta să ne ocupăm în mai mare măsură ca în unitățile subordonate centralei, activitatea privind evidența, selecționarea, păstrarea și folosirea documentelor să se ridice la nivelul cerințelor prevăzute de decretul nr. 472/1971 privind Fondul arhivistic național.

IONESCU GHEORGHE
director al Uzinelor „Timpuri Noi”,
București

Prin ultima reglementare a Fondului arhivistic național al Republicii Socialiste România, prevăzută în decretul menționat, s-au pus bazele legale ale unei activități sociale de o incalculabilă valoare și de un excepțional interes.

Și în uzina noastră efectele acestui act de stat s-au concretizat de o manieră ce nu poate fi pusă la îndoială.

Așa de exemplu, spațiul utilizat până la apariția decretului pentru documentele de arhivă, în general și pentru actele cu valoare social-istorică în special era nu numai redus, dar și astfel construit, încât periclita buna păstrare a documentelor.

Având în vedere aceste condiții improprii precum și trista amintire a faptului că din neglijența fostei conduceri administrative o parte din arhiva uzinei a fost inundată în anul 1959, când au dispărut prin degradare completă acte vechi precum și situații privind personalul, au creat greutăți atunci când a fost vorba de rezolvarea cererilor de vechime, transfer, precum și celor care urmăreau istoricul acestei instituții actuala conducere a uzinei a înțeles să acorde o deosebită atenție arhivei, folosindu-se de devotamentul arhivarilor care au trecut la o muncă susținută de inventariere și selecționare a întregii arhive.

Totodată, s-au luat măsuri de întocmire și aplicare întocmai a nomenclatorului de acte de către toate serviciile, urmînd ca pe viitor întreaga arhivă să se constituie și să se predea la depozitul central conform normelor stabilite de decret.

Arhivarii noștri în prezent se ocupă ca documentele să fie inventariate conform procedeeelor arhivistice, aplicînd regulile de folosire a acestora și grija pentru tot ce au în depozite.

Mobilizați de prevederile decretului 472/1971, conducerea colectivă a uzinei, a aprobat măsurile propuse de direcție cu privire la reorganizarea totală a spațiului pentru arhivă, la dotarea acestuia cu mobilier, la încadrarea în continuare cu personal de specialitate și la un control mai eficient al muncii de arhivă de către noi. Un spațiu temeinic construit a fost reamenajat în acest scop; s-au executat cu mijloace proprii, rafturi, rame, polițe și dulapuri noi.

Pătrunsă de însemnătatea păstrării documentelor de arhivă și înțelegând rolul practic al unor asemenea acte, conducerea uzinei Timpuri Noi, va continua să se preocupe tot mai mult și de acest sector de activitate, știind că aici rămân înscrise în paginile dosarelor rezultatele muncii noastre, abnegația și dăruirea acestui colectiv pentru realizarea a tot ceea ce conducerea de partid și de stat ne atribuie prin sarcinile de plan.

Avem dorința de a respecta legalitatea socialistă față de tot ceea ce este de folos, vrem să dovedim un spirit organizatoric desăvârșit și în acest sector de activitate, întrucât personalitatea unui conducător de instituție nu se rezumă numai la activitatea propriu zisă ci la ansamblul problemelor ce interesează instituția.

Anchetă realizată de
V. TATOMIR,
directorul Filialei
Arhivelor Statului
Municipiul București

ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI

Multe organizații socialiste din Municipiul București întreabă dacă în selecționarea materialelor cu termenele expirate se mai pot folosi formularele din instrucțiunile de expertiză 3813/1961 sau numai formularul anexa 8 din Decretul 472/1971.

Răspund : Cohn Emilia, Nichifor Octavia și Dinu Cristina, arhiviști principali de la Filiala Arhivelor Statului Municipiul București.

Organizațiile socialiste și celelalte organizații selecționează periodic documentele ale căror termene au expirat și care nu mai prezintă importanță pentru cercetarea științifică sau activitatea practică, prin comisiile de selecționare numite de conducerile acestora.

În activitatea de selecționare comisiile trebuie să respecte termenele de păstrare a documentelor stabilite prin indicatoarele speciale ale forului tutelar respectiv.

În arhivele organizațiilor socialiste se găsesc materiale create înainte de aplicarea nomenclatorului, ordonate și inventariate pe ani, în cadrul fiecărui an pe servicii și probleme.

Pentru aceste materiale se întocmește proces-verbal de selecționare care va avea același preambul ca cel prevăzut în anexa 8 din Decretul 472/1971, după care se va trece anul, compartimentul care a creat documentele, nr. crt. al dosarelor din inventar cu poziția și termenul de păstrare respective din indicator (formularul fostei liste de selecționare anexa 1).

Dacă la unele organizații socialiste procesul ordonării și inventarierii materialelor create înainte de aplicarea nomenclatoarelor nu s-a încheiat, se va avea în vedere îndepărtarea materialelor de același fel (boniere, chitanțiere, bonuri intrare-ieșire în instituție, foi de pontaj, avize de expediție, dublete ș.a.) fără a mai fi inventariate. Pentru aceste categorii de materiale se va întocmi procesul verbal de selecționare corespunzător fostei liste de selecționare anexa 2, în care materialele sînt trecute global, pe grupe. Este interzis a se trece în acest proces-verbal planurile și dările de seamă lunare și trimestriale, rapoartele de lucru lunare, dosare corespondență etc. întrucît, deși au termenele expirate, selecționarea lor se face în raport de materialul păstrat în arhivă (o dare de seamă trimestrială

înlocuiește pe cea anuală, când aceasta nu mai există; sau cea lunară pe cea trimestrială).

După aplicarea nomenclatorului selecționarea se face pe baza inventarelor întocmite pe grupe de materiale în funcție de termenele de păstrare prevăzute în indicator, întocmindu-se procesul verbal anexa 8 din decret.

Menționăm că procesele verbale de selecționare se numerotează în continuarea listelor de selecționare înaintate și confirmate de Arhivele Statului, pînă la apariția Decretului 472/1971, indiferent de anul cînd au fost întocmite. Nu se numerotează cu numărul dat de registratură, cum dese sînt cazurile.

Este necesar să precizăm cîteva probleme legate de selecționarea arhivelor judecătorești și anume: registrele opis țin loc de inventare, urmînd a fi completate cu toate datele din dosar, ele păstrîndu-se permanent. Dacă registrele lipsesc se întocmesc inventare pentru anii respectivi.

Din fiecare dosar de judecată propus a fi eliminat se extrag hotărîrile (cărțile de judecată, sentințele, deciziile), actele autentice cu privire la bunurile mobiliare și actele personale, care se constituie în dosare separate și se trec în inventarul anului respectiv urmînd a fi păstrate permanent.

Nu vor fi extrase hotărîrile în cazul cînd în fondurile respective există registre de transcrierea lor sau mape cu copiile de pe ele. De asemenea cînd se referă la contravenții și infracțiuni (loviri, injurii, furturi ș.a.) și care nu conțin date cu privire la aspecte politice, sociale, economice importante. Pînă la confirmarea proceselor verbale de selecționare de către organele Arhivelor Statului, documentele se vor păstra în rafturi, în ordinea inventarierii pentru a se da posibilitate verificării la fața locului a documentelor propuse. Numai după primirea confirmării, materialele se scot din raft și se predau la D.C.A.

Se interzice predarea de materiale care au fost omise a se trece în procesul verbal confirmat de către Arhivele Statului deși termenul a expirat. Pentru acestea se va întocmi un nou proces-verbal.

DOCUMENTE DESPRE IONIȚĂ SANDU STURZA

MARCEL STURDZA-SĂUCEȘTI, ȘTEFAN HURMUZACHE

Astăzi, cînd dispunem de arhive atît de bine organizate, cînd generații de istorici au ajuns cu ajutorul lor la concluzii de mare importanță științifică, se vorbește încă mult despre însemnătatea documentelor aflate la persoane particulare* pentru depășirea unor lacune existente în scrierea istoriei.

Documentele date publicității, selecționate din arhiva familiei și care cuprind în general problema proprietăților înaintașilor sau urmașilor domnitorului Ioan Sturza susțin cu totul justificat cele spuse mai sus.

Coroborată cu alte documente, de pildă, diploma dată din Făgăraș la 24 februarie 1689 de principele Mihail Apafi, vornicului Ilie Sturza, prin care i se recunoștea titlul de noblete cu drept de blazon, poate servi nu numai istoriei legăturilor Moldovei cu Transilvania ci și heraldicii și genealogiei¹.

Cele mai multe documente privesc însă delimitarea pămînturilor răzeșești și boierești de pe moșiile Arămești, Giurgești, Mușetești și Săucești aflate în ținuturile Neamț, Bacău și Roman. Jalbele înaintate Înalțului divan sau domnitorilor², poruncile date de Constantin Alexandru Ipsilanti³, Alexandru Constantin Moruzi⁴, Scarlat Callimachi⁵, cărțile de judecată date de isprăvnicii sau scrisorile către isprăvnicii⁶, mărturiile și zapisele date diferiților răzeși sau boieri⁷ completează, în mod util, documentația privind procesul destrămării moșiei obștești și al pătrunderii boierilor în interiorul acesteia prin deposedarea răzeșilor de loturile lor.

Pentru lumina ce o aruncă asupra veniturilor și cheltuielilor Vistieriei, în primul an de domnie a lui Ioan Sandu Sturza deosebit de importantă este „Sama Casei rásurilor pe un an, de la 1 iulie 1822 pînă la sfîrșitul lunii iunie 1823”⁸. Bugetul cuprinde rásurile pe trimestre, rásurnaturile

* N. R. Documentele au fost restituite colonelului M. Sturdza-Săucești.

¹ Documentul 2.

² Idem, 18, 19, 20.

³ Idem, 3.

⁴ Idem, 7.

⁵ Idem, 14, 15.

⁶ Idem, 16, 17.

⁷ Idem, 1, 3, 4, 5, 6, 8, 9.

⁸ Idem, 21.

din slujba vădrăritului, din slujba goștinei, din vamă și din ocnă, de la boii de negoț și sare și scăderile pentru lefurile pe 12 luni ce s-au plătit boierilor capuchehaie, beizadelelor, spătarului, stolnicului, serdarului, vel comisului, vel pitarului etc. după „izvoadele cu pecete gospod” sau care „nu s-au trecut prin izvoade” unora din „giudecătorii departamentelor”.

Lăsînd interesului cercetătorilor hrisoavele domnului Ioan Sandu Sturza, catagrafiile, testamentul privind averea sa mișcătoare și nemișcătoare, actul de danie în viață al doamnei Ecaterina și celelalte acte legate de executarea testamentului⁹, am dori să insistăm mai cu deosebire asupra altui document important intitulat „Amănunte istorice — familiale”¹⁰ al cărui conținut va trebui analizat în raport cu ceea ce se cunoaște deja din cercetările istorice anterioare și poate în viitor cu dovezile din arhivele externe.

Acest document este redactat de Gheorghe (Iorgu) Sturdza, nepotul domnitorului, ce a trăit între anii 1832—1912, fiul lui Costache Sturdza, care era fiul domnitorului și a trăit între anii 1789—1866.

După cum se cunoaște din istoria Moldovei, fostul domnitor Ioan Sandu Sturza, a trăit între anii 1762—1842; deci Gheorghe (Iorgu) Sturdza avea 10 ani la moartea bunicului său, astfel că era prea tînăr spre a fi putut reține și redacta însemnările menționate mai jos.

Este deci neîndoios că „Amănuntele” pe care le-a lăsat, scrise de mîna lui, urmașilor săi, printre multe alte documente și lucrări, conțin afirmațiile tatălui său, Costache Sturza, care la 1821—22 cînd s-au desfășurat toate acele evenimente, avea 32—33 de ani, și deci era destul de matur spre a le cunoaște, a le judeca și a le reține în adevărata lor importanță.

Dacă analizăm cu atenție cuprinsul acestor „Amănunte” reiese în mod clar, că unele afirmații pe care le cuprind, nu sînt în concordanță cu ce se cunoaște pînă în prezent, iar altele nu sînt de loc menționate în studiile istorice întocmite pe baza documentației existente.

În „Amănunte” se menționează, că la Bacău s-a stabilit un Pașă turec, care a făcut cunoștință cu Ioan S. Sturza și au legat prietenie, că acest Pașă turec din Bacău a pus și pe Ioan Sturza între boierii ce erau să fie trimiși la Constantinopol, ca Sultanul să aleagă pe unul din ei ca domnitor.

Izvoarele istorice ale acelor vremi nu semnalează existența acestui Pașă la Bacău, pentru un timp mai îndelungat, în timpul ocupației, pînă la lichidarea tuturor eteriștilor din Moldova. „Amănuntele” o dezvăluie pentru prima oară.

Vom încerca să stabilim, cine este acest Pașă, ce rost a avut stabilirea sa la Bacău și ce influență a putut avea în numirea lui Ioan S. Sturza în delegația ce mergea la Constantinopol.

Se cunoaște că pentru reprimarea Eteriei în Principatele Române, Turcii au trimis, la începutul lunii mai 1821, un corp de ieniceri din Constantinopol, sub comanda lui Salim Mehmed-Pașa, care a avut sub ordinele sale pe pașii din Vidin, Silistra și Brăila cu trupele lor.

⁹ Idem, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31.

¹⁰ Idem, 37.

Din aceste trupe, 4500 de turci, de sub comanda lui Iusuf Pașa al Brăilei, au prima ciocnire cu eteriștii la Galați, la 13 mai 1821, pe care îl apăra Atanasie Cârpeniși cu 800 de oameni; turcii fiind mult superiori ca număr, eteriștii au rupt lupta și s-au retras de-a lungul Prutului spre Iași.

Un alt detașament de 90 de turci au intrat în Focșani și s-au închis în Mănăstirea Sf. Ioan, unde au fost atacați de eteriști, dar aceștia avind pierderi, au părăsit lupta și s-au retras pe drumul spre Tirgoviște ¹¹.

Din trupele turcești de la Brăila, un număr de 3000 pedestri, 4000 călăreți și 8 tunuri, au intrat în Iași, în ziua de 13 iunie 1821, de unde eteriștii au fugit la Stînca.

Comanda supremă a eteriștilor din Moldova o avea Cantacuzino care a dat ordin ca trupele sale să se întărească în lucrări, aproape de Sculeni — însă atât Cantacuzino, cit și Pendedeca, au trecut Prutul în Basarabia, sub diferite motive.

Din dispozițiile date a rezultat lupta de la Sculeni, unde eteriștii au fost înfrinți și cei ce au mai rămas în viață s-au refugiat în Basarabia ¹².

În luna septembrie 1821 a avut loc lupta de la Mănăstirea Secu, din ținutul Neamț, în județul Neamț de mai târziu, în care s-au închis căpitani Iordache și Farmache cu 350 de arnăuți credincioși. Mănăstirea a fost blocată, inițial de 1500 de turci sub comanda lui Chiuciucu-Ali și ulterior întărit, la 8 septembrie 1821, cu un alt corp de 8000 de turci, sub comanda personală a lui Salih-bei. Lupta a durat pînă la 22 septembrie 1821, cînd căpitanul Farmache, cu o parte de luptători s-au predat, iar căpitanul Iordache cu un mic grup de arnăuți au murit cu toți luptînd vitejește ¹³.

Pe acele timpuri orașul Bacău făcea parte din Ținutul Neamț iar mult după aceea a format în jurul său județul Bacău, cînd Moldova a fost împărțită administrativ în județe.

În Iași s-au instalat Salih Pașa ca comandant al trupelor turcești din Iași și Ștefan Vogoride în funcția de Caimacam al Moldovei ¹⁴.

Se știe că Iosuf Pașa își avea reședința la Brăila în mod permanent ¹⁵, și fusese investit de Salim Mehmed Pașa cu comanda tuturor trupelor turcești ce operau în Moldova.

Avînd în vedere prescripțiunile militare, care indicau locul comandanților în timpul operațiunilor efectuate de trupele de sub comanda lor, cit și logica, nu se poate admite că Iosuf Pașa a stat tot timpul la Brăila și nu s-a deplasat undeva în Moldova, mai aproape de trupele pe care le comanda.

De asemenea, fiind informat de lupta de la Sculeni, cit și de faptul că Iordache și Farmache, căpitani eteriști, cu un grup de 800 de arnăuți călări, după lupta de la Drăgășani, au intrat în Vrancea, și căutau să se strecoare pe la poalele munților spre granița rusească ¹⁶ nu este

¹¹ C.D. Aricescu, *Istoria Revoluțiunii Române de la 1821*, Craiova, 1874, p. 272—274

¹² Ibidem, p. 307; *Istoria României*, vol. III, București, 1964, p. 901.

¹³ Ibidem, p. 310—313; Ibidem, p. 901.

¹⁴ C.D. Aricescu, op. cit., p. 337; Ioan C. Filitti, *Frământările politice și sociale în Principatele Române de la 1821 la 1828*, București, 1932, p. 74.

¹⁵ Ioan C. Filitti, op. cit., p. 80—81.

¹⁶ C.D. Aricescu, op. cit. p. 308—309.

de admis ca Iosuf Pașa să nu se fi deplasat în această zonă, spre a conduce operațiunile de urmărire, știind că are la Iași pe Salih Pașa cu trupele sale.

Orașul care avea o poziție centrală în această zonă și permitea legături directe și ușoare cu zona în care trupele turcești urmăreau mișcările celor doi căpitani eteriști, era Bacăul, unde Iosuf Pașa al Brăilei și-a fixat postul său de comandă. El este acel Pașa menționat în „Amănuntele” redactate de Gheorghe Sturdza Săucești.

Prezența acestui pașă la Bacău, este întărită și de faptul că la lupta de la Mănăstirea Secu, din Ținutul Neamț, a concurat și Salih bei de la Iași cu trupele sale, pe baza ordinului primit de la Iosuf Pașa din Bacău.

De asemenea, tot în lupta de la Mănăstirea Secu, în ziua de 22 septembrie 1821, un Ceauș bașa al Pașei de Brăila a făcut căpitanului Iordache și Farmache, propuneri favorabile din partea acestui pașă¹⁷. Deci acest comandant era undeva pe aproape de locul luptei și la curent cu mersul ei, pentru ca subordonații săi să facă promisiuni și să acționeze în numele său.

După ce am putut stabili că Pașa menționat în „Amănuntele” a fost Iosuf Pașa al Brăilei, comandantul tuturor trupelor turcești ce operau în Moldova, vom încerca de asemenea să stabilim cât timp a stat în Bacău și cum a numit pe Ioan S. Sturza în delegația Moldovei la Constantinopol.

Trebuie să admitem că Iosuf Pașa s-a stabilit la Bacău, cel mai târziu, după lupta de la Drăgășani Olt și la apariția în Vrancea a căpitanilor Iordache și Farmache, cu cei 800 de arnăuți călări, deci în a doua jumătate a lunii iunie 1821.

De asemenea trebuie să admitem că Iosuf Pașa a stat la Bacău, cu postul său de comandă, cel puțin pînă la sfîrșitul lunii martie 1822. La data de 2/14 martie 1822, prin protocolul de la Berlin, puterile europene adresează Porții o notă colectivă, în care cer evacuarea imediată a Principatelor și restabilirea administrației conform tratatelor. Ca urmare Poarta a cerut Principatelor să trimită delegați care să le exprime dorințele¹⁸ iar Iosuf Pașa a fost înlocuit la Brăila de Bachir-Pașa¹⁹.

Cu acest prilej Iosuf Pașa, care se afla la Bacău, a pus și pe Ioan S. Sturza în delegația cerută, cu indicația dată Caimacamului Vogoride, ca acesta să-l ridice imediat pe Ioan Sturza la dregătoria de mare logofăt, fără de care, conform datinelor, nu putea fi numit domnitor în Moldova. Pe de altă parte, Iosuf Pașa bazîndu-se pe influența ce avea printre înalți demnitari ai sultanului a făcut demersurile necesare la Poartă pentru ca Ioan Sturza să fie ales domn al Moldovei.

Numai astfel se explică ridicarea lui Ioan Sturza la rangul de mare logofăt, chiar în preajma plecării delegației, în luna martie 1822, de către Caimacamul Vogoride, care a luptat foarte mult spre a fi numit domn în Moldova²⁰, dar în fața hotărîrii Pașei de Brăila a trebuit să se incline.

De altfel, în acest gen de acordări de ranguri, un precedent era creat de către domnitorul Mihai Suțu, care a făcut căminar, vornic al poliției,

¹⁷ C.D. Aricescu, *op. cit.*, p. 311.

¹⁸ Ioan C. Filitti, *op. cit.*, p. 92.

¹⁹ Teodor Codrescu, *Uricariul*, vol. VI, Iași, 1876, p. 46.

²⁰ C. Gane, *Trecute vieți de Doamne și Domnițe*, vol. III, p. 15.

pe Iordache Rășcanu, din ordinul unui comandant ture, iar apoi mare vornic al Țării de sus ²¹.

Astfel sprijinul dat de Pașa Iosuf al Brăilei a fost un fericit concurs de împrejurări, care a permis partidului boierilor rămași în Moldova, să aducă pe unul din conducătorii lor ca domn, cu speranța că va putea pune în aplicare noile idei de ocîrmuire, profesate de noua pătură apărută în boierimea Moldovei.

Se cunoaște că după revoluția din 1821, boierimea pămînteană se despărțise în două grupuri, și anume : boierii cei mari fugiți în Bucovina și Basarabia și boierii mijlocii și mici, uniți cu cîțiva boieri mari, în Moldova.

Între boierii mari, ce au îmbrățișat noile idei în rînduiala cîrmuirii statului, era în primul loc vistiernicul Iordache Rosetti-Roznovanu și spătarul Ioan Sandu Sturza, care fiind mai modest și mai puțin avut era mai simpatizat și apreciat de acești boieri ²².

În delegația ce a dus arzul boierilor rămași în Moldova, era normal să facă parte vistiernicul Iordache Rosetti-Roznovanu, ca unul ce se pretindea a fi conducătorul efectiv al acestei fracțiuni, și el să prezinte aceste cereri Pașei de Silistra, Mehmed-Siri, dar aceasta ar fi în contradicție cu planurile pe care le nutrea Caimacamul Șerban Vogoride cu privire la tronul Moldovei; totuși Caimacamul Vogoride, în fața presiunilor exercitate asupra sa de Pașa de la Bacău, a trebuit să admită în fruntea ei, pe Ioan Sturza, pe care îl face imediat mare logofăt și boierii indicați de acesta.

Astfel, delegația boierilor rămași în Moldova, care pleacă cu arzul din Iași la 25 martie și sosesc la Silistra la 2 aprilie 1822, cuprindea pe : Logofătul Ioniță Sturza, Vornicul Gheorghe Cuza, Vornicul Iordache Rășcanu, Vornicul Ioan Tăutu, Hatmanul Costache Cerkez și Aga Ioan Greceanu ²³.

„Amănuntele” lăsate de Gheorghe Sturdza — Săucești, ne dă posibilitatea de a justifica istoricește aceste împrejurări, prin faptul că datorită intervenției acestui Pașă de la Bacău comportarea caimacamului Vogoride devine normală și logică, fiind obligat să execute dispozițiuni date de un comandant militar ture, în timpul unei ocupații militare ²⁴ chiar dacă erau contrare intereselor sale.

Dacă nu ar fi fost intervenția acestui Pașă, atunci Vogoride ar fi constituit o delegație care să-l aducă pe el ca domn al Moldovei; căci, nici opinia publică internă formată de boierii din Moldova, numiți novatari, nici Ioan Sturza, ca spătar și unul din conducătorii lor, nu ar fi putut determina o asemenea rezolvare a evenimentelor.

Iordache Rosetti-Roznovanu nefiind admis candidat la domnia Moldovei, a trecut din nou de partea retrograzilor și a plecat în Bucovina ²⁵, de unde a dus cu Mihail Sturza, o înverșunată campanie contra lui Ioan Sturza, ca domnitor.

Aceleași constatări le formulează și G. Gane, cînd prezintă pe Ecaterina Doamna a lui Ioan Sandu Sturza : „Cînd așa dar deputăția boierilor

²¹ Ioan C. Filitti, *op. cit.*, p. 75; *Istoria României*, vol. III, București, 1964, p. 907.

²² A.D. Xenopol, *Istoria partidelor politice în România*, București, 1911, p. 76—78.

²³ Vornic Alex. Beldiman, *Jurnalul mergerii boierilor deputați la Tarigrad, Cronicele României* de M. Kogălniceanu, tom. III, 1874, p. 435—436.

²⁴ *Istoria României*, vol. III, București, 1964, p. 907.

²⁵ A.D. Xenopol, *op. cit.*, p. 111.

cărvunari porni în martie 1822 la Sтамbul pentru a cere un domn — chemați fiind de altfel de Poartă — candidatura lui Ioniță Sturza era, ca să zicem așa, oficială și alegerea sa era hotărâtă dinainte și la Iași și la Constantinopol. Dovada stă în faptul că Ștefan Vogoridi, caimacamul Moldovei, care luptase atît de mult pentru propria lui domnie, fusese silit de împrejurări și de Poartă să-l facă pe Sturza mare logofăt, chiar atunci înainte de plecare, în martie 1822, căci altfel acesta n-ar fi putut fi numit Domn”²².

Prin cuvintele „...silit de împrejurări și de Poartă...”, C. Gane arată că Vogoride a făcut pe Ioan S. Sturza, mare logofăt, datorită unor presiuni exercitate de un reprezentant al Porții otomane, care se afla pe atunci prezent în Moldova, fără a preciza nici persoana, nici rangul ce purta.

Trebuie să menționăm faptul că, C. Gane, în timp ce lucra la redactarea volumului III, cuprinzînd și pe Ecaterina Doamna, a făcut o vizită la Bacău, la Dr. C. Sturdza, strănepotul lui Ioan Sandu Sturza Voievod, unde a consultat documentele de familie și a luat o fotografie de pe portretul original în ulei al Ecaterinei Doamna, făcut la Constantinopol, în 1824, cu prilejul căsătoriei fiului ei, beizadea Neculai Sturza, capuchehaie la Poartă.

Printre documentele consultate a fost și cuprinsul „Amănuțelor” de care ne ocupăm în prezenta lucrare, la care a făcut aluzie prin cuvintele, „silit de împrejurări și de Poartă”, fără a preciza izvorul istoric pe care își baza această afirmație, deoarece Dr. C. Sturdza nu-i dăduse încuviințarea de a folosi și de a publica acest document din anumite scrupule față de unele persoane ce mai erau încă în viață.

Tot în „Amănuțe” se menționează și faptul, cu totul necunoscut pînă în prezent, că la Constantinopol a fost furată întreaga corespondență a lui Niculae Sturza, fiul lui Ioan Sandu Sturza, care era capuchehaie la Poartă în timpul domniei tatălui său în Moldova, de către soția sa, Margiolita Sturza, născută Ghika, și Principele Bagration, adjutant imperial și atașat pe lingă amdasada Rusiei de acolo.

Mobilul acestui furt, cu caracter diplomatic, a fost de a avea probe precise, scrise, asupra sentimentelor pe care Ioan Sandu Sturza le nutrea și manifesta în orice împrejurare, înainte și în timpul domniei sale.

Probabil, datorită dovezilor furate de la Neculai Sturza, nu s-a aplicat lui Ioan S. Sturza, ca domn al Moldovei, prescriptul Împăratului Neculai al Rusiei²⁷, adresat contelui Pahlen, la 10 februarie 1828, din Sf. Petersburg, de către Generalul Feldmareșal contele Wittgenstein, care prevede la art. 1 următoarele: „Deci intrînd în Iași și apoi în București, veți îndepărta pe principii Sturza și Ghika de la domnie, lăsîndu-i să locuiască unde vor voi în Principate, și a se folosi, sub ocrotirea legilor, numai de averea lor proprie, iar Principatele, pînă la terminarea războiului se vor administra sub comanda d-voastră principală, pe următoarea bază...”²⁸.

²⁶ C. Gane, op. cit., vol. III, p. 15.

²⁷ Hurmuzaki — *Documente...*, supliment, I, 4, p. 333.

²⁸ Theodor Codrescu, *Uricarul*, 1887, vol. IX, p. 385—396.

²⁹ A. Oțetea, *Valoarea documentară a memoriilor lui I. Liprandi*, în „Studii”, XI, București, 1958.

Datorită dovezilor obținute de ruși prin furtul acestei corespondențe, pe care ne-o dezvăluie, pentru prima oară, acest document de familie, se poate explica neîncrederea Mareșalului rus de a-l lăsa pe fostul domn, Ioan Sandu Sturza, să locuiască la moșia sa din Moldova, în satul Seucești, și deci, ca precauțiune, a călcat ordinul Țarului, l-a ridicat prin surprindere și sub escortă puternică, l-a trimis cu familia sa, în surghiun la moșia Cîrcea, fără permisiunea de a ieși de acolo timp de șase ani ²⁹.

Măsurile luate contra lui Ioan Sandu Sturza Voievod, sînt într-un izbitor contrast cu atitudinea autorităților rusești, în Țara Românească, față de Grigore Ghica Vodă, care a avut libertatea de a se instala, întîi la Cîmpina și ulterior la București, fără a fi supărat de cineva ³⁰. Diferența de tratament, aplicată celor doi domnitori, dovedește că comandantul rus a ținut seamă de cele cuprinse în corespondența furată și a luat măsurile care se cunosc.

Tot în „Amănunte” se găsește menționat un fapt cu totul nou, și anume, că marele logofăt Nicolae Rosetti-Roznovanu, fost ministru de finanțe, căsătorit cu fosta soție a lui Neculai Sturza, Maria Ghika Comănești, ar fi fost aspirant la domnia Țării Românești îmboldit la aceasta de către soția sa, în care scop ar fi făcut mari sacrificii bănești.

Este de menționat că Neculai Rosetti-Roznovanu, după tatăl său Iordache Rosetti-Roznovanu, era văr primar cu Neculai Sturza, primul soț al Mariei Ghika-Comănești ³¹.

Despre acest candidat la domnie „în spe” în Țara Românească documentele vremii nu pomenesc nimic, dar se cunoaște că Neculai Rosetti-Roznovanu era amator de domnie în Moldova ³², după încheierea Convenției de la Akerman, alături de hatmanul Sandu Sturza, vărul domnitorului, vistiernicul Constantin Cantacuzino-Pașcanu, și Mihail Sturza.

C. Gane menționează descrierea făcută de Valli ³³, asupra lui Iordache Rosetti-Roznovanu, care îl caracterizează astfel: „Nul prin facultățile sale morale și intelectuale, fără talent, fără carte, fără creștere și ale cărui merite le datora doar nașterii sale, bogățiilor sale, memoriei sale, precum și obișnuinței în trebile vistieriei, pe care nu era de altfel în stare să le ducă singur, deși printr-insele s-a îmbogățit”.

Se știe că acest Iordache Rosetti-Roznovanu, mare vistiernic, fratele Ecaterinei Doamna a lui Ioan Sandu Sturza, era tatăl lui Nicolae Roznovanu, al treilea soț al Mariei Ghika-Comănești — și a nutrit serioase intenții de a fi domn în Moldova, folosind mișcarea boierilor novatori ca platformă politică ³⁴. Astfel, nu ar fi de prea mare mirare, ca și fiul său să fi nutrit asemenea intenții și să fi întreprins unele acțiuni în vederea ocupării tronului Țării Românești.

Încheiem prezentarea acestui grupaj de izvoare istorice între care merită să mai fie amintite poezia satirică la adresa caimacamului Vogoride și scrisorile lui V.A., Urechia către I. Sturza ³⁵ cu cîteva însemnări de natură arheografică, care ne-au ghidat în publicarea documentelor. Toate

³⁰ C. Gane, op. cit., p. 92.

³¹ Ibidem, p. 58.

³² A.D. Xenopol, op. cit., p. 145.

³³ C. Gane, op. cit., p. 142.

³⁴ A.D. Xenopol, op. cit., p. 111.

³⁵ Documentele 32, 34, 35, 36.

originalele și copiile sînt însoțite de rezumate și prezentate în ordine cronologică. Fiind scrise în chirilică am considerat că este mai bine să nu intervenim în redarea textelor. De aceea transcrierea s-a făcut cu respectarea formelor originale ale cuvintelor, așa cum s-au păstrat, fără a le moderniza. Întregirile pe care le-am crezut utile s-au făcut cu paranteze unghiuare. Acolo unde nu am putut citi sau au existat îndoieli, în general, nume de persoane și locuri s-a scris în josul paginii „indescifrabil”.

1

1760 (7268) februarie 24. Zapis primit de la Uricariul și Gheorghe Grecul din Mușești pentru moșia din Giurgești, ținutul Neamțului, cumpărată de la Iftimie Bibere și Hilon, feciorul Nastasii.

Adică eu Iftimi Bibere și eu Hilonu ficiorul Nastasii, fetii lui Adam Andrei făcut-am zăpisul nostru la mîna dumisali Ion Uricariu și a lui Gheorghii Grecul di Mușești, pentru¹ di nemi siliți nici asupriți, ci di a noastră bună voi am vîndut dreptă ocină și moșia noastră din Giurgești di pi apa Siretilui la ținutu Neamțului, cari moșii ni să tragi di la Nastasii fata lui Andrii Adam.

Cari mai înainte au fost această parte a noastră la Mușești iar acum hotărîndu-să Mușeștii și Giurgeștii, am făcut schimbu cu Andronic Hontu și ne-u dat noi în Giurgești și noi i-am dat în Mușești, Și noi am dat 17 pămînturi și delnița noastră și noi am vîndut dumisali, cari s-au numit mai sus, drept 18 lei bani gata.

Cari, noi vîzînd plată bună, am dat-o dumisali și noi am dat-o stîlpită cu petra di sus și cu petra Ichimeștilor și din gios cu petra lui Cioplan. Și treci pisti Sireti tot în colacul Giurgeascăi 9 funii și funia di doi pămînturi și pămîntul di doisprăzăci pași în frunte și pasul di 6 palmi. Și le-m dat și mărturiia cari am luat-o di la hotarnici împreună cu zăpisul nostru ca să li fii dumisali drept ocină și ficiorilor dumisali și nepoților dumisali și strănepoților în veci niclătită, cari și drisăle nostri di pi împărțire moșului nostru esti Andronic Holtu.

Care acest zăpis, s-au făcut înainte dumisali hotarnicilor anumi Vasili Armașul și Gavril Lupaș căpitanu și Lupul Porcescul și Andronic Holtu și alți răzăși cari s-au pus și digitili mai gios. Și noi încă ne-am iscălit și ne-am pus degitili.

Eu Iftimi Bibări vinzaș,

eu Hilon ficior Nastasii a lui Andrei Adam, Vasili Armaș, Lupul Porcescul, Gavril Lupaș căpitan, Toader Moste, eu Andronic Holt, eu Toader Holt, eu Mirăuțu călugărul și eu Simion Chiril și eu Vasili Năstăraș, și eu Gheorghii Vortec și eu Constandin Roșca și eu Lupul Ciuchi, și eu Ilii Ciuchi.

Și eu Constandin Cioplan am scris zăpisul cu zisa lor, 7262, 1754, iuli, 18.

Adică eu Gheorghii Grecul din Mușești cari am cumpărat împreună cu Ion Uricariul 17 pămînturi di moșii din Giurgești, di la Iftimi Bibere și di la Hilon ficiorul Nastasii, ei arată în zăpisul acesta, adevăresc cu scrisoare aceasta într-acest zăpis, precum să fii știut că me-u întorsu dumnealui Ion Uricariul banii di pi moșia aceasta și au rămas a dumisali toată moșia după cum scrii în zăpis, să o stăpînească dumnealui cu bună pace. Și pintru încredințare, am pus degitu.

Let 7268 <1760> februar 24

Eu Gheorghii Grecul din Mușești ci am fost cumpărători dinpreună cu Ion Uricariu.

Și am scris eu Sandul logofăt ot Vali-Sacă cu zisa lui Gheorghii Grecul.

De la is<prăvnicia> Bacăului.

Posleduindu-se copie aceasta din cuvînt în cuvînt și fiind întocmit după original, s-au încredințat.

828 ghen<arie> 17
s-au poseduit
I. Tudosii

I. Balș agă

Copie din sec. XIX.

¹ Cuvinte lipsă: „să se știe că”.

2

1689 februarie 24, Făgăraș. Diplomă prin care Principele Mihail Apafi recunoaște titlul de nobele cu drept de blazon vornicului moldovean Ilie Sturza, soției sale Safta, fiicei adoptive Maria și fraților săi Chiriac și Toader.

Nobilitatis Signum,

Nos, Michael Apafi, Dei Gratia Princeps Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Dominus Siculorum Comes.

Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis: — quod eum deceat ad omnem benignitatem Divinitus formatam Principum Naturam favorabilem suam clementiam erga eos clementer declarare, qui dum necessitas suadet, animositas urget, induti sago, fulti consilio, descendunt in arenam gnare ab agris depellare vastitates, ab oppidis amovere exicidia, ab Urbibus direptiones avertere, a fortunis praedas arcere, a civibus exilio prohibere, ab innocentum capitibus funem amolari, comprimere vesanam hostium superbiam, reprehendere proterviam, opprimere audaciam, extinguere furorem, cinerare crudelitatem nec solem fugiunt, nec gelu metuunt, neque semper zephyrorum lenocinia capiunt, verum exeunt in campum, portant sub rigido ferro hyemes, ferunt sub accensa casside Syrium, agunt ercubiis noctes et istis ad alta nominis decora enitentes sermoque Nepotibus nomen immortale adipiscuntur, cum cero tempus indulget otia, otiapopulos ad tranquillitatem component, tranquillitas provocat, provocat candorem, candor evulgat concordiam, concordia prolicet sinceritatem, sinceritas catenat amicitias, amicitiae omnen fidelitatem in Republica disseminant, toga conspici solidum et maturum, illustre et magnificum opus quodque moliantur: — scilicet Perilustris etiam Ilie Sturza de Leuseny ex Proceribus Moldaviae alter per idem Regnum Generalis Vornyk Abavorum atavorumque parantiqua Gloria clarus, geminis his Casibus, quibus tota fundatur regiminum fortuna et alterutrius fracta rota incitata ad bene optimeque regeudum Curules sistuntur ab ipsis ad fines serperastris, Harum deotioni se mancipavit ac nunc quoque adlaborat his trabecis verum publicarum columnis sive olivam, pacis, sive Gorgona, belli signo applicare, haec igitur respectantes argumenta, accedente nihilominus ad id nonnullorum Fidelium Dominorum Consiliariorum Nostrorum intercessione singulariter in conspectu Nostro Principali propter ea facta, attentis etiam et consideratis praeclare fide, et fidelibus complacendi studiis ejusdem Ilie Sturza, quibus ipse oculis clementiae Nostrae studet die in diem complacere: — spe freti haud dubia in posterum quoque consimilia vel excellentiora etiam fidelitatis specimina pari synceritatis zelo exhibiturum et impensurum.

Eundem igitur Ilie Sturza ac per eum Generosam Dominam Szafta Petrecsek conthoralem suam ac Mariam filiam eorum adoptitam, nec non Kiriak ac Toder Sturza, illum Pincernam Voyvodae, hunc vero Armigerorum Bopotar mare, fratres uterinos, haeredesque et Posteritates eorum utriusque sexus universas ex speciali gratia et potestatis Nostrae Principalis plenitudine in coetum et numerum verorum natorum indubitatorum insignitorumque regni nostri Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum Nobilium annumerandos, aggregandos, cooptandos et adscribendos Duximus. Scythicae Nobilitatis albae eosdem inserentes Armaliumque Literam Nostrarum vigore donantes prout annumeramus, aggregamus, cooptamus et adscribimus praesentium per vigorem.

Decernentes expresse ut amodo deinceps successivis semper temporibus idem Ilie Sturza, ac per eum Szafta conthoralis sua et Maria filia eorundem adoptata nec non Kiriak ac Toder Sturza fratres uterinos haeredesque et Posteritates ipsorum utriusque sexus universae pro veris natis et indubitatis et regno Nostro incorporatis Nobilibus habeantur et reputentur.

In signum autem hujusmodi verae et perfectae Nobilitatis eorum, haec Arma seu Nobilitatis insignia: — scutum videlicet militare caeles ti mi color, in cujus campo sive aria Leo quidam integer fulvus anterioribus pedibus in altum elevatis sursum tendenti similis cui desuper capiti aurea corona imminet, in dextro vero pede pars anterior ense nudum clivae ramulis circumvolutum terere viritur, chaacterizata superne epigraphae: — Utroque clarescere pulchrum. Quoquidem emblama re ejusdem Ilie Sturza ac Familiae praelibatae mans virtusque ad praclaudent dexteritate formata non tantum suadis picturis verum etiam et pellis lineamentis declaratum: — supra scutum galea militaris clausa est posita qua contegit Diadema regium gemis atque unionibus decentrum exornatum colo vero galea tenia seu Leo inscius variam colorem, hinc, inde fluentes utrosque oras seu margines ipsi scuti pulcherrime ambiunt et exornant

prout haec ora in capite seu in principio ipsarum Litterarum Nostrarum docta manu et arte pictoris clari expressa et depicta esse cernuntur.

Animo deliberato et ex certa scientia Liberalitateque Nostra Principali Paternitatis Ilie Szturza ac per eum Szafta conthorali suae et Maria filiae eorum adoptivae nec non Kiriak et Thoder Szturza fratribus uteribus ipsorumque haeredibus et Posteritatibus utriusque sexus universis gratiose dedimus, donavimus et contulimus: — annumeramus et concedemus ut ipsi praescripta arma seu nobilitatis insignia more aliorum verorum Natorum et insignitorum nobilium armis utentur ubique in plenis hastitudiis, torneamentis, duellis monomachis ac aliis quibus vis exercitur militaribus et nobilibus, ned non sigillis, vexillis, cortinis, velis, aulaeis, annulis, clypeis, tentoribus domibusque et sepulchris generaliter vero quarum libet terum et expeditionum, quibus sub verae et syncerae Nobilitatis Titulo, quo eos ab universis et singulis cujuscumque Status condiciombus, gradibus, honoribus, ordinibus, officii dignitatis et praeminenter homines existant, insignitas dici teneri, nominari et reputari volumus, ferre et gestare omnibusque et singulis iis honoribus, gratiis, privilegiis indultis, Libertatibus, immunitatibus, praerogativis, quibus caeteri veri nati et indubitati insigniti Regni Nostri Transylvaniae partiumque Hungariae nobiles et militares homines quomodo citoque de Iure et ab antiquae consuetudine utuntur, fruuntur et gaudent perpetuo uti, frui et gaudere valeant atque possint.

In cujus rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes Litteras Nostras pendentis et authentici sigillii Nostri munimine roboratus memoratis Ilie Szturza ac per eum Szafta conthorali suae et Maria filiae eorumdem adoptivae nec non Kiriak ac Toder Szturza Fratribus haeredibusque et Posteritatibus ipsorum utriusque sexus universis clementer dandas duximus et concedendas.

Datum in Arco Nostra Fogarasch die vigesima quarta mensis Februarii Anno Domini Millesimo sexcentesimo octuagesimo nono.

Michael Apafi m.p.

Wolfgangus Bethlen m.p.
Cancellarius

Praesentem Copiam originali de Verbo ad Verbum conformam esse praesentibus cetrificatur,

Czernovitzii die 4 a

1795
Juratus scriba

3

1801 iulie 27. Mărlurie dată de Ioan bir baș buluc bașa jienicerului Iordache Ciute pentru delimitarea pămînturilor acestuia dintre moșile Giurgeștii și Mușeteștii. fiind rînduit de spatarul Ioniță Sturza, la porunca domnitorului Constantin Alexandru Ipsilanti.

† Din luminată poronca pre înălțatului domnu măriie sa Costandin Alecsandru Ipsilant voievod, ei au adus carte gospod razeșii di Mșitești i de Giurgești di la ținut Neamțului, pe apa Siretiului, către dumnealui spataru Ioniță Sturza ca să le diosăbască părțile unii di alții, fiind eu rînduit di cătră dumnealui spătaru ca să meargu la moșia Giurgeștii și Mușeteștii și să le deosăbască părțile a unora de cătră altoră și am mersu la numita moșii Giurgeștii și s-au strinsu razeșii cu toții.

Am cerut ca să-mi arate cele drepte margini a Giurgeștilor pi unde să dispartu pe din sus despre Mușetești și pe din gios despre Buneștii mănăstirii Tazlăului și razeșii ei au fost, au dat samă că nu știu bini pi undi să dispartu Giurgeștii di Mușetești, fiindcă acești 2 moșii au fost din veche tot a unor răzăși, și Mușeteștii și Giurgeștii, dar au dat samă că este hotarnică vechi la neamul Hotelștilor pisti toată moșia Giurgeștii i Mușeteștii. Și ar fi arătându

într-acea hotarnică pînă undi mergu în sus Giurgeștii și pi din gios pe undi să despartu de Bunești și după stăpînirea ci știu că au stăpînit mai înainti și s-au găsit și o țidulă di la niști hotarnici de 48 ani la razeșii ci să tragu din sămîntenii bătrînului Ichimu, iscăliți fiind, un Vasili Armașu și un Lupul Porcescul și Gavrilă Lupeșcăpitanu și un Ion Munte, ci scriu că au ales parte bătrînului Ichimăscu, 13 pămînturi în frunți locului care umblă în 4 răcle și treci și piste Siret în Giurgeasca și pămîntul di 12 pași și pasul de 6 palme, care să cuprindu 9 stînjani într-un pămînt. Și lungul pămîntului di 240 pași, care să înțelege că sint pisti tot, fac 52 pămînturi și latul 117 stînjani, iar să arăti în cliți bătrîni umblă moșia Giurgeștii sau din cliți bătrîni au scos acea parte a bătrînului Ichimăscu, nu arată, făr-dicît, să dovedește dintr-un ispisoc de la domnul Moiseiu Movila vodă, ci esti la dumnealui jieniceriul Iordache Ciute, că în trii bătrîni umblă acestu hotar de moșia Giurgești.

Și arătîndu-mi Ichimeștii, pi undi le este delnița lor și mi-au arătat și un rindu di petre ci au dat samă că sint a lor acele petre pe margine delniții lor pe din sus și am măsurat din petrele ci s-au găsit pe din sus de delnița Ichimeștilor și din petre în gios pîr<ă> undi s-au împlinit acele 13 pămînturi în frunte locului care s-au cuprinsu 117 stînjani și s-au însămnat, și de acolo în gios am măsurat 17 pămînturi parte unui zapis ci au Uricăreștii din let 7268 <1760> iuni<e> 18, ci au cumpărat di la Iftimii Bibiri și di la Hilot ficiorul Nastasăii, fetii lui Adam Andrii ci au cumpărat Ion Uricariul și un Ghiorghii Grecul de Moșetești, cari să cuprindu 153 stînjani, iar pămînturi facu în 4 racle, fac din cap în cap și trece și pisti Săret într-o acii stînjani 153 în lat și în lungu 68 ce scrii într-acei zapis ci au cumpărat Ion Uricariul și Gheorghii Grecu în 18 lei bătuți.

Și arată zapisul Uricariului că pă din sus să hotărăște cu peatra Ichimeștilor și pin din gios să hotărăștii cu piatra lui Ciolpan. Dar peatră între Ichimești și între parte zapisului ci au Uricăreștii, nu s-au găsit și din ci pricină au lipsit petrili, nu să știi.

Dici, fiindcă șatrarul Ion Ciute au stăpînit împreună cu Uricariul, multă vreme, fiind cumpărătoriu în moșia Giurgeștii și tot pe acele părți ar fi stăpînit cu Uricăreștii împreună, am întrebat pe dumnealui jieniceru Iordache Ciuti fiul șatrarului Ion Ciute, ci parte din moșii are în Giurgeștii. Dumnealui jienicerul au arătat un zapis di mărturi<e> di la Costandin Ciolpan stegaru și di la Iordache Ciolpan, feciorii Irinii Ciolpăneasa, ci au dat samă șatrarului Ion Ciute, că Irina Ciolpăneasa este fată lui Gligorii Zamă, ci este acea mărturie din velet 7228 <1720> iuni 28, și sint iscăliți și alți boeri într-acea mărturie scriindu pricum știu li că au vindut maica lor, Irina, împreună cu dinșii acea parti di moșii din Giurgești, ci esti pe din gios dispre Bunești Tazlăului, dumisale șatrarului Ion Ciuti și scriu că după ci au mersu șatraru Ion Ciute la dinșii și le-au spus precum că l-au prădat tilharii și i-au luat zapisul acela ci l-au avut di la dinșii și di la maica lor Irina, împreună cu alte scrisori, i-au dat acela zapis de mărturii ca să-și poată stăpîni moșia.

Au mai scos dumnealui jienicerul Iordache Ciute și un ispisoc de la Moiseiu Movilă voievod din velet 7140 <1631> oc<tomvrie> 7, ci întărește lui Vasile Popăscul pe a triia parte din sat din Giurgești și din Giurgeasca de piste Siretiu ci au cumpărat di la toți feciorii lui Vasile Turloianul și de la nepoșii săi. Și cerîndu dumnealui jieniceariul Iordache Ciute ca să aibă stăpîniri tot pe undi au avut și au stăpînit tatăl dumisale șatrarul Ion Ciute, cum și dumnealui pîr-acmu, ori să-i dei pe din gios parte di partea Uricărească, după cum scrii zapisul Uricariului, și razeșii la aceasta n-au putut ca să pricinuiască, și vinîndu și dumnealui spatarul Ioniți Sturza la fața locului și vîndu stare locului, fiind și dumnealui razeș în Giurgești pe cumpărăturil: ci are, făcîndu-să de iznoavă cercetari la fața locului pintru margine moșii Giurgeștilor pe din gios pe unde să desparte de moșia Buneștiu Tazlăului, și au eșit 4 oameni bătrîni de au mărturisit pintru margini moșii Giurgeștii pîră unde au apucat că sint stăpîni, de razeșii din Giurgești și ne-au arătat și o peatră hotar la capăt despre apus lîngă drum ci au dat samă că acea peatră este despărțitoare între Bunești și între Giurgești și ești lîngă drumul ci vine de la capul piscului și mergi la Fundu undii toate moșiile ci vin de la Săretiu într-acei drumu, să sfîrșesc și cele ce vin de la Bistrița, iar și într-acei drum să sfîrșescu. Și au arătat împotriva acii petre di la capăt<u> moșii, apusul și o rădăcină di stejar la malul bălții Nooi în cari acmu sint numai ramurile rădăcinii cari au și giurat acii oamînii înainti dumisali spatarului Sturzii și înainti tuturor razeșilor precum că pîr<ă> întra acele peatre și întra aceli stejar să stăpîni di razeșii di Giurgești, numile oamînilor anumi: Ștefan Porescul, om ca de 70 ani, razeș fiind în moșiile ci vin di la Bistrița și să lovăscu în capu cu Buniștii și en Giurgeștii, ci trăești la malul Bistriții, ținut Bacăului și altul, Antohe Chirika, om ca di 55 ani de ținut Tecuciului, razeș de Țițești, ci au mărturisit că au fost vichil 15 ani la dumnealui răposat spatarul Sandul Sturza pi acea moșii Buneștii ci o țini dumnealui spatarul Sandul Sturza, cu anul, de la mănăstire Tazlăului. Și tot pîr<ă> într-acea peatră di la drum și pîr<ă> într-acei stîjir di la malul bălții Nooia au stăpînit, iar mai în sus nu se suiau cu stăpîniri că nu-l lăsară. Și fiindcă era Giurgeștii și un Sava

di la Rușii Ciuti, om ca peste 60 <a>ni mai bini, au mărturi<si>t că tot pîr<ă> acolo au stăpînit, cum și un Gheorghii Uricariul, om ca de cincizeci ani, iar asemenea au mărturisit că tot pîr<ă> acolo au stăpînit di cîndu țini el minți, fiind răzeș în Giurgești pîr<ă> în vreme ci au intrat cumpărătorii dahtor Peatrache pe moșia Buneștii ce o ține cu anul de la mănăstire Tazlău și atunci pi vorbile oamenilor s-au suit pîr<ă> într-acele> petre și au trecut piste peatră și pesti stejar cu stăpîniri și niavîndu cini îi sta împotrivă-i fiind moșia pustii, ca să nu-l las<e>, au stăpînit, dar acele petre sînt petrile ci despartu parte ciolpănească di parte Uricărească, după cum scrii și zapisul ce-l au Uricăreștii. Și acești 4 oameni, cum și alții au mărturisit cu giurămînt că dintr-a acea peatră de la drum și stejar di la malul bălții Nooai nu s-au suit din vechi, nici mănăstire mai în sus, nici răzeșii di Giurgești să s<ă>pugoare mai în gios și nici piste balta Nooi în cot n-au fost trecîndu mănăstiri cu stăpîniri fiindu că acel cot este măcinătură și di Giurgești și di Bunești, iar nu ruptură și dumnealui spatarul Ionițe Sturza vîzîndu că giură acii 4 oameni și arată acile sămni peatra și rădăcina ștejarului, au poroncit să s<ă> ia suptu stăpînire răzeșilor de Giurgești acea bucată de loc și s-au luat de toți răzeșii de Giurgești și s-au dat supt stăpînire dumnealui jienicerului Iordache Ciute pîr<ă> va aduci vichilul mănăstiri<i> hotarnica Buneștilor și să iase și hotarnica Giurgeștilor și după cum se va dovedi din hotarnici ca să megieșiscu cu Buneștii, cu Giurgeștii și pîr<ă> unde mergu fiiștecari, așa să va urma. Și de va rămînea cum că, tot din Giurgi acea bucată de locu vor stăpîni răzășii după scrisori ci au, iar dovedîndu-se cu scrisorile ce vor eși, cum că ace delnițe ci s-au luat, este din moșia Buneștii și-și va luoa mănăstire delnița înapoi, apoi dumnealui jienicerul Ciute cu nea<mu> rile dumisale va intra în părțile din sus în Giurgești cu a treia parti de sat de Giurgești după cum scrii ispisocul ci ari la mină di întăritură pi a triia parte de sat de Giurgești și aceaste delniți ci s-au luat și s-au dat jienicerului Ciute, este pi din gios de delnița Urichească despre Bunești și esti latul la capătul despre apus, 112 stînjani pîr<ă> în peatra ci i s-au găsit la drumu ce vini de la piscu dispre răsărit de drumu și la malul bălții Nooai pîr<ă> în rădăcina ace de stejar, 103 stînjani și pin cotul bălții Nooai este latul 130 stînjani, fiind mai lată. Și delnița Uricărească ci au cumpăratu di la cel Iftemie Bibiri, au rămas tot pe unde au, pe unde au stăpînit din sus de delnița ci o tragi jienicerul Ciute din gios de parte Ichimască și între parti Ciolpănească și latul delniței Uricărească esti la mijloc cîmpului, 153 stînjani și cot bălții Nooai esti 186 stînjani și 7 palme, iar pi lat alte locuri nu s-au măsurat să stăpînească după prav<il>ă, ci s-au făcut și pe din sus si pe din gios dispre jienicerul Ciute.

Și această delniță ci s-au luat de răzeșii toți di Giurgește și cu porunca dumisale> spatarului Sturza, fiind dumnealui hotarnic și după arătare și mărturisaniîi oamenilor s-au dat la stăpînire dumisale jienicerului Iordache Ciute> și cu neamuril<e> dumisale, să o stăpînească.

Și spre adeverință i-am dat această țidulă di mărturii de la mina mea la mana dum<is>ale, fiind Ciute, ca la cercetari ci s-ar mai faci la moșia Giurgeștii să o a<i>bă la mână, și am iscălit.

1801 iule 27

Ioan. . . . . 1 div baș bulucbașa

Copie rom.

4

1801 august 29. Zapis prin care Chiriac Uricariu confirmă că a vîndut jienicerului Iordache Ciute partea sa de moșie din hotarul Giurgeștii.

Încredințez cu scrisoare aceasta cătră dumnealui cuconul Iordachi Ciute jienicer, precum de bună voia mea am vîndut toată parte mea de moșie ce în hotarul Giurgeștii ce cade în ținutu Niamțul între moșie Moșoteștii și între moșie Buneștii ai mănăstirii Tazlău. Care parte de moșie mi să trage de pe tatul meu Andrieș Uricari, ficior lui Ion Uricar, ce au avut-o și unchiul meu Ion Uricaru cumpăratură de la Iftimi Bibire și Gheorghei Grecu, cite cinci

lei stânjănu, ci stânjăn gospod. Și am luat acum înainte, șaptezăci lei, iar cieleanți bani ci mi s-ar face să mai de toți, pe ciți stânjeni mi s-ar scoate la hotărît. Care moșie esti pi apa Sere-tiului.

Deci, ca să poată a stăpâni în veci, am dat acest zăpis, în care zăpis fiind și alți oameni cinstiți la tocmala noastră și la facire zăpessului, s-au iscălit spre încredințare.

1801 avgust 29.

Eu Chiriiaș Uricariu am vândut,
eu Ioniță bulucbașa am fost de față și sintu martor,
eu Anița, maica fiului meu Chiriiaș Uricaru
adiverez și am pus degetu.

Am văzut cind au dat banii, Gheorghe Bărz<oiu>

Și hotărându-să acele 80¹ pămetruri (sic) mi s-au alesu 30, adică triizăci stânjini parte me, carele le-am vândut dumnealui jienicerului Iordachi Ciute. Care bani, facu o sută cin-zăci lei, <și> i-am luot toți în mânele mele, și am iscălit.

Eu Chiriiaș Uricariul

Am scris cu voia și priimirea a îmbe părțile,

Andronache Flo<a>reș

Orig. rom. cu două puneri de degete în tuș negru.

5

1803 iulie 10. Zăpisul dat de Bălașa Uricărița și fiica sa Catrina jienicerului Iordache Ciute pentru partea lor de moșie vindută, din hotarul Giurgeștilor.

Adică eu Bălașa Uricărița și eu Catrina fiica Bălașii Uricăriții, dat-am adivăratu și încredințat zăpisul nostru la mâna dumisali jienicerului Iordachi Ciute, precum să știi că di nimine sălitate sau asuprite, ci de a noastră bună voi am vindutu dumisale jienicerului Iordachi Ciute, parte noastră de moșie din 17 pământuri din hotaru Giurgeștilor ci să tragi pi di soțu meu Grigoraș Uricariu și soțului meu i să trage de la părintele său Ion Uricariu și Ionu Uricariu au avutu acești șăptisprăzăci pământuri, cumpărătură de la Iftemi Bibire, de la Filohi ficioru Nastasii fetei lui Adam Andriiu, care și zăpisu cel vechiu adiveriază ci este din letu 7268 <1760> februar 24.

Și întrebînd pe frați și pe toate niamurile meli, n-au vrutu nimine să cumperi, casile aceste șaptsprăzăci pământuri fiind niam și dumnealui șatraru Ion Ciute părintile dumisale jieniceru au întorsu banii pe giumătate lui Gheorghe Uricariu și au rămas optu pol pământuri cari să împart pe patru frați anumi Andriu Uricariu, Grigoraș Uricariu, soțul meu, Gheorghe Uricariu și Marie bez Ioniții Uricariu ci este totu frate. Și vînzând alte părți de moșie di pi aiurile nu i s-au făcutu parte de cătră ciilanți frați.

Și dintr-aceste opt pol pământuri, a patra parte, parte soțului meu, Grigoraș Uricariu, am vândut-o dumisale jienicerului cu bună învoire și tocmală, fiindu-ne niam și rudenii, drept sasă zăci lei bani gata, care deplin i-am luat intru mîinile nostre și de acum înainte și în veci să o stăpîniască dumnealui împreună cu fii dumisali, nepoții dumisale și srănepoții, și să-i fii ocină în veci.

Și la tocmala acestui zăpis s-au întimplat și alte obrazi cinstite cari au și iscălitu și noi pentru credința ni-am pus numile și degetele.

1803, iulii 10

¹ În text apare litera *π* fără semnalare că e număr.

Eu Bălașa Uricărița împreună cu fiica me Catrina am vândutu cu bună voe noastră.
 R...¹ C...¹ biv vel șatrar m-am timplat la această vânzare.
 Eu am scris cu zisa și bună primirea vânzătoarii, zăpis și am iscălit...¹
 ...¹ biv vel serdar ce am fostu față la această învoială.

De la isprăvnicia Bacăului

Viind de față Bălașa Uricărița dimpreună cu fiicăsa Catrina au arătat înainte noastră că cu bună primire lor au vândut a lor parte de moșie jienicerului Iordachi Ciute și s-au încre-dințat și de către noi.

1803 iuli 19

Ștefan Roseț banu

Orig. rom.

6

1804 iunie 15. Porunca domnitorului Alexandru Constantin Moruzi trimisă ispravnicului ținutului Neamț privind respectarea dreptului de protimisis la vânzarea moșiei lui Bălașa soția mortului Grigoraș Uricariul și a fiicei sale Catrina înainte de a se da înțărîtură cumpă-rătorului, jienicerul Iordachi Ciute.

Noi Alexandru Costandin Moruzi voievod, cu mila lui Dumnezeu domn țării Moldavii. Cinstiți credincioși boierii domnii mele, dumneavoastră ispravnici de ținut Neam-țului, sănătate!

Dumnealui jieniceru Iordache Ciute prin jalubă ne-au făcut arătare că de la Bălașa, soție mortului Grigoraș Uricariul i de la fata ei Catrina, au cumpărat 2 pămînturi întregi și o a patra parte dintr-un pămînt, partea soțului ei Grigoraș Uricariul, din moșie Giurgeștii de la acel ținut, cu prețu drept 60 lei, cum pre largu arată zăpisul ei din 1803 iuli 10.

Asupra cărora cerșind ca să să facă legiuita publicație, dumneavoastră mai întîi veți cerceta ca să nu fie vreo pricină care să poată opri vînzarea ei și apoi dacă nu va fi nici o pricină, veți rîndui să facă publicație după ce a săbornicescului hrîsov, hotărîre, scoîndu-să și așămînea copie de pe zăpisul vînzătorii.

S-au trimis dumneavoastră și vă poruncim ca, înștiințarea publicației aceștie într-acest chip să se facă: să puneți să să scrii pricina vînzării cu arătare pre largu de numele vînzătoarei și a cumpărătorului și drept cit preț sau vîndut aceli pămînturi, pe o coala de hîrtie. Și să rînduiți un mazil de ispravă ce va fi mai de aproape săzătoriu, de starea moșii ce să vînde, în mina căruie să dați și copie zăpisului și pînă în 6 luni de zile neconținut să să facă publicație, atît la starea locului între toate neamurile și răzășii vînzătoarei, cit și pre la toate adunările norodului în zăle de tergu. Și pretutîndinea în tot ținut ace.a. cetîndu-să și copie zăpisului întru auzul tuturor, arătînd anume cine iaste vînzătoarea și cine iaste cumpărătorii și cu ce prețu, ca pără la împlinirea vadelii, de să vor arăta cineva, ori din rude-niile vînzătoarei, sau din alți răzășii sau megieși ca să ceară protimisiră a răscumpăra, pe unii ca acie aducîndu-i înainte dumneavoastră, să-i cercetați, și dovedîndu-să că sînt neamuri sau răzășii cu vînzătoarea, să li dați mărturie la mână, prin care să arătați ce rudenie sînt, sau ce răzeșie au, ca viind la divan să să cercetezi și de li să va căde protimisis, vor întoarce banii cumpărătorului și vor răscumpăra.

Iar cînd pără la vadea de 6 luni nu va eși nîmine a cere protimisis, atunce rînduitul acela mozăl, să mîrgă la toate neamurile și răzășii vînzătoarei, să li facă ce mai de pe urmă întrebare și arătare și dacă tot nu vor vre să răscumpere, atunce să-i facă să să iscătească ntru însuși ace înștiințare, atît acei care vor fi rudenie și răzășii cu vînzătoarea, cît și alții

¹ Indescifrabil

din lăcitori, preoții satului și cei carii vor fi mai frunțași, precum și din neguțătorii aceluiași târgu, mărturisind că cu toții au auzit de facere publicații, pe care iscălitind-o și rânduitul acela mazil și aducându-o la dumneavoastră, dă vă veți încredința că s-au urmat facere publicații întocmai precum să poruncești, să o adiverțiți și cu iscăliturile dumneavoastră și să o dați la mână cumpărătorului du pă la care să-i dați o osăbită mărturie dumneavoastră, arătătoare că s-au făcut legiuita publicații în hotărâta vade de 6 luni de zile, și că nimenea, răscumpărătoriu nu s-au arătat. Cu care amândoa acest fel de mărturie viind aiee, să i se de și cartea domnii mele de întăritură, pentru ca pe urmă să nu mai poată nimene a răscumpăra. Însă, voim domnie me ca întocma să urmezi facere publicații. căci cînd dumneavoastră veți încredința mărturie mazăului rânduit și veți da și osăbită mărturie de săvîrșirea publicații, precum vi să poruncești, domnie me după aceea vom da întăritură cumpărătorului. Și dacă pe urmă să vor arăta vreunii din rudenii sau din răzăși, sau megieși cu jalubă dimpotrivă și vor cere protimisii cu cuvînt că de publicație n-au auzit, atunce nu numai că pe mazălu acela ce va fi rânduit, să va aduce aice și să va pedepsi, dar și dumneavoastră veți fi îndatoriți a da răspuns înaintea domnii mele, cu care nici într-un chip nu vă veți pute îndrepta.

1804 iunie 15

<Pe verso :> Procit vel logofăt

Cinstiți credincioși boerilor domnii mele, dumilor sale ispravnici de ținut Neamțului, cu sănătate să să de !

Jienicer Iordachi Ciute

S-au trecut <în condică>

M<a>t<ei>? Cont<a>?

Orig. rom. hirtie, împachetată în formă de s.risoare.sigilată cu pecetea domnului aplicată în ceară roșie avînd gravate literele A<lexandru> K<o>S<tandin> M<oru>z<i> V<oe>V<od> și anul 1793 încadrînd însemnele domnești.

7

1805 mai 29. Zapisul dat de treti postelnicul Iflemi Ghenca și urmașii lui Gheorghită Bîrzul Nastasiei, fata lui Ioniță Pepele, pentru vinzarea părții lor din moșia Arămești.

Adică eu Iflemi Ghenca treti postelnic și împreună cu soțul meu Todosiica fata Anghe-lușii, fata lui Ghiorghită Bîrzul, și eu Sava Dinga dimpreună cu soțul meu, Marie, fata lui Costandin Bîrzul, nepoată lui Ghiorghita Bîrzul, și eu Vasile sin Costandin Bîrzul, nepot lui Ghiorghita Bîrzul, și eu Toderășco Burchel împreună cu soțul meu Ștefana, fata lui Andrii Bîrzul, nepoată lui Ghiorghita Bîrzul, și eu Ilinca, fata lui Andrii Bîrzul, nepoată lui Ghiorghita Bîrzul, și eu Toderășco Ghenca împreună cu soțul meu Ilinca, fata Aniții, nepoata lui Andrii Bîrzul, strănepoata lui Ghiorghita Bîrzul, făcut-am acestu adevărat zapisul nostru la mână dumilor sale Nastasii Olteoaia, fata lui Ioniță Pepele și a lui Ghiorghii Enache zet Nastasii, fata lui Ioniță Pepelei, precum să s<ă> știi că noi ne-am socotit de a noastră bună voi, de nime si-liți, nici asupriți, am vîndut drepti părțile noastre ce le tragim noi de pe moșul nostru Ghiorghita Bîrzul, parte fetii lui Ghiorghita Bîrzul, Anghelușă, și optisprezăci stînjani și patru palmi și parte lui Costandin Bîrzul sin Ghiorghita Bîrzul.

Și am mai vîndut din Andrii Bîrzul sin Ghiorghita trii părți, trisprezăci stînjani și patru palmi, și am vîndut cu tocmală câte șesă lei și șesă părăle stînjănu, pe care bani i-am luat toți deplin în mîinile noastre.

Și noi am dat zapisul nostru ca să le fii dumnealor în veci, dumnealor și ficiilor și nepoților și strănepoților și a toată sămîn<u>șie ce s<a> trage din dumnealor.

Și la facere zapisului nostru s-au tîmplat oameni buni de ci<n>ști, răzăși, megieși <ce> s-au iscălit marturi și dumnealor să aibă a-și faci pe zapisul nostru și întărituri domnești fiindcă noi am întrebat pe frații noștri și neamuri ca s<ă> cumperi părțile noastre și n-au cumpărat.

Și am vândut-o dumnealor părțile noastre din moșie Arămeștii, ținut Neamțului, pe apa Bistriții și parte lui Costandin Bărzul sin Ghiorghiță Bărzul, iarăși șeptisprezăci stânjini și patru palmi și spre încredințare am iscălit :

1805 mai 29

Iftimi Ghenca treti postelnic, Todosiica soț, Sava Dinga zet Constandin Bărzul, Marie, soțu meu, Vasili Bărzul am văzut, Toader Ghenca, Ilinca soțu, eu Ilinca fata lui Andrii Bărzul, eu Ioana soț, și eu Savin sin Ghenca Dospinescu martur, Toderășcu Burcă, Ștefana soțu.

<Scris marginal, fără trimitere cu vreun semn în text :>
cari fac sama stinjinilor patruzăci și optu stinjani pol.

Orig. rom. cu șase degete în tuș negru în dreptul numelor.

8

1805 septembrie 10. Zapis dat de Grigori Bărzul și sora sa pentru partea lor din moșia Arămești pe care i-au vîndut-o lui Nicolae Ugan.

Adică eu Gligori Bărzul dinpreună cu soru-me Vasălea sin Catrinii, fata lui Vasăle Bărzul nepoată lui Ghiorghi Bărzul i a surorilor ei, strănepoată lui Gligori Bărzul, dat-am adivărat și încredințat zapisul meu la mîna dumisale lui Neculai Lipan, precum să să știu că de nimine sălit, nici asuprit, ce de a me bună voe am vîndut cinci stânjini și șasă palme și șasă parmaci, parte noastră de moșii Arămeștii ci iasti la ținutul Niamțului pe apa Bistriții, dumisale și soțului dumisale și copiilor dumisale, ca să-i fii driaptă ocină și moșii în veci.

Cari moșii, i-am vîndut-o prin știre mezatului și toemala mi-au fost câte șasă lei stânjănu, cari bani i-am priimit toți deplin în mînule noastre.

Și oreari din niamul nostru s-ar scula, să n-aibă voi a răspundi nici cit<de> puțin cuvint, fiindcă noi am vîndut prin mezat și cu știre cinstitei is<prăvnicii a> Niamțului.

Și pentru aciasta am dat acest zapis al nostru la mîna dumisale, întărit, ca să stăpîniască cu pace fiind dumnealor și răzăși. Și pentru mai adivărată credință, am iscălit eu cu mîna me, și am pus și degitele.

1805 săptembrie 10

Gligori sin Catrinii Bărzul am vîndut

Vasilica zet Catrina Bărzul am vîndut

Anastase Negru am scris cu zisa dumilor sale și sint martur.

<De verso :>

Gligori sin Catrina Bărzoaia

Orig. rom.

9

1806 ianuarie 21. Zapis dat de Filip Bonfăș pentru partea sa din moșia Giurgești, ținutul Neamț, pe care i-a vîndut-o jienicerului Iordache Ciute.

Adicăte eu Filip zet Marii Uricăriții, fata lui Ion Uricariul, dat-am adivărat și încredințat zapesul meu la mîna dumnealui jieniceru Iordache Ciute și la mîna dumnealui Gheorghie Uricarul, precum să să știe că am vîndut dumilor sale o a trie parte din parte soacrii mele

Marii, sora lui Ghiorghe Uricariu, care această parte o am și eu cu diiată de danii de la soțu meu Ilinca, fiica Marii, care diiată este dată și de socră-mia Marie împreună și de cumnatele <me>le, fiind iscălit și dumnealui moș Ghiorghe Uricariu.

Care, această parte de moșie este la ținutul Neamțului pe apa Sărețului în hotaru Giurgeștilor din șaptesprezeci pământuri ce să arată în zăpessu vechiu.

Și această a trie parte am vândut-o dumilor sale de a me bună voe fiindu-mi peste mână a stăpâni. Și fiindu și ceilanți frați toți vânđuți dumilor sali, am dat și eu cu bună voe me, cu tocmală 100 lei, adicăte una sută lei parte me, din care bani mi-au dat dumnealui jicniceru Iordache Ciute, fiul răposatului șătrarului Ion Ciute, cînzăci de lei și dumnealui moș Gheorghie Uricariu iarăși mi-au dat cincizaci de lei, care bani i-am luat toți deplin în mâinele mele și de astăzi înainte să stăpînească dumnealor cu bună pace în veci, și urmași dumilor sale.

Și la facere acestui zăpes s-au timplat și alții față care s-au și iscălit și puindu-și degetele.

Și eu pentru mai adivărată credința, m-am iscălit cu mână me.

1806 ghenar 21

Filip Bonțăș zet Marii, sora moșului Gheorghie Uricariu, am vândut de a me bună voi. Eu bulucbașa Ioniță am fost față și sănt martor și neștiind carte mi-am pus numele și degetu în loc de pecete.

La facere acestui zăpissu m-am întămplat față și sintu martur.

Ștefan Iuranda <?>

Și eu am scris acestu zăpes cu primire a imbii părților,

Chiriac <?> dascăl ot Ruși.

Ioan dascal cumnat Mareii Uricăriții

Eu Maranda, fata Marii Uricăriții am pus degetul

Pentru cinci stănjâni dentr-acest zăpis ci sănt parte me, din zăci stănjîni ci am cumpărat eu cu dumnealui jicniceru Iordachi Ciute de la nepotu Filip Bonțăș, împreună cu dumnealui, după cum să arată mai sus în zăpis, adică pe cinci stănjâni am dat eu, și pe cinci stănjâni au dat dumnealui, cincizăci lei. Cari eu, neavînd atunci banii, m-am îndatorit la dumnealui jicniceru prin diosibit sinet, cari acum apucîndu-mă ca să-i dau dumisale bani, eu de a me bună voi, i-am vândut tot dumisale ,cari să aibă a-i stăpîni în bună paci acești stănjâni ci.să arată în aceasta.

Și pentru credința, am iscălit și neștiind carte, am pus degitul în loc de iscălitură.

1807 iulie 24

Eu Ghiorghe Uricaru adiverez.

De la isprăvnicia Bacăului.

Făță fiind Gheorghie Uricaru i dascal Ioan și nepoată-sa Smăranda au arătat că di a lor bună voe au vândut parte lor din moșii nesiliți de nîmine, dumisale jăcniceru Iordachi Ciute.

S-au încredințat și eu a noastră iscălitură.

807 iulii 24

Ioniță Canta postelnic

și sinetu de bani, fiindcă au dat zăpissu acesta, s-au rupt și s-au dat tot rupt la mână jicnicerului Iordachi Ciute ce esti din let 1806 ghenar 20, că mai întămplîndu-să ca să-l mai apuci Gheorghie Uricariu la vreo giudecată, să-l scoată așa răsufat, rupându-să de însuși isprăvnicie eu bună voia Uricariului.

807 iulii 24

Ioniță Canta postelnic.

De la isprăvnicia Bacăului.

Posleduîndu-se copie aceasta din cuvînt în cuvînt și fiind întocmai după originalu, s-au încredințat.

1828 ghenar 17

T. Balș agă

S-au poseduit
T. Tudoran

10

1807 august 29. Zapisul dat de Chiriac Uricariu jienicerului Iordachi Ciute pentru toată partea lui de moșii vindută din hotarul Giurgeștilor ținutul Neamț.

Încredințez cu scrisoare această către dumnealui cuconului Iordachi Ciute jieniceru, precum di bună voie me am vândut toată parte de moșii ci am în hotarul Giurgeștii ci cadi în ținutul Neamțului între moșia Moșiteștii și intri moșia Buneștii a mănăstirii Tazlăului, cari parte di moșii, mi să tragi di pi tatăl meu Andrieș Uricariul, ficior lui Ion Uricariul ci au avut-o și unchiu meu Ion Uricariul cumpăratură di la Ifeme Bibiri și Gheorghii Grecul, cite cinci lei stânjănu, cu stânjănu gospod. Și am luat acum înainte 70 lei, iar cialanți bani ci mi s-ar faci, să-mi dei toți pi cății stânjăni mi s-ar scoati la hotărit, cari moșii ieseți pi apa Siritului.

Deci, ca să poată stăpăni în veci, am dat acist zapis, în cari zapis fiind și alți oameni cinstiți la tocmala noastră și la facire zăpisului, s-au iscălit spre încredințare.

1807 august 29

Eu Chiriac Uricari am vândut,

eu Ioniță baș bulubaș am fost față și sint martur,

eu Anița, maica fiului meu Chiriac Uricariul adiverez și am pus degitu.

Am văzut când u dat banii, Gheorghii logofăt.

Și hotărindu-să aceli 17 pământuri, mi s-au ales 30 stânjeni, adică triizăci stânjăni parte me, carili le-m vândut dumisali jienicerului Iordachi Ciuti, care bani fac 150 lei.

Am luat toți diplin în mâinili meli și am iscălit, eu Chiriac Uricari.

Am scris cu voia și primire amândoror părților

Andronachi Floariș

În vremi ci am fost vândut aciști triizăci stânjăni di moșii din hotarul Giurgeștii dumisali moșului meu jienicer Iordachi Ciuti, aflându-mă nivrâsnic prin silința vitrigu<lui> meu, cu priț câte cinci lei stânjinu și după trecire di vremi di 8 ani di zeli, am cerut cu rugămintă di la stăpânire, ca să am pretenții, cu protimisis di a răscumpăra arătații stânjăni. Și ni-mai mergind noi la judecată ne-am învoit intri noi dându-mi moșul meu încă 150 lei în mână, cari s-au cuprins citi 10 lei pi stânjăn.

Și fiindu-mi cu mulțămire me și cu voi, am iscălit să să rămăi a dumisali în paci.

1809 aprili 16

Chiriac Uricariul

De la is<prăvnicia> Bacăului.

Posledindu-să copie aceasta din cuvânt în cuvânt și fiind întocmai după original s-au încredințat.

828 ghenar 17

/Baș agă

S-au poseduit
/ Tudorachi

Copie rom.

11

1810 martie 23. Zapisul dat de Enachi Părcălabul din tirgul Bacăului vornicului Ioniță Sturza pentru partea lui de moșie vîndută din hotarul Arămeștilor, ființul Neamf.

Eu Enachi părcălabul căpitan, lăcutoriu din tirgul Bacăului, care mai gios mă voi iscăli, dat-am adivărat și încredințat zapisul meu la cinstită mîna dumnealui cuconului Ioniță Sturza vornicu, precum să <ă> știe că de a me bună voe și nesălit fiind de către nemeni, am vîndut dumnealui dreptă parte me de moșie, una sută stînjăni din hotarul Arămeștilor din tînut Neamțului pî apa Bistrișii în dreptul Bacăului. Însă opt stînjăni, patru palmi, parte me de baștină din bătrînul lui Postolachi Bărzul și noaăzăci și unul pol stînjăni cumpăratură, însă opt stînjăni și patru palmi, cinci parmaci de la Catrina Cămpinița¹ din bătrînul lui Postolachi Bărzul triizăci și doi stînjăni de la Antohi Bărzul tot din bătrînul lui Postolachi Bărzul, doăzăci și patru stînjăni doăă pol șase parmaci de la Vasăli Huiban și fii său Ioniță Huiban tei² din bătrînul lui Postolachi Bărzul, optsprăzăci stă<n>jăni cinci palmi, șasă parmaci de la un Gheorghi Bărzul sin Andriiu Bărzul din bătrînul lui Gheorghii Bărzul și opt stă<n>jăni de la Filip Ariton din bătrînul Marei ci să tragi tot ne<a>mul Bărzăștilor. Care toată parte me, să cuprinde peste tot suma stînjănilor de cumpăratură și baștină una sută stînjăni cu prețu câte doăăzeci lei pî stînjăni, în care vînzari am dat dumnealui și crișma cu toati cili di pî lîngă dănsa și oricari alte vinuturi sau acareturi dănd dumnealui mărturie hotarnică și carte de giudecată ci au fost între răzăși și un zapis de cincizăci și șasă stînjăni ci să cuprinde răscumpărare a două zapisă a lui Antohi Bărzul și a lui Vasăli Huiban i Ioniță Huiban ficioru lui și suretul zapisului lui Gheorghiei Bărzul sin lui Andriiu Bărzul, poprind eu cel adevărat, că mai sint cuprinsă într-ănsul, alte părți de moșii de pe aiure ci nu le-m vîndut dumnealui. Asupra cărie părți di moșie, am făcut și această legătură cu dumnealui ca să <ă> străgi și la mezat. Și cînd la străgare mezatului va spori prețu mai sus de doăăzeci lei pe stînjăni, piste prețul ci au dat dumnealui, eu să nu am cuvînt de a preimi derisă a cel sporu de la dumnealui, cum și dacă la strigare mezatului iarăși se va întîmpla a eși mai gios prețu, atunce dumnealui să nu aibă a străca legătura aceasta ci am făcut-o, ci să rămăi tot în prețul de doăăzeci lei stînjănu, care bani, peste tot să cuprind doăă mii lei.

Și acești bani i-am și priimi acum înainte toți deplin din mîna dumnealui și de acum să rămăe deplin stăpîn asupra sumii stînjănilor arătați din pomeneta moșie cu acareturile și vinuturile ci va fi cu statornică și nestrămutată stăpîniri împreună cu fii și nepoții, strănepoții dumnealui, fără a fi supărat atît de minî vînzătoriu, cum și despre arătații de mai sus și de cătră vreun ne<a>m al meu.

Și pentru credință am iscălit insumi cu mîna me.

1810 mart 23.

Enachi Părcălabu căpitan

Orig. rom.

12

1814 august 6. Contract încheiat între spălarul Ioan Sturza și Meletie, egumentul mănăstirii Precista din Tirgul Ocna pentru construirea unui pod peste apa Bistrișei.

Sfânta mănăstire Precistii din Tirgul Ocnii, mitoc al Sfintei mănăstiri Iviru de la Sfintu Munte, are o moșie anume Leitenii lîngă Tirgul Bacăului, drept moșie me piste apa Bistreții ce sî numești acum Bistrița. Și fiindu că mănăstire nu poate să facă pod pentru depărtare locului, ședi malul fără de nici un folos al mănăstirei.

¹ Inițial a fost scris „căpitănița”.

² Pentru tij = de asemenea.

Deci, intrind la vorbă cu sfinția sa Meletie arhimandritu și egumenu sfintei mănăstiri Precistii ot Ocna, l-am îndemnat ca să fie tovarăș și să facim un pod statornic. Și nedîndu mîna mănăstirei, să aibă oameni acolo totdeauna pentru paza și în trebuința podului, am legat contract cu sfinția sa într-acest chip, adică eu să fac pod, oricum va socoti, umblătoriu sau statornic, și cît a ține podul, să aibu a da pe an, bezmăn la sfînta mănăstire cîte 200 lei, adică doi sute lei la începutu fișticărue an.

Și fiindcă sfînta mănăstire, acest vinit pără acum n-au avut de cît esti, să am eu a urma această tocmală, cum și fii fiilor mei și moștenitorii și nice sfînta mănăstire să nu aibă a cere mai mult peste tocmala aceasta, adecă sfinția sa cît are cu igumenii, dar nice alți urmași igumeni ci vor vini de a duhovnici ai săi la această mănăstire, dar nici eu sau fii și clironomii mei să nu aibă a mai micșura bezmănu acesta, ci să îmble întocmai cu doi sute lei pe an, urmându-s<ă> această tocmală în veci. Care spre încredințare di veci și finiștii mele stăpînire și a igumenilor, s-au făcut doi asămîne condracluri, dîndu-s<ă> unul la mîna me din parte mănăstirii, precum și aceasta la sfînta mănăstire. Și spre a să păzi nestrămînat această așăzare, l-am întărit cu însuși a me iscălitură.

Ioan Sturza spatar

1814 august 6

Copie rom.

13

1814 noiembrie 1. Cererea lui Enachi Brînzei, căpitan al Țirgului Bacău adresată lui Scarlat Alexandru Calimah vv., însoțită de rezoluția domnului, pentru a-și putea vinde partea sa din moșia Luncanii, ținutul Bacău.

PRAÎNĂLȚATE DOAMNE,

În moșia Luncanii la ținutul Bacăului am și eu parti, și fiind dator, sint sălit ca s-o vind. Pentru cari, mă rog înălțimii tale ca să mi să dei carte gospod poroncitoare cătră dumnealor dregătorii ținutului Bacăului, ca să-mi aleg parte, și făcînd și publicație, să <să> strigi în mezat și vinzîndu-să, să-mi pot plăti datoriile ce am. Și vecinică pomeniri va rămîne înălțimii tale.

Precaplecat la mila înălțimii tale

Enachi Brînzei căpitan di Țirgul Bacăului.

<Rezoluție din cancelaria divanului domnesc :>

Dumneata vel logofăt, după orînduială vei puni la cali.

1814 noembrie 1

Calimah agă

<Rezoluția domnească :>

Noi Scarlat Alecsandru Calimah voievoda, cu mila lui Dumnezeu domn țerii Moldavii. Cîștiți credincioși boerii domnii mele, dumneavoastră ispravnicii ținutului Bacău, sănătate ! Din jaloba aceasta a numitului jeluitor Enachi Brânzeu, veți intelege pre largă arătare și cerire ce face, pentru a i se vinde cu mezat parte lui de moșie ce-ar fi avîndu în holaru Luncanii de la acel ținut...¹.

Drept aceia, scrim domnia mia dumneavoastră, ca mai întăi să faciți pătrunzătoare cercetare, de are jăluitoru vreo parte într-acé moșie și de să va dovedî dreaptă a lui, și nu zestre soții sale-s, precum și de nu va fi în vreo oareșcare pricină, din care să fii oprit pîritul a o vinde, să rînduiți pe telalii Țirgului să o strige la mezat după rînduială, în curgîre de

¹ Loc alb în text

40 zile, publicarisindu-se și la fața locului, precum și în toate ținuturile ca se se înștiințeze toți acei ce vor voi să cumpere.

Și la împlinire vadelii asupra mușterei ce va da prețul cel folositor și fiind și cu mulțămire vânzătorului, se se facă și hareci.

Căruia cumpărătoru, pe lângă zapisu ce va lua și pe lângă mărturie dumneavoastră, viind aice, i se va întări stăpînirea și cu carte domnii mele.

1814 noemvrie 5

Procit vel logofăt.

Orig. rom. cu pecete mare domnească aplicată în chinovar, pe care se vede imprimat anul 1806.

14

1817 mai 20. Poruncă dată de Alexandru Calimah vv. către Ioan Sturza, biv vel postelnic pentru a-și delimita moșiile sale de siliștele mănăstirii Precista din Bacău.

Noi Scarlat Alexandru Calimah voievod, cu mila lui Dumnezeu, domn țării Moldaviei.

Cinstit credincios boiariul domniei mele, dumneata Ioan Sturza biv vel postelnic, sănătate ! Înștiințarea din 17 ale aceștii curgătoare luni mai, de la dumnealor comisu Costan din Neculcea i comisu Scarlat Crupenschi și camarașu Theodor Gruia ce au tremis cătră dumnealui vel logofăt al Țării de gios, s-au văzut de cătră domnia mea și ceale scrise s-au înțalesu, că după cartea domniei mele ce le-au dusu preacuvioșia sa arhimandritul Serafim, egumenu mănăstirii Tresfetitele din Iași, ca să hotărască moșia Lete cu alte siliște a mănăstirii Precista de la Bacău (metoh Tresfetitelor) ce ar fi pătimind impresurare de cătră dumnealui, făcîndu-ți de știre ca să-ți tremită vechil cu scrisorile, dumneata le-ai făcut răspuns că scrisorile le-ai fi avînd aicea în Iași, puindu-ți vadea la 8 zile a viitoarii luni saptemvrie. Pre lingă care înștiințare s-au arătat cu mare jalbă cătră domnia mea și prea cuvioșia <sa>. S-a numit egumen că au apucat cu grea cheltuială a duce și inginer la starea locului, carele lucrează rădicarea planului. Avînd mănăstirea pricină și cu alți megiași, au cerșut punere la cale.

Drept aceia cunoscîndu-să că această prelungire de vadea ce faci dumneata, iaste numai ca să întuneci dreptatea mănăstirii, căci pin-la 8 a lui saptemvrie, negreșit că trebeu să rădice tot venitul de pe moșie și mai ales că atuncia iaste vremea strănsului de pe cîmp, cînd nimene nu poate sta să caute hotărîrituri de moșii, domnia mea scriem dumitali, și-ți poruncim ca îndată fără cea mai puțină prelungire, să-ți trimiți vechil, să-ți ia scrisorile de unde le vei fi avînd și ori însuși, sau vechil deplin răspunzătoriu, să tremită la starea locului ca să stea în cercetarea dumnealor boerilor hotarnici și spre rădicarea planului de cătră ingineriul ce au dus mănăstirea, iar cînd pentru scrisori vei avea mai mult cuvînt de îndreptare, că nu le poți lua de unde să află, apoi, precum s-au zis, ori dumneata, sau să-ți rînduești vechil ca să meargă la starea locului ca să arăte boerilor rînduiți și ingineriului despărțirea hotarilor moșiilor dumitali de cătră al mănăstirii și stăpînirea moșiilor dumitali până unde s-au urmat și să urmează, cum și cu ce nume de siliște stăpînești spre a să rădica planul fără întîrziere. Căci împotriva poruncii aceștii a domniei mele urmînd și cînd pin-la 10 zile a viitoarei luni iuni¹, nice dumneata nu vei merge la starea locului, nici vechil deplin răspunzător nu-ți vei trimite cu hotărîre, să știi că rînduiții boeri vor urma cercetarea și rădicarea planului acelor moșii cu ingineriul ce au apucat a duce mănăstirea, după scrisorile mănăstirii și în urmă nu numai că la orice îndreptare și pricinuire ai arăta, nu ți să va da nici o ascultare, dar încă vei fi supus și răspunderii pentru neabăgarea de seamă și nesupunerea ce vei arăta

¹ Termenul e scris cu altă cerneală

la porunca domniei mele. Și de primirea poruncii aceștia, îndată să trimiți înștiințare la dumnealui vel logofăt, spre arătare domniei mele. Aceasta poruncim.

1817 mai 20

<Pe verso :>
Vel logofăt.

Cinstit credincios boerul domniei mele, dumnealui Ioan Sturza biv vel postelnic cu sănătate !

Pentru mănăstirea Tresfetitele
Trecut <în condică>

Orig. rom. în formă de scrisoare cu pecetea mare domnească aplicată în ceară roșie avind literele : Iω Sk<arlat> AL<exandru> C<a> L<imah>. și data 1806 în josul scutului cu însemnele voievodale.

15

1817 iunie 12. Carte de judecată dată de Isprăvnicia ținutului Bacău în pricina lui Gheorghe Uricariul din satul Bohocu, ținutul Roman pentru parlea sa de pământ din moșia Giurgeștii.

De la isprăvnicia ținutului Bacăului, Gheorghii Uricariul din sat <ul> Bohocu, ținutul Romanului, pren jaloa ce au dat cătră măriia sa vodă, au aratat că în hotarul moșii Giurgeștii de la ținutul Niamțului, ar fi avind și el 130 stânjani moșii și că un sârdariu Iordachi Ciute din satu Ruși de la acest ținut, pe lingă 12 stânjani moșii ce ar fi avind cumpărați dintr-acel hotar, i-ar fi luat vinitul de pe acei 130 stânjani, parte jăluitoriului în curgiri de 24 ani fără a-l împărtași și pe dînsul cu ceva. După cari jălobă ne-au adus luminată carti gospod din let 1817 februar 27 poroncitoari ca întru înfătoșare amînduror părților să cercetăm cu amăruntul pricina și de va fi după arătare sa, să i să facă împlinire dreptului său.

Deci, făcîndu-să de știre pîritului sârdar, au vinit înaintea noastră și întrebîndu-să supt ce cuvînt au luat acel venit de pe partea jăluitoriului, dumnealui ni-au aratat un ispisoc sârbăsc ce tîlmăcire lui, din let 7140 <1631> octomvrie 7 de la Moisăi Movila voevod, prin care întărești o a triia parti di moșia Giurgeștii ci vindi Ioan și sora lui Palaghia și Mărica, toți ficiori lui Vasili Turluianu, lui Vasili Popăscu de cînd pără acum sînt 185 ani, un zapis din let 7268 <1760> februar 24 de la un Iftimi Bibiri și alți niamuri a lor, ci vindi partea sa di moșii din Giurgeștii lui Ion Uricariul și lui Gheorghii Grecul, ci esti pe lîngă apa Săretului la ținutul Niamțului ci să tragi di pi Nastasiia, fata lui Andrii cari acum sint trecuți 57 ani, un zapis din let 7281 <1773> iuni 28 de la Costandin Ciolpan, Iordachi Ciolpan, ficiori Irinii Ciolpănesii ci dă la mîna șătrarului Ion Ciute pentru partea de moșii ci au cumpărat-o de la numita Irină din hotarul Giurgeștii i din Moșotești la balta Noă la ținutul Niamțului la Fueni ? cari să hotărăști cu moșia Buneștii a mănăstirii Tazlăului, și pe din sus cu alți răzăși de cînd sint trecuți iarăși 44 ani, i o carti din let 1773 iunie 28 de la divanul cnejii Moldavii ci dă la mîna dumnealui șătrar Ion Ciute tatul dumnealui sârdarului pentru scrisorile a trei delnițe de moșii din hotarul Giurgeștii ce au fost ars prin prădăciune ci i s-au făcut de cătră talhari, prin cari să hotărăști ca Ciutea să-și stăpânească aceli delniți după sămnile vechi, cari acum sint 44 ani i o mărturii hotarnică din let 1801 iulie 27 de la Ioniță Beldiman baș bu<lu>e-bașa, în cari să arată că răzăși din Giurgești și Moșotești ar fi adus carte gospod de la Costandin Alecsandru Ipsilant voevod cătră dumnealui spataru Ioniță Sturza poroncitoare ca să margă la arătatele moșii Giurgeștii și Moșoteștii să aliagă și să osăbască părțile fiicicărui din răzăși și că fiind el rînduit de cătră dumnealui spatar, au mers la fața locului și intrînd cu amăruntul în cercetare, au găsit și pe șătrar Ion Ciute stăpînitor cu Uricariul în Giurgești de multă vremi, fiind cumpărător de cînd pără acum sint trecuți 16 ani i un zapis de cumpăratură din let 1803 iuli 10 prin cari cumpără de la Balașa Uricărița și Catrina fiica ei, părțile lor de moșii din hotarul Giurgeștii, cari zapis esti întărit și de banu Ștefan Rosăt

ci era atunci ispravnic la ținut, de când păra acum sânt 14 ani i alt zapis de la un Filip Bontăș zăt Mariia Uricăriții, fata lui Ion Uricariul din let 1806 ghenar 21 prin cari dumnealui împreună și cu Gheorghii Uricariul, cumpără parte lui din Giurgești ci o ave și el danie prin o diată de la răposata soția lui, Iilnea, fata Marii în preț 100 lei, din cari pe jumătăți săl răspundă dumnealui sârdaru, iar 50 lei să răspundă Gheorghii Uricariul, pi cari ace parte, Filip ave și carti de giudecată de la dumnealui vornicu Costachi Conta ci era atunci spătar de la dumnealui postelnicu Ioniță Sturza ci era atunci și dumnealui spatar, ispravnic la acest ținut, din let 1802, cuprinzătoare ca, la înfățișare ce au avut Gheorghii Uricariul, moșu lui Filip, cunoscându-să că fără nici o dreptate să acolișă di moșia lui Filip, au dat acea carte di giudecată la mâna lui Filip ca să rămâi odihnît.

Cari acești hârtii amândoi, celelanți s-au văzut la mâna dumisali sârdariului, iar numitul Uricar, neavînd atunci bani, s-au rugat dumnealui sârdariului de l-au împrumutat cu acei 50 lei dînd sinet în vade de o lună de zile. Și viînd vadeoa, i-au apucat dumnealui sârdaru să-i dei banii, iar el neavînd chip de plată, sîngur de a să bună voi, s-au învoit cu dumnealui sârdaru și i-au dat drept acei 50 lei, și partea sa ci o cumpărasă, precum adiveriază însuși zapisul său din 807 iuni 24, ci esti scris în dosul zapisului de cumpăratură de la Filip, care zapis esti încredințat și de răposat postelnicu Cantacuzino ci era atunci aici ispravnic la acest ținut, de când păra acum sânt trecuți 10 ani și alt zapis din let 1807 avgust 29 pren care cumpără de la Chiriia Uricariul toată partea sa din Giurgești ci o tragi dipi tatăl său Andrei Uricariul, frati lui Gheorghie Uricariul, de când sânt trecuți 10 ani. Și fiindcă păra atunci moșia nu era hotărâtă și ace parte nu să știia cit va eși la hotărât, au luat numitul Chiriia de la dumnealui sârdaru 150 lei arvona, iar cusurul ci să va face să mai ei, să i să dei după hotărătura moșii. Și fiind că el ave a să porni la Viiana cu stăpănă-sa, dumneai vorniceasa, Sma-randa¹, Bogdan au lasat un ravaș la vitregu său, Ioniță Timofte bulucbaș¹ către dumnealui sârdaru, ca după hotărătura moșii, căți stănjâni să vor alege, partea lui, socotindu-să cîți 10 lei stănjânul și scăzîndu-să 150 lei ce au luat cusurul ci să faci, să mai ei, să-l dei la vitregu său și păra să va întoarce de la Viiana, ca să schimbe zapisu, să îi dumnealui sârdaru acel ravaș în loc de zapis.

Și așa hotărîndu-să parte lui, s-au ales 30 stănjâni, care cîti 10 stănjâni fac 300 lei și scăzîndu-să 150 lei ci luoașă Chiriia ceilanți 150 lei, i-au răspuns dumnealui sârdaru la vitregu său, după ravașu lui Chiriia. Apoi întrebîndu-să pe jăluitor ca să scoată scrisori și dovezi din împotrivă ci va fi avînd, au aratat că nu are nici o scrisori.

Deci, fiindcă numai pe zisili lui, nu s-au putut puni nici un temei, s-au dat ramas, cunoscîndu-să arătările lui celi pren jalobă neadivarati.

Osăbit, ni-au mai adus altă lumnată carti gospod tot din 1817 mart 2, poroncitoare ca să cercetăm cu amărutul și altă pricină ce are, tot cu dumnealui sârdaru, pentru niști vite ce au aratat că fără nici un cuvânt i le-ar fi luat dumnealui sârdaru și dovedindu-să arătare lui, adivărată, să-i facim împliniri dreptului său. Am întreat pe pără și întru aceasta, și ne-au aratat o carti di giudecată di la isprăvnicia Romanului din let 1813 ghenar 17 iscălită de dumnealui vornicu Theodor Balș ci era spatar, de dumnealui paharnicu Enachi...² în care să cuprinde că fiind drept dator jăluitoriul dumisali sârdaru, cu 423 lei cu zapis și după atăta vremi ci l-au aștăptat, apucat fiind înaintea acei isprăvnicii spre împlinire banilor cu ravaș poroncitor către Toader Botezatu i Costandin Terzimanul i Iacov Lupașcu și Niță Lingu-rariu lăcuior di acolo din Bohoci, ca în frica lui Dumnezău să prețaluiască din v tele lui. cite să vor îmbraca pe acești bani, după cari s-au și împlinit. Și fiindcă prețul vitilor ce împlinise, cuprinde numai 372 lei și păra la împlinire a patru suti doizăci și trei lei mai sus-ara-tați, trebuia încă 51 lei, pentru aceștia după îndemnarea isprăvnicii și rugăminte jăluitoriului, față înaintea dumnealor, i-au ertat și disfacîndu-să, au rupt și zapisu acel de datorii.

De undi, întrebîndu-să și jăluitorii cu ce are a răspunde, ni-au aratat o mărturie de la unii din sătenii lui, cuprinzătoare că o asuprit la prețaluire vitilor, cari mărturii, după prețul vitilor ci să politice atunci, s-au găsit neadevărate.

Asămine și pentru doi stupi ce arată că s-au prețaluit numai 10 lei, care și pentru aceasta iarăși rău au aratat că atunci nu era mai scumpi, mai vârtos în vremi di iarnă când i-au luat dumnealui sârdaru întru are prețaluire și așa s-au cunoscut că întru amândoi pricinile fără nici o dreptăți face suparare dumnealui sârdaru, mai ales că în curgire de trei ani de când s-au giudecat la isprăvnicia Romanului, n-au făcut nici o cerere, ci tocmai acum după

¹ Numele este scris cu altă cerneală.

² Loc alb în text.

trii ani. Și pre a rămâne odihnit de acum înainte, dumnealui sărdaru, s-au dat această carti de giudecată.

1817 iuni 12

. . . ¹ Neculaie comisul, Theodor . . . ¹

S-au trecut la condică

Ghiorghie . . . ¹

Orig.rom.

¹ Indescifrabil

16

1817 iulie 7. Scrisoarea lui Balș logofăt adresată lui Ioniță Vîrnav, ispravnicul ținutului Neamț în legătură cu participarea lui la delimitarea moșiilor Giurgești și Musătești.

CU FRĂȚEASCĂ DRAGOSTE MĂ ÎNCHIN DUMITALI.

Fiindcă esti dumneata poftit despre parte dumnealor, postelnic Ioniță Sturza și despre parte sărdar<ului> Iordache Ciute ca să să hotărască moșie Giurgeștii și Musăteștii, cum și Săuceștii, și priimind dumneata după scrisoare dumnealui postelnic Ioniță Sturza, poftesc și eu pe dumneata ca, după scrisorile ce are dumnealui sărdaru Iordache Ciute, atit asupra Giurgeștilor și a Musăteștilor, cum și a patra parte din Săucești, după dreptate să va ave nepărtinind hatir la vreo parte, numai ceia ce va fi cu dreptu, să-și afle dreptate sărdaru Iordache Ciute după scrisori.

Care, să ei dumneata sama, că sint stricate veleturile la o mărturie hotarnică și la un răvaș a răposatului vistier Ursache. Și în urmă, carte de stăpânire dove<de>ști din veletu ei, să ei cu amăruntu sama și mă vei îndatori și pe mine și îți va rămîne și pominire dumitali la parte această, slabă fiind, și cu casă de copii grele.

817 iule 7

Și sint al dumitali ca un frate

. . . ¹ Balș logofăt

<P.S.:>

Carte aceasta să o vadă postelnicu Ioniță Sturza.

<Adresa:>

Cinstit al meu ca un frate, dumisale arhi spatar Ioniță Vărnnav, ispravnicu de ținutul Niamtului, cu frățască dragoste.

1817 iuli 7/no. 16

Orig. rom. sub formă de scrisoare.

17

1819 martie 9. Jalba serdarului Iordachi Ciute către Înaltul Divan prin care cere înfățișare pentru a se judeca cu vornicul Ioniță Sturza pentru părți de moșie din ținutul Neamț.

PREINĂLȚAȚI ȘI MILOSTIVI DOAMNI,

Jăluiesc înălțimii tali că în moși<le> Giurgeștii și Moșiteștii din ținutu Neamțului, avind părți baștină și cumpărături cu scrisori dovezi ci am, pă care am urmat cu neconținută stăpînire nesupărat de cătră nime, numai pe moșie Giurgeștii, întru care parte am din vreme

vechi și până astăzi prisacă și livadă, iar moșie Moșiteștii și a patra parte din moșie Săuceștii, baștina noastră ce o avem cu scrisori vechi și diată, ne le stăpânești dumnealui vornicu Ioniță Sturza fără dreptate, iar parte me din moșie Giurgeștii, am din vreme vechi și până astăzi, prisacă și livadă, pe care la anul 1801 dînd jalobă răzășii din numita moșii la domnie, din vremi acee au scos hotarnic însuși pe dumnealui vornicu Ioniță Sturza, ispravnic fiind la Bacău, carele neputînd a mergi însuși, au rînduit pe un Ioniță Beldiman, bașbulubaș, om cu știință și ispitit la așa pricină.

Și după cercetare pătrunzătoare ce au făcut la fața locului în ființă și a tuturor răzășilor, precum au găsit cu dreptul și cu cale, după scrisori dovezi ce s-au arătat și după mărturisire și arătare a oamenilor bătrâni cu bună știință, au dat și mărturie hotarnică, care este față. Și tot la aceia vreme viind și dumnealui vornicu Sturza la fața locului și ispitind toate cercetările ce s-au făcut de cătră rînduital dumisale, li-au găsit cu bună rînduială și drepte și de atunci și până în anul trecut am stăpănit nesupărat.

Dar din anul trecut dincoace, însuși iarăși dumnealui au pus stăpănire și pe această parte me și mi-au scuturat livada și îmi face silă să-mi rădic și prisaca, luîndu-mi și pe prisăcariu la boerese, și au dat-o îmaș satului dumnealui și mă isterisești fără dreptate din dreptu lucrul meu, fără drumul giudecării.

Milostive doamne, fierbinte mă rog înălțimii tali, ca să fiu pus la cali asupra dreptății meli, ce să nu fiu lipsit din dreptul meu în luminate și prefericite zile a înălțimii tali, ce să-mi aflu dreptate și odihnă, atît mie, cit și urmașilor mei. Și vecinica pomenire va rămîne înălțimii tali.

Preplecat, la mila mării tali,

Iordache Ciute serdar

<Rezumatul jălbi, făcut la divanul domnesc:>

Cere înfățișare la luminatul divan, ca să să giudeci cu dumnealui vornicu Ioniță Sturza pentru niști părți de moșie baștină și cumpărături de la ținutu Niamțului ci dumnealui vornicuii le stăpînești fără dreptate.

<Rezoluția domnului:>

Dumneata vel vornie de aprozi, înfătoșază-i în cercetare divanului.

1819 mart. 9/no. 2777.

Vt<ori> logofăt.

Copie rom.

18

1819 martie 27. Jalba vornicului Ioan Sturza prin care solicită să i se înapoieze banii de către Iani Ioan pentru răscumpărarea părților din moșia Arămești, ținutul Neamț.

PRĂINĂLȚATE DOAMNE,

În hotarul Arămeștii di pi apa Bistriței de la ținutu Niamțului, ca unu ci mă megieșese cu moșie ră, Săuceștii, am intrat cumpărătoriu și tot rînduri, rînduri am cumpărat părțile a tuturor răzășilor, rămînînd numai un Iani Ioan cu parte ce ari di pi fimeia lui.

Apoi în urmă, acel Iani cu banii medelnicerului Ștefan de la Bacău, ca un răzăș ci era, au cerut protimisis să răscumpire de la mine părțile ce am fost cumpărat, pe care eu, fără să m<ă> împotrivesc, i-am cerut banii ci i-am dat precum și osăbită scrisoare că pentru sine le răscumpără acele părți, iar nu pentru alții.

Cari și însuși el au priimit-o ca să-i dau scrisorile. Și aducîndu-mi numai 4380 lei, iar nu toți banii ci am dat, n-am voit a-i da scrisorile, nici banii a-i primi. El însă, luînd carte de stăpănire asupra cumpărăturilor meli, banii arătați i-au lăsat la vornicie de aprozi de undini

s-au dat mie, rămăind stăpănitori pără acum, fără să-i fac ce mai puțină supărare și eu răbdători de banii ce să cuvine să mai eu spre împlinire sumii ce am dat.

Cînd încredințându-mă că nu pentru sine li-au răscumpărat, fiindcă stare nu-l agiută, ei cu chipuri să-l facă pe numitul medelnicer stăpîn, cari i-au dat și bani, mă rog înălțimei tale să să poroncească la locul văzut ca, atît cursul de bani ce am să mai eu, să mi să împlinească precum și din parte lui Iani să mi să dei în scris că pentru sine faci ace răscumpărari, iar nu pentru alții, de vremi cî medelniceru nu are nici o răzășie în trupul acei moșii, nici megieșii cari să-l agiute a intra stăpînitori, și mai vărtos, că eu am cumpărat această moșie de la răzăși, numai și numai ca să nu să instreineză, fiindcă ei era siliți de nevoile lor a o vinde, iar nu ca acum, să să facă medelniceru stăpîn.

Și precum va fi mila înălțimei tale.

A înălțimei tale preaplecat slugă

Ioan Sturza vornic

«Pe verso :>

La dumnealui vel logofăt. 1819 mart. 27.

no. 3570

Vt<ori> logofăt.

Orig. rom.

19

1819 octombrie 28. Jalba vornicului Ioan Sturza prin care cere să i se dea banii ce-i datorează Iani Ioan drept răscumpărarea părților din moșia Arămești, ținutul Neamț.

PREAÎNĂLȚATE DOAMNE,

De la răzășii de hotarul Arămeștii ce este în ținutul Niamțului pe apa Bistriții, ca unul ei mă megieșesc cu moșie me Săuceștii, în vremi cînd era siliți de nevoile lor a-și vinde părțile ce ave, am cumpărat toate părțile lor rămăind numai un Iani Ioan blănariu din târgul Bacăului cu parte fimeii lui, carile au privit cînd am cumpărat celelalante părți și au tăcut fiindcă stare<a> nu-l agiuta a fi însuși iel cumpărătoriu și ieu încă, priveghind ca să nu intre alții streini, am numărat banii răzășilor pe părțile ce au avut.

Apoi, după trecire a cițiva ani, numitul Iani Ioan au cerut cu protimisii să răscumpere părțile de la mine, la cari făr-a mă împotrivi cit de puțin, am priimit ca să-mi răspundă banii ce am dat și să-mi de și osăbită scrisoare că pentru sine răscumpără acele părți, iar nu pentru alții, ca să-i dau și ieu scrisorile. Iel însă, neavînd a-mi da scrisoare ce i-am cerut, nici ieu banii n-am voit a-i primi. Și așe, ducîndu-să, au lepădat banii în vornicie de aprozi, însă numai 4380 lei, iar nu toți banii ci am dat, luînd și carte de stăpînire asupra acelor părți. De unde apoi, mi s-au dat mie acei bani, rămăind iel și pără astăzi stăpîn pe moșie și eu răbdătoriu de cusurul ce să cuvini să mai ieu spre împlinire sumii ce am numărat răzășilor.

Pentru cari, mă rog înălțimii tale să fiu pus la cale a mi să împlini cusurul de bani eu dobinda lor pe vremi ce au stăpănit moșie și osăbit să-mi de și inserci că pentru sine faci această răscumpărare, iar nu pentru alții, fiindcă eu m-am încredințat foarte bine că iel cu banii medelnicerului Ștefan din Bacău vre să răscumpere, ca să-l facă răzăș. Și precum va fi mila înălțimei tale.

Al înălțimei tale preaplecat slugă
Ioan Sturza vornic

«Rezumatul jălbii făcut în cancelaria domnească :>

Să roagă să i să împliniască cusurul de bani ce ari a mai da Iani Ioan spre împlinire sumii ce au dat dumnealui vornic în cumpărare părților ce li-au răscumpărat numitul Iani

cu dobînda lor pi vremi ci au stăpănit moșie și osăbit să dei înscris că pentru sine au făcut această răscumpărare, iar nu pentru alții.

<Rezoluția domnului :>

Dumneata vel logofăt, vei cerceta cum au cursu pricina aceasta și vei arăta domnii mele,

1819 octomvrie 28.

Costandin Suțu vtori logofăt

Copie rom.

20

1822 iulie 1. Bugetul Casei răsurilor pe perioada 1 iulie 1822 — iunie 1823.

Sama Casăi răsurilor pe un anu de la una iule 1822 pâr<ă> la sfârșit lui iuni<e> 1823

Răsurile ce s-au strâns din țară împreună cu banii neagiunsului cheltuielilor opștinești.

Lei	bani	
120.056,	108	răsurile pe trii luni, iule, avgust și săptemvrie 1822 care s-au strâns împreună cu banii neagiunsului cheltuelilor opștinești, însă :

lei	bani	
114.813,	78	de la lăcuitorii birnici
5.243,	30	de la maziloruptași
120.056,	108	bezi 5846. 12 bani, ținutul Botoșani, adecă :
		5.843,42 lăcuitorii birnici
		2,90 maziloruptașii
		5.846,12

*Răsurile pe banii visterii a trii ciferturi,
trii dăjdii și banii dughenilor*

Lei	bani	
284.972,	75	răsurile câte 15 parale la leu, pe 759927 lei, banii visterii a trii ciferturi de la lăcuitorii birnici însă :

Lei	bani	
260.111,	60	cifert ul întâi pe octomvrie, noemvrie și dechemvrie 1822.
251.845		cifertul al doile pe ghenar, februar și mart. 1823.
247.970,	60	cifert al triile pe aprilie, mai și iunie 1823.
759.927		

15.898,	84	răsurile, câte 15 parale la leu, pe 42.396 lei, 60 bani, banii visterii, a trie dăjdii de la maziloruptași, însă :

14.202	—	dajdia întâi pe octomvrie, noemvrie și dechemvrie 1822
14.223,	60	pe ghenar, februar și mart 1823
13.971	—	pe april, mai și iune 1823
42.396,60		

11.162,	30	răsurile câte 15 parale la lei pe 29.766 lei, banii visteriei ce s-au împlinit de pe la târguri pentru dughene și crăcime la cifertul al doile, ghenar, februar și mart. 1823
313.033,	69	

Din rusumaturi

Lei	bani	
55.100	—	din slujba vădrăritului anului 1822, însă : lei
	26.100	analogon la 10 unul pe 261.000 lei, banii visterii, suma cu care s-au vândut slujba toptan
	29.000	câte un ban de vadră pe 3.480.000 vedre ce să cuprindă la suma banilor visterii.
	55.100	
30.180		din slujba goștinii anului 1823. . . însă :
	10.330	analogon la 10 unul pe 103.300 lei banii visterii bez 7750 lei Botoșani cu care s-au vândut slujba toptan
	19.850	câte doi bani de oai pe 1.191.000 bucate ce să cuprindă la 99.250 lei, bezi 7750 lei Botoșanii și bezi 4050 lei ce ține străinilor care nu plătesc acești doi bani de oai.
	30.180	
85.280		

Din vamă și din ocnă

Lei	bani	
10.666,	80	doi părți din 16.000 lei analogon la 10 unul pe 160.000 lei, banii visterii, suma cu cari s-au vândut slujba vămii pe anu 1823, cari aceste doi părți s-au răspunsu înainte după glăsuire porturilor, iar o a triia parte rămâne a-și lua în ciștiuri de la 1 septemvrie 1823 și înainte.
16.194,	18	analogon la 10 unul, din ocne, pe 161.941 lei, 60 bani pentru șasă luni, de la 1 ghenar pără la sfârșitu lui iune 1823 din suma de 323.883 lei, banii visterii, suma cu care s-au vândut ocnele pe anu 1823.
26.860,	98	

*De la boii de negoț și sare
dată milă cu hrisoave*

Lei	bani	
6.000	—	câte un leu de la boii de negoț pentru șasă luni, de la 1 ghenar pără la sfârșitu lui iune 1823 din suma de 12.000 lei ce s-au vândut acest venit pe anul 1823, dumnealui spatarului Ioniță Duca.
7.405	—	de la sare, ce s-au dat milă cu hrisoave câte 20 parale la suta de ocă pe 1.481.000 ocă ce s-au slobozit pe anu 1823 după osăbit izvod cu pecete gospod.
13.405		

*Adunare sumii pentru tot iratul casăi răsurilor
de la 1 iule 1822 și pără la sfârșitu
lui iune 1823*

Lei	bani	
120.056,	108	răsurile ce s-au strâns împreună cu neagiunsul cheltuclilor oștenești la 1822
312.033,	69	răsurile pe banii visterii a trii ciferturi, trii dăjdii și banii dughenilor.
85.280	—	din rusumaturi
26.860,	98	din vamă și din ocnă.
13.405	—	de la boii de negoț și sare date milă cu hrisoave.
557.636,	35	adeacă cinci sute cinzeci și șapte de mii, șasă sute triizăci și cinci lei, trii sute și cinci bani.

Canta <?> vel logofăt, Dumitrachi <?> Donici vel logofăt,
 D. Ralet <?> vornic . . . vel vistier
 Ionciul <?> vornic,
 Dumitrache vel postelnic
 . . . . . vel vornic
 . . . . . vornic

Scăderile

Lefile pe 12 luni de la 1 iulie 1822 pără la sfârșitu lui iunie 1823 după izvoadele cu pecete gospod.

Lei	bani	
142.918,	101	pe iulie, avgust și septembrie 1822
22.155	—	pe octombrie
28.084	—	pe noiembrie
37.459	—	pe decembrie
68.486	—	tij pe octombrie, noiembrie și decembrie 1822, după osăbit izvod.
181.923		pe ghenar, februar și mart 1823 . . . însă :

Lei

60.641	pe ghenar
60.641	pe februar
60.641	pe mart

181.923

181.623 . . . pe april, mai și iunie . . . însă :

60.561	pe april
60.541	pe mai
60.541	pe iunie

181.623

Alle lefi ce s-au dat cu fidule gospod

Lei	bani	
97.200	—	câte 8100 lei pe lună pentru 12 luni, de la 1 iulie 1822 pără la sfârșit lui iunie 1823 ce s-au dat spre împlinire a 15.000 lei pe lună, liafa boerilor capuchehaiale și a luminatelor beizadele bez câte 6900 lei pe lună ce sânt trecuți prin izvoadele cu pecete.
900	—	dumneaei căminăreasa Iliana Papafil <?> pe 9 luni de la 1 octombrie 1822 pără la sfârșit lui iunie 1823, câte 100 lei pe lună.
480	—	dumnealui medelnicer Safta Mitre, pe opt luni, de la 1 noiembrie 1822 pără la sfârșitu lui iunie 1823, câte 60 lei pe lună.
700	—	dumneaei stolniceasa Smaranda Cogălnicea pe șapte luni, de la 1 decembrie 1822 pără la sfârșitu lui iunie 1823, câte 100 lei pe lună.
4.000	—	dumnealui postelnic Costache Lazul pe patru luni de la 1 decembrie pără la sfârșitu lui mart 1823, câte 1000 lei pe lună.
600	—	mănăstire<i> Niamțului pentru șasi luni, de la 1 ghenar, pără la sfârșitu lui iunie 1823.
1.200	—	stolniceii Smaranda Mavrichi, asămeni câte 200 lei pe lună.
1.800	—	dumnealui spatarului Iordache Sturza, asămine câte 300 lei pe lună.
1.000	—	d. stolnicului Costandin Cațichi, pe cinci luni, de la 1 februar pără la sfârșitu lui iunie, câte 200 lei pe lună.
950	—	d. sardarului Alecsandru Beniariu, pe șapte luni, de la 1 decembrie pără la sfârșitu lui iunie, câte 150 lei pe lună.
1.189	—	dum<nealor> vel comis și vel pitar . . . însă :
		784 liafa dum. vel comis și a taifalii
		255 a dumnealui vel pitar și a taifalii

1.039 pe octombrie, ce nu s-au trecut în izvodu casăi răsurilor.

190 d. comis pe trii luni, octomvrie, noemvrie și dechemvrie, câte 50 lei pe lună piste alți 90 ce iaste trecut prin izvoade, liafa d. vel comis.

1.189

- 3.500 — dumnealui comisului Vasălace pe șapte luni, de la 1 dechemvrie pâr-la sfârșitu lui iune câte 500 lei pe lună.
 300 — slugereasa Catrina Bosie pentru 5 luni de la 1 februar pâr-la sfârșitu lui iune, câte 60 lei pe lună.
 200 — dumnealui sârdarului Ion Cazimir pentru patru luni de la 1 mart pâr-la sfârșitu lui iune 1823, câte 50 lei pe lună.
 2.000 — d. spatarului Ioniță Crupenschi pe mart, april, maiu și iune 1823, câte 500 lei pe lună.

116.019

Tot lefi date cu fidule gospod

Lei bani

- 116.019 — suma din urmă.
 1.600 pe noemvrie și dechemvrie 1822 unora din giudecătorii departamenturilor ce nu s-au trecut prin izvoade . . . însă :
 lei
 300 dumnealui banului Grigori Codrianu la departamentu pricinilor străine.
 250 d. căminar Costandin Popov la crăminal :
 550 pe noemvrie
 550 pe dechemvrie asămine, iar de la 1 ghenar să vor trece în izvod.
 250 d. banului Costin Carp pe noemvrie ce au fost rânduit la crăminal, iar de la 1 dechemvrie va trage liafa băni.
 250 d. căminar Iordache Iamandi pe noemvrie, ce iaste rânduit la crăminal, iar de la 1 dechemvrie s-au trecut prin izvod cu pecete.
 1.600
 875 — d. medelnicerului Răducanu Buzduganu rânduinu-să la departamentu crăminalului de la 15 mart pâr-la sfârșitu lui iun, câte 250 lei pe lună.
 1.125 — dumnealui banului Ioan Darmeni <?>, rânduinu-să la departamentu crăminalului de la 15 februarie pâr-la sfârșitu lui iune câte 250 lei pe lună.
 1.050 — dum. căminarului Sotir ce să întrebuița și în tălmăcire limbii othomancești, pentru șapte luni, de la 1 dechemvrie pâr-la sfârșitu lui iune, câte 150 lei pe lună.
 279 — lui tulumbagi — bașa și la aparii hătmaniei piste cei trecuți în izvoade . . . însă :
 135 liafa lui tulumbagi-bașa pe 4 luni și 15 zile, de la 15 noemvrie pâr-la sfârșitu lui mart, câte 30 lei pe lună.
 144 pentru apari asămine câte 32 lei pe lună, bani 28 lei, ce sint trecuți prin izvoade.
 279
 186 — tij la aceștiia din țidula de 372 lei pentru trii luni, de la 1 april pâr-la sfârșitu lui iune . . . însă :
 90 tulumbagi-bașa câte 30 lei pe lună
 96 aparii cite 32 lei pe lună, bezi câte 28 lei ce sânt trecuți prin izvoade.
 186
 121.134 —
 1.050 — d. vel vornic al obștii Vasăle Rosăt piste liafa vorniciei pentru șapte luni, de la 1 dechemvrie pâr-la sfârșitu lui iune, câte 150 lei pe lună pentru scriitorii vorniciei.
 9.000 — liafa dum. boeriului epitrop a Casăi răsurilor, pe noi luni, de la 1 octomvrie 1822 pâr-la sfârșitu lui iune 1823, câte 1000 lei pe lună.
 500 — scriitorilor ce au scris doi sămi a visterii și doi sămi a Casăi răsurilor.
 131.684

Adunare sumilor scăderilor

Lei	bani

662.648,	101	lefile pe 12 luni de la 1 iule 1822 pâr-la sfârșitu lui iune 1823.
131.684	—	lefi date cu țidule gospod.

794.332,	101	adecă șapte sute noizăci și patru mii, trii sute triizăci și doi lei, o sută unul bani.

Perilipsis

Lei	bani

794.332,	101	suma daturilor
557.636,	35	să scade iraturile aceștii sămi.

236.696,	66	trec dați mai mult pâr-la sfârșitu lui iune 1823, adică doi sute triizăci și șasi mii, șasă sute noizăci și șasă lei, șasăzeci și șasă bani, care cu înfățișare sumii aceștii să vor trage din iraturile casăi răsurilor a anului viitor ce să începe de la una iule 1823.

L.S.

Costandin vel logofăt, Ianachi Donici vel logofăt, D. Ralet vornic, Teodor Balș vel vistier . . .¹ vornic, Ionița Sturza? vel postelnic, . . . vel vistier, . . .¹ vornic Catargi vel vornic, Costandin . . .¹ hatman, Ioan Grecean? postenic, Costachi Cerchez hatman Grigori . . .¹ vel spatâr . . .¹.

Orig. rom. în formă de catastih, întărit (autenticat) cu pecetea mare a domnului aplicată în chinovar, și 14 iscălituri de boieri.

21

1823 ianuarie 24, Iași. Hrisov prin care Ioan Sandu Sturza întărește beizadelei Costache Sturza venitul vămilor de sare și al cornăritului.

CU MILA LUI DUMNEZEU IO IOAN SANDU STURZA VOEVOD,
DOMN MOLDAVIEI.

Neapărată este datoria care legătura firii o însemnează unui părinte de a iubi pe fiii săi și de a jertvi fără cruțare orice îngrijire și strădanie pentru ca să-i înlesniască și să-i ajute după chipurile putinții, spre a-i aduce în starea cea dorită a bucurii și a nădejzii sale. Asămine dar, și încă mai înființată este datoria unui ochinuitor de norod, ca să-i îngrijiască și cu sufletul și cu lucrarea pentru fiii oblăduirii lor, ca să-i înlesniască cu dreptele împărțări de ajutorii spre cea mai desăvârșită îmbunătățire a stărei lor. Cu cît dar, mai virtos, domniile ochinuitoari să cuvin a păzi îngrijire și pentru dreptii fiii lor ca să-i aducă întru o asămine înlesnită și întemeiată stare cu cele după cuviință domnia mea din înaltă voința proniei chemați fiind pre scaonul domniei țării aceștia a preaiubitei noastre patrii, precît pînă acum ni-au ertat vremea și prilejurile, nu ni-am apărat de a înlesni toate cele prin putință ajutorii și împărțări de dreptăți către fiștecarele din fiii supuși oblăduirii noastre ciți s-au cunoscut de măturisită vrednicie.

Cătră aceasta, asămine dar, îngrijire luînd și pentru ai noștri dreptii preaiubiți fii și de o parte luînd temei însuși legiuirea acea din vechiu păzită pentru fiii și fiicele de domni petrecători în pămîntul acesta, de a fi cuprinși cu domnești împărțări de pronomii și alte hărăziri din cele drepte ale domniei, iar de alta, răsămîndu-ne și în cunoștința acea de obște înșămînată a nevoîntelor noastre celor pentru binele patriei și a iubiților noștri compatrioți, nevointă care li-am rădicat cu atîta jărtve de strădăni și de pătîmîri, iar pe lîngă toate și însuși cu împrejmuirea zililor vieții noastre în atîtea cumpene de primejdie pînă cu ajutoriul milos-

¹ Semnături indescifrabile

tivului Dumnezeu am putut adăuga la sfârșitul acesta al obșteștii dorinți și a noastre și a patriei, după care sfârșit și patria negreșit uriază de a păzi o oareșcare cunostință de datornică mulțămire și pentru noi și pentru fiii noștri în toată vremea, am socotit și după toate aceste simțite cuvinte de dreptăți am găsit a urma cea mai luminată și mai netăgăduită dreptate și pentru preaiubiții fiii noștri de a să face părtași celor prin puțină cuprinderi din harurile și pronomiile pământului acele legiuite.

Pentru acela, unul din pronomiile aceste fiind și acela al sării din ocnile gospod și al scutirii de boi de negoț, de plata vămii și a cornăritului care mai cu diadinsul au fost obicnuit să se de fiilor și fiicelor de domn ce lăcue în pământul acesta, iată prin acest al nostru domnesc hrisov legiuim acest pronomion și preaiubit fiului nostru, luminatului beizade Costachi Sturza supt vecinică statornicie, adevă să aibă a lua tot anul, cite una sută mii oacă sare din ocna gospod în drobi din măglă, care sumă de sare, ori în vinzare de vor fi ocnile sau în credință de să vor căuta să să de pe fiștecare an deplin și fără strămutare avind slobodă voie luminarea sa de a rădica sarea aceasta prin orice cară cu chirie va găsi și o duce la oricare din schelile pămîntușii ca să o vindă cui va voi și cu prețul cel mai folositor ce va afla, fără nici o oprire dispre nimine.

Deosebit, să aibă a scuti și trii sute boi de negoț pe tot anul de plata vămii mari și a cornăritului pe care sumă de boi, ori în vinzare de vor fi vămile sau în credință de să vor căuta, să nu fie supărat nici cu un fel de cerire de plată, atit pe suma sării, însă, cit și pe a boilor arătați va plăti și luminarea sa analogosu acel legiuit al Casii răsurilor, cite doizăci parale la suta de oacă sare și cite unul leu de tot boul pe fiștecare an în vremea ce va primii țidurile obicnuite din vistierie pentru slobozirea sării și de la carvasara pentru scutirea boilor, plătind deosăbit pentru suma boilor și acele cite opt parale legiuite mai din vechin, Casii cutii milelor, de tot boul, iar cu altă mai mult intru nimică. Și cit de puțin să nu fie supărat.

Spre aceasta dar, s-au dat acest al nostru domnesc hrisov întărit cu a noastră domniască iscălitură și pecete ca legiuirea acestui pronomion să să păzască de-apurarea statornică atit cătră luminarea sa, cit și cătră urmașii clironomi ai luminării sale, nesmintit și nestrămutat nici odinioară în veci, poftind și pe luminații domni, frații noștri carei din pronia ceriască să vor orîndui în urma noastră oblăduitori pământului acestuia, nu numai să nu strămute sau să impuținezi această cuprindere de pronomion, ce mai virtos, să o întărească să o insta-tornicească și să o adaogă în cit va fi prin puțină pentru a domniilor sale pururea lăudată și proslăvită pomenire.

S-au scris la scaunul domniile mele în orașul Eșii intru cea dintii domnia noastră la Moldavie, în anul întâi,

la lel 1823 ghenar 24

Io Ioan Sturza voievod

Petrache Sturza vel logofăt procit.

Orig. rom. cu titulatura domnului și ultima frază, scrise cu aur. Cu iscălitură autografă a domnului și pecetea mare domnească din 1822, aplicată în chinovar. Pe verso domnul însuși scrie răsufflat și iscălește.

22

1823 iunie 23. Poruncă dată de Ioan Sandu Sturza voievodul Moldovei vel armașului Iancu Suțu să răspundă pentru plata a 1000 galbeni cu care fusese îndatorat căminarul Alecu Hurmuzache.

NOI IOAN SANDU STURZA VOIEVOD, CU MILA LUI DUMNEZEU
DOMN ȚĂRII MOLDAVIEI.

Pentru una mii galbeni ce prin sinet s-au fost îndatorit în trecuții ani, dumnealui caminar Alecu Hurmuzache, să răspundă dumnealui vel armaș Iancu Suțu, fratele dumnea-lui Șuțu.

Fiindcă, după cercetare cu amăruntul ci s-au făcut, atit di cătră al nostru cinstit și credinciosul boeriu, dumnealui Costandin Catargiu vel logofăt, cum și însuși de cătră domnie me, s-au dovedit cu bune încredințări că sinetul arătat l-au dat numitul caminar, de silă, drept rușet prin făgăduința slobozirii de la închisoare ci pe nedreptate să afla în osindire numai după neadivăratile arătări a unui polcovnic Gheorghii Roman ci zice că i-ar fi ars o casă și ar fi vrut să-l ucișă cu țigani în casa lui, fără nici o dovadă, după cum pre larg este arătat prin anafaraoa întărită cu domniasca noastră pecete, iar nu, că ar fi fost caminaru vinovat, sau că l-ar fi împrumutat cu acei bani.

Hotărît poruncim domnie me, că, măcar de să și cuprindi prin acel sinet făcut pe numile dumnealui vel armaș Suțul supt iscălitura caminarului numit, ca să răspundă caminaru banii însămnăți la oricine s-ar ivi cu acel sinet, să <ă> socotiască ca o hârtie albă și fără nici o putere, de cătră orice zaibet, fără să <ă> supere pe dumnealui caminaru, intrucît de puțin, cu cerire sau împlinire galbinilor arătați.

1823 iuni 23

Vel logofăt

Orig. rom. cu pecetea mare domnească aplicată în chinovar.

23

1823 iulie 15. Chitanță dată de Ioan Sandu Sturza, voievodul Moldovei pentru suma de 18.000 lei împrumutați <de la Ecaterina doamna>

Lei

18.000, adică optsprezăci mii lei s-au luat cu împrumutare pentru a noastră trebuință de la preiubita noastră doamnă cu dobîndă cîte cinci lei la pungă pe lună și s-au dat acest al nostru sinet :

1823 iuli 15

Io Ioan Sturza voievod.

Orig. rom., chitanță cu iscălitură autografă a domnului și pecetea mare domnească aplicată în chinovar.

24

1823 decembrie, Iași. Hrisov dat de Ioan Sandu Sturza, voievodul Moldovei, prin care întărește Ecaterinei Sturza 27 sălașe de țigani străini.

CU MILA LUI DUMNEZĂU IO IOAN SANDU STURZA VOIEVOD,
DOMN ȚĂRII MOLDAVIEI.

După pildile cele însămnăti a urmărilor luminaților domni, celor de mai înainte noastră, cari cu săvârșirile celi priitoare obștiei pămîntului acestue au păzit și o neconținută îngrijire, nu numai pentru fii și fiicile de domni și alți din alți stări, dar și însuși pentru casăli și cii mai de aproape din familiile domniilor salii, de a-i împărtași cu cuprindiri de daruri și hără-

ziri după vrednicii și pe cuviinți îndemnându-ne și pe noi de a fi cu aceeași rivnă spre săvârșire unor asămîne și mai cu deosebire lucrări ighimonicești îngrijiri, nu ni-am apărat de a împlini și în faptă această plecare a noastră prin cele după puțință, socotind dar domnia me și pentru luminata preiubita noastră doamnă Ecaterina Sturza, iată prin acest al nostru domnescu hrîsov, dăm danii și dăruim luminării sale doîzăci și șapte sălași de țigani din drepti țigani gospod străini ce s-au aflat veniți de piste hotar din părți străine aice în Moldova, cari după noastră mutat obiceiul pămîntului s-au luat întru al noastră domniască stăpînire anumi Stanciu Ungurian bulcubaș, fimeia lui, Ștefana a Negoîții Ungurianu, Firinca i Părvul Vlad cu fimeia lui, Păuna i Neculai Vlad cu fimeia lui Căsandra i Zamfir Vlad cu fimeia lui Păuna și Necola sin Radu cu fimeia lui, Marie i Pascu sin Petcu cu fimeia lui Lumira i Sandu sin Iancu cu fimeia lui, Stanca i Radu sin Stan bulbaș cu fimeia lui, Tîncă i Ion sin Radu cu fimeia lui, Stanca i Vasili sin Stan cu fimeia lui, Solomiia i Răducan sin Vasili cu fimeia lui, Stana i Simion sin Radu, fimeia lui, Catrina i Ion Cercel cu fimeia lui, Ruja i Necola Boț, fimeia lui, Ița i Ivan Dagne cu maică-sa Dracne i Andrii Buberi, fimeia lui, Mara i Marin sin Radu zlataru, fimeia lui, Mara i Crăciun sin Marin fimeia lui, Dina i Neculai sin Ion, fimeia lui, Dumitrana i Costandin cizmariu bulbaș, fimeia lui, Paraschiva i Nezuia lăutariu, fimeia lui Paraschiva i Paraschiv Ciș, fimeia lui, Iana i Ion Liciu, fimeia lui, Dochița i Stoica sin Ștefan bulbaș, țiganca lui Stanca i Șarban sin Ștefan, fimeia lui, Niaga, i Ion sin Ștefan, fimeia lui, Marghioala, toți aceștia cu fimeile i copii lor și cu tot rodul ci este născut și să vor mai naști dintr-înșii să-i fii luminatii doamni, drepti robi în voe, asupra cărora hrîsovu domniei meli, acesta, să-i fii desăvîrșit danii și dăruiri statornică neclătit și neruși*t*, niciodinioară în veci, care s-au întărit și cu al noastră domniască iscălitură și peceți.

Scriu-s-au hrîsovu acesta la scaunul domniei meli în orașul Eșii întru ci dintii domnie al noastră la Moldavia în anul al doile în cursul anilor de la mîntuitorul Hristos,

1823 dechemvrie

Io Ioan Sturza voievod

L.P.

. . .¹ dache Ghica spatar.

Pe verso : Hrisov din 1823 dechemvrie, cuprinzătoriu de doîzeci și șese salașe țigani din țigani-streini.

Orig. rom. cu iscălitura autografă a domnului, cu titulatura și pecetea mare domnească aplii cată în chinovar cu legenda următoare :

Ioan Sandu Sturza v<oi>v<od>, domn țării Moldavii, cu deviza „utroque glapescere pulchrum” și anul 1822.

25

1828 februarie 21. Catagrafia țiganilor dăruii de voievodul Ioan Sandu Sturza Ecaterinei Sturza, născută Roset.

IZVODUL ȚIGANILOR, ÎNCREDINȚAT DE DUMNEALUI
BIV VEL VISTIER IORDACHI CATARGIU.

828 FEVRUAR 21.

Catagrafie de toți țiganii luminății sale Ecaterina Sturza, născută Roset, de zăstri și de dănie de la preînălțatul nostru domn, Ioan Sandu Sturza voievod, soțul luminării sale, cum și de schimbu i cumpărătură, a cărora robi, documenturi și scrisori, cu împlinirea năprasnicului foc de la 19 iulie al anului trecut, 1827, împreună cu curtea și mai tot orașul topin-

¹ Indeschifrabil.

du-să, din luminată poroncă s-au prescris cu fimeile și copiii lor, cîți adică s-au aflat de față în stăpînire astăzi, spre a sluji de dovadă în lipsa documenturilor, pentru vremea viitoare.

1828 ghenar

Sălașă Sufletei

-
1	4	Leonti chitariul, Maria, fimeia lui	} cu 2 copii . . . însă :
		1 Ilie de 7 ani 1 Costantin, la Eși	
1	3	Gheorghi sin Leonti chitariul Maria, fimeia lui	} cu 1 copil . . . însă :
		1 Anița de 2 ani	
1	2	Costachi chitariul, Zoița, fimeia lui	
1	4	Gavril turcu hieraru, Catrina, fimeia lui	} cu 2 copii . . . însă :
		1 Neculai de 3 ani, 1 Maria de 4 ani.	
1	2	Simion, turcu, Nastasia, fimeia lui	}
1	5	Toader croitoriu, Iliana, fimeia lui	} cu 3 copii . . . însă :
		1 Costandin, 1 Rucsanda de 8 ani 1 Maria de un anu.	
1	8	Ioan Paiu fieraru, Vasălea, fămeia lui	} cu 6 copii . . . însă :
		1 Dima de 12 ani, 1 Ioan de 4 ani, 1 Ilinca de 14 ani, 1 Maria de 5 ani, 1 Catrina de 7 ani, 1 Casandra de 4 ani.	
1	3	Costantin mutul, Safta, fimeia lui	} cu un copil. . . însă :
		1 Safta, de țîță	
1	2	Ioaniță Dima ciobotaru, Maria, fimeia lui.	
1	3	Ioan Godociu, Ilinca, fimeia lui	} cu un copil. . . însă :
		1 Vasăli, de 2 ani.	
1	2	Ion Cel-mic, Catrina, fimeia lui	
1	3	Toader blănariu, Maria, fimeia lui	} cu un copil. . . însă :
		1 Sandul, de 4 ani.	
1	3	Toader chitar<iu>, Ilinca, fimeia lui	} cu un copil. . . însă :
		1 Gheorghi, de 5 ani.	

- 1   3   Ioan chitariul,   }
          Ioana, fimeia lui. } cu un copil. . . însă :
          1 Ilinca, de 3 ani.
- 1   2   Ilie croitorul,   }
          Ioana, fimeia lui. }
- 1   6   Marin croitoriu,   }
          Maria, fimeia lui } cu 4 copii . . . însă :
          1 Toader, de 15 ani,
          1 Neculai, de 6 ani,
          1 Vasile, de 3 ani,
          1 Ioan, de un anu.
- 1   4   Opre croitoriu,   }
          Paraschiya, fimeia lui } cu 2 copii . . . însă :
          1 Costachi
          1 Dochița.
- 1   4   Toader sularu,   }
          Iliana, fimeia lui } cu 2 copii . . . însă :
          1 Iftinca, de 7 ani,
          1 Iliana, de 5 ani
- 1   5   Manolachi scripcariul, }
          Sanda, fimeia lui. } cu 3 copii . . . însă :
          1 Ioana, de 12 ani,
          1 Alicesandra, de 5 ani,
          1 Safta, de țiță.
- 1   3   Săndulachi scripcariul, }
          Maria, fimeia lui } cu un copil . . . însă :
          1 Maria, de un anu.
- 1   2   Gavril copzariul,   }
          Catrina, fimeia lui. }
- 1   2   Ioan Amăriușii,   }
          Maria, fimeia lui. }
- 1   4   Ioan Coccoale scripcariul, }
          Ioana, fimeia lui. } cu 2 copii . . . însă :
          1 Maria, de 4 ani,
          1 Toader, de 5 ani.
- 1   5   Vasăli chetrariu,   }
          Irina, fimeia lui. } cu 3 copii . . . însă :
          1 Costantin, de 8 ani,
          1 Ioan, de 6 ani,
          1 Maria, de 7 ani.
- 1   2   Ioan fieraru,   }
          Maria, fimeia lui. }
- 1   3   Ioan cibotaru,   }
          Nastasia, fimeia lui. } cu un copil. . . însă :
          1 Maria, de 4 ani
- 1   2   Codrianu Văduoiu, cu un copil . . . însă :
          1 Ancuța, de 15 ani.
- 1   5   Neculai bucataru,   }
          Tudora, fimeia lui } cu 3 copii . . . însă :
          1 Dumitru, de 6 ani,
          1 Gheorghii, de țiță,
          1 Acsinia, de 8 ani.

1 7 Florea curălarul, } cu 5 copii . . . însă :
 Maria, fimeia lui

1 Neculai, de 6 ani,
 1 Costea, de 5 ani,
 1 Tudor, de 4 ani,
 1 Vasăli, de 3 ani,
 1 Maria, de țiță.

4 . . . însă :

1 Ilinca, fata mare a lui Ștefan turcu,
 1 baba Godocii,
 1 baba Tudora,
 1 One, vizitiul

29 107

Tot țigani ai luminării sale doamnei, ce s-au găsit slujind la Eși.

1 5 Toma vezeteu, } cu 3 copii . . . însă :
 Floare, soție sa.

1 Marie,
 1 Profira,
 1 Toader,

1 2 Gheorghie înaintașu,
 Rada, soție lui

1 2 Marin vezeteu,
 Marie soție sa.

1 2 Vaseli carătașu,
 Catrina, soție sa.

1 Gaftona Văduva ce au ținut-o Niță sin Vasili caretașu.

1 4 Vasăli sin turcu Nelban bașa, } cu 2 copii . . . însă :
 Smaranda, soție sa.

1 Elena,
 1 Andronache.

1 2 Gheorghie ursariu, } la luminat beizade Iorgu.
 Iftimie, soție sa

1 Ion Chilug, vezeteu, la luminat beizade Alecu

1 Radu (la grajdii), la luminat beizade Alecu.

1 2 Gheorghie Botcu, } vezeteu la luminat beizade Alecu.
 Ilinca, soție sa.

1 Vochița sin Opre croitoru, la luminare sa doamna.

1 Vaseli bucătaru,

1 Costandin sin Toader croitoru, la bucătărie,

1 Toader sin Marin croitoru, la chitărie,

1 Neculai heraru,

1 Dima sin Ion Paiu la cuhne,

1 Vasile sin Marin croitoru, la cuhne,

1 Costandin sin Leonte chitariu, tij.

1 Ion brat cu Pălban bașa, la cărătorie,

1 2 Costache chitariu,
 Zoîța, soție sa care este la Săucești.

1 4 Vasili vezeteu, } cu 2 copii . . . însă :
 Marie, soție sa

1 Petrache,

1 Gheorghie,

1 2 Petrache vezătiu, } la dumnealui spataru Iordache Fote.
 Marie, soție sa

La Huși

1 2 Năstase herariu cu soție sa.

40 148 Adică patruzăci sălaşă și una sută patruzăci și opt suflete țigani. La năpraz-
 nica ardere a târgului Eșii cu curte gospod, urmat la 19 iulii a trecutului an 827, împreună

cu scrisorile moșiei Săuceștilor, cu siliștile i părțile ce alcătuiesc acest numi, arzind pe lângă alte scrisori, și acele a țișanilor robi a luminării sale doamna Ecaterina Sturza, născută Roset.

Și fiind eu, rinduit a cerceta hotărâre sileștilor și a totului stăpîniri ce alcătuiesc numile moșii Săuceștilor, am priimit poruncă ca să cercetez și catagrafie țișanilor vâtrași ci are luminare sa doamnă zăstre i chironomie de la părinții luminării sale precum și de schimbu i danii și întăritură de la preînălțatul nostru stăpân, mările sa, Ioan Sandu Sturza voievoda, preiubit soțul luminării sale.

Deci, cercetînd această catagrafie făcută de inadinși rinduiți, și încredințîndu-mă că acești țiș cani> robi sint drepti a luminării sale, fără nici o pricină avîndu-i în învechită stăpînire pentru a sluji această anume catagrafie de dovadă întîmplatei ardere scrisorilor și de document vecinic în locul lipsăi lor, să să încredințază.

1828 februar 21

Iordachi Catargi vistier

*Orig. rom. în formă de catastih.

27

1845 februarie 13. Act de danie al Ecaterinei Sturza, autentificat de Divanul apelativ al Moldovei, prin care lasă moștenire fiului său beizadea Neculai Sturza și nepoților averea sa.

ACT DE DANII ÎN VIAȚĂ.

Tot scoposul acelor ce fac dieți, de-apururea au fost ca dupe moarte lor să nu remiș pricine de gâlceviri între urmașii lor și spre acest sfârșit au ținut legiurile pravvelilor. De multe ori însă, s-au văzut că asemenea scoposuri nu s-au nemerit nici cu toate diețile ce unii au făcut. S-au întîmplat că, chiar din povotul acelor dieți s-au iscat pricini de gilcevire găsind chip în moșii a răstălmăci vroința testatorului tocmai la aducere întru împlinire.

Aceasta dar, și eu avîndu-le în priivire și nevroind ca dupe moarte me să las semînțe de pricine între urmașii mei, multă vreme am gîndit cu ce chip doare voi nemeri, și alta n-am, putut găsi, decît dacă aceia ce am hotărît, să las chironomiilor mei dupe moarte. Le dau lor, acum în viață fiind încă, nici priimind fieștecăre parte sa dupe a me rînduire nu vor ave pentru ce se gilcevească dupe săvîrșire me din viața. Și dar, spre a împlini acest scopos, astăzi, găsindu-me întru întregime de simșiri, de nime silită sau îndemnată, ce de a me bună voi, prin acest act de danii în viață (допекъ) hotărîsc pentru fieștecăre din clironomii mei, ce anume le dau potrivit dispozițiilor mai jos însemnate.

Urmașii mei dar, fiind iubita fiică-me, domnița Elencu Balși, care nu intră în această danii, iubitul meu fiu beizade Costachi Sturza, nepoții mei, fii a răposatului beizade Ion Sturza, nepoatele mele, fiice a răposatului beizade Neculache Sturza, iar avere me, precum mai jos se arată adică, moșia cunoscută supt ghineralnic nume di Seucești și alcătuite din mai multe trupuri și săliști de moșie aflătoare la ținutul Bacăului în Moldova, parte din moșia Frumușelu din ținutul Tecucului cu păduri pe dinsă în Moldova, parte din moșia Broșteni din ținutul Romanului cu pădure în Moldova, parte din moșia Hertioana de la ținutul Bacăului în Moldova, trii vii cu heurile lor, însă una la Nicorești în mărime de șasăsprezeci pogoane și o firte bez loc sterpi și livada, al doile, la Cruce în mărime de triizăci pogoane bez locul sterpu și livada și al triile la Diocheți în mărime de șeptisprezăci pogoane bez locul sterp și livada, toate aice în Moldavia, moșia Cerăpcău din ținutul . . . ¹ din Basarabia, moșia Manta sau Vadu lui Isac din ținutul Calughen din Basarabia, triizeci și doi selașe țișani cuprinzînd o sută triisprezeci suflete însă, 29 bărbați, 26 femei, 26 băieți și 32 fete, patruzeci și patru ocă argint, giuvaerurile mai jos însemnate, adică doi inele de diamant, cite cu una petre mari,

¹ Indescrifabil

una piatră zmarand, un cilenciu de diamant cu petre mari și mici mărgărintar, trii șaluri buni, șasă icoane, iar mai multe argintării giuvaeruri și șaluri nu mi-au rămas, fiindcă le-am înstrăinat în nevoile mele ce le-am avut deobștii cunoscute.

Mai iese de adaogit încă și parte de clironomii de la fiul meu, beizade Alecu, cîte se va lămuri atît parte me, cît și a fiului meu, beizade Costachi, care dupe înscrisul ce mi-au dat, o lasă în dispoziția me. Aceasta fiind avere me ce am a împarte și cu domnia sa pe clironomii mei, deși prin actul acesta se pomeneste și de fiica me, domnița Elencu Balși, însă fiindcă luminării sale, la căsătoria sa cu dumnealui vistierul Alecu Balși, am înzestrat-o cu dreaptă moșie me Trestiana de la ținutul Dorohoiului în care au rămas mulțemite, apoi nu va mai pute pretenderi nimica din avere me ce mai sus-insemnate, ce se va împărți între ceilanți urmașii mei dupe chipul ce mai jos se va arata, iar apoi nici se va supăra intru nemica de către ceilanți moștenitorii mei supt nici un cuvînt cu pricinuire. Și de vremi ce dupe pravile un părinte iaste dator, sau diată fiind, sau act de danie în viață a fi cu luare de samă ca să nu zignască parte numite legitime, care dupe pravile, dacă neapărații chironomi sînt în număr piră la patru, iaste o a tria parte din toată a sa avere (cu celelalte doi părți, fiind iel slobod a face ce va vroi) am făcut chipzuire ca și ace parte legitimă să nu o jignesc, și împărțala între urmașii mei să o fac dupe plăcere ce am. Și dar, mergind dupe rădăcina spiții, căci nepoți și nepoate de fii, toți la un loc, oricîți vor fi numărul lor dupe pravilă, înfătoșază o singură persoană, a părinților lor, am socotit ca să fac împărțala dupe rădăcine pentru fieștecare fiul meu, și arăt :

1. Că nepoatele mele, fiice a răposatului beizade Neculachi, ca unile ce înfătoșază toată persoana părintelui lor, le dau moșia . . . și . . . ² sau Vadul lui Isac de piste Prut, care deși încurcată în judecată cu Aposto<l> Lopulu, însă valora lor iaste îndestul însemnătoare și mult mai mare decît parte cuvenitelor dupe pravile.

Pentru aceia, s-au și îndatorit a se îngriji pentru descurcare ace judecăți și dezbatere acelor moșii, precum cu asemenea chip s-au urmat și cu celante avere de aici, căci că aceia avere, mai toată au fost încurcată în judecăți și cu osteneli și cheltueli grele s-au putut descurca de către fiul meu, beizade Costachi.

De cea dar, și dumnealui sînt datoare a urma asemenea și dacă nu le vor descurca și se vor pretinde moșiile, atunci să nu aibe a se rădica cu pretenții către celante a me avere care împărțindu-se astăzi la fieștecare din clironomii mei se va socoti de astăzi înainte ca o avere și proprietă a lor, nestrămutată, căci mai sus-insemnatele moșii, atît Cîrăpcău și . . . ² sau Vadul lui Isac se dau dumilor sale cu aratatele condiții și îndatoriri. Pe lîngă aceste, le mai dau și via de la Cruce cu toate heiurile de prinprejur i locul sterpu și livada, și osebit le mai dau doizeci și doi oca argint, doi ineli, acele cîte cu una piatră mare de diamant mai sus-pomenite împreună cu patru zmaragde i mărgăritar, trii șaluri buni și trii icoane. Care aceste toate, adică ineli <cu> zmaragd, mărgăritar, argintării, șaluri și icoanele, le-am și teslimarisit dumilor-sale.

2-le Iar nepoților mei, fii a răp<osatului> beizade Iorgu, le-am dat parte ce se cuvine răposatului părintelui lor, care și iese aceasta, adică :

Parte me din moșie Frumușelu cu pădure pe dînsa de la ținutul Tecuciului, parte din moșia Broșteni tij cu pădure de la ținutul Romanului, via de la Nicorești cu toate heiurile dimprejur și livada, parte din moșia Hertioana, cu care și se îndatoresc a dizbate veri a pretenderi de la celanți clironomii mei, dacă nu o vor pute scoate. Le mai dau și doizeci și doi oca argintării, un cilenciu de diamant și doi icoane, care odoare, arginturi și icoane, le-am și teslimarisit, precum le dau și parte ce mi se cuvine din avere rămasă de la fiul meu beizade Alecu împreună și cu parte fiului meu beizade Costachi din aceia avere care o lasă în dispoziția me, precum s-au zis mai sus. Le mai dau și țiganii ce se vor însemna mai jos pe numele fieștecăruia cu copiii lor :

	băieți	fete	șelase (sic)
Gheorghe Bozciucu } Ilana }	3	1	1
Rucanda Toader croitorul }		3	2
Ilana }	1	1	3
Sanda Neculai Marin }	1	2	4
Casandra }			5

¹ Indescifrabil

Petrachi	}			6
Ilana				
Ion Godoci	}	1	2	7
Năstasia				
Costache Opre	}			8
Balaşa				
Vasilca		1		9
Ion Griuruş				10
Jacob Hieraru				11
Toader Micle				12
Ion croitoru	}	2	1	13
Catrina				
Ioniţă vezetiu	}	3	2	14
Maria				
Vasile bucătaru				15
Ilin Leonte				16

3-le Iar fiul meu, beizade Costachi, așa precum nu numai au stăruit cu ostenala și cheftuiala de am scos avere me de aici, dar și m-au împrumutat în mai multe rânduri și cu bani, care fără dobândă se sui la un capital de sașă mii galbini.

Pentru aceea, i-am și dat moșia Seucești de la ținutul Bacăului împreună cu siliștile și trupurile din care se alcătuieste, îndatorindu-se ca pe lângă banii ce mi-au dat precum am zis, să mai plătească încă un sinet al meu la înfățișetorul, di patru mii două sute galbini. Totodată se îndatorești a șevîrși biserica de la Seucești, a purta de grije cu toate cele trebuincioase, precum și grijele morților a le purta du pe cuviință, iar mie, pe tot anul pără cînd voi trăi să-mi dei cîte doi sute galbini pe an ca să le am pentru măruntile mele cheltuieli.

Iar fiind în legiuită vârstă nepotul meu Costachi Ghica, celălaltui fiu a fiicii mele, domnița Elincu, să dea una mii galbini. I mai dau încă luminării sale și una iconă i via de la Diocheți cu toate heurile ici, precum și ȧiganii mai jos însemnați pe numele fieștecăruia selaș cu copiii lor, socotindu-se în aceasta și acele doi părți cu leghitimie.

	băieți	fete	șelase
Opre croitoru			1
Ioana chitărița	1	1	2
Marin croitoru	1	2	3
Maria			
Vasile bucătaru	1		4
Maria			
Toader chitaru	}	1	5
Ilinca			
Ioniță Dimanu	}		6
Alecsandra			
Ion Heraru	}	1	7
Safta			
Gheorghe scripcaru	}		8
Iftinca			
Săndulachi Sulin	}	1	9
Maria			
Ion Heraru	}		10
Prohira			
Gavril heraru	}	3	11
Catrina			
Niță surugiu	}		12
Zoița			
Ghiorghe Leonti	}	1	13
Marghioala			
Toader Marin	}		14
Catinca			
Dima Pealu	}	1	15
Maria			

Costandin mutu	3	2	16
Condurachi Sulin	}		
Ilinca			17

Această fiind împărțeala ce am făcut între urmașii mei (bez domnița Elinca ce cu această împărțală nu se împărțasește cu nimine, ca o fiică înzestrată de mine precum am arătat), dumnelor vor stăpîni fiisticare parte sa în veci și alte averi nu me-au rămas. Iar pentru documenturile acestei averi, mai toate s-au prăpădit atunci din pricina arderii curții, precum și celelalte întîmplări ale casei noastre. De aceea, dacă se vor ivi undeva niște asemenea documenturi, să aibe a se da către acei unde se cuvin, după împărțala lămurită prin acest act.

Aceasta ieste împărțala și actu de danie ce am făcut pentru clironomii mei, iscălit de mine și cu pecete me, rugînd și pe cinstitul divan de l-au întărit pe forme.

L.P.

Ecaterina Sturza doamna, anul 1845, luna februarie, 13 zile

Divanul apelativ a țării de sus din Moldova.

Dania aceste fiind supt adevărata iscălitură a luminării <sale>, doamnei Ecaterina Sturza, se incredintază de către divan numai întru aceasta, potrivit formelor sect. III, no. 807 : 845 febr. 16, vornicu Sturza, Iordachi Beldiman vornic, Manolachi Manu, Mavrocordat, Aslan agă.

Director Luca, căminar,
șef, Scor pah <arnic>
Pentru întocmai
Stoican Cardaș

«Copie rom.

28

1845 martie 9. Jalba adresată de Ecaterina Sturza Logofetei drept lăfii prin care solicită executarea actului său de danie.

COPII DI PI JALUBA LUMINĂRII SALI DOĂMNII ECATERINA STURZA,
DATĂ LOGOFETII DREPTĂȚII

Înfățișînd acii cinstitii logofetei, actul di danii întărit mii di divanul Țării di sus, la 16 a trecutii luni februar supt no. 807, prin care împărțase averea me. în viață fiind, urmașilor mei, și anume, fiului meu beizăde Costachi Sturza, nepoatilor mei, fiici răposatului fiul meu beizăde Neculai Sturza și nepoților mei, fii a răpos<atului> fiului meu beizade Iorgu Sturza, mă rog cinstitii logofetei să binivoiască a poronci locului competent a faci cuvinita împărțări numiților urmași, atit spre a vini la mini ca să priimască dumnealor lucrurile dăruiti ei au mai rămas netislmarisită dumilor sali cit și ca să intri în lucrurile atingătoare averii dăruiti potrivit dispozițiilor cuprinsă în acel act di pi care spre regularisări dumilor sali și întocmai urmari să li să împărțasească copii întărite pi formi.

1845 mart 9

Is<călit> Ecaterina Sturza doamnă,

Pentru întocmai,

C. Stemi . . .¹

«Copie rom.

¹ Indescifrabil.

29

1845 martie 20. Înștiințarea Judecătoriei ținutului Iași, secția I-a către beizadea Costachi Sturza pentru trimiterea actului de danie al mamei sale Ecaterina Sturza și a jalbei către judecătorie.

LUMINĂRII SALE, BEIZĂDE COSTACHI STURZA

Dipartamintul dreptății prin rizoluție sa din 9 mart., anul curgători, recomanduești aceștii judecătorii a ținutului Eșii, secția I-ii, jaloba în orighinal a luminații doamnei Ecaterina Sturza însemnându-i ca [în] judecătoria di îndată să facă cunoscut fiișticăruia cli-ronom despre cerire și vroința luminatii doamnei, triimețindu-li-să și citi o copii di pi actul împărțelii ei.

Drept acee, tribunalul acesta spre urmare celor prescrisă di dipartamentul dreptăți, prin sus-pominita rezoluții, împărțitii luminării voastre întocmai copii di pi actul împărțării cît și di pi jaluba luminatii doamnei, spre știința și regularisire luminării voastre.

Hrisoverghi ... camaraș

Director Capșa
C.C. Cardaș
Stoica

No. 1400

1845 mart. 20

Orig. rom.

30

1853 iunie 9, 17. Anaforaoa Divanului domnesc însofilă de rezoluția domnului Grigorie Ghica asupra obligației moștenitorilor beizadelei Neculai Sturza de a depune cauțiune înainte de desființarea testamentului Ecaterinei Sturza.

Rezoluție domnească

Intărim aciastă anafora spre întocmai urmari.
Urmiază iscălitura înălți<mii> sale.

În 17 iunie 853

PREAÎNĂLȚATE DOAMNE,

Cu apostihul din 1 a trecutei luni april pe anaforaoa departamentului dreptății cu nr. 1563, înălțimea voastră ați binevoit a chiea pe acest domnescu divan, a delibera ches-tiea, dacă chironomii răp<osatului> beizade Neculai Sturza, ori proiectul ce au întins de a să desființa testamentul bunei lor, răposata doamnă Ecaterina Sturza, trebue a depune mai întâi cautié în aplicația legii din 847, după care un așa proces să-și poată ave cursu precum aciasta s-au regulat de către judecătoria ținutului Bacău unde să află pricina, sau că nu ar trebui a depune ace cautié precum stărue luminarea sa cniazu Costache Moruzi, epitropul

casei răposat<ului> beizade. Căci, deși în aciaștă cauză sfatul cărmuitoriu dădusă o dizlegare asupra referatului depart<ament> dreptății, că pretenția casei răposat<ului> beizade Sturza, n-ar pute fi supusă citatei legiuri. însă asupra aciea dizlegări urmând tănguire din partea luminării sale beizade Costache Sturza, fiul răposatei doamne, înălț<ime> voastră ați binevoitu a da chestiea aciaștă în deliberația div<anului>, precum s-au zisu, spre a lămuri cum ar trebui a să înțelegi legiurea din 1847, adecă de să poate aplicarisi în cazul de față, fără însă de a să împiedica divanul d<e> închiere sfatului. Spre împlinire lor, a poroncii înălțimeii voastre, divanul trăgind la sine actile ce poartă acele lucrări la 8 a aciei luni april, le-au făcut luare amiinte în privire cătră citatul cazu în ființa și a d<um>-sale Alecu Rosi, vechilul luminării sale cniazului Moruz, după ceriria ce au făcut, cari, au și dat în scris întimpinare asupra lucrărilor giudecătoriei și din toate acele, domnescu divan, atunci au venit a cunoaște că, coborătorii răposat<ului> beizade Neculai Sturza cari cer desființarea testamentului bunii lor, răposata doamnă Ecaterina Sturza, trebuie să depui mai întâi cauția cerută d<e> legiurea din 1847, pentru că reclamația dumilor sale pornită la 1850, este din vreme cându își ave lucrare țitată legii din 1847, încit prin urmare nu să pot agiuta cu legiurile făcute în urmă, neavind nici o legi, lucrare retroactivă.

Aciaștă dar, închiere a div<anului> prin anaf<oraoa> cu n. 845, supuind iară înălț<ime> voastre asupra ei, divanul cu respect au priimitu înaltul vostru ofisu cu n. 57 prin care înălț<ime> voastră ați binevoitu a-i face observare că, divanul în închiere sa, se întemiază pe neretroactivitate pravelei și în sfârșit, hotărâște depunire cauției pe acel principu fiind însă că, cazul de față nu s-au triimes în revizia d<e> anului pentru de a să rosti asupra retroactivității, ci a lămuri întâi înțălesul pravilei și dacă ea să aplicarisește la închiere giudecătoriei pentru de a să depune cauție după modul ci reclamația au urmat la ce întâi instanție, apoi pe asemenea temei înălț<ime> voastră întorcind pricina div<anului>, e-ați pus însărcinare ca să o ei de iznoavă în revizie și să facă acia închiere potrivită cu legile și formile.

După aceste, divanul au priimit de la dumnealui Alecu Rusi, numit de obștescu vechil a dumisale cniazului Moruzi o întimpinare prescriitoari impregiurării lor dreptăților ce ar ave încredințatoriul dumisale și tot de la dumnealui Rusi s-au priimit și o altă cerire, ca să fie față la revizie ce are a face divanul. Și deși firea aceștii pricină asupra căutării divanului, nu cere neapărat înfătoșarea părților, dar ca să nu-i rămăe dumisale Rusi, cuvint de bănuire divanului, două rinduri s-au vestit dumisale zisa cercetării pricinei, însă dumnealui în locu de a urma, au propus verbal că nu ar ave vreme, avind a să duce întru o comisie afară din capitalie, încit cu aceste, dumnealui au văditu numai dorința de a prelungi căutaria pricinei când pe de altă parte beizade Sturza stăru cu necontenire.

Apoi în privire cătră aceste impregiurări și a dizlegării de la fila 25 din colecție, divanul în unirea întregului complect au incuviințat ca să delibereze în pricină în neființa părților și așa, acest domnescu divan la 9 a curgătoarei luni iunie intrind în cercetare după din nou luare aminte ci au făcut la toate impregiurările, în privire avindu-să și înaltele voastre observații, divanul cunoaște di legiuită închiere giudecătoria de Bacău, cari în privire cătră modul reclamației cneazului Moruzi au îndatorit pe casa răposat<ului> beizade Neculai Sturza la punire de cauție după legiure din 1847, cari legi în adevăr să aplică la cazul de față și dor divanul să unește cu ace închiere a giudecătoriei.

Aciaștă fiind hotărîria divanului, cu supunere se aduce la cunoștința înălțimeii voastre. A înălțimeii voastre plecate slugi.

Subscriși: I. Crupenschi logofăt, D. Miclesco vornic, Carp, Hrisoverghi, Luca cu osebită socotință.

Subscriși: D. Mavrocordat, T. Rășcanul.

După încheierea din 9 iunie 1853

Subscriși: direct<or> D. Melet, Ștefan H. Cerne banu, no. 1408, anul 1853 iunie 13 zile. Departamentul dreptății.

Copia aceasta fiind întocmai cu originala anforă a divanului domnescu de sub no. 1408 întărită de fostul domn Grigori Ghica, depart<amentul> legalizind-o, o sloboade luminării sale beizade Costachi Sturza, conform ceririi ce prin replica înregistrată sub no. 3159 au făcut. Ministrul dreptății.

Ș. Cavaliiu

.....¹
Secția a III
19908

Șef secție T. Tani

¹ Indescifrabil

1856 noembrie 29

<Pe verso :> Hotărîrea divanului asupra dreptei îndatoriri puse asupra casei rep<osatului>
N. Sturza da depune cauție.

31

1859. Poezie satirică la adresa caimacamului Vogoride.

Mi s-a dus paligoriea nedeze che bucuriea
C-am perdutu caimacamiea, c-am perduto si domniea.
Ah, ! *aman, aman, aman, cât mi fost de gogogoman.*
Turcii rău m-a înalato, nemții rău m-a încurcato
ci bogdanii m-a lăsato ca pe un ciofu îngămfato
ah ! aman, aman, ah cât ma fost de gogoman !
În zădar c-am calițito si chiar m-am bazocorito che nemică n-am spravito, iar rosile am pațito
ah, aman, aman, aman, cât ma fost de gogoman !
În zădar am spus marțioae, la sdoere tot marțioae
Și la consulan tot marțioae, n-am salato pițir pe unii
ah ! aman, aman, aman, cât ma fost de gogoman
În zădar am dat decreturi, derecheturi che rusfeturi am găsito tot sareturi, sa ma dato chiar
pe deturi
ah ! aman, aman, aman, cât ma fost de gogoman.
Fotiade m-a mancato, Ghiță, Miță m-a mancato Și Ghidale ma-nsalato
ca pi un prost rusinato
ah ! aman, aman, aman, cât ma fost de gogoman !
Ah mansero țe scambero, când eram tare și mare mi da cu toți
ascultare, c-acum rade-n gura mare
ah, aman, aman, aman, chel mi fost de gogoman
N-avem groza de patreda, destul c-a fost caimacan crediam ca amo
parteda, vesam, ziocam la cancan
ah, aman, aman, aman, cat ma fost de gogoman
Ti frumos ma sade mie, când cu fesa stanosie cind cu sapca ghioreiolie, cind cu perachefalie
ah ! aman, aman, aman, cat ma fost de gogoman
Eram mandro, aurato și crediam, dar m-am gresito che de dame voi
fi iubito,- cum nu s-a mai pomenito,
ah aman, aman, aman, cat ma fost de gogoman
Eram hozma inarmato, ma credem dar m-a-nsalato
palicarii blastamato Pendideca țel uitato
ah aman, aman, aman, cat ma fost de gogoman
Me pusesem pe domnie, fațemo iama-n visterie
și nalțam la boerie pono si chinii din agie
ah aman, aman, aman, cat ma fost de gogoman !
Sef de stato eram frațico, s-avem chiar o politico
marcanmos în politico, c-am agiunso de nemică.
ah aman, aman, aman, cat ma fost de gogoman
Ah ! caimena Vogoridi lumia-ntriagă-acum radi sa țin vestesco
Vogoridi, ai s-aziunzi sa vezi strafundu
ah aman, aman, aman, cat ma fost de gogoman

Autorul este un vechiu partizan ci an¹ giurasă a-l alegi domin.

<Pe altă pagină e scris în chirilică cu cerneală albastră :>

Pe uliți s-au ivitu on căne cu on decretu în spate cu rangul de vornicu pe care comi-
sarii l-au dusu la ajie de acia să urlu <?> aicea că au boieritu și câinii din ajie.

<Pe verso :>

¹ Acum un an, adică în 1858 ;

Semara ce s-au dat Lupulu<i> din anul 1858 la martii 16, la 1859 adică 855 : 3 adică optu sute cinzeci și cinci merțe și trii dimerlii semare ce au priimit giupănu Lupu și Iancu Mas-tișteanu, pe așteptate pără la Sinpetru cu tocmale hotărâte cite triizeci lei merța.
Orig. rom. cu o limbă grecizată, în versuri, cu aspect de ciornă,
Pe verso, o socoteală, poate a unui arendaș.

32

1861 aprilie 28. Înștiințarea Tribunalului Iași, secția a II-a către beizadea Costache Sturza cu privire la aminarea procesului de la 5 iunie la 27 iunie pe care-l are cu urmașii Ecaterinei Sturza.

1861 aprilie 28

Prezed<iul> Trib<unalului>
de Iașu, secția a 2-a
Biuroulu I
no. 4878

DOMNII SALĂ DOMNULUI BEIZADE COSTACHI STURZA,
UNUL DIN CLIRONOMII RĂPOSAȚII ECATERINA STURZA.

Domnul Panaite Cazimir epitropul casei răpos<atului> Vasile Herțescu, prin suplica adresată la trib<unal> la 6 a curente, au aratat că la termenul fixat de 5 iunie viitoriu, cunoscut dom<nea> v<oastră> din adresa no. 3845, nu poate a se înfătoșa la tribunal pentru a să giudeca pi procesul urmărit de citata epitropie contra clironomilor răposatei doamnei Ecaterina Sturza, spre a fi îndestulată cu suma de 5550 lei, și dobânda lor ce recleamă după un sinet cu data din 29 octomvrie 1824, în priivire că la 6, tot ace lună iunie, are terminu la Curtea de casație unde neapărat trebuie a să duce înfătoșind Trib<unalului> spre do-vadă cu emisia suplică și țitația Curții de casație, no. 1244, prin care s-au văzut că este chieamat acolo pentru 6 iunie viitor.

După recursul făcut de domnia sa asupra închierii Trib<unalului> de Dorohoi în cauza a o sumă bani ce i să cere din prețul moșii Herța, în priivirea acestora Trib<unalul> cunoscînd cerirea dom<nului> Cazimir, legiuită, au incuviințat strămutarea termenului de 5 iunie viitoriu fiesindu-să în alt termen pentru cercetarea procesului și anume pe la 27 a viitoareii luni iunie.

Cu onoare sințeți invitat ca, la aratata zi, să vă înfătoșați la Tribunalu, cu dovezile cuvenite. La neurmare, procesul se va trata numai în ființă feței stăruitoare pe temeul art<icolului> 305 din reglement.

Dudescu

Dima... ¹

Șef G. Gavrilescu

Orig. rom.

33

1898 octombrie 16, București, Scrisoarea adresată de V.A. Urechia lui I. Sturza, fost senator din Bacău, prin care-i comunică expedierea vol. XII din Istoria Românilor.

Bucuresci, 16 octomvrie 98

SCUMPE DOMNULÉ ȘI AMICE,

Vă trimet vol. XII din Istoria românilor la care sunteți abonat ca bun român
Costul lui de 10 lei, mi-l puteți trimete prin mandat poștal.

¹ Indescifrabil

De vă lipsesce vreun volum, rog scrieți-mi și primiți încredințarea devotatei mele prietenii.

V.A. Urechia

<Adresa :>

Domnului I. Sturza fost senator
Seucești, Bacău.

Orig. rom. sub formă de scrisoare c, p.

34

1900 octombrie 11, București. Scrisoarea lui V.A. Urechia, către I. Sturza prin care solicită sprijin pentru vânzarea vol. X din Istoria Românilor.

București, 1900 octombrie 11

IUBITE DOMNULE,

Tot la dumneata îmi este speranța să pot desface câteva exemplare din volumul X al istoriei mele. Din nenorocire, devenit foarte voluminos, el costă îndoit ca cele de până acum. Pe mine chiar mă costă suma de 20 lei fiecare. Cu toate acestea, pentru abonații mei vechi, îl voi da numai cu 15 lei și dumneata care-ți dai osteneala desfacerei, nu vei avea de plătit nimic pentru exemplarul dumitale.

Cu reînnoirea expresiunii de recunoștință, te rog să mă ții al dumitale vechi devotat amic.

V.A. Urechia

Orig. rom. sub formă de scrisoare <fără adresă>.

35

1900 octombrie 27, București. Scrisoarea lui V.A. Urechia în care îi mulțumește lui I. Sturza pentru sprijinul primit la vânzarea vol. X din Istoria Românilor.

București, 27 oct. 1900

MULT STIMĂTE DOMN ȘI AMIC

Mulțumesc pentru scrisoarea ce mi-ai adresat. Primește propunerea prin care să-i lăsați volumul și ea să-mi trimită mai târziu prețul lui de 20 lei. Sper că nu mă va uita. Cît pentru volumul liceului, dacă atît de puțin îi interesează pe dumnealor Istoria românilor, le fac complimentul meu și le urez mai multă dragoste pentru cele ale patriei. Volumul care le era destinat, rog să-l dăruieți în numele meu unui fiu de sătean din Săucești, care va fi făcut clasa-sele primare.

Mulțumesc cu recunoștință de amiciția ce-mi păstrăzi și te rog să mă ții al dumitale vechiu devotat amic și fost coleg.

V.A. Urechia

Orig. rom. sub formă de scrisoare <fără adresă>.

36

Sfârșitul sec. al XIX-lea. Însemnări asupra domniei lui Ioniță Sandu Sturza și a împrejurărilor în care a fost înlăturat de la domnie.

Amănunte istorici-familiare,

Ion Sandu Sturza mai înainte de a fi ales ca Domnu Moldovei, locuia în satul Seucești și era cunoscut în județul Neamț, acuma Bacău, ca un om cu cunoștință și de seamă, căci sînt multe acte de hotărnicii de moșii făcute de dînsu. Ca cultură, cunoștea limba elenă și ceva din limba franceză, dovadă cărțile de voyagu care se găsesc între cărțile date de mine orașului Bacău și care provin din ale lui.

Izbucnind *Eleria* și turcii năvăliră în Țară, mai toți boierii au pribegit fugind în Bucovina, dar Ion Sturza au rămas la Bacău. se infrunte urgia ce căzuse peste norodul Țării Moldovei.

Sosind turcii, s-au stabilit la Bacău un *Pașă* și acesta a făcut cunoștința lui Ion Sturza, cu care au legat prietenie.

Urmind ca Poarta să pue un Domn pămîntean d-intre boieri Țerii. *Pașa d-in Bacău au pus și pe Ion Sturza între Boerii ce erau să fie trimiși la Constantinopol*, ca Sultanol să alegă pe unu din ei, ca Domnitor.

Sosind la Constantinopol și fiind înfătoșați Sultanului, acesta, au ales pe Ion Sandu Sturza ca să fie Domnu Moldovii, dar i-au impus să lasă la Constantinopol, un ostatec, care se respunză de faptele sale ca Domnitor.

Ion Sturza, au trimis acolo, pe Beizade Niculae, ca *capuchihae*, mijlocitoru între Domn și Poartă, și pe Beizade Costachi care era cel mai mic d-intre copii lui Ion Sturza.

Rușii observind că Domnu Moldovei, nu prea ascultă ordinele de la Petersburg, au pus la cale, să fure corespondența ce era între Domn și Beizade Neculai, spre a afla adevăru asupra purtării politice oculte a Domnitorului, așa încît au insercinat pe amasadoru Rusu din Constantinopol, se caute mijloace se pue mîna pe ace corespondență, uneltele au fost : Agiotantu Împărătescu, *Prințu Bragation*, (sic) atașat la ambasadă și Margiolița Sturza, fimeia lui Beizade Neculachi.

Bragation au lesat să se înțeleagă, că va lua de soție pe Domnița Margiolița Sturza, dacă i va da actele și corespondența lui Beizade Neculai; fimeia lui, căzînd în mreje, fiind ambițioasă și lacomă de măriri, *au furat corespondența bărbatu său și au fugit cu Prințu Bragation* în Rusia, trecînd prin *Reni*, dar aice, Prințu Bragation, au lăsat-o și el s-au dus în Rusia cu actele furate, din care s-au dovedit că Domnu Moldovii, era cu credință către turci iar nu către ruși; atunci rușii au hotărît mazilirea Domnului, ridicîndu-l cu forța din Iassy și ducîndu-l la Chișineu, unde au stat pînă aproape de moartea lui.

Ca Domnu, au avut de luptat cu boerii Țerii care nu-l agreau ca Domn, făcînd tot soiul de intrigi la Constantinopol, dar intrigele lor s-au spart tot pe capu lor, căci Poarta, au pus mîna pe Rosnovanu, Riscanu, etc. capii nemulțămîților și i-au trimis Domnului sei pedepsească pentru fapta lor, puîndu-i ceaslov cum *că i au dat Sabie și Buzdugan și să facă ce va voi cu ei*; dar Domnu prin mijlocirea Mitropolitului Veniamin, i au surgunit, trimetîndu-i la Mănăstire, ca pedeapsă.

Ca om și Domn, era foarte iubitor și apărător a clasei Țărănești, care atunce, era privită mai mult ca sclavi decît ca Români, de aceea, aflînd și cunoscînd modul cum Țăranii erau jefuiți, au dat Poruncă Domnească către ispravnici, *se isgonească di pe moșii pe toți acei posesori cari jefuescu și pradă pe locuitori în loc se le fie de ajutor*; această poruncă este în *Cronicile lui Codrescu*, va rămîne o glorie pentru el, ca Domn, mai ales dacă ținem seamă de timp și împrejurările.

Fimeia lui Beizade Neculai sau măritat cu N. Rosnovanu care au avut pe Nicu Rosnovanu, pe care l-au calicit, cu dorința ei de a fi Doamna Țerii Românești.

Domnul Ion Sturza, au fost democrat din suflet și dușmanu oligarhii răpăreță și fără inimă față cu interesele cele mari ale Țerii...".

SS GH. STURDZA

SFATUL DOMNESC ȘI ALȚI MARI DREGĂTORI
AI ȚĂRII ROMÂNEȘTI
DIN SECOLUL AL XVIII-LEA.
LISTE CRONOLOGICE ȘI CURSUS HONORUM.

IV

TH. RĂDULESCU

VEL HATMANUL*

ȘTEFAN VĂCĂRESCU, 1792 apr. 28¹⁷⁸⁷NICOLAE HANGERLI, 1793 mart. 27 — apr. 16¹⁷⁸⁸COSTACHE HANGERLI, 1793 apr. 20 — mai 24¹⁷⁸⁹NICOLAE HANGERLI, 1793 mai 24 — 1794 mart. 25¹⁷⁹⁹COSTACHE CARAGEA, 1794 apr. 12 — 1796 iul. 1¹⁷⁹¹IANCU ROSET, 1797 apr. 21 — noiembr. 12¹⁷⁹²IORDACHE ȘUȚU, 1797 noiembr. 22 — 1798 ian. 22¹⁷⁹³COSTACHE <CARAGEA>, 1798 apr. 12 — 1799 mart. 14¹⁷⁹⁴IORDACHE ȘUȚU, 1799 mart.¹⁷⁹⁵GHEORGHE MAVROCORDAT, 1799 <apr. — iun.>¹⁷⁹²

* Numele vine de la hatmanul din Polonia, unde avea atribuții militare, fiind comandantul suprem a întregii oștiri.

Din Moldova, la sfârșitul secolului al XVIII-lea, domnii fanarioți împrumută numele acestei dregătorii dându-i alte atribuții. Aici era șeful superior al înfățișării proceselor înaintate divanului domnesc, dispunând de o închisoare confortabilă rezervată pentru boieri. În îndeplinirea funcțiunii era ajutat de trei vâtafi sau zapci hătmanesti; vâtaful de divan, vâtaful de păhârniciei și vâtaful de aprozi, iar fiecare vâtaf avea ajutor un ceaș prin care chema pe împetricinați la judecată.

¹⁷⁸⁷ Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 19, f. 285, copie. În 1801 e vel vornic (ibidem, colecția Achiziției Noi, CXVIII/41, orig.).

¹⁷⁸⁸ Bibl. Acad. R.S. România, CCII/18, orig.: V.A. Urechia, *Istoria românilor*, VI, p. 56.

¹⁷⁸⁹ Arh. St. Buc., fond m-reă Slobozia lui Ianache, III/6, orig. ibidem, Stavropoleos, XXIX/1, orig. În 1797 ajunge domn; decedat în 1799 (I. Nistor, *Documente privitoare la istoria românilor*, colecția Hurmuzachi, XIX/1, p. 858).

¹⁷⁹⁰ Bibl. Acad. R.S. România, CCCXCVI/50, orig.; ibidem, Manuscrise, nr. 23, f. 226 v, copie.

¹⁷⁹¹ V.A. Urechia, *op. cit.*, V, p. 275; Muzeul de istorie a Municipiului București, inv. nr. 13.058, orig. E fiul lui Nicolae Caragea decedat în 1787 la Constantinopol. Grămatic domnesc al lui Al. Ghica în Tara Românească, Rusia și Moldova 1769–1777 și velagă, vel comis, vel spătar și vel hatman în Moldova până în 1793 (P.P. Panaitescu, *Un manuscris necunoscut al „Efemeridelor” lui Costandin Caragea banul*, în „Buletinul Comisiei istorice române, III, 1924, p. 138–141. E vel hatman caimacam al Țării Românești până la venirea lui Alex. Moruzi, 1793 ian. 14–25 (Arh. St. Buc., colecția Manuscrise nr. 22, f. 90, copie) și vel caimacam al Craiovei 1793–1794 (G.D. Florescu *Acte*).

¹⁷⁹² Arh. St. Buc., fond m-reă Slobozia, lui Ianache, XI/52, orig.; V.A. Urechia, *op. cit.*, VII, p. 160. Ar putea fi fiul lui Constantin Roset, sotul Ruxandrei Catargi (C.D. Florescu, *ibidem*).

¹⁷⁹³ V.A. Urechia, *op. cit.*, VII, p. 160; Arh. St. Buc., colecția Suluri/49, orig.

— Costache Sutu, apare biv vel hatman în 1798 febr. 3 (Bibl. Acad. R.S. România, CLXIII/66, orig.) În 1813 e vel hatman (Bibl. Acad. R.S. România, Manuscrise, nr. 357, f. 39–40 v, copie).

¹⁷⁹⁴ Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 40, f. 25, copie; V.A. Urechia, *op. cit.*, VIII, p. 13.

¹⁷⁹⁵ V.A. Urechia, *op. cit.*, VIII, p. 36. În 1819 mart. 15 e biv vel spătar caimacam al Craiovei, I. Cincea, *Sigiliile caimacimilor Craiovei*, în „Revista Arhivelor”, III, 1, 1936–1937, nr. 6–7, p. 179). (I. Cincea, *op. cit.*

¹⁷⁹⁶ N. Iorga, *Documente privitoare la istoria românilor*, în colecția Hurmuzachi, XIV/3, p. 483. În 1804 e vel postelnic (Bibl. Acad. R.S. România, Manuscrise nr. 242, f. 49, copie).

LUCACHE ARGHIROPOL, 1799 iul. 20 — dec. 1¹⁷⁹⁷
 COSTACHE CARAGEA, 1800 iun. 6 — aug. 25¹⁷⁹⁸

VEL CĂMĂRAȘUL*

IORDACHE CREȚULESCU, 1700 mai 12¹⁷⁹⁹
 IDEM 1703 iun. 15 — <1706 sept. 28>¹⁸⁰⁰
 ASAN, 1707 sept. 21¹⁸⁰¹
 IORDACHE CREȚULESCU, 1709 apr. 22¹⁸⁰²
 ASAN, 1710 mai 11 — <1715 dec. 25>¹⁸⁰³
 IANACHE (IOAN SCARLAT) <ALEVRA>, <1719>; <1724 oct. 30>; 1730 <f. 1., zi>¹⁸⁰⁴
 DUMITRAȘCU ADAMACHE, 1737 oct. 25¹⁸⁰⁵
 IORDACHE STAVRACHE <1741 sept. — 1743 aug. 16>¹⁸⁰⁶
 IORDACHE BALASACHE, 1756—1757¹⁸⁰⁷
 MANUL <IORDACHE>, 1757 dec.¹⁸⁰⁸
 COSTACHE GHICA, 1758 <f. 1., zi>¹⁸⁰⁹
 MANOLACHE BRÎNCOVEANU, 1762 sept. 16¹⁸¹⁰
 GHEORGHE CONDILI, 1786 <mart. 26 — iul. 31>¹⁸¹¹
 IOAN MAVROGHENI <cca. 1788>¹⁸¹²
 CONSTANDIN HANGERLI, 1788 — 1790 oct. <după 21>¹⁸¹³
 NICOLAE <GOLESCU>, 1793 febr. 28¹⁸¹⁴
 LUCACHE ARGHIROPOL, 1793 iul. 7¹⁸¹⁵
 NICULACHE <GOLESCU>, 1796 mai 16 — noiembr. 7¹⁸¹⁶
 <ALEXANDRU> IERACHE, 1800 noiembr. 23¹⁸¹⁷

¹⁷⁹⁷ Arh. St. Buc., fond m-rea Nucet, XX/109, orig.; C. Bolliac, *Monastirile din România (Monastirile închinale)*, București, 1862, p. 548.

¹⁷⁹⁸ Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 43, f. 218, copie, ibidem, nr. 1239, f. 133 v, copie. În 1813 iun. 1 e ispravnic de județ (ibidem, colecția Administrative vechi, dosar 2198/1813, f. 64, orig.).

* Păstrează și administrează visteria domnească, ținând evidența veniturilor și cheltuielilor curții, fiind dregător personal al domnului.

La începutul secolului, domnul nu dădea socoteală boierilor și Porții despre tezaurul domnesc, dar cu domnia lui Costandin Mavrocordat unificându-se veniturile cămării domnești cu visteria statului din care se plăteau toate obligațiile țării: salarii, privilegii, etc. acestea ajung sub controlul statului domnesc și domnului îi revine disponibilul. Într-o cameră a vel cămărașului se arestau marii boieri din ordinul domnului, iar în alta se păstra îmbrăcămintea boierilor slujitori ai curții.

¹⁷⁹⁹ Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 548, f. 126, copie.

¹⁸⁰⁰ R. Grecianu, *Domnia lui C. Brîncoveanu*, p. 145, ibidem, p. 158.

¹⁸⁰¹ N. Iorga, *Documente privilegiate la istoria românilor*, în E. Hurmuzachi, XV/2, p. 1517.

¹⁸⁰² R. Grecianu, *Viața lui C. Brîncoveanu*, p. 158.

¹⁸⁰³ Arh. St. Buc., fond Mitropolia București, CCXX/39, orig.; I.C. Filitti, *Arhiva, Gheorghe Grigore Cantacuzino*, București, 1919, p. 250.

¹⁸⁰⁴ R. Popescu, *Istoriile domnilor Țării Românești*, Edit. Acad. R.P.R., București, 1963, p. 253; A. Elian și colab., *Inscripțiile medievale ale României — epoca Brâncoveștilor 1705—1800*, Edit. Acad. R.S. România, București, 1965, nr. 448; M. Cantacuzino, *Genealogia Cantacuzinilor*, București, 1903, p. 388.

¹⁸⁰⁵ C. Daponte, *Ephémérides daces, ou chronique de la guerre de quatre ans (1736—1739)*, Paris 1881, p. 45.

¹⁸⁰⁶ I.C. Filitti, *op. cit.*, p. 263, nota 11.

¹⁸⁰⁷ Ibidem, p. 252. În 1764 e vel postelnic în Moldova (ibidem).

¹⁸⁰⁸ N. Iorga, *Inscripții din bisericile României*, București, 1905—1907, p. 325; decedat în 1757 (ibidem). Identitatea noastră.

¹⁸⁰⁹ N. Iorga, *Documente privilegiate la istoria românilor*, în E. Hurmuzachi, XVI/3, p. 188.

— Ianache Văcărescu apare biv vel cămăras în 1762 ian. 31 (Bibl. Acad. R.S. România, LXXIX/58, orig.)

¹⁸¹⁰ Catalogul documentelor turcești București, 1965, II, nr. 901.

— Scarlat Grecianu apare biv vel cămăras în 1767 mart. 2 (N. Iorga, *Documente teleormăne* în „Buletinul Comisiei istorice române”, XI, 1932, p. 20).

— Zaharia Cernovodeanu, ibidem, în 1777 iul. 9 (Arh. St. Buc. colecția Manuscrise nr. 6, f. 20 copie).

— Ioan Caramanliu, ibidem, în 1781 (N. Iorga, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, XV, p. 251).

¹⁸¹¹ I. Ionașcu, *Concluzii greșite în istoriografia burgheză despre domnia lui Nicolae Mavrogheni*, în „Studii”, XV, 1962, nr. 1, p. 77.

¹⁸¹² N. Iorga, *op. cit.*, ibidem, p. 267. În 1792 e negustor la Trieste (C.D. Florescu, *Acle*).

¹⁸¹³ C.D. Florescu, ibidem; P.P. Panătescu, *Un manuscris necunoscut al „Efemeridelor” lui Constantin Caragea banul*, în „Buletinul Comisiei istorice române”, III, 1924, p. 144.

¹⁸¹⁴ *Catalogul documentelor grecești din Arhivele Statului Iași*, București, 1958, vol. I, nr. 1098.

¹⁸¹⁵ I. Corfuz, *Însemnările Andronestilor*, București, 1947, p. 38.

¹⁸¹⁶ *Catalogul documentelor grecești*, I, nr. 1620; ibidem, nr. 1688.

¹⁸¹⁷ Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 43, f. 208, copie.

Fig. 14 — 1769 august 21. Hrisovul lui Grigorie Ghica voievod prin care întărește mănăstirii Dintrunlemn bani, sare, vinărici și scutiri preoților ce slujesc mănăstirea (Arh. St. Buc. fond mănăstirea Dintrunlemn, XLV/43. Orig. rom. hîrtie 53 × 38 cm, frumos ornat, cu stema țării, iscălitura autografă a domnului, monogramă și pecetea inelară domnească aplicată în chinovar).

VEL CĂMĂRAȘUL DE OCNĂ*

IANE SLĂTINEANU, 1722 — 1730¹⁸¹⁸

DUMITRACHE <LEHLIU>, 1741 iun.¹⁸¹⁹

IORDACHE MANU, 1746 mai 9¹⁸²⁰

MIHALACHE <ALEXIANU>, 1776 oct. 28 — 1777 aug. 17¹⁸²¹

IDEM, 1779 mai 29¹⁸²²

IOAN (IANACHE) HAGI MOSCU, 1786 aug. 1 — dec. 21¹⁸²³

CONSTANDIN HARALAMBIE, 1788 oct. 17¹⁸²⁴

VEL CĂMINARUL**

IOAN DAMARI, 1780 <f. 1., zi>¹⁸²⁵

MANOLACHE PERSIANO, 1789 febr.¹⁸¹⁶

IOAN HAGI MOSCU, 1791 dec. 17¹⁸²⁷

ALEXANDRU VĂCĂRESCU, 1793 ian. 16¹⁸²⁸

DUMITRACHE SCHINA, 1793 iul. 5¹⁸²⁹

IONIȚĂ CREȚULESCU, 1794¹⁸³⁰

IDEM, 1796 iun. 6¹⁸³¹

IONIȚĂ BĂRCĂNESCU, 1797 — 1798 iun. 21¹⁸³²

COSTANDIN DUDESCU, 1798¹⁸³³

ALEXANDRU COLCEAG, 1799 ian. 16¹⁸³⁴

VASILE CALIGAR, 1799 dec.¹⁸³⁵

* Administratorul minelor de sare-ce constituiau parte din veniturile domnului.

¹⁸¹⁸ I.C. Filitti, *Biserici și clitori*, București, 1932, p. 30; N. Iorga, *Documente telemănele*, în *Buletinul Comisiei istorice române*, XI, 1932, p. 17.

¹⁸¹⁹ Gh. Cardas, *O lipdritură românească necunoscută din anul 1741*, în „Mitropolia Olteniei”, XVI, 1964, nr. 1-2, p. 38.

— Toma Crețulescu apare biv vel cămăraș de ocnă în 1741 (P. Teulescu, *Documente istorice*, în „Arhive românească”, Seria I, București, 1860, p. 64). E fiul lui Iordache Crețulescu.

— Panait Moruzi, idem, în 1743 iun. 25 (C.C. Giurescu, *Documente — Diverse*, în „Revista istorică”, IX, 1923, nr. 1-3, p. 44).

¹⁸²⁰ Arh. St. Buc., fond m-rea Hurezu, I/65, orig. E fiul starostelui Apostol. C.N. Iorga, *Inscripții din bisericile României*, Edit. Minerva, București, 1905-1907, nr. 325.

¹⁸²¹ St. Grecianu, *Genealogiile documentate ale familiilor boierești*, I, p. 17; Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 8, f. 140, copie.

Poate să fi fost vtorii portar în 1764 apr. 2 (Bibl. Acad. R.S. România, CMXI/92, copie).

¹⁸²² Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 6, f. 8 v. copie.

¹⁸²³ C. Săndulescu-Verna, *Biserica Rădu Vodă din București*, București, 1930, p. 21; *Catalogul documentelor turcești*, București, 1965, vol. I, nr. 389.

¹⁸²⁴ *Arhiva generalului Gh. Magheru, Catalog de documente 1582-1880*, București, 1968, doc. 13.

** Dregătorie nouă imprumutată din Moldova, cu nume vechi din secolul al XV-lea, după dijma din ceară în formă de piatră (камень) ce se da domnului.

Pînă în secolul al XVIII-lea cînd apare dregătoria, căminăritul revenea marelui paharnic. În acest secol însă, vel căminarul ajunge să ia camăna din vinzarea tuturor produselor: ceară, vin, rachiu, tutun, carne, piei, blănuri etc. Uneori apare ca martor în hrisoave.

¹⁸²⁵ G.D. Florescu și colaboratorii, *Lapidariul bisericii Stravropoleos din București*, în „Biserica Ortodoxă română”, LXXIX, 1961, p. 1077.

— Alexandru <Colceag>, apare biv vel căminar în 1781 febr. 12 (Arh. St. Buc., colecția Manuscrise nr. 8, f. 352, v. copie).

— Ianache Hagi Moscu apare biv vel căminar în 1788 mai 18 (Bibl. Acad. R.S. România, XXXII/140, orig.).

¹⁸²⁶ C.C. Giurescu, *Istoria românilor*, vol. III, p. 2, București, 1944, p. 832. În 1786 era armas (I. Ionașcu, *Concluzii găsite în istoriografia burgheză despre domnia lui Nicolae Mavrogheni*, în „Studii” XV, 1962, nr. 1, p. 94. În 1802-1807 e vel agă, ibidem; <ronicar>).

— Constantin Sutu apare biv vel căminar în 1792 mart. 17 (N. Iorga, *Studii și documente*, VI, p. 504).

— Alexandru Văcărescu, idem, în 1792 oct. 22 (Arh. St., Buc., colecția Manuscrise, nr. 21, f. 90, copie).

¹⁸²⁷ *Catalogul documentelor grecești*, vol. I, București, 1958, nr. 768. În 1814 mai e, biv vel vistier (Bibl. Acad. R.S. România, Manuscrise, nr. 357, f. 51, copie).

¹⁸²⁸ Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 23, f. 145, copie.

¹⁸²⁹ Ibidem, f. 101 v. copie.

— Alexandru Zaharescu apare biv vel căminar în 1793 iul. 5 (ibidem, f. 101, copie).

¹⁸³⁰ G. Manu, *Documente privitoare la familia Mano, din secolele XV-XIX*, București, 1907, p. 354.

¹⁸³¹ Arh. St. Buc., colecția Achiziții Noi, CCXCVII/25, orig.

¹⁸³² Bibl. Acad. R.S. România, CCXCVII/117, orig.; Arh. St. Buc., fond Mitropolia București, CDXVII/2, orig. În 1802 e vel clucer; decedat în 1807 (G.D. Florescu, *Din vechiul București, Biserici, curți boierești și hanuri* (1789-1791), București, 1935, p. 124).

¹⁸³³ G.D. Florescu, *Acte*, În 1809 e vel logofăt; decedat în 1828 (Ibidem).

¹⁸³⁴ I. Corfuz, *Insemnările Androneștilor*, București, 1947, p. 42.

¹⁸³⁵ Arh. St. Buc., colecția Sului/50, orig.

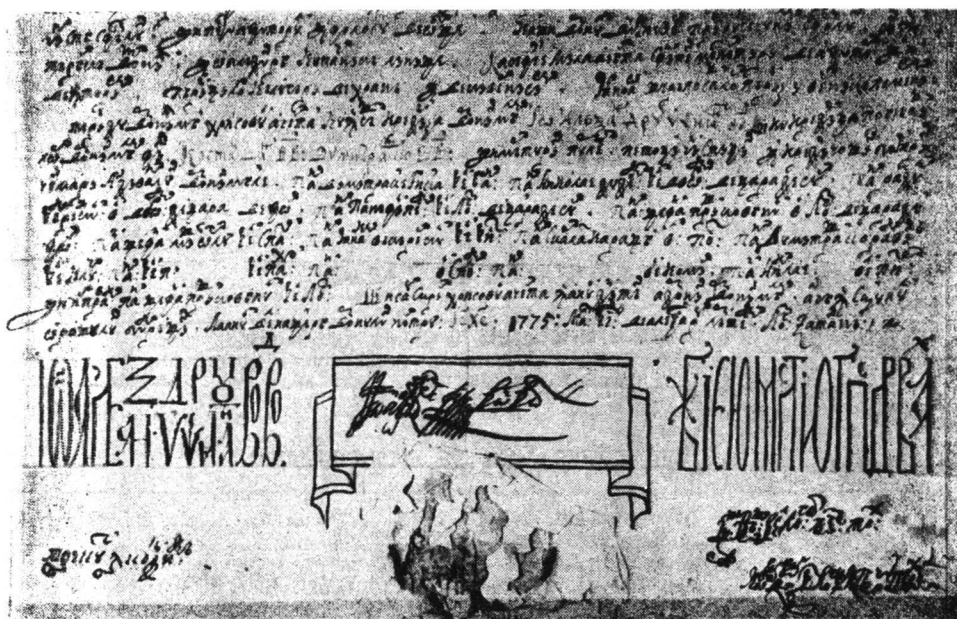

Fig. 15 — 1775 martie 12. Hrisov dat de Alexandru Ipsilanti voievod prin care întărește mănăstirii Dușco milă anuală de bani (Arh. St. Buc., fond m-rea Nucet, XX/97. Orig. rom., hirtie, cu stema țării, iscălitura domnului, monograma în chinovar și pecetea mare domnească timbrată, acoperită).

GRIGORE GRECIANU, 1800 ¹⁸³⁶

NESTOR CRAIOVESCU, 1800 dec. 5 ¹⁸³⁷

VEL CĂPITANUL

MĂNĂILĂ «MĂRĂCINEANU», 1703 mart. 8 ¹⁸³⁸

MATEI COMĂNEANU, 1703 iul. 24 ¹⁸³⁹

RADU DUDESCU 1703 oct. 20 ¹⁸⁴⁰

NEAGOE TOPLICEANU, 1703 oct. 22 ¹⁸⁴¹

RADU DUDESCU, «1704» mai 24 ¹⁸⁴²

MATEI FĂLCOIANU, 1704 <f. 1., zi> — 1705 mart. 1 ¹⁸⁴³

GHEORGHE OBEDEANU, 1706 <f.1., zi> ¹⁸⁴⁴

VINTILĂ BUȘAN, 1709, idem. ¹⁸⁴⁵

¹⁸³⁸ C.D. Florescu, *ibidem*.

¹⁸³⁷ Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 43, f. 232, copie. În 1814 e vel clucer; în 1820 e vel logofăt; decedat în 1838 (G.D. Florescu, *ibidem*). Cu elev, apoi ca profesor de drept la Academia din București, apare cu numele întreg, Nestor Craiovescu, (Ar. Camariano-Cioran, *Academiile domnești din București și Iași*, Edit. Acad. R.S. România, București, 1971, p. 216, s.s.).

* Este comandantul oștirii din preajma domnului. Nu apare în divanul țării.

¹⁸³⁸ Muzeul de istorie a Municipiului București, inv. nr. 20.999 orig.

¹⁸³⁹ I.C. Filitti, *Arhiva Gheorghe Grigore Cantacuzino*, București, 1919, p. 121.

¹⁸⁴⁰ N. Iorga, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, vol. V, p. 130.

¹⁸⁴¹ N. Iorga, *op. cit.*

¹⁸⁴² E. Grecianu, *Domnia lui C. Brîncoveanu*, p. 158.

¹⁸⁴³ Al. Fălcioianu, *Arborele genealogic al familiei Fălcioianu*, București, 1929, tab. 1; N. Iorga, *op. cit.*, p. 194

¹⁸⁴⁴ V. Drăghiceanu, *Monumentele Olteniei*, în „Buletinul Comisiei Monumentelor istorice”, XXVI, p. 12. Costandin Sterie apare biv vel căpitan în 1709 mai 1 (Arh. St. Buc., fond Mitropolia București CCXCVIII/2). În 1703 iun. 15 — «1706» era doar căpitan (R. Grecianu, *op. cit.*, p. 145, 164).

¹⁸⁴⁵ I. Ionașcu, *Biserici chipuri și documente din Ol. Craiove*, 1934, p. 16. În 1706 dec. 18 era logofăt mic (Arh. St. Buc., fond m-rea Cotroceni, LIII/1, orig.).

MIHAI FĂRCĂȘANU, 1710, idem¹⁸⁴⁶
 BARBU RIOȘIANU, 1713, idem¹⁸⁴⁷
 PETRE OBEDEANU, 1714 sept. 3¹⁸⁴⁸
 COSTANDIN CIORAN, 1722 apr. 5¹⁸⁴⁹
 ATHANASIE <SILVRIANO>, 1724, <f.1., zi>¹⁸⁵⁰
 PREDĂ DRUGĂNESCU, 1730, idem¹⁸⁵¹
 BARBU RIOȘIANU, 1732, idem¹⁸⁵²
 IORDACHE BUCĂNESCU, 1747 — 1748, idem¹⁸⁵³

VEL CĂPITANUL DE CAZACI*

GHEORGHE <OBEDEANU>, 1708 mai¹⁸⁵⁴
 NEAGUL <FĂLCOIANU>, <1711 iul.> — <1713 apr.>¹⁸⁵⁵
 COSTANDIN NĂSTUREL, 1718 mart. 20—1719 febr. 11¹⁸⁵⁶

VEL CĂPITANUL DE DOROBANȚI**

GHEORGHE <OBEDEANU>, <1706 apr. 6> — <apr. 22>¹⁸⁵⁷
 COSTANDIN GRECIANU, 1709 mart. 1, — 1711 mart. 1¹⁸⁵⁸
 DONIE DAMIAN <1711> iun. 28¹⁸⁵⁹
 DRĂGHICI BĂLĂCEANU, 1714 iul. 3 — 1716 mart. 10¹⁸⁶⁰
 GRIGORE FILIPESCU, 1717 — apr. 9 — 1718 mart. 22¹⁸⁶¹
 COSTANDIN NĂSTUREL, 1720 <f.1., zi>¹⁸⁶²
 DUMITACHE, 1722 iun. 28¹⁸⁶³
 ȘTEFAN BUJOREANU, 1798 dec. 23¹⁸⁶⁴

¹⁸⁴⁶ O. Lecca, *Familii boieresti române. Genealogia a 100 case din Tara Românească și Moldova*, București 1911, tab. 35.

¹⁸⁴⁷ O. Lecca, *op. cit.*, tab. 79.

¹⁸⁴⁸ Arh. St. Buc., colecția Sulur/20, doc. 5, copie.

— Pantazi <Primichiriu> apare biv vel căpitan în 1715 mart. 10 (N. Iorga, *Documente privitoare la istoria românilor*, în E. Hurmuzaki, XV/2, p. 1558).

¹⁸⁴⁹ Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 135, f. 438, copie.

¹⁸⁵⁰ Al. Elian și colab., *Inscripțiile medievale ale României*, orașul București, I, nr. 446.

¹⁸⁵¹ O. Lecca, *op. cit.*, tab. 31. În 1710 pleacă cu tatăl său, Gavril, în Moldova la D. Cantemir și în 1711 în Rusia (C. Pillat, *O pictură tiriză brîncovenască la biserica din Stoeni — Drumănești*, în „Studii și cercetări de istoria artei”, seria Arta plastică, Edit. Acad. R.S. România, tom. XVII, nr. 1, 1970, p. 95).

¹⁸⁵² O. Lecca, *op. cit.*, tab. 79.

— Costandin Asan — Micșunescu, apare biv vel căpitan în 1746 <ante aug. 5> (Arh. St. Buc., colecția Sulur/19, orig. În 1739 noiembrie 5 era vltori armas (C. Daponte, *Ephemerides daces, ou chroniques de la guerre de quatre ans (1736—1739)*, Paris, 1881, p. 395).

¹⁸⁵³ V. Drăghiceanu, *Curtea domnească din Argeș* în „Buletinul Comisiei monumentelor istorice”, X—XVI, 1923, p. 34. Nota 3. În 1747 e și căpitan de Loviste (ibidem).

— Andrei <Mavrodin> apare biv vel căpitan în 1766 noiembrie 19. St. Grecianu, *Genealogiile documentate ale familiilor boieresti*, vol. I, București, 1913, p. 404).

* Cu atribuții militare, era căpetenie de ostire avînd subalterni mai mulți căpitani ce comandau o unitate de oameni.

¹⁸⁵⁴ Bibl. Acad. R.S. România, Manuscrise, nr. 5142, f. 266, copie.

¹⁸⁵⁵ R. Grecianu, *Domnia lui C. Brîncoveanu*, p. 187; ibidem, p. 210.

¹⁸⁵⁶ Arh. St. Buc., fond Mitropolia București, CCXXVI/9 orig.; ibidem, dec. 10, orig.

— Iordache Băncescu, decedat, biv vel căpitan de cazaci Tirgoviște în 1723 oct. 26. Al Elian și colab. *Inscripțiile medievale ale României, orașul București*, vol. I, nr. 325).

** Locuitorul agăi, avea obligația să cerceteze străjile de la curtea domnească.

¹⁸⁵⁷ R. Grecianu, *Domnia lui C. Brîncoveanu*, p. 161; ibidem.

¹⁸⁵⁸ Bibl. Acad. R.S. România, MDCXXII/46; orig.; R. Grecianu, *op. cit.*, p. 210.

¹⁸⁵⁹ R. Grecianu, *op. cit.*, p. 182.

¹⁸⁶⁰ St. Grecianu, *Genealogiile documentate ale familiilor boieresti* vol. I, București, p. 157, ibidem, p. 150.

¹⁸⁶¹ Bibl. Acad. R.S. România, MDLXXIX/139, copie; N. Iorga, *Documente prahovene și dimbovitene*, p. 67.

¹⁸⁶² P.V. Năsturel, *Genealogia Năsturelilor* în „Revista pentru istorie, arheologie și filologie”, XVI, 1922, p. 107.

¹⁸⁶³ Arh. St. Buc., fond Mitropolia București, CCCL/4, orig.

— Gheorghe Serezi apare biv vel căpitan de dorobanți în 1745 (Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 7, f. 174 v. copie).

— Serban Grecianu, idem, în 1758 noiembrie 1 (ibidem, nr. 5, f. 159, copie). E fiul lui Drăghiceanu vel stolnic (G.D. Florescu, *Acte*).

— Pantazi Serezi, idem, în 1779 iun. 15 (ibidem, nr. 7, f. 3, copie).

— Matei Filisau, idem, în 1787 mart. 9 (Bibl. Acad. R.S. România, CXXXII/112, orig.).

¹⁸⁶⁴ Al. Fălcoianu, *Arborele genealogic al familiei Bujoreanu*, București, 1928, p. 33. În 1803 apare biv vel căpitan de dorobanți (Arh. St. Buc., colecția Achiziții Noi, CXVIII/43 orig.).

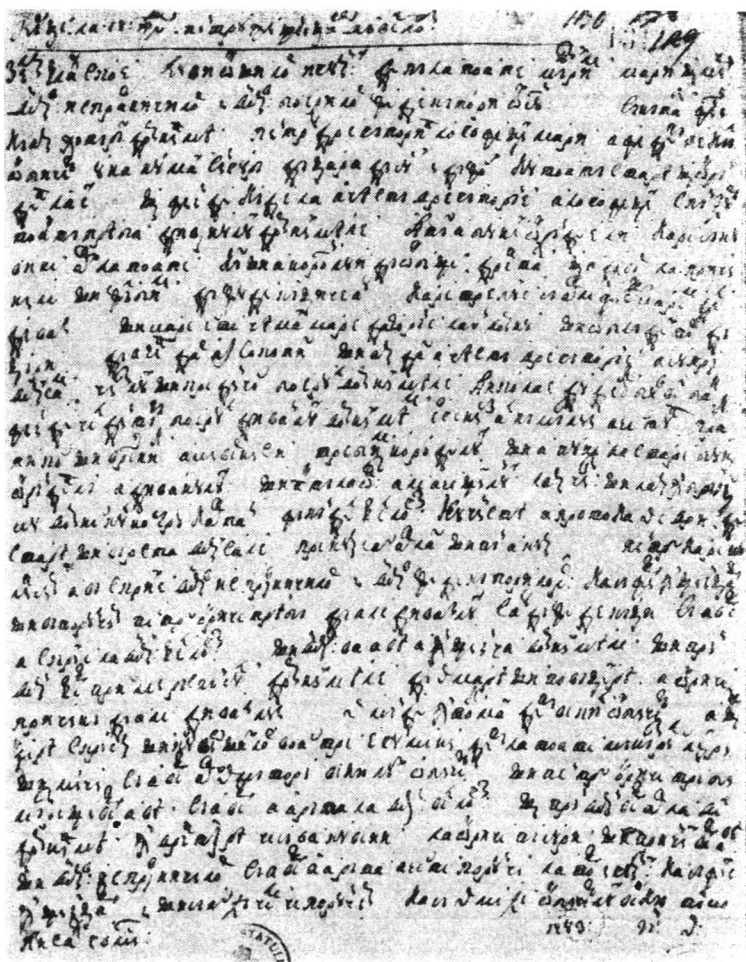

Fig. 16 — 1783 iunie 8. Nicolae Constantin Caragea voievod vestește ispravnicilor celor 17 județe ale țării despre numirea biv vel banului Nicolae Dudescu ca singur mare logofăt. (Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 9, f. 131, copie).

VEL CĂPITANUL DE LEFEGII*

MĂNĂILĂ <MĂRĂCINEANU>, 1699 — <1701> 1865

PÎRVU CÎMPINEANU, 1709 mart. 1 1866

MANTA CÎMPINEANU, 1711 mart. 1 — <iun.> 1867

* Cu atribuții civile, fiind subalternul marelui spătar, avea în seama lui judecata delictelor polițienesti dintre orășeni (hoții, certuri, bătaii, etc.) dispunind de închisoarea „grosul lefegiei”.

De asemenea supraveghea executarea hotărârilor judecătorești.

1865 R. Greclanu, *Domnia lui C. Brîncoveanu*, p. 134; idem, *Viața lui C. Brîncoveanu*, p. 111

1866 Bibl. Acad. R.S. România, MDCXXII/46, orig.

1867 I.C. Filitti, *Arhiva Gheorghe Grigore Cantacuzino*, București, 1919, p. 178; R. Greclanu, *op. cit.*, ed. Gregorian, p. 193.

IDEM, 1714 apr. 18 — 1716 dec. 3¹⁸⁶⁸
 PÎRVU CÎMPINEANU, 1733 apr. 15¹⁸⁶⁹
 IANACHE FILIPESCU, <ante 1749 oct. 12>¹⁸⁷⁰
 PANAIT BĂBEANU, 1786 dec. 6¹⁸⁷¹
 IDEM, 1795 sept. 2¹⁸⁷³

VEL CĂPITANUL DE MARGINE*

RADU DUDESCU, 1700; <1704> apr.¹⁸⁷³
 DONE <DAMIAN>, 1705 mart. 9¹⁸⁷⁴
 RADU DUDESCU, <1706 mai 13>¹⁸⁷⁵
 GHEORGHIIE MAREȘ, <1711> iun. 28 — <iul.>¹⁸⁷⁶
 IANACHE STAMA, <ante> 1716¹⁸⁷⁷
 VINTILĂ BUCȘAN, 1716 ian. 22 — dec. 3¹⁸⁷⁸
 ALEXIE, 1729 aug. 24¹⁸⁷⁹
 MANOLACHE <IPSILANT> 1742 iui. 30¹⁸⁸⁰

VEL CĂPITANUL DE PLAI**

VEL CĂPITANUL DE SEIMENI***

MATEI COMĂNEANU, 1703 iun. 15¹⁸⁸¹

¹⁸⁶⁸ N. Iorga, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, vol. V, p. 313; C. Giurescu, *Material pentru istoria Olteniei*, vol. I., p. 67–68. În 1730 aug. 1 este la Viena cu beizadea Radu <St.> Cantacuzino. (V. Mihoarea, *Știri nouă cu privire la Radu Cantacuzino*, București, 1936, p. 18).

¹⁸⁶⁹ St. Grecianu, *Genealogiile documentale ale familiilor boeresti*, vol. I, p. 157.
 — Ioniță Băleanu apare biv vel căpitan de legegii în 1733 iul. 9 (Bibl. Acad. R.S. România, MDLXXXIX/98, orig.).

— Antonachie, idem, în 1748 dec. 25 (I.C. Filitti, *op. cit.*, p. 99).
 — Costandin Asan <Micsunesu>, idem, în 1749 febr. 15. (St. Grecianu, *op. cit.*, ibidem, p. 55).

¹⁸⁷⁰ St. Grecianu, *op. cit.*, I, p. 157.
 — Costandin Lipoveanu, idem, biv vel căpitan în 1762 noiembrie 16 (I.C. Filitti, *op. cit.*, p. 103). În 1750 ian. 19 era polcovnic (Bibl. Acad. R.S. România, CCCLXX/99, orig.).

— Sandul, idem în 1768 iun. 8 (Arh. St. Buc., fond Mitropolia București, IX/31, orig.).
¹⁸⁷¹ Al. Elian și colab. *Inscripțiile medievale ale României — orașul București*, vol. I, Edit. Acad. R.S. România, București, 1965, nr. 159. În 1783 iun. 1 apare biv vel căpitan de legegii (Arh. St. Buc., colecția *Manuscrise*, nr. 143, f. 111 copie).

¹⁸⁷² St. Grecianu, *op. cit.*, I, p. 65; decedat în 1812 (ibidem, p. 68).

* Cu atribuții civile, era conducătorul unor slujbasi administrativi de la hotarele țării.

¹⁸⁷³ G. Manu, *Documente privitoare la familia Mano din secolele XV–X/X*, București, 1907, p. 353; R. Grecianu, *Viața lui C. Brincoveanu*, p. 253.

— Pătru Obedeauu apare biv vel căpitan de margine în 1703 iun. 15 (R. Grecianu, *op. cit.*, p. 127). În 1693–1698 era vel căpitan de dorobanți (C. Obedeauu, *Figuri istorice — Petre Obedeauu*, p. 42).

¹⁸⁷⁴ C.C. Giurescu, *Istoria românilor*, vol. III/1, p. 760.

¹⁸⁷⁶ R. Grecianu, *Domnia lui C. Brincoveanu*, p. 158.

¹⁸⁷⁸ R. Grecianu, *op. cit.*, p. 187; ibidem.

¹⁸⁷⁷ Bibl. Acad. R.S. România, LXVI/125, orig.

¹⁸⁷⁸ *Cronica Ghiculeștilor*, p. 193; C. Giurescu, *Material pentru istoria Olteniei*, vol. I, p. 68; decedat în 1718 (O. Lecca, *Familii boeresti* — 100, tab. 59).

În 1711 apr. 25 era logofăt de visterie (Bibl. Acad. R.S. România, MDCLXXV/15, orig.).

— Afendulea (Afendull), apare biv vel căpitan de margine în 1722 mai 25 (Bibl. Acad. R.S. România, CCCLXXVII/40, orig.). Era clucer și ispravnic de zaharea în 1711 (R. Grecianu, *op. cit.*, p. 190); și reprezentantul lui C. Brincoveanu la Tighina în 1710–1711 (C.C. Giurescu, *op. cit.*, III/2, p. 803); decedat în 1747 (St. Grecianu, *Genealogiile documentale ale familiilor boeresti*, vol. I, p. 3–4); <cronicar>.

¹⁸⁷⁹ Arh. St. Buc., fond Mitropolia București, LXXXIX/29, orig.

¹⁸⁸⁰ Bibl. Acad. R.S. România, I/306, orig.

** Avea aceleași atribuții ca vel căpitanul de margine.

— Preda Drugănescu apare biv vel căpitan de plai în 1732 mai 26 (St. Grecianu, *op. cit.*, vol. I, p. 160). În 1736 mart. 16 este vornic de Cîmpulung (P. Cernovodeanu, *Preocupări de istoriografie românească 1716–1821* p. 26); decedat în 1737 în Rusia (ibidem, nota 92).

*** Avea aceleași atribuții miliare ca cel de cazaci și dorobanți.

¹⁸⁸¹ R. Grecianu, *Domnia lui C. Brincoveanu*, p. 145.

Fig. 17 — 1795 mai 19. Hrisovul lui Alexandru Constantin Moruzi voievod prin care întărește schitului Râzvan, metohul mănăstirii Sf. Gheorghe Nou din București, stăpînirea a trei prăvălii de pe podul Șerban Vodă (Arh. St. Buc., fond m-rea Râzvan, II/2. Orig. rom., hîrtie, 56 × 40 cm, cu iscălitura domnului, monogramă și pecetea mare domnească în chinovar).

VEL CĂPITANUL DE CERNEȚI*

MATEI FĂLCIOIANU, 1703 mart. 16 — 1704 <f.1., zi> ¹⁸⁸²

MIHAI FĂRCĂȘANU, 1705 ¹⁸⁸³

CHIRCEA RUDEANU, 1712 oct. 3 ¹⁸⁸⁴

MATEI CANTACUTINO, 1714 iun. 20 ¹⁸⁸⁵

VEL CĂPITANUL DE FOCȘANI**

COSTANDIN NĂSTUREL, <1721> — 1723 sept. 5 ¹⁸⁸⁶

* Cu atribuții civile era conducătorul slujbașilor administrativi ai tirgului (orasului) Cerneti.

¹⁸⁸² R. Crețeanu, Documentele schitului Topolnța, în „Mitropolia Olteniei”, XV, nr. 5-6, 1963, p. 461; Al. Fălcoianu, Arborele geneologic al familiei Fălcoianu, București, 1929, p. 2. În 1701 mart. 10 — 1702, era vtorii comis ișt. Grecianu, op. cit., I, p. 41, 144). E fiul vornicului Gheorghe Fălcoianu (I. Donat, Fundațiunile religioase ale Olteniei, Craiova, 1937, p. 52).

¹⁸⁸³ Arh. St. Buc., fond m-rea Tismana, XXXVI/14 orig. În mai 1703 era mic postelnic (R. Grecianu, op. cit., p. 248).

¹⁸⁸⁴ Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 714, f. 67, copie.

¹⁸⁸⁵ Ibidem, Strehaia, XIV/26, orig. E fiul lui Pirvu Cantacuzino (C. Obedeau, Lista banilor Olteniei, în „Arhivele Olteniei”, II, nr. 8, 1923, p. 321).

** Cu atribuții identice celui de Cerneti și Slatina.

¹⁸⁸⁶ P.V. Năsturel, Geneologia Năsturelilor în „Revista de istorie, arheologie și filologie”, XVI, 1922, p. 107.

VEL CĂPITANUL DE SLATINA

GAVRIL DRUGĂNESCU, 1721 dec. 1¹⁸⁸⁷
 HAGI COSTANDIN, 1729 <f.1., zi>¹⁸⁸⁸
 IANE <SLĂTINEANU>, 1734, <idem>¹⁸⁸⁹

VTORI LOGOFĂTUL*

TOMA CANTACUZINO, 1694 febr. 18 — 1699 dec.¹⁸⁸⁹
 ȘTEFAN CANTACUZINO, 1694 mai 11 — 1703 iun. 15¹⁸⁹¹
 RADU CANTACUZINO, 1704 mart. 17 — 1706 oct. 24¹⁸⁹²
 NECULAE ROSET, 1706 noiembrie. 16 — 1707 iun. 2¹⁸⁹³
 BARBU BRĂILOIU, 1707 iun. 22 — 1709 febr. 6¹⁸⁹⁴
 COSTANDIN CONȚESCU, 1709 mart. 29 — 1716 aug. 17¹⁸⁹⁵
 COSTANDIN VĂCĂRESCU, 1717 apr. 9 — 1720 mai 1¹⁸⁹⁶
 COSTANDIN CONȚESCU, 1721 mai 15¹⁸⁹⁷
 COSTANDIN VĂCĂRESCU, 1721, oct. 21 — 1722 ian. 12¹⁸⁹⁸
 COSTANDIN CONȚESCU, 1722 febr. 2¹⁸⁹⁹
 COSTANDIN COSTIN, 1722, febr. 27¹⁹²²
 ȘTEFAN VĂCĂRESCU, 1722 mart. 14¹⁹⁰¹
 COSTANDIN COSTIN, 1722 mai 4 — 1724 aug. 1¹⁹⁰²
 COSTANDIN CANTACUZINO, 1729 mai 13¹⁹⁰³
 RĂDUCAN CREȚULESCU, 1730 oct. 26¹⁹⁰⁴
 COSTANDIN CREȚULESCU, 1731 mai 14 — sept. 5¹⁹⁰⁵
 ALEXANDRU SCULI, 1732 mart. 10 — 1733 apr. 11¹⁹⁰⁶

¹⁸⁸⁷ Bibl. Acad. R.S. România, MDCLXXIX/59, copie. În 1710 a plecat cu fiul său, Preda și cu Toma Cantacuzino spătarul la D. Cantemir (C. Pillat, *O pictură tirzie Brincoveanescă la Biserica din Sloenesti* — Drugănescu, în „Studii și cercetări de istoria artei”, seria Artă plastică, tom. XVII, nr. 1, 1970, p. 95). În 1711, <iul.-dec.> era vornic de Tirgoviște (P. Cernovodeanu, *op. cit.*, nota 92).

— *Pantazi* <Primichiriu> apare biv vel căpitan de Slatina în 1726 apr. 25. (I. Ionașcu, *Documente bucușene* — privilegii la proprietățile mănăstirii Coltea, București, 1941, p. 111. Identificarea noastră).

¹⁸⁸⁸ I. Ionașcu, *Biserici, chipuri și documente din Olh, Craiova*, 1934, p. 83.

¹⁸⁸⁹ Arh. St. Buc., colecția Achiziții Noi, CIV/61, orig.

* Vicecancelarul divanului domnesc, e ajutorul imediat al marelui logofăt. Lucrează la redactarea hrisoavelor și altor acte întărite de domn și sfatul țării, pe care le autentifică și el după ce le-a recitat, punându-și iscălitura alături de cea a marelui logofăt.

Sluja aceasta e ocupată numai de cărturari și oameni de încredere, de obicei fiii de boieri, care de aci înaintea pe scara demnității lor. Pentru că serie jâlbile și le citește înaintea domnului, primește parte din taxele percepute pentru orice act ce s-a peceituit în cancelaria domnească. În primul an al fiecărei domnii fiind se înnoiau hrisoavele cu privilegiul, avea venit mai mare.

¹⁸⁹⁰ Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 705, f. 25, copie; *ibidem*, f. 96, v. copie.

¹⁸⁹¹ *ibidem*, nr. 705, f. 132, copie; R. Crețianu, *Domnia lui C. Brincoveanu*, p. 143.

¹⁸⁹² Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 705, f. 373, copie; Bibl. Acad. R.S. România, ms. nr. 500, f. 5 copie. Este frate cu Ștefan, viitorul domn.

¹⁸⁹³ Bibl. Acad. R.S. România, MDCXLIII/18, copie; *ibidem*, DCXXIII/134, orig. E fiul lui Iordache vel vornic din Moldova și ginerele lui C. Brincoveanu. În 1704 apr. 12 era postelnic în Moldova (R. Crețianu, *op. cit.*, p. 152).

¹⁸⁹⁴ Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 705, f. 405 v. copie; *ibidem*, fond m-rea Hurezu, IV/1, orig. E fiul lui Cornea Brăiloiu vel ban (O. Lecca, *Dictionar istoric, arheologic și geografic al României*, București, 1937, p. 85).

¹⁸⁹⁵ *ibidem*, colecția Manuscrise, nr. 705, f. 458, copie; *ibidem*, fond m-rea Sf. Apostoli III/15, orig. A mai fost și în perioada 1688—1700 (I.C. Filitti *Arhiva Gheorghe Grigore Cantacuzino*, 1919, București, p. 60).

¹⁸⁹⁶ Arh. St. Buc., colecția Achiziții Noi, CCXCIV/16, orig. Bibl. Acad. R.S. România, MDCLXXXIX/54, copie. E fiul lui Ianache vel clucer. În 1716 dec. 3, era logofăt de vistierie (C. Giurescu, *Material pentru istoria Otteniei sub austrieci*, vol. I, p. 67).

¹⁸⁹⁷ Arh. St. Buc., fond m-rea Bradu, I/35, orig.

¹⁸⁹⁸ *ibidem*, Mitropolia București, CCLXV/6, orig.; *ibidem*, Banu I/2, orig.

¹⁸⁹⁹ *ibidem*, Mitropolia București, LXV/29, orig.

¹⁹⁰⁰ Bibl. Acad. R.S. România, DCXXIII/153, orig.

¹⁹⁰¹ Arh. St. Buc., fond m-rea Râmnic, I/38, orig. E fiul lui Ianache vel clucer.

¹⁹⁰² *ibidem*, Bradu, I/33, orig.; Bibl. Acad. R.S. România, CCXXIV/60, orig.

¹⁹⁰³ Arh. St. Buc., fond Episcopia Buzău, XLVIII/184, orig. E fiul lui Radu și nepotul lui Ștefan voievod; decedat în 1729 (N. Iorga, *Guide historique de la Roumanie*, București, 1936, p. 74).

¹⁹⁰⁴ N. Iorga, *Documente privilegiate la istoria românilor*, în colecția E. Hurmuzaki, XIV/2, p. 1068. E fiul lui Iordache vel vornic.

¹⁹⁰⁵ Bibl. Acad. R.S. România, CCXC/14, orig.; Arh. St. Buc., fond Mitropolia București, L/29, orig. E fiul lui Iordache Crețulescu și nepotul lui C. Brincoveanu voievod.

¹⁹⁰⁶ G.D. Florescu, *Acte*; I. Ionașcu, *Seminarul din Buzău*, p. 2.

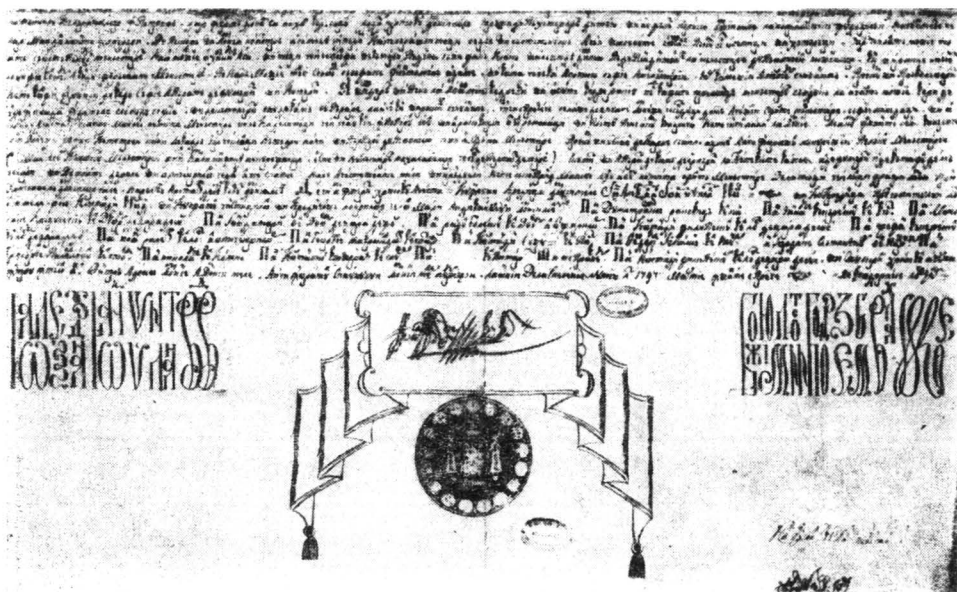

Fig. 18 — 1797 martie 17. Hrisovul lui Alexandru Ipsilanti voievod prin care întărește mănăstirii Sf. Spiridon din București milele făcute anterior de alți domni (Bibl. Acad. R. S. România, CCCXCVI/25. Orig. rom., hirtie, 77×54 cm, cu iscălitura domnului, pecetea mare domnească și monograma aplicată în chinovar.

COSTANDIN CRIȚULESCU, 1733 iul. 14 — 1737 apr. 12¹⁹⁰⁷

COSTANDIN XIFOLYTOS (ZAGORIANUL), 1737 iul. 2¹⁹⁰⁸

COSTANDIN CREȚULESCU, 1739 mai 29 — aug. 7¹⁶⁰⁹

ȘTEFAN VĂCĂRESCU, 1739 aug. 29 — 1741 aug. 1¹⁹¹⁰

DUMITRAȘCO PACOVIȚĂ, 1742 ian. 12 — 1743 dec. 1¹⁹¹¹

NICOLAE DUDESCU, 1744 ian. 12 — <dec. 27>¹⁹¹²

COSTANDIN CÎNDESCU, 1745 <f.1., zi>¹⁹¹³

RADU VĂCĂRESCU, 1745 dec. — 1746 mart. 1¹⁹¹⁴

COSTANDIN CÎNDESCU, 1746 dec.¹⁹¹⁵

ȘTEFAN BUHĂESCU, 1754 febr. 20¹⁹¹⁶

DUMITRACHI <CRONICARUL>, 1758 mart. 12 — mai 30¹⁹¹⁷

IOAN VĂCĂRESCU, 1759 febr. 5 — 1760 mart. 9¹⁹¹⁸

SCARLAT GRECIANU, 1760 noiembrie 15¹⁹¹⁹

IOAN VĂCĂRESCU, 1760 dec. 14¹⁹²⁰

¹⁹⁰⁷ Arh. St. Buc., colecția Suluri/22, copie; ibidem, fond m-reă Stavropoleos, XXIV/5, orig.

¹⁹⁰⁸ C. Daponte, *op. cit.*, p. 17, nota 1. Prim secretarul lui Nicolae și Const. Mavrocordat până în 1735 (ibidem, p. 283). E fiul lui Iordache vel sluger în 1716 (ibidem).

¹⁹⁰⁹ Arh. St. Buc., fond m-reă Stavropoleos, XXIX/1, orig.; C. Daponte, *op. cit.*, p. 275.

¹⁹¹⁰ St. Grecianu, *Genealogiile documentale ale familiilor boieresti* vol. II, p. 226; Muzeul de istorie a Municipiului București, inv. nr. 25. 058, orig. În 1738 iun. era vtorii vister (St. Grecianu, *op. cit.*, II, p. 225).

¹⁹¹¹ Arh. St. Buc., fond Mitropolia București, CDXLVIII/1, orig.; Stavropoleos, XXIX/3, orig. În 1734 era vtorii postelnic (C.D. Florescu ibidem). E fiul lui Dumitrascu hatman din Moldova decedat în 1728 și nepotul spătarului Mihail Cantacuzino.

¹⁹¹² Bibl. Acad. R.S. România, XCIV/21, orig.; *Catalogul documentelor turcești*, I, nr. 158.

¹⁹¹³ I. Ionascu, *Documente bucupestene privitoare la proprietățile mândstirii Coltea*, București, 1941, p.164. E fiul lui Serban și frate cu Ioan (I.C. Filitti, *op. cit.*, p. 98).

¹⁹¹⁴ I.C. Filitti, *op. cit.*, p. 98; Arh. St. Buc., colecția Suluri/18, În 1738 iun., era treti postelnic (St. Grecianu, *op. cit.*, II, p. 225). R fiul lui Ianache vel clucer.

¹⁹¹⁵ I.C. Filitti, *op. cit.*, p. 98.

¹⁹¹⁶ I. Ionascu, *Seminarul din Buzău*, p. 4.

¹⁹¹⁷ I. Ionascu, *Lucrări noi despre cronicarul Dumitrache*, în „Revista istorică română”, IX, 1939, p. 249; Bibl. Acad. R.S. România, MDLXVI/19, orig. În 1745 febr. 2, era logofăt de divan (I. Ionascu, *op. cit.*, p. 247).

¹⁹¹⁸ Arh. St. Buc., fond m-reă Hanu Greci, I/51; orig.; Bibl. Acad. R.S. România, CCCLXX/75, orig.

¹⁹¹⁹ Bibl. Acad. R. S. România, CCCLXXVII/12, orig. E fiul lui Drăghicean.

¹⁹²⁰ Ibidem, CXLI/109, orig.; decedat în 1760 (C. Nitescu, *Mitropolia Tîrgovistei*, în „Glasul Bisericii”, XXII, nr. 1—2, 1963, p. 96).

Fig. 19 — 1800 ianuarie 11. Hrisovul lui Alexandru Constantin Moruzi voievod prin care întărește mănăstirii Xenofon de la Spetagora vinăriciul de pe dealurile domnești din județul Buzău ce îl avusese și de la alți domni (Arh. St. Buc. fond m-rea Roaba și Jitlia, I/18. Orig. rom., hirtie, 53/40 cm, cu iscălitura autografă a domnului, monograma și pecetea domnească aplicate în chinovar).

COSTANDIN ȘTIRBEI, 1762 iun. 22 — 1764 febr. 3 ¹⁹²¹

DIMITRACHE RALET, 1764 iun. 22 ¹⁹²²

ȘERBAN BALASACHE, 1765 febr. 5 — 1769 ian. 12 ¹⁹²³

NICOLAE VLĂDĂIANU, 1770 oct. 26 ¹⁹²⁴

IONIȚĂ FLORESCU, 1722 <f.l., zi> ¹⁹²⁵

GHEORGHE MAVROCORDAT, 1775 mart. ¹⁹²⁶

COSTANDIN ȘTIRBEI, 1775 iun. 22 ¹⁹²⁷

IORDACHE MAVROCORDAT, 1775 sept. 13 ¹⁹²⁸

COSTANDIN ȘTIRBEI, 1775 oct. 26 ¹⁹²⁹

GHEORGACHE MAVROCORDAT, 1776 febr. 6 ¹⁹³³

COSTACHE RACOVITĂ, 1776 aug. 9 ¹⁹³¹

GRIGORE BALASACHE, 1777 mai 1 — iul. 4 ¹⁹³²

COSTACHE RACOVITĂ, 1777 aug. 10 ¹⁹³³

¹⁹²¹ Bibl. Acad. R.S. România, MDCXXII/39, orig.; T. Bulat, *Contribuții documentare la istoria Olteniei*, Râmnicul Vilcea, 1925, p. 95.

¹⁹²² Arh. St. Buc., fond m-rea Dintrunleam, XLV/21, orig. În 1822 e vel hatman (N. Iorga, *Documente mai ales argeșene ale Eforiei Spătelor Civile*, partea I, în „Buletinul Comisiei istorice române”, III, p. 111).

¹⁹²³ Muzeul de istorie al Municipiului București, inv. nr. 13.060, orig.; Arh. St. Buc., fond m-rea Mihai Vodă, XLVIII/4, orig.

¹⁹²⁴ Bibl. Acad. R.S. România, LXIX/111, orig.

¹⁹²⁵ G.D. Florescu, *ibidem*.

¹⁹²⁶ Arhiva N. Cretulescu, *Condicia moșiei Plăceni*, doc. 26.

¹⁹²⁷ Bibl. Acad. R.S. România, CCCLXXVII/13, orig.

¹⁹²⁸ Arh. St. Buc., fond m-rea Radu Vodă, XXVIII/7, orig.

¹⁹²⁹ *Ibidem*, Mitropolia București, XXXIII/7, orig.

¹⁹³⁰ C. Velichi, *Documente și cărți românești din Bulgaria*, în „Revista istorică”, XXII, nr. 1-3, 1936, p. 119 — Costandin Nenculescu apare biv vtori logofăt în 1776 mai 17. (Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 5, f. 40, copie).

¹⁹³¹ Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 3, f. 193, copie.

¹⁹³² *Ibidem*, colecția Fotografii, III/2; *ibidem*, Sf. Apostoli, XI/15, orig.

¹⁹³³ *Ibidem*, Episcopia Argeș, LXX bis, II/15, orig.

GHEORGHE NEGRI, 1779 <f.1., zi> — 1780 ian. ¹⁹³⁴
 IOAN CARAGEA, 1780 febr. 1 — <f.1., zi> ¹⁹³⁵
 IORDACHE ROMANO, 1782 <f.1., zi> ¹⁹³⁶
 COSTANDIN DUDESCU, 1788 <idem> ¹⁹³⁷
 THEODORACHE VĂCĂRESCU, 1797 mart. 22 — apr. 2 ¹⁹³⁸
 COSTACHE SAMURCAȘ, 1797 apr. 21 — iul. 10 ¹⁹³⁹
 MANOLACHE <BĂLEANU>, 1798 mai 23 — iun. 1 ¹⁹⁴⁰
 COSTANDIN <RUDEANU>, 1799 mai 15 ¹⁹⁴¹
 GRIGORE FILIPESCU, 1799 sept. 1 ¹⁹⁴²

¹⁹³⁴ Ibidem, Apostoliache, XI/40, orig.; ibidem, Manuscrise, nr. 3, f. 289, v, copie.

¹⁹³⁵ Ibidem, nr. 3, f. 288, copie; Bibl. Acad. R.S. România, LV/3, orig. În 1805 e vel medelnicer (Bibl. Acad. R.S. România, Manuscrise, nr. 242, f. 55 v, copie).

¹⁹³⁶ Bibl. Acad. R.S. România, MDCXIII/7, orig. În 1796 e vel serdar de Orhei. (G.D. Florescu, *ibidem*).

¹⁹³⁷ I. Ionascu, *Concluzii greșite în istoriografia burgheză despre domnia lui Nicolae Măcrogheni*, în „Studii” XV, nr. 1, 1962, p. 98. E fiul lui Nicolae.

¹⁹³⁸ Arh. St. Buc., fond Episcopia Argeș, I/6, orig.; ibidem, XLII/13, orig.

¹⁹³⁹ Ibidem, Slobozia lui Ianache, XI/52, orig.; Bibl. Acad. R.S. România, CCXLIII/46, orig. În 1808 e vel vornic (G.I. Lahovari, C.I. Brătianu, Gr. Tocilescu, *Marele dicționar geografic al României*, vol. V, București, 1902, p. 342, articolul „Samurcăsești sau Clorogirla mănăstire”).

¹⁹⁴⁰ Arh. St. Buc., fond Slobozia lui Ianache, III/7, orig.; ibidem, Bistrița, LXIV/315, orig. În 1819 e vel vornic (Arh. St. Buc., colecția Manuscrise, nr. 1120, f. 71 v, copie).

¹⁹⁴¹ I.C. Filitti, *op. cit.*, p. 100.

¹⁹⁴² Arh. St. Buc., fond m-rea Sf. Apostoli, XI/24, orig. În 1816 e vel vornic (ibidem, nr. 1114, f. 354, copie).

* Spre completare recomandăm consultarea listelor de domni publicate de: Lazăr Săineanu, *Dicționarul universal al limbii române*, ed. V, Edit. Scrisul Românesc, Craiova, 1925, p. 809, 812; A. Candrea, Gh. Adamescu, *Dicționarul enciclopedic ilustrat*, Cartea Românească, partea a II-a, (Dicționarul istoric și geografic universal) I. Ionascu, *Domnii din Moldova și Țara Românească*, în *Introducere la Documente privind istoria României*, București 1956. Anexa 1, p. 492–495, Dicționar enciclopedic român, Edit. politică, București, 1964, vol. II, p. 451–454.

INDICE ONOMASTIC ȘI CURSUS HONORUM

A

- <Adamache> Dumitrașcu, v. emr. 1737; v. pah. 1737; v. post. 1739–1741; v. spăt. 1746, p. IV 660, II 311, 307, 295.
- Afendulea (Afenduli), cluc. <1711>; b. v. ept. marg. 1722; + 1717; <ronicar>, p. IV 666.
- Alcazi <C.> Ioniță, b. v. arm. 1777, p. III 467.
- <Allebra> Iane (Scarlat Ioan, Ianche), v. emr. <1719>, <1724>, 1730; v. cup. 1722, p. IV 660, II 310.
- Alexeanu Grigorie, v. pit. 1781–1782, p. III 450.
- <Alexeanu> Mihalache, vt. port. 1761; v. emr. ocn. 1776–1777, 1779, p. IV 662.
- Alexeanu Ștefan, b. v. stol. 1791, p. II 319.
- Alexie, v. ept. marg. 1729; v. cluc. ar. 1711, p. IV 666, III 468.
- <Amiras> Athanasie, v. serd. 1745; <v.> medl. <1751, 1753>, p. III 453, 461, 462.
- Anastăsie, v. cluc. ar. 1759, p. III 468.
- Andronescu Șerban, b. tr. log. 1793, medl. 1793; b. v. serd. 1794; + 1799; <ronicar>, p. III 456.
- Angeriu, vezi Hangerliu.
- Anghele (Anghelache din Șistor, Șistorliu), tr. log. 1787; v. șetr. 1788–1789; v. slug. 1812; + 1817, p. III 460.
- Antonachie, b. v. ept. lef. 1748, p. IV 666.
- Arbul (Arbuli) Chiriac-Ilagi, star. neg. 1781; v. șetr. 1787–88; v. serd. 1790, 1793; v. medl. 1795; + 1809, p. III 460, 456, 463.
- Argetoianu (Argintoiann) Costandin, v. port. 1703; vor. Meh. 1719; Div. Cv. 1720–1738; v. pit. 1739, p. III 469, 417.
- Argetoianu <C.> Costandin, v. serd. <1712>; b. v. stol. 1766; v. cluc. 1770; Div. Cv. 1770–1774, p. III 453, II 318, 303.
- Argetoianu <Argintoiann> Nicolae, b. v. pit. 1779, p. III 450.

- Arghireopol <M.> Lucache, v. emr. 1793; v. post. 1794–1796; v. hatm. 1799; v. spăt. 1800; eaim. Cv. 1818, p. IV 660, II 309, IV 660, II 297.
- Arion Mihalcea, b. v. șetr. 1799, p. III 460.
- Aristarhos (Haristarho) Mihalache, v. pah. 1733–1734; v. post. 1736–1737, p. II 310, 307.
- Asan (Asoni, Hasan), v. emr. 1707, 1710–<1715>; v. slug. 1717; + 1718, p. IV 660, III 441.
- Asan (Hasan) Grigorașco, v. agă 1779; v. cluc. ar. 1778–1779; v. slug. 1780; v. stol. 1792, p. III 465, 469, 444, II 319.
- Asanoglu, vezi Asan-Mieșunescu.
- Asan-Mieșunescu (Asanoglu) Costandin, vt. arm. 1739; b. v. ept. 1745; b. v. ept. lef. 1749; b. v. șetr. 1757; + ante 1765, p. 664, 666, III 459.

B

- Balasache Costandin, v. șetr. 1752, p. III 458.
- Balasache Dumitrașcu (Dumitrache, Dumilru), v. agă 1710–1711; v. com. 1746; v. post. 1756; + 1756, p. III 465, II 322, 308.
- Balasache Grigorie, vt. log. 1777; v. com. 1779; v. agă 1781; v. spăt. 1783–1785; v. hatm. Mold. 1793, p. IV 670, II 323, III 465, II 296.
- Balasache Iordache, v. agă 1719; v. medl. 1750; v. emr. 1756–1757; v. post. Mold. 1761; v. arm. 1768; + 1777, p. III 465, 461, IV 660, III 467.
- Balasache Radu (Răduwan), v. cluc. ar. 1751; b. v. medl. 1757, p. III 468, 462.
- Balasache Șerban, vt. log. 1765–1769, p. IV 670.
- Balotă Ștefan, v. cluc. ar. 1752, p. III 468.
- <Balș I.> Iordache, v. slug. 1731; b. v. jien. Mold. 1712, p. III 412.
- <Balș I.> Lupu, v. pit. 1733–1734, 1735; v. medl. Mold. 1713, p. III 447, ...

- Baiș* <L.> *Theodorache (Tudorache)*, v. agă 1770; v. spăt. 1772–1773; în Mold. după 1775, p. III 465, II 296.
- Baratov (Baravloglu, Ghiurghiu, Giurgiu, Gorgiu) Costandin*, v. pit. 1776–1777; v. cluc. 1788, 1792; v. serd. 1788; v. spăt. 1789, p. III 449, II 305, III 456, II 296.
- Barbu de la Almăj*, vezi *Poenaru Barbu*.
- Baron*, vezi *Vlasto Grigore*.
- Basarab*, vezi *Brincoveanu Nicolae*.
- Băbeanu Panail*, b. v. cpt. lef. 1783; v. cpt. lef. 1786, 1795; + 1812, p. IV 666.
- Băjescu Iordache*, post-cel 1747; v. medl. 1762, 1764; + 1764, p. II 462.
- Bălăceanu <C.> Costandin (Costache)*, b. ceauș apr. 1783; v. pit. 1784–1785; v. cluc. 1800; v. log. 1805, p. III 450, II 306.
- Bălăceanu <B> Costandin (Dinu)*, v. șetr. 1762, 1764–1765; v. stol. 1776; + 1784, p. III 459, II 318.
- Bălăceanu <P.> Drăghici*, v. cpt. drb. 1714–1716; v. vor. Tgv. 1720; v. pit. 1723, 1724; + 1731, p. IV 664, I 126, III 447.
- Bălăceanu <M.> Hriștea*, v. pit. 1761, p. III 448.
- Bălăceanu <P.> Ioniță (Ioan, Ianache)*, v. șetr. 1762; b. v. șetr. 1793; v. stol. 1765, 1781; b. v. serd. 1769; v. cluc. 1770–1774, 1799, 1800, p. III 459, 460, II 318, III 454, II 304, 306.
- Bălăceanu Matei*, v. șetr. 1763, p. III 459.
- Bălăceanu Pătrașcu*, b. v. slug. 1701, p. III 441.
- Băleanu (Dimboviceanu) <Gr.> Costandin*, post. 1712; v. com. 1717–1718, caim Cv. 1745, p. II 320.
- Băleanu Grigore (Gligorie)*, v. vor. Tgv. 1701–1711; v. slug. 1711–1713, 1715; v. vor. 1713–1714; v. post. 1715; v. ban 1716; v. log. 1716; Div. Cv. 1717–1726, p. I 126, III 441, I 119, II 306, I 114, 127.
- Băleanu <I.> Grigorașco (Grigore)*, v. medl. 1759, 1769; v. stol. 1761–1763; v. cluc. 1770–1773; v. pah. 1775; v. log. T. J. 1779–1783, 1784–1785; v. log. T. S. 1786–1787; + 1788, p. III 462, II 317, 334, 313, I 130, 129.
- Băleanu <Gr.> Grigore*, v. stol. 1794–1795; v. log. ob. 1805, p. II 319.
- Băleanu Ioan (Ioniță)*, v. port. 1716; Div. Cv. 1716–1732; cons. Adm. 1729; v. port. 1730; b. v. cpt. lef. 1733; b. v. stol. 1759, p. III 469, IV 666, II 317.
- <Băleanu> *Manolache*, vt. log. 1798; v. vor. 1819, p. IV 671.
- Băleanu <C.> Radu*, vt. spăt. 1749; v. cluc. 1773, p. III 304.
- Băncescu <D.> Iordache*, b. v. cpt. caz. Tgv. 1723; + 1723, p. IV 664.
- Bărbătescu <C.> Mihai*, v. șetr. 1719–1720; 1724; v. serd. 1721, 1730, 1731, 1739; b. v. pah. 1734; v. pah. 1742–1744; v. com. 1736, 1739; ispr. jud. 1756, p. III 458, 452, 453, II 310, 311, 321.
- Bărbătescu <M.> Mihai*, v. șetr. 1743; log. vist. 1746; v. văt. plăi 1748; b. v. medl. 1757; b. v. stol. 1765; v. pah. 1770, p. III 458, 462, II 318, 312.
- Bărbuceanu*, vezi *Știrbei Barbu*.
- Bărcănescu (Mogoșescu) <R.> Ioan (Ioniță, Ianache)*, v. serd. 1785; v. com. 1786; v. cmn. 1797–1798; b. v. cluc. 1800; + 1807, p. III 455, II 323, IV 662, II 306.
- Bărcănescu (Mogoșescu) Radu*, v. cluc. ar. 1752; v. medl. 1764; v. cluc. 1772–1773, 1782; v. pah. 1777, 1781; + 1784, p. III 468, 462, II 304, 313, 314.
- Bedilescu Ion*, v. șetr. 1719, p. III 457.
- Belu (Bellu) Ștefan*, b. v. șetr. 1792; v. medl. 1799–1800; b. v. vist. 1816, p. III 460, 463.
- Bengescu Gheorghe*, b. v. cluc. 1791; b. v. stol. 1792, p. III 305, 319.
- Bengescu Radu*, b. v. pit. 1754; v. serd. 1757; b. v. stol. 1764; + 1769, p. III 448, 445, II 318.
- Berindei (Berendei) Costandin*, v. post. 1754, p. II 308.
- Berindei Pătrașcu*, pah. 1752; b. v. șetr. 1776; + 1779, p. III 459.
- Bibescu Ștefan*, b. v. medl. 1766; Div. Cv. 1774–1775; v. pit. 1777; v. pah. 1779, p. III 462, 449, II 313.
- Bîrșescu Nicolae*, v. pit. 1770; v. stol. 1775, p. III 448, 449, II 318.
- Blejoianu Istrale*, v. arm. 1754; + 1754, p. III 467.
- Bozianu (Bozoianu) <R.> Nicolae (Nicolae)*, b. v. șetr. 1741; v. șetr. 1742; + 1746, p. III 458.
- Brădescu Costandin*, v. cluc. ar. 1746; + 1751, p. III 468.
- Brăiloiu <C.> Barbu (Barbu Cornea)*, vt. log. 1707–1709; v. serd. 1713–1714, 1716; cons. Adm. austr. 1719–1734; + <1734>, p. IV 668, III 451, 452.
- Brăiloiu Cornea (Cornescul banul din Vădeni)*, v. ban 1693–1705, p. I 111.
- Brăiloiu <I.> Corniță*, vt. com. 1772; v. cluc. ar. 1776; v. slug. 1787; Div. Cv. 1789–1794; v. cluc. 1800; v. log. 1813; + 1819, p. III 468, 445, II 306.
- Brăiloiu <C.> Costandin*, b. v. șetr. 1746, p. III 458.
- Brăiloiu Costandin (Costache)*, v. cluc. ar. 1798; v. medl. 1819, p. III 469.
- Brăiloiu Dumitrache*, v. serd. 1794, 1797, p. III 456.
- Brăiloiu Ioan (Ioniță)*, b. v. arm. 1765; v. slug. 1776; v. stol. 1784, p. III 467, 444, II 319.
- Brăiloiu (Ciorogirleanu) <B.> Radu*, b. v. pah. 1762; b. v. pit. 1789, p. II 312, III 450.
- Brătășanu Barbul*, v. vist. 1701; diplomat în 1714, p. II 297.
- Brătășanu Grigore*, b. v. șetr. 1743, p. III 458.

Brălășanu Ioniță, v. slug. 1755; v. cluc. ar. 1766; v. stol. 1770; + 1778, p. III 443, 468, II 318.

Brălășanu Ioniță, v. cluc. ar. 1793, p. III 469.

Brălășanu Radu, b. văt. apr. 1732; v. arm. 1737, 1739, p. III 466.

Brălășanu Ștefan, b. v. pah. 1767, p. II 312.

Brezoianu Costandin, v. șetr. 1736–1737; v. pit. 1739; v. arm. 1739–1741, p. III 458, 447, 466, 467.

Brezoianu Dumitrașcu, b. v. arm. 1743, p. III 467.

Brezoianu Dumitrașco (Dumitrache), v. slug. 1778, 1779, 1783; v. serd. 1790, 1791, p. III 444, 445, 456.

Brezoianu Fiera (Hiera), v. pit. 1739; v. serd. 1742–1743; v. vist. 1743; 1744, p. III 447, 453, II 298.

Brezoianu Grigorie, v. pit. 1792, 1794, 1795, p. III 450.

Brezoianu Ioniță, b. v. cluc. ar. 1791, p. III 469.

Brezoianu Pătrașco, v. șetr. 1699–1704, 1705, 1710; v. serd. 1707–1709, 1712–1713; v. post. 1714–1715; v. vor. 1715–1716; + 1716, p. III 457, 451, II 306, I 119.

Brezoianu Radu, b. v. pit. 1746, p. III 448.

Brezoianu Ștefan, v. vor. Tgv. 1745–1746, p. I 126.

Brîncoveanu <C.> Costandin, v. spăt. <1710–1711>, p. II 321.

Brîncoveanu <C. C.> Costandin, v. com. 1730–1731, 1733–1734, 1739; v. stol. 1732–1733, 1734–1735; v. cluc. 1745–1747; v. log. 1748–1752, 1755–1756, 1758–1761; v. vor. 1753; v. spăt. 1753–1755; v. ban 1757–1758; + 1762, p. II 321, 316, 302, I 128, 119, II 295, I 116.

Brîncoveanu <M.> Grigore (Grigorașcu), v. cluc. 1795–1796; v. log. obic. 1799–1800; v. log. T. J. 1800; v. log. T. S. 1800; v. vor. 1804; + 1832, p. II 305, 306, I 131, 130, 131, 130.

Brîncoveanu <C.> Manolache, v. cmr. 1762; v. pah. 1769; v. cluc. 1776; v. log. T. S. 1777–1779, 1781–1783, 1784–1785; 1791–1792; v. vor. T. J. 1784, 1787, 1793–1794; v. vor. T. S. 1787–1788, 1794–1795; v. ban. Cv. 1802; + 1811, p. IV 660, I 312, II 304, I 129, 122, 121.

Brîncoveanu (Basarab) <C.> Nicolae, vt. spăt. 1753; v. com. 1759, 1760, 1761; v. cluc. 1761–1762; v. log. 1769; v. log. T. S. 1797–1798, 1799–1800; v. log. T. J. 1800; v. vist. 1776–1777, 1779–1781, 1783–1784, 1785–1786, 1793–1794, 1798–1799; v. vor. T. S. 1777; v. ban 1788, 1792, 1795–1796, 1802; + 1804, p. II 322, 303, I 128, 130, 131, II 299, 301, I 120, 118.

Bucșan Vintilă, log. 1706; v. cpt. 1709; log. vist. 1711; v. cpt. marg. 1716; + 1718, p. IV 663, 666.

Bucșănescu (Bucșenescu) <I.> Ioniță (Ioan), v. șetr. 1781; v. slug. 1785, p. III 459, 445.

Bucșănescu Iordache, cpt. Loviște 1747; v. cpt. 1747–1748; v. șetr. 1778; b. v. stol. 1793, p. IV 664, III 459, II 319.

<Bucșănescu> Mincu, pah. 1743; cluc. 1754; v. pit. 1770, p. III 449.

Bucșănescu Sandu, b. log. vist. 1747; v. cluc. ar. 1748, 1750, 1751; v. serd. 1752–1753; v. stol. 1758–1760; + 1760, p. III 468, 453, II 317.

Budișteanu Șerban (Bănică), tr. log. 1776; tr. vist. 1787; v. arm. 1789, p. III 467.

Buhăescu Ștefan, vt. log. 1754, p. IV 669.

Bujoreanu Manolache (Sandagiul), b. v. cluc. ar. 1780, p. III 469.

Bujoreanu Șerban, tr. vist. 1701–1702; v. vist. 1704–1716; v. ban 1716; v. vor. 1716; Div. Cv. 1717–1731, p. II 297, I 114, 119.

Bujoreanu Ștefan, v. cpt. drb. 1798; b. v. cpt. drb. 1803, p. IV 664.

C

Calavrias Anastase, v. șetr. 1788, p. III 460.

Calfoğlu Alexandru, b. v. cluc. caim. Cv. 1794, p. II 305.

Caliarhi-Florescu (Caliarhos) Antonie (Anto-nache), v. cluc. 1736, 1740–1741; v. ban 1742–1744; v. vist. 1745–1748; + 1748, p. II 302, I 114, II 298.

Calichi (Calnochi?) Iosif, v. arm. 1746; b. v. com. 1756, p. III 467, II 322.

Caligar Vasilie, v. cmn. 1799, p. IV 662.

Canela Dumitrache, b. v. arm.; + ante 1748, p. III 467.

Canela (Canelos) Gheorghe (Gheorgache), v. arm. 1739; v. slug. 1746, 1747, p. III 466, 443.

Canela (Canelos) Ioniță (Ioan), v. arm. 1739; v. port. 1740, p. III 466, 470.

Canela (Canelos) Vasilache, v. port. 1739; v. slug. 1742–1743; v. pah. 1757; + 1757, p. III 469, 443, II 311.

Cantacuzino <R.> Costandin, vt. log. 1729; + 1729, p. IV 668.

Cantacuzino Costandin, b. v. agă 1746, p. III 465.

Cantacuzino Costandin (Dinu), b. v. șetr. 1779; v. șetr. 1782; v. serd. 1788, 1792; v. pah. 1795–1796; + 1802, b. v. cluc., p. III 459, 455, 456, II 314.

Cantacuzino Ioan (Ioniță), v. arm. 1746; vt. vist. 1753; v. agă 1754, p. III 467, 465.

Cantacuzino <R.> Ioan (Iancu), v. agă 1786; v. spăt. Mold., 1787; v. spăt. 1789–1791, in Rusia 1791; + 1828; <poet>, p. III 465, II 296.

- Canlacuzino* <Gh.> *Iordache*, v. serd. 1746; v. arm. 1746; v. pah. 1749—1751, p. III 453, 467, II 311.
- Canlacuzino Iordache (Iorgache)*, b. v. șetr. 1778; v. slug. 1783—1784, 1793, 1795; v. serd. 1794, 1797; b. v. pah. 1799; + 1810 v. cluc., p. III 453, 445, 456, II 315.
- Canlacuzino* <C.> *Matei*, v. medl. 1746—1747; v. serd. 1749, p. III 461, 453.
- Canlacuzino* <Gh.> *Matei*, v. post. 1746; v. pah. 1752—1753, 1755, 1756; v. cluc. 1761, p. II 307, 311, 303.
- Canlacuzino Matei*, v. slug. 1787—1788, 1796; v. pit. 1796, p. III 445, 451, 446.
- Canlacuzino* <C.> *Mihai*, v. spăt. 1690—1706; + 1716, p. II 293.
- Canlacuzino* <M.> *Mihai*, b. v. medl. 1706; v. medl. 1710; v. com. 1714—1715; + 1722, p. III 460, II 320.
- Canlacuzino* <R.> *Nicolae (Neculăiță)*, v. arm. 1786; b. v. spăt. 1794; in Rusia 1796, p. III 467, II 297.
- Canlacuzino* <C.> *Radu (Răducan)*, vt. log. 1704—1706; v. com. 1710—1714; v. spăt. 1714—1715; + 1715, p. IV 668, II 320, 293.
- Canlacuzino* <M.> *Radu (Răducan)*, v. cluc. 1758, 1761, 1764; v. vor. Ț. J. 1765; in arm. rusă 1770; + 1774, p. II 303, 122.
- Canlacuzino* <C.> *Ștefan*, vt. log. 1694—1703; v. pah. 1703—1706; v. post. 1706—1711; v. spăt. 1711—1714; domn 1714; + 1716, p. IV 668, II 310, 306, 293.
- Canlacuzino (Șăitănescu)* <M.> *Toma*, vt. log. 1694—1696; v. slug. 1699—1704; v. post. 1704—1706; v. spăt. 1706—1711; in arm. rusă 1711; + 1721, p. IV 668, III 441, II 306, 293.
- Canlacuzino* <Gh.> *Toma*, tr. vist. 1746; b. v. șetr. 1753; b. v. medl. 1762; b. v. arm. 1768, p. III 458, 462, 467.
- Canlacuzino-Măgureanu* <P.> *Matei*, v. cpt. Cerneți 1714; v. șetr. 1715, 1716; Div. Cv. 1717—1725; v. arm. 1729—1730, 1735; v. agă 1731, 1734; v. serd. 1736; v. ban 1739—1741; + 1742, p. IV 667, III 457, 466, 464, 465, 466, 452, I 114.
- Canlacuzino-Măgureanu* <M.> *Mihai-banul*, vt. spăt. 1742; ceaș apr. 1746; văt. apr. 1746; v. medl. 1746; v. arm. 1748; v. stol. 1753; v. vist. 1755—1756, 1758—1762, 1763—1766, 1769, 1772; v. log. 1763, 1772; v. ban 1770—1771; in Rusia 1774; + 1790; <istoric și cronicar>, p. III 461, 467, II 317, 298, 299, I 128, 116, 118.
- Canlacuzino-Măgureanu* <P.> *Pirvu*, post. 1720; v. șetr. 1734; v. serd. 1737, 1739; v. cluc. ar. 1746; v. medl. 1748; + 1751, p. III 458, 452, 453, 468, 461.
- Canlacuzino-Măgureanu* <M.> *Pirvu*, v. serd. 1742; b. v. stol. 1745; v. arm. 1746; v. pah. 1753; v. med. 1754; v. log. 1758, 1761, 1762, 1765, 1767—1768; v. vor. 1761, 1762; v. vor. Ț. J. 1762—1763; v. vor. Ț. S. 1763; v. ban 1766—1767, 1768, 1769; v. spăt. 1769; + 1769, p. III 453, II 316, III 467, II 311, III 462, I 128, 120, 122, 120, 116, II 296.
- Canlacuzino-Măgureanu* <D.> *Șerban*, v. pah. 1700—1703; v. vor. 1706—1709; + 1709, p. II 310, I 119.
- Canțemir* <A.> *Costandin*, v. stol. 1733—1735; in Rusia 1736; + 1776, p. II 316.
- Caracas Gavril*, b. v. medl. 1778, p. III 463.
- Caragea Costandin*, v. slug. Patr. C-pol. 1735; b. v. slug. Ț. Rom. 1738; v. pah. 1739; capuch. C-pol. 1740, p. III 443, II 311.
- Caragea* <N.> *Costandin (Costache)*, grăm. domn. Ț. Rom., Rusia, Mold. (1769—1777); v. agă v. com., v. spăt., v. hatm. Mold. p. in 1793; v. hatm. caim. Ț. Rom. 1793; v. hatm. caim. Cv. 1793—1794; v. hatm. 1794—1796, 1798—1799, 1800; v. agă 1799—1800; ispr. jud. 1818; <cronicar>, p. IV 659, 660, III 466.
- Caragea Dumitrașcu*, v. post. 1737; v. com. 1745, p. II 307, 321.
- Caragea Ioan (Iancu)*, vt. log. 1780; v. com. 1781; b. v. post. caim.-Crv. 1797, p. IV 671 II 323, 309.
- Caragea Iordache (Iorgache)*, v. pit. 1753—1756; v. com. 1758—1759, 1761; v. stol. 1764, 1766—1767, 1768; v. post. 1775; v. pah. 1779; judec. 1781, p. III 448, II 322, 318, 308, 313.
- Caragea Scarlat*, v. post. 1775; v. ban 1777; v. pah. 1780, p. II 308, 309, I 118, II 313.
- Caragic Nicolache*, v. post. 1763, p. II 308.
- Caramanlău* <D.> *Costandin*, slug. 1706; v. port. <1711>, p. III 469.
- Caramanlău Dumitrașcu (Dumitrache)*, v. post. 1688—1704; capuch. C-pol. <1705>; + 1709, p. II 306.
- Caramanlău Ioan (Ioniță)*, v. slug. 1778; b. v. slug. 1782; b. v. emr. 1781; v. serd. 1793; v. pah. 1794, p. III 444, IV 660, III 445, 456, II 314.
- Caramanlău (Caramanlis) Iordache (Gheorgachi)*, v. cluc. ar. <1706—1713>; v. arm. 1723; v. post. 1739, p. III 467, 466, II 307.
- Castriotul (Castriotis, Castoriutul, Scariotul) Gheorghe*, v. com. 1704—1706; in-mis. diplom. la Iași 1711; + 1716, p. II 320.
- Calargi* <Șt.> *Costandin*, tr. spăt. Mold. 1739; v. pit. 1751; v. serd. 1754; v. agă 1755, 1763—1764; v. cluc. 1763; + 1769, p. III 448, 453, 465, II 303.
- Calargi Dumitrache*, vezi Fotache (Fotiade) Dumitrache.
- Cazan*, v. port. 1764, p. III 470.
- Calăinescu* <Anastasie, v. serd. 1758, p. III 454.
- Calăinescu Toma*, <b.> v. pit. 1793, p. III 450.
- Ceanoglu*, vezi Ceanoglu Costandin.

- Cernovodeanu (Cernovodeanu)*, vezi și *Damari*.
Cernovodeanu <N.> Iordache (Gheorghe), b. v. cluc. ar. 1760; b. v. stol. 1778, p. III 468, II 318.
- Cernovodeanu Nicolae (Nicolache)*, b. v. medl. 1752; v. pah. 1756, 1759–1760; + 1779, p. III 462, II 311, 312.
- Cernovodeanu <N.> Zaharia*, v. pit. 1767–1768; b. v. cmr. 1777, p. III 448, IV 660.
- <Cernovodeanu N. Damari> Zamfir-Nicolache (Zamfirache)*, b. v. stol. 1776; v. pah. 1782; v. com. 1784; v. cluc. 1786; + 1791, p. II 318, 314, 323, 305.
- Cheani*, vezi *Neani*.
- Chiotis Costandin*, b. v. arm. 1739, p. III 466.
- Cioflan Gheorghe*, v. șetr. 1726, p. III 458.
- Cioran <Gh.> Costandin*, v. cpt. 1722; v. arm. 1733; v. pit. 1733, 1734; v. com. 1734–1735; v. pah. 1744, p. IV 664, III 466, 447, II 321, 311.
- Cioran Dumitru*, v. stol. 1772, p. II 318.
- Cioran <C.> Grigorașco*, vt. spăt. 1749; v. slug. 1758; v. pit. 1760, 1761, p. III 443, 448.
- Cioran Ștefan*, v. slug. 1688; <b. v.> serd. 1704, p. III 451.
- Cioran <Gh.> Ștefan*, post. 1749; v. slug. 1776; v. serd. 1784, 1794, p. III 444, 455, 456.
- Ciorogirleanu*, vezi și *Brăiloiu*.
- Ciorogirleanu Barbu*, b. v. slug. 1780, p. III 444.
- Ciuchii Costandin*, v. com. Mold. 1715; v. agă 1724; v. pah. 1731–1733, p. III 464, II 310.
- Cimpineanu <P.> Costandin (Costache)*, v. slug. 1795; v. pah. 1796; v. log. 1819, p. III 446, II 314.
- Cimpineanu Manta*, v. cpt. lef. 1711, 1714–1716; la Viena 1730, p. IV 665, 666.
- Cimpineanu <P.> Pantazi*, tr. log. 1749; v. cluc. 1751, 1769; v. stol. 1755, 1756; v. pah. 1758, 1759; v. vor. T. S. 1770–1774; + 1777, p. II 303, 317, 312, I 120.
- Cimpineanu <M.> Pîrvu*, v. cpt. lef. 1709, 1733, p. IV 665, 666.
- Cimpineanu <P.> Searlat*, b. v. stol. 1782; v. agă 1789–1790; v. cluc. 1792; v. log. T. J. 1798–1800; v. vor. 1801; + ante 1808, p. II 319, III 465, II 305, I 130.
- Cîndescu <Ș.> Costandin*, v. șetr. 1744, 1746; vt. log. 1745–1746; v. arm. 1751–1752; v. pah. 1753; v. cluc. 1755, 1756, 1761; v. com. 1763; v. log. 1763–1765, p. III 458, IV 669, III 467, II 311, 303, 322, I 128.
- Cîndescu Ioniță (Ioan)*, v. medl. 1760; b. v. stol. 1766; v. pah. 1769, 1773, 1774, p. III 462, II 318, 312, 313.
- Cîndescu <M.> Șerban*, v. serd. 1729, 1730; v. pah. 1731, 1739–1741; v. com. ante 1739, p. III 452, II 310, 311, 321.
- Cîrlova (Vernescu) Ioniță (Ioan)*, b.v. cluc. ar. 1780; v. slug. 1792, p. III 469, 445.
- Cocorăscu <M.> Alexandru*, b.v. cluc. ar. 1779; v. medl. 1785, p. III 469, 463.
- Cocorăscu <I.> Costandin*, log. vist. 1746; v. slug. 1757, 1774; b. v. agă 1774; b. v. serd. 1777; v. pah. 1780, p. III 443, 444, 465, 454, II 313.
- <Cocorăscu Iane (Ene, Ioan)*, log. 1700; văt. apr. 1702; v. cluc. ar. 1703–<1707>; v. slug. 1724–1726; v. log. 1727; v. spăt. 1731, p. III 467, 442, I 127, II 294.
- Cocorăscu <I.> Matei*, b. v. vor. Tgv. 1767, p. I 126.
- Codreanu D.*, b. v. arm. 1751, p. III 467.
- Cojăscu (Cojescu) Bircă*, cluc. 1711; log. vist. 1716; v. port. 1717; v. vor. Tgv. 1717; v. medl. 1718–1723; v. stol. 1725, 1726; v. log. 1726, 1727, 1729; + 1732, p. III 469, I 126, III 460, II 316, I 127.
- <Colceag> Alexandru*, b. v. cmn. 1781; v. cmn. 1799; b. v. serd. 1782, 1797; v. post. 1783–1784, 1785; b. v. cluc. 1792, p. IV 662, III 455, 456, II 309, 305.
- Colceag Dumitrache*, v. serd. 1770; v. agă 1772, 1776, 1778; v. stol. 1781, p. III 454, 465, II 319.
- Colfescu Iordache*, v. stol. 1727; b. v. stol. 1752; v. arm. 1739; b. v. cluc. ar. 1744; b. v. pah. 1761; + 1763, p. II 316, 317, III 466, 468, II 312.
- Colfescu <I.> Iordache*, b. v. serd. 1779; v. pah. 1779; b. v. stol. 1790, p. III 451 II 313, 319.
- Colonel*, vezi *Vlasto Grigore*.
- Comăneanu Costandin*, <b. v.> serd. 1778; v. stol. 1782, p. III 454, II 319.
- <Comăneanu> Ioniță (Ioan)*, v. stol., 1781; b. v. șetr. 1788; v. cluc. 1788; v. pah. 1792, 1793–1794, p. II 319, III 460, II 305, 314.
- Comăneanu Matei*, v. cpt. seim. 1703; v. cpt. 1703, p. IV 666, 663.
- Comăneanu <M.> Matei*, v. văt. apr. 1742; b.v. pit. 1746; v. cluc. ar. 1758, p. III 448, 468.
- Comăneanu <N.> Radu*, v. cluc. ar. 1736–1737; v. serd. 1737, 1740; v. ban Cv. 1737; v. com. 1741; v. pah. 1745, 1746; b. v. pah. caim. Cv. 1745; + 1746, p. III 468, 452, 453, II 321, 311.
- Comnen*, vezi *Ipsilant*.
- Condili Gheorghe*, v. cmr. 1786; v. pah. 1789, p. IV 660, II 314.
- Conduratu (Condorat) Iordache*, v. stol. 1753, 1755, p. II 317.
- Conduratu Mihatache (Mihale)-Haigi*, v. pit. 1764–1765, 1791, 1792; v. port. 1764, 1791–1792; v. slug. 1775, 1778, p. III, 448, 450, 470, 444.
- Confescu (Mihalovici) Costandin*, vt. log. 1688–<1700> 1709–1716, 1721, 1722; v. vor. Tgv. 1721, 1722, p. IV 668, I 126.
- Copăceanu Dumitrache*, b.v. șetr. 1790, p. III 460.

- Corbeanu* <V.> *Costandin*, v. pit. 1694—1709; + 1709, p. III 446.
- Corbeanu Costandin*, v. șetr. 1742; v. slug. 1746; + 1748, p. III 458, 443
- Coroșeanu*, vezi *Strimbeanu*.
- Cornea Barbu*, vezi *Brăiloiu Barbu*.
- Cornescul banul*, vezi *Brăiloiu Cornea*.
- Cornescu*, vezi *Grecianu*.
- Costandache Dumitrache*, v. pit. 1793—1794, p. III 450.
- Costandin-Ilagi*, v. cpt. Slatina 1729, p. IV 668.
- Costescu Costandin*, v. serd. 1770, p. III 454
- <Costescu T.> *Iorga*, v. slug. 1704—1707, 1708, p. III 441.
- Costin (Costineanu) Costandin*, vt. log. 1722—1724; v. serd. 1733—1734; v. pah. 1734—1735, p. IV 668, III 452, II 310.
- Costin (Costinoiul-Mihălescu) Scarlat*, v. slug. 1791; b. v. agă 1832, p. III 445
- <Colco> *Nicolae (Nicolache)*, v. com. 1787; v. spăt. 1788, p. II 323, II 296.
- Coțofeanu (Zătreanu) Gheorghe*, v. pit. 1770, p. III 448
- Craiovescu <Predescu> Nestor*, v. stol. 1799—1800; v. cmn. 1800; v. cluc. 1814; v. log. 1820; + 1838, p. II 320. IV 663.
- Crăsnaru Radu*, b. v. șetr. 1778, p. III 459.
- <Cremidi> *Antonie (Antonache)*, v. com. 1723, 1724—1725, p. II 321.
- Cremidi <A.> Ștefanache*, v. cluc. ar. 1739; v. medl. 1746, 1758; v. stol. 1761; + 1764, p. III 468, 461, 462, II 317.
- Crețulescu <I.> Costandin*, vt. log. 1731, 1733—1737, 1739; b. v. agă 1740; v. agă 1745; v. spăt. 1748, 1752—1753; v. vist. 1754; v. ban 1755, 1758—1759, 1763; v. vor. T.S. 1768, 1769, p. IV 668, 669, III 465, II 295, 298, I 116, 120.
- Crețulescu <N.> Costandin (Dinu)*, v. com. 1778; v. pah. 1781; v. vor. T.S. 1790—1791; v. vor. IV 1799—1800; v. ban 1814, p. II 323, 313, I 121, 124.
- Crețulescu Ioan (Ioniță)*, v. medl. 1785, 1793; v. cmn. 1794, 1796, p. III 463. IV 662.
- Crețulescu <M.> Ioan (Ioniță, Pădure)*, v. sluh. 1781, 1782, 1783, p. III 445.
- Crețulescu <C.> Ioniță*, v. slug. 1767, p. III 444.
- Crețulescu <P.> Iordache*, v. cmr. 1700, 1703—1706, 1709; v. agă 1707, 1709—1710; v. pah. 1711; v. post. 1711—1713; 1714; v. cluc ar. 1713; v. log. 1717—1718, 1719—1723, 1724; v. spăt. 1718—1719, 1732—1733; v. vor. 1724—1731, 1733—1746; + 1746, p. IV 660, III 464, II 310, 306, III 468, I 127, II 294, I 119.
- Crețulescu <R.> Iordache*, v. medl. 1768; v. stol. 1779, 1780, p. III 462, II 318
- Crețulescu <C.> Istrate*, v. cluc. 1781, 1784, 1785; v. vor. polit. 1800; v. log. 1803; + 1817, p. II 304, I 126.
- Crețulescu <C.> Manolache*, v. com. 1775—1776; v. cluc. 1778—1779; v. agă 1779; v. log. T.J. 1785—1786, 1791, 1792; v. vor. T.J. 1787—1788; v. vor. T.S. 1795—1796, 1797—1798, 1799, 1800; v. vor. III 1793—1794, 1800; v. ban 1803, p. II 323, 304, III 465, I 130, 122, 121, 124.
- Crețulescu <P.> Matei (Mania ?)*, tr. vist. <1711>; deputat pt. Austria 1716; v. șetr. 1717; v. stol. 1717—1718, 1719—1722, 1726, p. III 457, II 315, 316.
- Crețulescu (Pădure) Matei*, v. șetr. 1749; b. v. serd. 1757; v. serd. 1758; v. pah. 1767; v. cluc. 1785, + <a.> 1800, p. III 458, 453, 454, II 312, 304.
- Crețulescu <I.> Nicolae*, v. șetr. 1745, p. III 458.
- Crețulescu <I.> Radu (Răducan)*, vt. log. 1730; v. medl. 1733, 1734; v. com. 1737; v. stol. 1742—1743, 1745—1746; v. cluc. 1753; b. v. serd. 1759, p. IV 668, III 460, II 321, 316, 303, III 454.
- Crețulescu Theodorache*, vezi și *Văcărescu Theodorache*.
- Crețulescu <I.> Toma (Tomîță)*, b. v. cmr. ocn. 1741; b. v. medl. 1745; v. stol. 1751—1752; v. cluc. 1752—1753; v. vist. 1761; v. log. 1762; v. ban 1763—1766, 1776, p. IV 662, III 461, II 317, 303, 298, I 128, 116, 118.
- <Critiia> *Manolache*, v. slug. 1751, 1754, p. III 443.

D

- Damari (Damaris) <N. Cernovodeanu> Ioan (Ioniță, Iancu)*, v. stol. 1777—1778; v. cmn. 1780; v. cluc. 1784, 1786—1787; v. log. T. S. 1788—1790; 1791; v. vor. T. S. 1791; v. vor. T. J. 1797—1798; b. v. vist. 1794; v. vor. IV 1795—1796; + 1798, p. II 318, IV 662, II 304, 305, I 129, 121, 122, II 301, I 124.
- Damari Zamfirache*, vezi <Cernovodeanu N., Damaris Zamfir-Nicolache (Zamfirache)>.
- Damian <N.> Donie (Done, Doni, Andoni)*, v. cpt. marg. 1705; v. cpt. drb. 1711; v. agă 1717; v. slug. 1718—1719; v. cluc. 1722—1723, 1724; v. vist. 1723, 1724, p. IV 666, 664, III 464, 442, II 302, 297.
- Dărăscul Dimitrie*, v. medl. 1795, p. III 463.
- Deadiul (Dedulescu) Mihai*, b. v. șetr. 1745; v. șetr. 1746, p. III 458.
- Dediu (Dediulescu, Dedulescu) Ion*, v. com. 1721—1723, 1724; v. stol. 1723, 1724; v. vist. 1724—1725, 1726, p. II 320, 321, 315, 297.
- Dedulescu Alexandru*, v. pit. 1788, p. III 450.
- Dedulescu <I.> Nicolae*, b. v. pit. 1758; b. v. pah. 1767; v. pah. 1774, p. III 448, II 312, 313.

- Deștiu Gheorghe*, b. v. medl. 1799, p. III 463.
- Dimboviceanu*, vezi Băleanu.
- Dimboviceanu Iane*, log. taină 1733; b. v. cluc. ar. 1751, p. III 468.
- Done (Donea, Dune) Grigorie*, v. slug. 1784–1785, p. III 445.
- Donie <D.> Costandin*, b. v. șetr. 1761, p. III 459.
- Dragomirescu*, vezi Grecianu Șerban.
- Drăgănescu*, vezi Știrbei-Drăgănescu.
- Drugănescu Gavril*, plecat la D. Cantemir 1710; vor. Tgv. 1711; v. cpt. Slatina 1721; v. vor. Tgv. 1723, p. IV 668, I 126.
- Drugănescu <G.> Preda*, plecat la D. Cantemir 1710; v. cpt. 1730; b. v. cpt. plăi 1732; vor. Cimpulung <1736>; + 1737, p. IV 664, 666
- Drugănescu Scarlat*, v. șetr. 1767; b. v. slug. 1776; v. serd. 1777–1778; v. stol. 1783–1784; b. v. stol. 1800; b. v. cluc. 1791, p. III 459, 444, 454, II 319, 320, 305
- Duca Alexandru*, v. serd. 1743, 1745, 1747, p. III 453.
- Duca <Duculeț Costandin>*, domn Mold. 1700–1703; b. v. cup. 1708, p. II 310.
- Dudescu <R.> Costandin*, v. com. 1718; v. spăt. 1730, 1731, 1737, 1739, 1749–1751; v. stol. 1730; v. log. 1731, 1733–1737, 1738–1739, 1739–1743, 1744; v. vor. 1746–1748, 1751–1753, 1755, 1758–1761; v. ban 1748, 1761–1762, 1763; v. vist. 1763; + 1766, p. II 320, 294, 295, 316, I 127, 128, 119, 120, 116, II 298.
- Dudescu <N.> Costandin*, vt. log. 1788; v. serd. 1789; v. cmn. 1798; v. log. 1809; + 1828, p. IV 671, III 456, IV 462
- Dudescu <C.> Nicolae (Nicolăiță)*, vt. log. 1744; v. stol. 1749, 1750, 1752; v. pah. 1754, 1758, b. v. agă 1756; v. cluc. 1758–1760; v. log. 1765–1766, 1768, 1783; v. vor. Ț. J. 1767–1768, 1769; v. vor. Ț. S. 1770, 1771, 1775–1776; v. ban 1777–1779, 1781; + 1787, p. IV 669, II 317, 311, 312, III 465, II 303, I 128, 129, 122, 120, 118.
- Dudescu <D.> Radu*, v. cpt. marg. 1700, <1704>, <1706>; v. cpt. 1703, <1704>; v. slug. 1707, 1708–1711; v. pah. 1711–1714; v. log. 1714–1715, 1716; v. spăt. 1715, 1716; + 1716, p. IV 666, 663, 666, III 441, II 310, I 127, II 293.
- Dudescu <R.> Ștefan*, v. medl. 1737–1740; v. pah. 1742, p. III 461, II 311.
- Dumitrache*, v. cpt. drb. 1722, p. IV 664.
- Dumitrache (Dimitrie) <Cronicarul>*, log. div. 1745; vt. log. 1758; v. medl. 1764, 1769, 1777–1778; v. stol. 1779; v. com. 1788; b. v. cluc. 1792; + 1796; <cronicar>, p. IV 669, III 462, 443, II 318, 324, 305.

E

- Edermiliu Iordache*, b. v. port. 1741, p. III 470.
- Erache*, vezi Gherache.
- Evdochim*, vt. vist. 1754; b. v. medl. 1776, p. III 462.

F

- Farfara Alexandru*, v. pit. 1776; b. v. stol. 1788, p. III 449, II 319.
- Fălcoianu Alexandru*, v. slug. 1795; v. stol. 1805, p. III 446.
- Fălcoianu <M.> Dumitrache*, v. serd. 1779; v. stol. 1780–1781, 1789; v. pah. 1784–1785; v. cluc. 1787–1788, 1791; lipsit de boierie 1795, p. III 455, II 318, 319, 314, 305.
- Fălcoianu Ioniță (Ianache, Ion)*, v. serd. 1792, 1794; b. v. cluc. ar. 1797; v. cluc. 1798; v. pah. 1800; v. log. 1823, p. III 456, 469, I 306, 315.
- Fălcoianu <Gh.> Matei*, vt. com. 1701–1702; v. cpt. Cerneți 1703–1704; v. cpt. 1704–1705; v. vist. 1716–1717; v. vor. 1718–1719; v. log. 1723, 1724, 1730, 1731, p. IV 667, 663, II 297, I 119, 127.
- Fălcoianu Matei*, b. v. serd. 1783; v. serd. 1784; v. stol. 1785; v. vist. 1790–1791; v. vor. polit. 1795; v. log. ob. 1798–1799; v. vor. obșt. 1800–1803; + 1812, p. III 455, II 319, 300, 301, I 126, 131, 124.
- Fălcoianu <A.> Mihai*, ceauș apr. 1718; post. ispr. Slatina 1737; v. șetr. 1740; b. v. serd. 1745; v. stol. 1748–1749; + 1750, p. III 458, 453, II 317.
- <Fălcoianu> Neagul (Neagoe)*, v. cpt. caz. <1711>–<1713>, p. IV 664.
- Fălcoianu <M.> Radu*, ceauș apr. 1733; b. v. cluc. ar. 1747; v. medl. 1748, 1751–1752, p. III 468, 461, 462.
- Fălcoianu Scarlat*, b. v. șetr. 1779; v. slug. 1785–1786; v. stol. 1791; v. pah. 1801, p. III 459, 445, II 319.
- Fălcoianu <D.> Ștefan*, b. v. medl. 1794; v. serd. 1800; v. pah. 1805, p. III 463, 456.
- Fărcășanu Barbu*, b. v. pit. 1701; v. stol. 1703, p. III 446, II 315.
- Fărcășanu Costandin*, b. v. șetr. 1765, p. III 459.
- Fărcășanu Ianache*, v. pit. 1783, p. III 450.
- Fărcășanu Mantă*, v. stol. + 1733, p. II 316.
- Fărcășanu Matei*, v. port. 1701; + 1701, p. III 469.
- Fărcășanu <P.> Matei*, pah. 1709; v. arm. 1721; v. stol. 1730, 1731, 1739, p. III 466, II 316.
- Fărcășanu Matei*, <ispr. Rom-ți 1719>; b. v. șetr. 1746; v. serd. 1755; <traducător>, p. III 458, 453.

- Fărcășanu Mihai**, post. 1703; v. cpt. Cerneți 1705; v. cpt. 1710, p. IV 667, 664.
- Fiera**, vezi Leurdeanu.
- Flerăscul**, vezi Năsturel.
- Fillpescu <R.> Costandin**, post. 1736; log. 1741; v. pit. 1745—1746; <v.> șetr. 1754; v. medl. 1755; b. v. stol. 1768; + a. 1775, p. III 448, 458, 462, II 318.
- Fillpescu <P.> Costandin (Dinu)**, b. v. agă 1763; b. v. com. 1778; v. cluc. 1783—1784, 1785; v. post. 1784, 1786—1787, 1788; v. log. T. S. 1795—1797; v. vor. III 1795; v. vor. T. J. 1798—1799; v. vor. T. S. 1799—1800; v. vist. 1799, 1800; v. ban 1813; + 1825, p. III 465, II 323, 301, 309, I 129, 130, 124, 122, 121, II 301.
- Fillpescu Grigore**, v. cpt. drb. 1717—1718; v. pit. 1726, 1727—1731, 1739; v. serd. 1732—1733; v. cluc. 1733—1734, p. IV 664, 671, III 447, 452, II 302.
- Fillpescu Grigore**, vt. log. 1799; v. vor. 1816, p. IV 671.
- Fillpescu Ianache**, v. cpt. lef. <a. 1749>, p. IV 666.
- Fillpescu <P.> Nicolae**, v. pah. 1776, 1778; v. cluc. 1779, 1780—1781; v. log. T. S. 1784, 1787, 1794—1795; v. agă <a. 1786>; v. log. T. J. 1786—1787; v. vor. IV 1793—1794; v. vor. T. S. 1796, 1798; + 1798, p. II 313, 304, I 129, III 465, I 130, 124, 121.
- Fillpescu <Gr.> Pană**, v. serd. 1744, 1758; v. văt. apr. 1746; v. șetr. 1747; v. arm. 1754—1755; v. stol. 1761; v. cluc. 1765—1766; v. ban 1770—1774, 1782—1783, 1785—1786, 1791—1792; v. log. T. S. 1775—1776; v. vor. T. S. 1777—1779, 1781; + 1792, p. III 453, 454, 458, 467, II 317, 303, I 116, 118, 129, 120, 121.
- Fillpescu <C.> Radu (Răducan)**, vt. spăt. 1736; v. medl. 1751, 1777; v. stol. 1786, p. III 461, 463, II 319.
- Fillipopolitu**, vezi Mavrodoglu Iordache.
- Fillșanu <M.> Matei**, b. v. cpt. drb. 1787, p. IV 664.
- <Fikodor> Costache (Costandin)**, v. post. 1788, p. II 309.
- Flotal**, vezi Hiotul.
- Florescu**, vezi Caliarhi.
- Florescu <A.> Costandin (Costache)**, tr. post. 1739; v. com. 1744; v. pah. 1753, 1761, p. II 321, 311, 312.
- Florescu <C.> Ioniță (Ioan)**, vt. log. 1772; b. v. serd. 1782; v. pah. 1785—1786; v. cluc. 1791, 1792; v. vor. polit. 1795—1796; v. vor. obșt. 1799—1800; + 1801, p. IV 670, III 455, II 314, 305, I 126, 124.
- Florescu Mihai**, b. v. serd. 1745, p. III 453.
- Fotache-Hagi (Fotiade-Catargi) Dimitrie (Dumitrache, Dumitrachis, Panaiotache (Panaghiotis)**, v. slug. 1743—1744; v. pah. 1764—1765; v. log. 1774, 1790; v. cluc. 1779; + 1807, p. III 443, II 312, I 123, 129, II 304.
- Fotescu Costandin**, b. v. cluc. ar. 1770, p. III 468.
- Fotiade**, vezi Fotache.
- Fotino <M.> Anton (Antonache, Andonie)**, judec. 1778—1779; b. v. serd. 1783; v. serd. 1795; b. v. șetr. 1787; v. șetr. 1789—1791, 1793 și 1804; v. com. 1796, p. III 455, 456, 460, II 324.
- Fotino Costandin**, v. pit. 1795, p. III 450.
- Fotino (Fotinopol, Fotinopulos) Mihai (Miche)**, v. pah. Patr. C-pol. p. în 1764; v. grăm. 1764—1765; pah. ispr. jud. 1772; pah. judec. 1776—1779; b. v. pah. 1781, p. II 313.
- Fundășanu Costandin**, v. șetr. 1766; v. medl. 1770, p. III 459, 462.

G

- Gănescu Barbu**, v. pit. 1747; b. v. pah. 1749; b. v. stol. 1755; + 1763, p. III 448, II 311, 317.
- Gănescu Vlăduț**, v. com. 1770, p. II 323.
- <Gealepul> Manolache**, v. spăt. 1742; b. v. arm. 1751, p. II 295, III 467.
- Geanel Iordache**, v. post. Mold. 1749—1753; v. post. 1753—1754, 1755, p. II 307, 308.
- Geanel <Giani> Lascarachi**, v. com. 1753—1755; v. post. Mold. 1756, p. II 322.
- Geanel (Geani-Ruset, Roset) Manolache (Manoli, Manoil, Emanuel)**, v. spăt. și capuch. Mold. 1756—1757; v. post. 1759—1760; v. ban Cv. 1769—1770; domn 1770—1774; domn Mold. 1788—1789; + 1789, p. II 308.
- Geanel Tudorache**, b. v. post. <1787>, p. II 309.
- Geanoglu (Ceanoglu) <D.> Costandin**, Div. Cv. 1774; v. pah. 1775; v. cluc. 1784; b. v. spăt. 1787; Div. Cv. 1787—1792; + 1804, p. II 313, 304, 296.
- Geanoglu Dumitrache (Dumitru, Dumitrașcu)**, b. v. șetr. 1747; b. v. medl. 1753; b. v. stol. 1754; v. agă 1758; b. v. pah. 1764; v. ban 1770; Div. Cv. 1772—1773; + 1773, p. III 458, 462, II 317, III 465, II 312, I 116.
- Gheorghe**, v. port. 1792, p. III 470.
- Gherache (Ierache) Alexandru**, v. agă 1796; b. v. agă caim. Cv. 1797; b. v. post. caim. Cv. 1799; v. cmr. 1800, p. III 466, II 309 IV 660.
- Gherache (Ierachi) Costache (Costandin)**, b. v. post. 1783; v. ban Cv. 1790; b. v. spăt. caim. Cv. 1792; b. v. hatm. caim. Cv. 1804, p. II 309, 296 IV 660.
- Ghica <M.> Alexandru**, v. cup. 1716; v. post. 1717, 1719; v. dragoman la Poartă <1726>; + 1751, p. II 310, 306, 307.
- Ghica <Sc.> Costache**, v. cmr. 1758; v. com. 1769; v. stol. 1776; v. cluc. 1782; v. log. T. J. 1784, 1787; v. log. T. S. 1787—1788, 1793—1794; v. vor. T. J. 1794—1795;

- v. vist. 1799—1800; v. log. 1804, p. IV 660
II 323, 318, 304, I 130, 129, 122, II 301.
- Ghica Dimitrache*, vt. log. 1758; v. pit. 1767,
p. IV 669, III 448.
- Ghica <A.> Dumitrache (Dimitrie)*, v. com.
1752—1753, 1758; v. pah. 1753; v. cluc.
1754—1755; v. spăt. 1761, 1767—1769,
1777, 1778; v. ban 1769, 1771, 1775—1776,
1779—1781, 1783—1785, 1786—1787, 1789
—1791, 1792, 1798, 1799—1800, 1804;
v. log. 1770; + 1808, p. II 322, 311, 303,
295, 296, I 116, 118, 128.
- Ghica <A.> Grigorașco*, v. post. 1733—1735
1749—1751; v. com. 1748—1749, domn.
1768—1769; + 1777 domn Mold., p. II
307, 322.
- Ghica <D.> Grigore (Grigorașco)*, v. com.
1793; v. cluc. 1796; v. vor. polit. 1799—
1800; v. log. ob. 1800; v. log. Ț.S. 1813;
domn Mold. 1822, p. II 324, 306, I 126,
131.
- Ghica Matei*, v. spăt. 1763, p. II 295
- Ghica <D.> Scarlat*, b.v. pit. 1780; v. com. 1781
v. log. Ț.J. 1787, 1793—1794;
v. log. Ț.S. 1795; v. vist. 1795—1796,
1797—1798; v. ban 1802; + 1810, p.
III 450, II 323, I 130, 129, II 301.
- Ghiurghiu, Giurgiu, Gorgiu, vezi Baratov
Costandin.*
- Glogoceanu <M.> Ion (Ioniță)*, v. slug. 1754;
Div. Cv. 1755—1789; v. vist. 1790—1791;
Div. Cv. 1793—1797; + 1804, p. III 443,
II 300.
- Glogoceanu Teohari*, b.v. șetr. ispr. jud. 1792,
p. III 460
- Golescu Nicolae (Niculache)*, b.v. medl. 1793;
v. cmr. 1793—1796; v. com. 1797; v.
stol. 1797—1798; v. pah. 1799—1800; v. log.
1819, p. III 463, IV 660, II 324, 320, 315.
- Golescu Radu*, b.v. com. 1700; v. cluc. 1706—
1709; v. vor. 1710—1713; v. log. 1715;
v. spăt. 1716; Div. Cv. 1717—1730;
+ a. 1742, p. II 320, 301, I 119, 127,
II 293.
- Goleșcu <N.> Radu (Răducan)* b.v. slug.
1776; v. pit. 1776; b.v. serd. 1778; v.
pah. 1781; v. cluc. 1787; v. log. 1790—1791;
v. vor. obșt. 1797—1799; v. vor. Ț.J. 1795,
1796; v. vor. III 1795—1796; v. ban
1813; + 1818, p. III 444, 449, 451, II
314, 305, I 129, 124, 122, 124.
- Gorneanu Petrache*, b.v. cluc. ar. 1793, p.
III 469.
- Grădișteanu Bunea*, v. com. 1700—1703; v.
vor. 1714—1715, p. II 320, I 119.
- Grădișteanu Manolache*, v. arm. 1772; v.
șetr. 1776—1778; v. medl. 1779; v. vist.
1789; v. log. 1790—1791; v. vor. IV
1794—1795, 1798—1799, 1800; v. vor.
1804, p. III 467, 459, 463, II 300, I
129, 124.
- <Grădișteanu> Șerban*, v. meld. 1795; v.
stol. 1805, p. III 463.
- Grecianu <P.> Costandin*, v. cpt. drb. 1709—
1711; v. serd. 1716; v. stol. 1716, 1717,
1718—1719; v. vor. 1717; v. arm. 1718,
p. IV 664, III 452, II 315, I 119, III 466.
- Grecianu <I.> Drăghicean*, cpt. 1766; slug.
1776; b.v. cluc. ar. 1781; v. slug. 1782;
v. medl. 1783, p. III 469, 445, 463.
- Grecianu <Ș.> Drăghici (Drăghicean)*, tr.
vist. 1738; v. pit. 1742—1744; v. medl.
1749; v. serd. 1750; v. stol. 1753—1754;
+ a. 1758, p. III 447, 461, 453, II 317.
- Grecianu <Ș.> Grigore*, post. 1706; v. agă
1716, 1718; v. serd. 1719—1720, 1721—
1723, 1724, 1727; v. port. 1724; b. v.
șetr. 1725; v. vist. 1730—1731, 1733—1735,
1739—1742, 1743; v. ban 1736—1737,
1738, 1739, 1744—1748; v. log. 1743;
v. vor. 1748—1750, p. III 464, 452, 469,
458, II 298, I 114, 128, 119.
- Grecianu <D.> Grigore*, v. medl. 1781, 1784,
1794; v. pah. 1798; v. cmn. 1800, p.
III 462, 463, II 315, IV 663.
- Grecianu Ioan (Ioniță)*, v. medl. 1759, p.
III 462.
- Grecianu Nicolae* b.v. cluc. ar. 1780; v. cluc.
1787; + 1825, p. III 469, II 305.
- Grecianu <Ș> Șerban*, v. stol. 1703—1710;
v. log. 1710—1714; v. spăt. 1717, 1718;
+ 1718, p. II 315, I 127, II 293, 294.
- Grecianu <P.> Șerban* v. pit. 1714—1716;
v. stol. 1717; v. cluc. 1718, p. III 447,
II 315, 302.
- Grecianu <D.> Șerban (Bănică)*, b.v. cpt.
drb. 1758; b.v. cluc. ar. 1762; b. tr.
vist. 1762; v. slug. 1763; b.v. serd. 1791,
p. IV 664, III 468, 443, 456.
- Grecianu Ștefan*, b.v. arm. 1779; v. slug.
1783; v. șetr. 1786, p. III 467, 445, 460.
- Grecianu (Cornescu) <D.> Alexandru*, v.
serd. 1758, 1767—1769; b.v. cluc. ar.
1762; v. stol. 1779; + 1797, p. III 454,
468, II 318.
- Grecianu (Cornescu) Mihai (Mihalache)*, b. v.
șetr. 1795; v. serd. 1800; v. vor. 1819,
p. III 460, 456.
- Grecianu (Cornescu) <D.> Scarlat*, vt. log.
1760; b. v. cmn. 1767; v. agă 1769;
b. v. post. 1773; v. vist. 1773, 1781—1782
1787—1788, 1790—1791; v. pah. 1774;
tr. log. 1775—1776; v. log. Ț.J. 1777—
1779; v. log. Ț.S. 1785—1786; v. vor.
Ț.S. 1789; + 1794, p. IV 669, 660, III 465,
II 308, 299 300, 313, I 130, 129, 121.
- Grecianu (Dragomirescu) <T.> Șerban*, v.
vist. 1694—1701—1703; v. log. 1704—1710
+ 1710, p. II 297, I 126.
- Grecianu (Pătoreanu, Petroianu) <Ș.> Barbu*,
vt. spăt. <1702>; v. agă 1715; v. stol.
1715, 1727—1729; v. log. 1730, 1731,
p. III 464, II 315, 316, I 127.
- Grigoraș Iordache*, v. port. 1719, p. III 469.
- Guliano*, vezi Iuliano.

H

Halepensi <Halepliu> Grigore (Grigorașco), v. vist. 1717–1722, 1723–1724; v. log. 1724, p. II 297, I 127.

Halepliu (Halimpeschi, sic) Ianache, v. vor. Tgv. 1750, p. I 126.

Halepliu Ianache, v. slug. 1792, p. III 445.

Halepliu Panaiotache, v. com. 1752, p. II 322.

Halepliu <Mamona P.> – Mamulas (Mamunas) Ianache, (Ianacachi, Enache), v. grām. domn. 1727; v. slug. 1734–1735, 1749, 1750, 1752–1753, 1758–1761; v. serd. 1746, 1747–1748, 1750, p. III 443, 435.

Halepliu-Ralea Ianache, v. slug. 1748; v. serd. 1760, p. III 443, 454.

Hangerli (Angeriu) <Gh.> Costandin (Cosache), v. com. 1780; v. cmr. 1788–1790; v. spāt. 1790; v. hatm. 1793; domn 1797; + 1799, p. II 323, IV 660, II 296 IV 659.

Hangerli (Hangerlău), Dumitrache. v. spāt. Mold. 1793; v. com. 1794–1795, 1798, 1798, p. II 321.

Hangerli (Hangerlău) Nicolae (Nicolache), v. agă, Mold. 1782; v. port. 1787; v. hatm. 1793–1794; b.v. spāt. caim. Cv. 1799; + 1821, p. III 470; IV 659, II 297.

Haralambie (Haralampi) <Costandin>, v. cmr. ocn. 1788; Div. Cv. 1789–1791; v. pit. 1799–1800; v. cluc. 1814, p. IV 662 III 451.

Haristarho, vezi Aristarhos.

Hasan, vezi Asan.

Herăscu, vezi Năsturel.

Hiol Ioan (Ianache), v. medl. 1778, p. III 463.

Hiol Scarlat, v. medl. 1783, p. III 463.

Hrisoscoleu Costandin, medl. 1775; v. medl. 1791, 1793, p. III 463.

<Hrisoscoleiu> Dumitrașco (Dumitrache), v. pah. 1716; v. post. 1716; + 1716, p. II 310, 306.

Hrisoscoleiu <I.> Grigore, b.v. agă 1778; v. medl. 1784, 1790; v. cluc. 1792; ispr. jud. Prah. 1792, p. III 465, 463, II 305.

Hrisoscoleu <Sc.> Grigore (Buzoianul), b.v. slug. 1781; v. stol. 1784; v. pah. 1792; ispr. jud. Buz. 1792, p. III 444, II 319, 314.

Hrisoscoleu Ianache (Ianacache), v. post. 1748; v. ban 1749–1751, 1754, 1767–1768; b.v. ban caim. Cv. 1783; v. spāt. 1758; v. post. 1765–1766, 1767, p. II 307, I 116, 118, II 295, 308.

Hrisoscoleu Manolache, v. medl. 1787, 1798; v. stol. 1805, p. III 463.

Hrisoscoleu Nicolae (Neculache), v. com. 1749, 1750, 1751, p. II 322.

<Hrisoscoleu> Scarlat, v. medl. 1780; + 1780, p. III 463.

<Hristopol> Athanasie (Atanasache, Anas-tasache), v. serd. 1795; v. log. străini 1829, p. III 456.

<Hristopol> Chiriac, v. slug. 1799–1800; v. cluc. 1829; + 1830, p. III 446.

Hrizea, b.v. medl. 1780, p. III 463.

I

Ialomîleanu Dumitrache, b.v. medl. 1792, p. III 463.

Iamandi, b.v. port. 1718, p. III 469.

Ianache, serd. 1752; b.v. cluc. ar. 1760, p. III 468.

Ianculeul Costandin, b.v. port. 1746, p. III 470.

Ierache, vezi Gherache.

Imari (sic), v. pah. 1763, p. II 312.

Ipsilant Athanasie <Comnen>, v. spāt. 1764–1765; <cronicar>, p. II 295.

Ipsilant Costandin, v. spāt. 1733–1735, 1742–1743, p. II 294, 295.

Ipsilant <C.> Mqolache, v. cpt. marg. 1742; v. log. 1789; + 1789, p. IV 666, I 129.

Iuliano <C.> Theodorache (Tudorache), v. com. 1716; v. stol. 1722–1723, 1724; + 1724, p. II 320, 315.

<Iuliano> Theodorache, v. pit. 1753, 1758, p. III 448.

Iuliano <I.> Theodorache, v. pah. 1791, 1792, v. cluc. 1797–1800, p. II 314, 306.

<Iuliano> Guliano, <Th.> Ioan (Ioniță), v. com. 1746; b.v. pah. 1758; v. pah. 1761; v. pit. 1758–1760; v. cluc. 1764–1765; v. agă 1768; v. log. T.S. 1776–1777, p. II 321, 312, III 448, II 303, III 465, I 129.

Iuliano (Guliano) Toma, v. medl. 1740–1741; v. stol. 1744; v. pah. 1748–1749, p. III 461, II 316, 311.

<Iuliano> Paleologu Grigorie (Gligorache), v. stol. 1797, p. II 320.

<Iuliano> Paleologu <T.> Radu, v. pit. 1765–1766; v. serd. 1777, 1779, p. III 448, 454, 455.

Izvoranu <R.> Barbul, v. șetr. 1782, p. III 459.

Izvoranu (Știrbei) <T.> Radu, v. stol. 1695–1703; + 1703, p. II 315.

J

Jianu Grigore, b.v. cluc. ar. 1785, p. III 469.

Jianu <D.> Stan-Hagi, b. log. vist. 1765; b. v. medl. 1766; v. pah. 1786; v. post. 1787, p. III 462, II 314, 309.

Jianu <D.> Zamfir, v. șetr. 1778, p. III 459.

L

- Lambrino Costandin*, v. slug. 1732—1733; b.v. spăt. 1747, p. III 442, II 295.
- Lambrino <Rangabé> Manolache*, v. cup. 1708; v. agă 1709, 1711—1714; v. cluc. 1717, 1719—1722, 1725, 1726; v. pah. 1723, 1724; v. post. 1730, 1731; v. log. 1731, 1739; v. ban 1733—1735, 1741; + 1745, p. II 310, III 464, II 302, 310, 307, I 127, 114.
- <Lapati> Iordache*, v. pit. 1798; b.v. agă. caim. Cv. 1798, p. III 451, 466.
- Lăcusteanu (Locusteanu) <C.> Dumitrache*, v. slug. 1787, 1791, 1792, 1800; v. pit. 1787; v. medl. 1788, p. III 445, 446, 450, 463.
- Lăcusteanu (Locusteanu) Matei*, v. slug. 1792, p. III 445.
- Lămolescu <Șt.> Alexandru*, v. cluc. ar. 1752; log. taină 1775, p. III 468.
- Lămolescu Ștefan*, v. cluc. ar. după 1752, p. III 468.
- <Lehliu> Dumitrache (Dimitrie)*, v. cmr. ocn. 1741, p. IV 662.
- Lehliu Ianache*, v. serd. 1775, 1777; v. pah. 1778, 1779, 1780; + a 1792, p. III 454, II 313.
- <Lehliu> Nicolae (Nicolache)*, v. pit. 1775—1776, p. III 449.
- Leurdeanu <S.> Statie (State)*, v. pah. 1714—1715, p. II 310.
- Leurdeanu <St.> Ștefan*, post. 1733; v. serd. 1755, p. III 454.
- Leurdeanu-Fiera Stroe*, v. vor. 1696—1706, p. I 119.
- Lipoveanu Costandin*, polc. 1750; b.v. cpt. lef. 1762, p. 666.
- Lipoveanu <C.> Mihai*, tr. vist. 1776; b. v. medl. 1783, p. III 463.

M

- Mamona, (Mamulas, Mamunas)*, vezi Hălepiu.
- <Mamona> Gavrițașco*, v. post. 1729; b.v. cluc. ar. <a.> 1730; p. II 307, III 468.
- <Mamona> Panaiolache (Panail, Panaghiot)*, v. slug. 1717—1718, 1719—1724, 1734, 1740; capuch. C-pol. 1740; v. pah. 1724—1729, 1730, p. III 441, 442, 443, II 310.
- Manea*, b.v. arm. 1762, p. III 467.
- Manu <M.> Alexandru*, v. spăt. 1778, 1779, 1785—1786, 1791, 1792; v. ban 1780 și v. log. 1781—1813 la Patr. C-pol.; v. com. 1784, 1785; + 1813, p. II 296, 323.
- Manu <M.> Dumitrache (Dimitrie, Dumitrașco)* v. com 1792; v. spăt. 1794—1796; v. post. 1793—1794, 1799—1800; + 1818, p. II 324, 297, 309.
- Manu Gheorghe*, v. com, 1799—1800, p. II 324.
- Manu <Ap. Iordache>*, v. cmr. ocn. 1746; v. cmr. 1757; + 1757, p. IV 662, 660.
- <Manu> Iordache (George, Iorgache)*, v. agă. Mold. 1749; v. post. 1761—1762, 1767, 1768; + 1777, p. II 308.
- Manu Manolache*, v. post. 1738, 1739; v. spăt. 1739; capuch. C-pol. 1740; v. log. Patr. C-pol. 1741, 1770; v. spăt. 1765—1766; + 1786, p. II 307, 295.
- Manu Searlat*, v. agă 1776; v. com. 1776—1777; v. pah. 1778; v. post. 1779—1780; v. vist. 1791; v. log. Mold. 1796; + 1804, p. III 465, II 323, 313, 309, 301.
- Mareș Gheorghe*, v. cpt. marg. <1711>, p. IV 666
- Matraca Panail (Panaiot)*, v. ceauș. 1776; star. neg. 1778; b. v. serd. 1781; v. pit. 1783—1784; v. medl. 1786, 1787; v. șetr. 1793; b. v. slug. 1799; v. slug. 1801, p. III 455, 450, 463, 460, 446.
- Mavrocordat Alexandru*, v. com. 1800; v. cmn. 1813, p. II 324.
- Mavrocordai Costache*, v. pah. 1761, p. II 312.
- Mavrocordat Gheorghe (Gheorghe, Iordache)* vt. log. 1775, 1776; v. post. 1780—1781, 1804; v. spăt. 1781, 1797; v. hatm. 1799, p. IV 670 II 309, 296, 297, IV 659.
- Mavrocordat Lurenți*, v. stol. 1758, p. II 317.
- Mavrocordat Nicolae (Nicolache)*, v. post. 1782, 1799; v. spăt. 1798, p. II 309, 297.
- Mavrodin Andrei*, b. v. cpt. 1766; b. v. cluc. ar. 1783; v. pit. 1815, p. IV 664, III 469.
- Mavrodin Ianache*, v. pah. 1775, 1783; v. cluc. 1788, 1801; + 1809, p. II 313, 314, 305.
- Mavrodin Iordache*, <b. v. vist. 1769>; v. vist. 1773, p. II 299.
- Mavrodoglu (Filipopolitul) Iordache*, b. v. pah. 1792, p. II 314.
- Mavrogheni <D.> Costache (Costandin)*, v. pah. 1786; v. spăt. 1786—1787, p. II 314, 296.
- Mavrogheni <D.> Ioan (Iancu)*, v. cmr., cca. 1788; neguțator Trieste 1792, p. IV 660
- Mavrogheni Nicolae*, v. spăt. 1787—1788, p. II 296.
- Măgureanu*, vezi Cantacuzino.
- Mărdăreanu <Șt.> Mănăilă (Manuel)*, v. cpt. lef. <1700—1701>; v. cpt. 1703; v. șetr. 1704—1705, 1706—1710, 1711—1713; v. cluc. 1710, 1715, 1716; + a. 1727, p. IV 665, 663, III 457, II 301, 302.
- Mehlupeiu Dimitrie (Hagi Dumitrache, Dumitru)*, șetr. 1768; v. slug. 1775—1776; + 1801, p. III 444.
- Merșanu (Mereș) <D.> Barbul*, v. pit. 1717—1722, 1723—1724; v. cluc. 1726, 1727—1731; v. vor. 1732—1733, 1739, p. III 447, II 302, I 119.

- Merişanu Barbu*, v. cluc. 1739, p. II 302.
Miche, vezi Fotino Mihai.
Micşunescu Costandin, vezi Asan-Micşunescu Costandin.
Micşunescu (Micşănescu) Iordache, v. com. 1742, 1743, 1749; v. stol. 1743, 1746, 1754—1755; v. cluc. 1748; b. v. serd. 1749, p. II 321, 322, 316, 317, 302, III 453.
Mihail, b. v. medl. 1758, p. III 462.
Mihail Gheorghe, b. v. şetr. 1783, p. III 459.
Mihalovici, vezi Conţescu.
Mihălcescu Radu, b.v. com. 1704, p. II 320.
Mihălcescu Scarlat, vezi Costin Scarlat.
Mişoglu Ştefan, v. spăt. 1775—1777, p. II 296.
Mogoşăscu, vezi şi Bărcănescu.
Mogoşescu Matei, v. serd. 1717—<1719>, 1720; b. v. agă 1722, p. III 452, 464.
Mogoşescu Vilcu, v. şetr. 1716; b. v. serd. 1719, p. III 457, 452.
Moisi, v. slug. 1770, p. III 444.
Moruzi Antioh, v. com. 1746; v. post. 1764, p. II 321, 308.
Moruzi Costache, v. post. 1761, p. II 308.
Moruzi <A.> Ianache (Ioan), v. com. 1766—1768; v. cluc. 1769; b. v. agă 1778; v. log. T.S. 1779—1781; v. vor. T.J. 1782—1784, 1784—1786, 1791—1792; v. vor. T.S. 1793—1794; v. vist. 1794; v. ban Cv. 1796; + 1802, p. II 322, 303, III 465, I 129, 122, 121, II 301.
Moruzi Iordache (Gheorghe), v. post. 1742—1744; v. ban 1744; p. II 307, I 114.
Moruzi Panait, b. v. cmr. ocn. 1743, p. IV 662.
Moscu (Moshu) Hagi Ioan (Ianache), v. cmr. ocn. 1786; b. v. cmn. 1788; v. cmn. 1791; b. v. pah. 1796; b. v. vist. 1814, p. IV 662, II 314.
Movikă Costandin, b. v. stol. 1791, p. II 319.

N

- Năsturel <Ş.> Costandin*, v. şetr. 1714; v. cpt. caz. 1718—1719; v. cpt. drb. 1720; v. cpt. Focşani <1721>—1723; b. v. medl. 1725; v. pah. 1730, 1731, 1736—1737, 1739; v. cluc. 1734—1735; v. vist. 1738; v. vor. 1750—1751; v. ban 1753, 1756; + 1765; p. III 457, IV 664, 667, III 460, II 319, 311, 302, 298, I 119, 116.
Năsturel <C.> Radu (Răducan), v. pah. 1772; 1789—1790; v. slug. 1775; + 1804, p. II 312, 314, III 444.
Năsturel (Fierăscul, Herăscu) Şerban, v. slug. 1713—1714, v. medl. 1716; v. cluc. 1717; v. ban 1717, 1718—1719; + 1731, p. III 441, 460, II 302, I 114.
Neani (Cheani) Costa, b. v. port. 1792, p. III 470.
Neculescu (Nicolescu) Alexe (Alexie), v. medl. 1772; v. pit. 1779—1780; + 1785, p. III 462, 459.

- Neculescu (Nicolescu) Costandin*, v. serd. 1766, 1792; v. pit. 1778—1779; v. stol. 1789—1790, p. III 454, 456, 449; 450, II 319.
Neculescu Iordache, b. v. şetr. 1776; v. şetr. 1786; p. III 459.
Negoescu <N.> Pană (Paan), v. serd. 1699—1706; v. com. 1705, 1706—1710; v. stol. 1710—1713, 1714; v. vor. 1717, 1718; v. ban 1717; v. log. 1718—1719; + 1719; p. III 451, II 320, 315, I 119, 114, 127.
Negre (Negrea, Negri) Gheorghe (Iordache, Iordache), vt. log. 1779—1780; v. com. 1785, 1797, p. IV 671, II 323, 324.
Negre Iancu (Ianache), v. com. 1797, p. II 324.
Negri Theodorache, b. v. cluc. caim. Cv. 1777; v. post. 1781, p. II 304, 309.
Nenciulescu <C.> Alexandru, tr. post. 1787; b. v. vist. 1798; v. stol. 1799; v. vor. 1814; + 1843, p. II 320.
Nenciulescu Costandin, b. vt. log. 1776; v. pit. 1780—1781, p. IV 670, III 450.
Nestor, vezi Craiovescu <—Predescu>.
Nolara Costandin, v. serd. 1742, p. III 453.

O

- Obedeanu <P.> Costandin*, b. v. arm. 1716; Div. Cv. 1718—1739; v. şetr. 1740; v. stol. 1743; v. pah. 1751—1752; b. v. slug. 1763, p. III 466, 458, II 316, 311, III 443.
Obedeanu <C.> Dumitrache (Dumitraşco), b. v. şetr. 1753; v. stol. 1770, p. III 458, II 318.
Obedeanu Gheorghe (din Obedeni), v. cpt. 1706; v. cpt. drb. 1707; v. cpt. caz. Tgv. 1708, p. IV 663, 664.
Obedeanu Nicolae, b.v. serd. 1760; v. serd. 1764; b. v. serd. ispr. jud. 1768—1778; + 1778, p. III 454.
Obedeanu <Gh.> Pătru (Petre), v. cpt. drb. 1693—1698; b. v. cpt. marg. 1703; v. arm. 1705—1713; v. cpt. 1714; v. slug. 1715; v. şetr. 1716; v. serd. 1716; Div. Cv. 1716—1720; + 1724, p. IV 666, III 466, IV 664, III 441, 457, 452.
Oteleişanu Barbu, b. v. cluc. ar. <1778>, p. III 468.
Oteleişanu Costandin, b. v. serd. 1791, p. III 456.
Oteleişanu Drăghicean (Drăghici), Div. Cv. 1774—1775; v. stol. 1791, 1792, p. III 319.
Oteleişanu Ioniţă, b. v. şetr. 1779, p. III 459.
Oteleişanu Şerban, b. v. şetr. <1778>; v. stol. 1786, p. III 459, II 319.

P

- Palada Andronache (Antonache)*, v. pit. 1786—1739; v. vor. Tgv. 1739; v. com. 1740; v. stol. 1741; v. cluc. 1742—1741; + 1753, p. III 447, I 126, II 321, 316, 302.
- Palada Ianache*, b. v. medl. 1781; b. v. stol. 1790, p. III 463, II 319.
- Paladă <A.> Iordache*, v. cluc. ar. 1782; v. slug. 1785, 1788; v. stol. 1793—1791; + 1802, p. III 469, 445, II 319.
- Paleologu*, vezi Iuliano.
- Paleologu din Bizanț (Palaloga, Paleologa)*, vt. post. 1706; b. v. arm. 1727, p. III 466.
- Panaiotache Dumitrache*, vezi Fotache Dumitrache.
- Pandia Costache*, b. v. slug. 1781; v. serd. 1787, p. III 444, 455.
- Pantazoglu Ioan*, v. post. 1788—1789, p. II 309.
- Papazoglu Dumitrache (Dumitru) — Hagi*, b. v. șetr. 1775; b. v. slug. 1778; b. v. serd. 1791; v. stol. 1798, p. III 459, 444, 456, II 320.
- Pașcale Alexandru*, v. arm. 1786, p. III 467.
- Pavlace (Pavel)*, v. pit. 1740—1741; b. v. agă 1745; b. v. spăt. 1757, p. III 447, 465, II 295.
- Pădure*, vezi Crețulescu.
- Păianu Barbu*, b. v. medl. 1755, p. III 462.
- Păianu Costandin*, v. serd. 1783; + 1784, p. III 455.
- Perieșeanu Costandin*, b. v. cluc. ar. 1755, p. III 468.
- Persiano Manolache*, arm. 1786, v. cmn. 1789; v. agă 1802—1807; <cronicar>, p. IV 662.
- Petroianu (Pătroianu)*, vezi Grecianu.
- Pileșteanu Neacșu*, v. șetr. 1780, p. III 459.
- Pîrșcoveanu Preda*, v. medl. 1700—1701, p. III 460.
- Pîrșcoveanu Ștefan*, vor. Rom-îi, 1719; Div. Cv. 1722—1735, p. II 306.
- Pîrșcoveanu <Șt.> Ștefan*, b. v. medl. 1753; v. medl. 1760; v. șetr. 1753; v. pah. 1766; v. vist. 1770; Div. Cv. 1770—1774; v. log. T.S. 1775—1776; v. log. T.S. 1777; v. vor. T.J. 1777—1778, 1781; v. vor. T.S. 1783—1785, 1786—1787, 1789, 1790, 1791; Div. Cv. 1787, 1791—1793 + 1793, p. III 462, 458, II 312, 299, I 130, 129, 122, 121.
- «Plagino» Manolache*, v. com. 1716, p. II 320.
- Pociolîșteanu Dumitrache-Hagi*, b. v. slug. 1777, p. III 444.
- Poenaru Barbu (Barbu de la Almăj)*, polc. 1769; v. șetr. 1770—1771; v. slug. 1781; + 1788, p. III 459, 444.
- Poenaru Costandin*, v. slug. 1770, p. III 444.
- Poenaru Gheorghe*, v. slug. 1770, p. III 444.
- Poenaru <S.> Răducan*, v. slug. 1787; b. v. log. 1795—1798; v. serd. 1805; + 1829, p. III 445.
- Polizu (Potizache) Dumitru (Dumitrache)*, b. v. șetr. 1789; v. cmn. 1829, p. III 460.
- Popescu Mihai*, b. v. medl. 1779, p. III 463.
- Popescu Radu sin Hrizii vist. Caridi din Popești*, v. vor. Tgv. 1711—1716; v. pah. 1716; v. ban 1716; v. vor. 1716, 1717—1718, 1719—1724, + 1729; <istoric cronicar>, p. I 126, II 310, I 114, 119.
- Predescu Gheorghe*, b. v. pit. 1792, p. III 450.
- Predescu Nestor*, vezi Craiovescu <—Predescu> Nestor.
- Prejbeanu Preda*, v. pah. 1775—1776, p. II 313.
- Prejbeanu Radu*, b. v. cluc. ar. 1757, p. III 468.
- Prejbeanu Vintilă*, b. v. serd. 1792; b. v. pah. 1794, p. III 456, II 314.
- Primicheriu (Primichiriu) Pantazi-chir*, b. v. cpt. 1715; b. v. cpt. Slatina 1726; v. medl. 1733; + a. 1761, p. IV 664, 668, III 460.
- Prisăceanu (Prisiceanu) Barbu*, v. cluc. ar. 1770, p. III 468.
- Prisăceanu Costandin*, b. v. vist. 1794, p. II 301.
- Prisăceanu (Prisiceanu) Șerban*, b. v. com. 1706; v. cluc. 1714—1715, p. II 320, 301.

R

- Racoviceanu*, vezi Racoviță Nicolae.
- Racoviceanu Costandin*, b. v. arm. 1754; b. v. șetr. 1756; v. medl. 1770; p. III 467, 459, 462.
- Racoviceanu Șerban*, b. v. serd. 1791; b. v. șetr. 1796; v. pit. 1797, p. III 456, 460, 451.
- Racoviță Costache*, vt. log. 1776—1777; v. com. 1786—1787; + 1808, p. IV 670, II 323.
- Racoviță <D.> Dumitrașco*, vt. post. 1734; vt. log. 1742—1743; v. medl. 1745; v. cluc. 1751—1752, 1775—1776; v. vist. 1754, 1758, 1761, 1768, 1772, 1778, 1779; v. log. 1755, v. log. T.J. 1776—1777; v. vor. 1761; v. vor. T.J. 1763, 1779—1781; v. vor. T.S. 1762—1763, 1764, 1765—1768, 1782—1783, 1785—1786, 1791, 1792, 1804; cons. Div. Pr. T. Rom 1790; v. ban 1793—1794, 1797—1798, 1799, 1800; v. vist. 1803; + 1806, p. IV 669, III 461, II 302, 303, 304, 298, 299, I 128, 130, 120, 122, 120, 121, 118.
- Racoviță <I.> Dumitrașco (Dumitrache, Dumitrie)*, v. slug. 1777; v. pah. 1783—1784, 1800; ispr. jud. 1791; v. cluc. 1794—1795, 1804, p. III 444, II 314, 305.
- Racoviță <D.> Ioniță*, v. vist. <Mold.> 1752; b. v. cluc. 1759, p. II 303

Racoviță (Racoviceanu) Nicolae, v. medl. 1761; v. pah. 1793; v. log. 1804, p. III 462, II 314.

Rafail Toma, v. post. 1764, 1765, p. II 308.

Ralea, vezi Halepliu.

Ralet Costache, v. post. 1777–1779, p. II 309.

Ralet (Rali) Dumitrache (Dimitrie), vt. log. 1764; v. hatm. 1822, p. IV 670.

<*Ralet*> *Ioan (Iancu)*, b. v. serd. 1796; v. pit. 1803; v. pah. 1815, p. III 456.

Ralet Isaac, v. cluc. 1793–1794; v. log. T. J. 1796; v. log. ob. 1797–1798; v. vor. T. J. 1799–1800; v. log. 1803, p. II 305, I 130, 131, 122.

Ramadan <D.> Costandin, văt. apr. Mold. 1715; v. arm. 1722; v. serd. 1723, 1724, 1725–1726; b. v. stol. 1731; v. cluc. 1732, 1733; v. vist. 1732–1733, 1736–1737; v. log. 1737; + 1737, p. III 466, 452, II 316, 302, 298, I 127.

Ramadan Dumitrașcu (Dumitrache, Dimitrie), v. spăt. 1717–1718, 1719–1729, 1730, 1737, p. II 293, 294.

Ramadan <D.> Gheorghe (Iordache), post. 1728; b. v. port. <1729>; caim. Cv. 1758; b. v. post. terziman, armata Poartă 1759, p. III 469, II 308.

Rangabé (Rangavi), vezi Lambrino Manolache.

Rasti Nicolae, <b> v. post. 1722, p. II 307.

Razu Diamandi, <b> v. post. 1735; b. v. stol. caim. Cv. 1764, p. II 307, 318.

Razu <M.> Grigore (Grigorașco), v. vor. Tgv. 1748, 1751; v. pit. 1752; b. v. port. 1775; b. v. cluc. caim. Cv. 1779, p. I 126, III 448, 470, II 304.

Rălescu Gheorghe, b. v. cluc. ar. 1766, p. III 468.

Rălescu Toma, b. v. setr. 1751, p. III 458.

Reizoglu (Rizul) Iordache, b. v. post. 1781; epist. armăș. 1799, p. II 309.

Rioșianu, vezi Rioșianu.

<*Rîos-Rangabé*> *Iacovache*, v. port. 1741; v. post. 1758, p. III 470, II 308.

Rizul, vezi Reizoglu.

Rioșianu Barbu, v. cpt. 1713, 1732, p. IV 661.

Rioșianu (Rioșianu) Costandin, v. arm. 1790, 1793, p. III 467.

Rimniceanu, vezi Socoteanu.

Romanili (Romanet) <M.> Grigore, v. medl. 1798; b. v. vist. 1816, p. III 463.

Romanili (Romano) Manolache, <b> v. pah.> caim. Cv. 1775, p. II 313.

Romano Iordache (George), vt. log. 1782; v. post. 1789; v. serd. Mold. 1796, p. IV 671 II 309.

Roset Costandin (Costache), v. setr. 1763; v. com. 1772; v. cluc. 1780, 1795; + 1798, p. III 459, II 323, 304, 305.

Roset, Dumitrache Hagi Marcu, b. v. pah. 1764; ispr. jud. 1765; b. v. spăt. 1798, p. II 312, 297.

Roset (Ruset) <A.> Ianache (Iancache), v. agă 1716; v. serd. 1716; v. pah. 1717; v. com. 1726–1729, 1730, 1732–1733; v. cluc. 1733, p. III 464, 452, II 310, 321, 302.

Roset <C.> Iancu (Ioan), v. hatm. 1797; v. spăt. 1799–1800, p. IV 659, II 297.

Roset <I.> Ioniță (Ioan, Ianache), v. stol. 1736; v. com. 1744; v. pah. 1747; v. ban 1752; v. com. 1764–1765, p. II 316, 321, 311, I 116, II 322.

Roset (Ruset) Iordache, v. post. 1678; v. vist. 1719; + 1719, p. II 297.

Roset (Ruset) Iordache (Iorgache), <b> v. slug. 1782; v. arm. 1792, p. III 445, 467.

Roset Manolache, b. v. slug. 1746, p. III 443.

Roset (Ruset) Manolache, vezi Geanet (Geani Ruset) Manolache.

Roset <I.> Matei, v. medl. 1735; b. v. slug. 1741; v. stol. 1748; v. vist. 1752–1753, 1773; v. cluc. 1758; v. com. 1782, p. III 460, 443, II 317, 298, 299, 303, 323.

Roset (Ruset) Mihalache, v. slug. 1727–1729, 1733–1734; v. post. 1730, 1732–1733; v. spăt. 1736–1737; m. schevofilax Patr. C-pol. 1740, p. III 442, II 307, 294.

Roset (Ruset) <I.> Nicolae, v. post. Mold. 1704; vt. log. 1706–1707; v. pah. 1717–1722, 1723–1724; v. cluc. 1723, 1724; v. log. 1725, 1726; b. v. log. 1742, p. IV 668, II 310, 302, I 127, 128.

Roset Nicolae (Nicolache), v. post. 1749; v. com. 1750; v. spăt. 1751–1752, p. II 307, 322, 295.

Roset (Ruset) Scarlat, b. v. stol. 1793; v. pah. 1808, p. II 319.

Rudeanu Chircă, v. cpt. Cerneți 1712; v. slug. 1714, 1715, p. IV 667 III 441.

Rudeanu Costandin, vt. log. 1799, p. IV 671.

Rudeanu Diicul, v. log. 1692–1703, p. I 126.

S

Saci-lăul, vezi Săcilăul.

Samurças Costache, vt. log. 1797; v. vor. 1808, p. IV 671.

Sandul, b. v. cpt. lef. 1768; b. v. pit. 1777, p. IV 666 III 449.

Sandulache Dumitrache, b. v. cluc. caim. Cv. 1800, p. II 306.

Saul Gheorghe, v. serd. 1766, 1767, 1768, 1789; v. pah. 1790, p. III 454, 456, II 314.

Săcilăul (Saci-lăul) Matei, v. port. 1703, p. III 469.

Scanabi, v. post. capuch. C-pol. 1789; v. ban 1789; v. com. 1813, p. II 309, I 118.

Scariotul, vezi Castriotul.

Schina (Schilifă) Dumitrache, b. v. pit. 1791; v. com. 1793–1794; v. cmn. 1793, p. III 450, II 324, IV 662.

Sculi Alexandru, vt. log. 1732–1733; v. slug. 1740–1741, p. IV 668, III 443.

Sefendache Iordache, v. stol. 1767; v. pah. 1779, p. II 318, 313.

Serezli Gheorghe, b. v. cpt. drb. 1745; v. pah. 1749; v. stol. 1754; + 1758, p. IV 664 II 311, 317.

Serezli <Gh.> Pantazi, b. v. cpt. drb. 1779; v. slug. 1779; v. serd. 1785; + 1797, p. IV 664, III 444, 455.

<Silvriano> *Athanasie (Anastase, Tanasie)*, v. cpt. 1724; b. v. serd. 1737; v. șetr. 1739; <v.> pah. 1758, p. IV, 664 III 452, 458, II 312.

Slătineanu Iane, v. cmr. ocn. 1722–1730; v. cpt. Slatina 1734; v. medl. 1735; v. vam. 1737; + 1741, p. IV 662, 668 III 460.

Slătineanu Ioniță (Ene), b. v. medl. 1766; v. serd. 1767; + 1780, p. III 462, 454.

Slătineanu Iordache, v. pah. 1795, 1797–1798; v. log. 1813, p. II 314.

Slătineanu <N.> Radu (Răducan), v. slug. 1758; b. v. com. 1761; v. com. 1768. 1776; v. cluc. 1777–1778; v. log. Ț. J. 1788; v. vor. Ț. J. 1788; v. vor. Ț. S. 1789, 1790–1791; v. vor. III 1794–1795, 1798–1799, 1800; v. vor. obșt. 1798; v. vor. 1813; + 1817, p. III 443, II 322, 323, 304, I 130, 122, 121, 124.

Slătineanu <R.> Scarlat, v. pah. 1798; v. vor. obșt. 1804; + 1808, p. II 315.

Slăvișcu Ion, b. v. log. <1750–1751>, p. I 128.

<Slugearoglu> *Sulgearoglu Costache*, v. spăt. Mold. 1793; b. v. spăt. epist. armăș. 1793, 1799, p. II 297.

Socoteanu (Rîmniceanu) <Gh.> Gheorghe (George), v. cluc. ar. 1755; v. șetr. 1756, p. III 468, 459.

Socoteanu Ioniță, b. v. cluc. ar. 1779, p. III 469.

Socoteanu Radu, b. v. șetr. 1753, p. III 458.

Stama <St.> Ianache (Vizantiul), v. cpt. marg. <a.> 1716; b. v. agă 1718; v. post. 1718, 1719–1728, p. IV 666, III 464, II 307.

Stavrache, v. pit. 1787–1788, p. III 450.

Stavrache Dumitrache, v. log. 1769, p. I 128.

Stavrache Iordache, v. cmr. <1741–1743>; v. spăt. 1744; caim. Mold. 1749; v. post. Mold. 1752; v. spăt. Mold. și capuch. C-pol. 1754; capuch. în Ț. Rom. 1763; + 1765, p. IV 660, II 295.

Stavro (Stavru), v. pit. 1748–1750, 1751; v. vor. Tgv. 1752, p. III 448, I 126.

Sterie Costandin, cpt. 1703–<1706>; b. v. cpt. 1709, p. IV 663.

Strimbeanu <D.> Costandin, vor. Meh. 1719; Div. Cv. 1720–1739; v. pit. caim. Cv. 1740; b. v. pit. caim. Cv. 1741–1745; b. v. șetr. 1746; b. v. stol. caim. Cv. 1746; v. vist. 1753; v. cluc. <1756>; + a. 1765, p. III 447, 458, II 316, 298, 303.

Strimbeanu <C.> Costandin (Dinu), v. șetr. a. 1770, p. III 459.

Strimbeanu Drăghicean (Drăghici), v. medl. 1714; v. serd. 1716, p. III 460, 452.

Strimbeanu Mihai, b. v. vor. Tgv. 1762, p. I 126.

Sturzea Dumitrașco, v. post. 1751–1752; v. spăt. 1752, 1759–1760; v. ban. 1761, p. II 307, 295, I 116.

Suciu, vezi Șuțu.

Sulgearoglu, vezi Slugearoglu.

Ș

Șailănescu, vezi Cantacuzino Toma.

Șiștovliu, vezi Angheli din Șiștov.

Șteful, b. v. șetr. 1734, 1758, p. III 458.

Știrbei, vezi Izvoranu Radu.

Știrbei Barbu (Bărbuceanu), Div. Cv. 1774; v. slug. 1775; b. v. serd. 1782; b. v. pah. 1783; v. cluc. 1786; v. vor. Ț. S. 1790–1791; Div. Cv. 1793–1800; v. vor. 1805; + 1820, p. III 444, 455, II 314, 304, I 121.

Știrbei Cernica, v. arm. 1700–1704, p. III 466.

Știrbei <R.> Costandin, v. cluc. 1703–1706; v. ban 1706–1715; Div. Cv. 1716–1729; + 1768, p. II 301, I 114.

Știrbei <C.> Costandin (Dinul), v. serd. 1753; v. șetr. 1756; b. v. stol. 1758; v. vist. 1773–1774, p. III 453, 459, II 317, 299.

Știrbei <Bd.> Costandin, vt. log. 1762–1764, 1775; v. serd. 1777; v. log. Ț. J. 1788, 1794–1795, 1798; v. log. Ț. S. 1798–1799; v. vist. 1790–1791; v. vor. Ț. J. 1795–1796; v. vor. III 1796, 1799–1800; v. log. ob. 1803, p. IV 670 III 454, I, 130, 130, II 300, I 122, 124.

Știrbei Dumitrache, b. v. cluc. ar. 1792, p. III 469.

Știrbei Fofache, v. medl. 1792; v. log. 1814, p. III 463.

Știrbei <C.> Ilie, v. arm. 1714–1715; in Div. Cv. 1716–1730; cons. Adm. 1719–1726, p. III 466.

Știrbei <M.> Nicolae, polc. 1748; v. șetr. 1759; b. v. stol. 1766; v. pah. 1767–1769; v. log. 1770; v. vor. Ț. S. 1776–1777, p. III 459, II 318, 312, I 128, 120.

Știrbei-Drăgănescu Badea, ceaș apr. 1748; v. slug. 1753–1754; b. v. stol. caim. Cv. 1758; b. v. cluc. 1762; v. vist. 1763, 1767–1768; v. log. 1769; v. vor. Ț. J. 1776–1777, 1778–1779; v. vor. Ț. S. 1779, 1780–1781, p. III 443, II 317, 303, 298, 299, I 128, 122, 120, 121.

Știrbei-Drăgănescu Ioan, v. stol. 1788; v. medl. 1791–1792; v. serd. 1799; v. pah. 1803; + 1837, p. II 319, III 463, 456.

Știrbei-Tufeanu Theodorache, v. medl. 1776, 1777; v. serd. 1781; v. pah. 1787–1788; + 1809, p. III 462, 463, 453, II 314.

- Suŝu Alexandru*, v. com. 1785–1786, 1791, 1792, domn. Mold. 1801, p. II 323, 324.
- Suŝu (Suciul) <C.> Alexandru-Dracon*, v. log. 1738, v. agă Buc. 1752; v. post. 1752–1753, 1758–1759; v. spăt. 1761; + 1763, p. I 127, III 465, II 307, 308, 295.
- Suŝu (Suciul) <A.L.> Costache (Costandin)*, v. com. 1780, 1784; v. slug. 1780–1781; v. spăt. 1786, 1790; b. v. arm. 1791; v. post. 1797; b. v. cmn. 1792; b. v. hatm. 1798; v. hatm. 1813, p. II 323, III 444, II 296, III 467, II 309, IV 662, 659.
- Suŝu <C.> Dumitrașco*, v. com. 1739; v. pah. 1746; v. post. 1753, p. II 321, 311, 307.
- Suŝu <A.L.> Grigore (Grigorașco)*, v. com. 1783–1784, 1792; v. post. 1785–1786; 1791–1792, p. II 323, 324, 309.
- Suŝu Iordache (Gheorghe, Iorgache)*, v. cluc. 1784; Div. Cv. 1785–1786; b. v. post. epist. agie 1791; v. post. 1798; b. v. agă 1797; v. hatm. 1797–1798, 1799; b. v. spăt. cain. Cv. 1819, p. II 304, 309, III 466, IV 659.
- Suŝu Nicolae (Nicolache)*, v. pah. 1752; v. dragoman 1768, p. II 311.

T

- Tetoiianu Vlăduș*, b. v. cluc. ar. 1781; b. v. stol. 1791, p. III 469, II 319.
- Theofilact*, v. pit. 1762, p. III 448.
- Tigheanul Ioniță*, v. com. 1746, p. II 322.
- Topliceanu <N.> Grigore*, b. v. medl. 1738; v. serd. 1741; b. v. com. 1746; v. stol. 1749, 1750, p. III 461, 453, II 322, II 317.
- Topliceanu Neagoe*, v. cpt. 1703; v. pit. 1709–1712; v. stol. 1713, 1714–1715; v. cluc. 1716; + 1722, p. IV 663 III, 446, II 315, 302.
- Topliceanu Nicolae*, b. v. cluc. ar. 1779; b. v. pit. 1793; + 1793, p. III 469, 450.
- Topliceanu Ștefan*, b. v. serd. 1757; v. serd. cain. Cv. 1768; v. stol. 1769; v. spăt. 1769, 1770–1773, p. III 453, 454, II 318, 296.
- Topoloveanu Mincul*, b. v. cluc. ar. 1779, p. III 469.
- Trăsnea Ioniță*, v. cluc. ar. 1793, p. III 469.
- Tudoran ot Aninoasa*, b. v. cluc. ar. 1714, p. III 468.
- Tufeanu Tudorache*, vezi Știrbei.

T

- Țigara Theodosie*, v. slug. 1777, p. III 444.

U

- Urdoreanu Barbul*, b. v. med. 1701, p. III 460.
- Urlățeanu Stan*, v. serd. 1760, p. III 454.

V

- Varipale (Varipati) Searlat*, b. v. slug. 1780, p. III 444.
- Varlaam <D.> Costandin*, in serv. rus 1769–1774; v. serd. 1791; v. vor. polit. 1805, p. III 456.
- Varlaam Dimitrie (Dumitrache)*, v. pit. 1762, 1768–1769; b. v. medl. 1766; v. agă 1769–1770; v. post. 1770, 1773; v. pah. 1770, 1773, 1776–1777; v. serd. 1791; + 1811, p. III 448, 462, 463, II 308, 312, 313, III 456.
- Vasilache*, b. v. arm. 1780; v. pah. 1786–1787; v. post. 1787, p. III 467, II 314, 309.
- Vatafi <Gr.> Emanoil (Manolache)*, ispr. jud. 1761; v. agă 1768; v. vist. 1770; in Rusia 1776, p. III 465, II 299.
- Vatafi (Vatafe) Grigore*, v. stol. + 1756, p. II 317.
- Văcărescu <E.> Alexandru (Alec)*, v. stol. 1784, 1786–1788; b. v. cmn. 1792; v. cmn. 1793; v. cluc. 1793, 1794; + 1800; <poet>, p. II 319 IV 662, II 305.
- Văcărescu <I.> Barbu*, v. serd. 1723, 1734–1735; v. pit. 1732–1733; v. medl. 1734; v. slug. 1736–1737; v. stol. 1737–1738; 1739–1741; v. pah. 1741; v. cluc. 1742; v. vist. 1742, 1748–1751; v. log. 1745–1748; v. ban 1751–1752, 1753, 1755; v. vor. 1753–1754; + 1756, p. III 452, 447, 460, 443, II 316, 311, 302, 298, I 128, 116, 120.
- Văcărescu <R.> Barbu*, b. v. vist. Mold. 1793; b. v. log. 1798; v. ban 1820, p. I 130.
- Văcărescu <R.> Costandin*, b. v. port. 1767; v. stol. 1775–1776; v. pah. 1780, p. III 470, II 318, 313.
- Văcărescu <I.> Costandin-Dimitrie*, log. Vist. 1716; vt. log. 1717–1720, 1721–1722; v. agă 1722; v. pit. 1724–1725, 1726; v. vist. 1726, 1727–1729; v. log. 1732–1733; v. spăt. 1753, p. IV 668, III 464, 447, II 297, I 127, II 295.
- Văcărescu Iancu (Iano)*, v. agă 1700–1706; v. pah. 1706–1710; v. cluc. 1711–1714; + 1714, p. III 464, II 310, 301.
- Văcărescu <Șt.> Iancu (Enăchiță, Iancu)*, vt. post. 1746; v. com. 1759, 1760, 1761; b. v. cmr. 1762; v. pah. 1763, 1766; v. cluc. 1767–1768; v. agă 1769; v. vist. 1769, 1775–1776, 1777, 1778, 1784, 1785, 1787, 1791–1792, 1795, 1797; v. spăt. 1779–1781, 1782, 1793–1794; v. vor. Ț. J. 1786; v. ban 1796; + 1797; <istoric, lingvist, poet>, p. II 322, IV 660, II 312, 303, III 465, II 299, 300, 301, 296, 297, I 122, 118.
- Văcărescu Ioan (Ivan, Ianache)*, vt. log. 1759–1760; + 1760, p. IV 669.
- Văcărescu <I.> Iordache*, v. slug. 1761–1762; v. vor. polit. 1814, p. III 443.

Wăcărescu <I.> *Radu (Răducan)*, tr. post. 1738; vt. log. 1745–1746; v. cluc. ar. 1750; v. serd. 1751; v. stol. 1752–1753; v. cluc. 1757–1758; v. vor. T. J. 1763–1764, 1765–1766, 1768, 1769, 1775–1776; v. vor. T. S. 1765, 1769; v. spăt. 1770; + 1778, p. IV 669 III 468, 453, II 317, 303, I 122, 120, II 296.

Wăcărescu <I.> *Ștefan*, vt. log. 1722, 1739–1741; v. vor. Tgv. 1742; v. serd. 1745, 1746; v. com. 1746; v. stol. 1746–1747; v. cluc. 1748–1751; v. vist. 1751–1752; v. log. 1752–1754; v. spăt. 1755, 1758–1759; v. vor. 1758, 1761; v. ban 1760, p. IV 668, 669 I 126, III 453, II 321, 316, 302, 298, I 128, II 295, I 120, II 116.

Wăcărescu <R.> *Ștefan*, v. medl. 1783; v. stol. 1785; v. log. T. J. 1795–1796, 1797–1798; v. hatm. 1792; v. vor. 1801, p. III 463, II 319, I 130 IV 659.

Wăcărescu (*Crefulescu*) <C.> *Theodorache*, vt. log. 1797; v. slug. 1798; v. vor. 1815, p. IV 671 III 446.

Wentura Grigorașco, b. v. arm. 1791, p. III 467.

Wentura Neculae (Nicolachi), v. post. 1769; v. spăt. 1782, p. II 308, II 296.

Wergo, v. cluc. 1698–1702, p. II 301.

Wernescu, vezi Cîrlova.

Wișoreanu Costandin, v. slug. 1797; b. v. agă 1832, p. III 446.

<**Vilara**> *Antonie (Antonache)*, v. pit. 1784, 1785–1786, 1787, 1789–1790, 1792; v. agă 1800; v. hatm. 1805, p. III 450, 466.

Vilara Ianache (Ioan), v. pah. 1778, p. II 313.

Vilara Ștefan, v. medl. 1793, p. III 463.

Wizantiul, vezi Stama Ianache.

Vlaso Antonache (Andronachi), v. com. Mold. 1726; v. vist. 1732; v. cluc. 1737, p. II 298, 302.

Vlaso Dumitrache, vt. vist. <1707>; v. post. 1717, 1718, p. II 306, 307.

Vlaso Grigore (Grigorașco, Colonel, baron de ~), v. serd. 1716, Div. Cv. 1719–1737; cons. imper. 1730; + 1745, p. III 452.

Vlaso <A.> *Hrisoscul*, b. v. stol. 1741, p. II 316.

Vlaso (Vlasos) Ianache (Iane, Iancu), vt. post. 1738; v. spăt. 1740–1741, 1743; v. vist. 1745, p. II 295, 298.

Vlădăianu Barbu, b. v. șetr. 1790, p. III 460.

Vlădăianu (Vlădescul) Fola (Fotache), b. v. medl. 1761; v. pah. 1770; Div. Cv. 1772–1774, p. III 462, II 312.

Vlădăianu Ioniță, b. v. pit. 1798, p. III 451.

Vlădăianu Nicolae, vt. log. 1770, p. IV 670.

Vlădescul <C.> *Badea*, b. v. cluc. 1781, p. II 304.

Vlădescu <Ș.> *Costandin*, v. com. 1732, p. II 321.

Vlădescul Preda, b. v. cluc. ar. 1762, p. III 468.

<**Vlădescu** P.> *Șerban*, b. v. com. 1702, p. II 320.

Voinescu Radu, log. 1746; b. v. stol. 1766, p. II 318.

Voinescu Radu, v. arm. 1765, p. III 467.

X

Xipolytos (Zagoriano) <Gh.> *Costandin*, prim. secr. domn. p. în 1735; vt. log. 1737; v. com. 1739, p. IV 669, II 321.

<**Xipolytos**> *Iordache (Gheorghe)*, v. slug. 1716; capuch. C-pol. 1717, p. III 441.

Z

Zagoriano, vezi Xipolytos Costandin.

Zaguriano Costandin, v. pit. 1752–1753; v. cluc. 1762, p. III 448, II 303.

Zaharescu Alexandru, b. v. cmn. 1793, p. IV 662.

Zamfir-Nicolache (Zamfirache), vezi <Cernevodeanu N. Damari>.

Zătreanu Barbu, b. v. stol. <1758–1761>, p. II 317.

Zătreanu Costandin, b. v. vist. 1755, p. II 298.

Zătreanu Gheorghe, vezi Coțofeanu.

Zătreanu Pătru, b. v. șetr. 1746, p. III 458.

RESUMÉ

Cet ouvrage complète une lacune dans l'historiographie roumaine, étant le premier instrument de travail pour ce siècle, réalisé en fonction des nécessités scientifiques actuelles.

La méthode de travail proposée a été la sélection des nombreux matériaux documentaires inédits qui existaient à cette époque-là, soi-disant phanariote, si tourmentée.

Pour une rédaction exacte des listes chronologiques des hauts dignitaires dans l'ordre de l'importance de leur fonction, tout le matériel documentaire conservé aux Archives d'Etat de Bucarest, à la Bibliothèque de l'Académie de la République Socialiste de Roumanie, au Musée d'histoire du municipe de Bucarest etc., a été étudié en concordance avec les documents émis par la chancellerie princière.

L'instabilité des princes de l'époque respective, à cause des intérêts de la Porte, a été mise en évidence par la discontinuité dans les emplois, l'unique chose à laquelle aspiraient les

boyards, surtout après les réformes de Constantin Mavrocordat qui a changé les critères de récompense des membres du Conseil des Princes régnants.

Pour mieux élucider ce chapitre sur l'histoire médiévale du pays et pour la compréhension de beaucoup d'événements sociaux et politiques du siècle, il a été nécessaire d'ajouter un cursus — honorum, qui met en évidence l'identification des trois homonymes parfois dans une période d'environ 120 ans dans la même famille.

La principale utilité de cet instrument de travail c'est la datation des documents grecs, roumains et turcs sans date, ainsi que la datation des inscriptions détériorées ou mal restaurées. D'autre côté les généalogistes, grâce aux renvois au bas de la page pourront mettre en ordre les informations paucunues, sur leurs ancêtres, tandis que les nouveaux historiographes du siècle auront plus de certitude scientifique dans leurs études.

P R E C I S

The present work is going to fill in the blank of the Romanian historiography, being the first instrument of work for the 18th century, drawn up in connection with the actual scientific needs.

The method of work on the proposed theme was the selection of the huge unknown documentary material from the very agitated so called „Phanariot” period.

In order to present more exactly the chronological lists of the dignitaries according to the importance of position, the whole documentary source kept in the State Archives, Bucharest, the Academy Library, the City Museum Bucharest, and so on, was studied together with the records issued by the Princely Chancery.

The instability of hospodars in the respective period owing to the interests of the Ottoman Porte was reflected also in the continuity in offices these being the single aspiration of the boyards, especially after Constantin Mavrocordat's reforms that changed the criteria of rewarding the Princely counsellors.

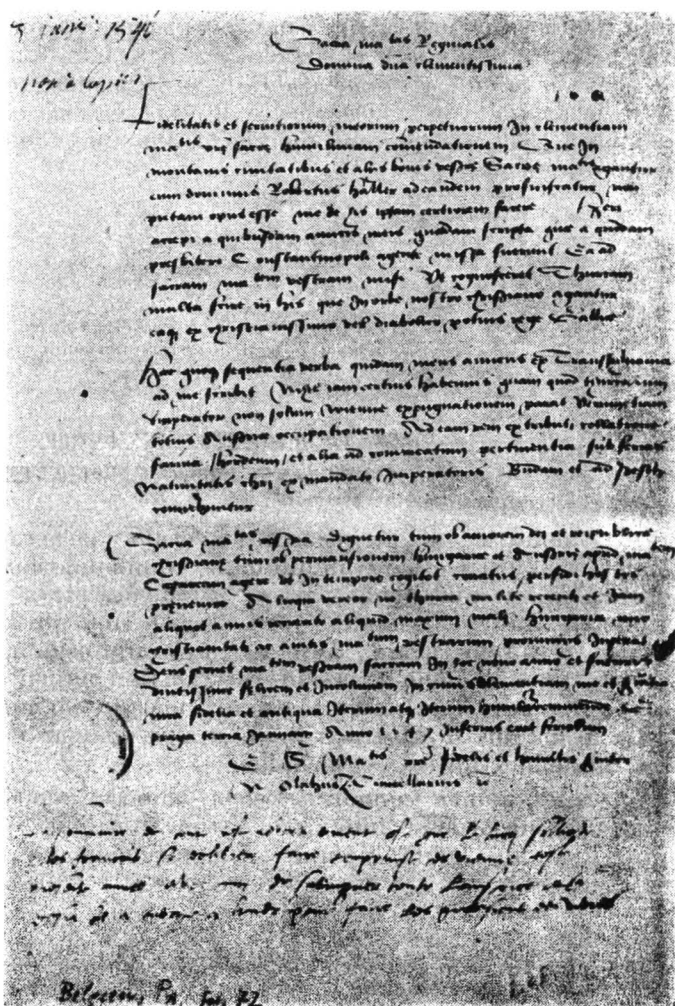
For a more complete elucidation of this chapter of the Middle — Ages history of the country and the understanding of many social-political phenomena of the century, it was necessary to add a cursus honorum, that pointed out the identification, sometimes of three homonyms in about 120 years in the same family and a list of hospodars.

The main utility of this instrument of work will be the dating of Romanian, Greek and Turkish documents and also of the damaged or wrong restored inscriptions. Besides, the genealogists, according to the foot-notes, can put in order the information received, as regards their ancestors, and the new historiographers of the century will have more scientific certainty in their studies.

O SCRISOARE AUTOGRAFĂ A LUI NICOLAUS OLAHUS

În bogata corespondență a Mariei de Ungaria, păstrată în arhivele din Viena, alături de numeroasele scrisori de la fratele ei, Carol Quintul, se găsește și scrisoarea, pe care o publicăm aici, provenită de la Nicolaus Olahus. În 1547, la data scrisorii, cel dintii umanist de origine română, Nicolaus Olahus, ocupa funcția de cancelar al regelui Ferdinand I, cel de al doilea frate al Mariei de Ungaria. De fosta regină a Ungariei, devenită în 1531 regentă a Țărilor de Jos, Nicolaus

.,1547 ianuarie 3. Scri-
soarea lui Nicolaus Ola-
hus către Maria de Un-
garia

Olahus era atașat încă din anul 1526, cînd, în calitate de secretar și consilier, însoțește pe regina fugară, al cărei soț căzuse în lupta de la Mohács, rămînînd alături de ea în pribegie pînă în anul 1542, cînd se întoarce în țară. După cum se vede din scrisoare, Nicolaus Olahus purta grijă și de domeniile Mariei de Ungaria, iar orașele miniere, cu tulburările care se iveau din cînd în cînd acolo ¹, se aflau de asemenea în atenția sa. Dar scrisoarea dezvăluie în special relațiile multiple pe care le întreținea N. Olahus, în vederea strîngerii de informații privind siguranța statului, precum și dorința de a pune în alarmă pe Maria de Ungaria, ca și pe împăratul Carol Quintul și a-i mobiliza pentru apărarea teritoriilor care mai rămăseseră libere de cîmpire turcă. Tratatul de alianță, pe care regele Franței îl avea cu turcii, îngrijora pe Olahus și prin aceea că înlesnea turcilor o cunoaștere a situației din țările creștine.

Nicolaus Olahus a fost unul din cei mai prodigioși scriitori de epistole. De la el s-au păstrat 631 de scrisori — printre care și cele adresate lui Erasmus din Rotterdam — dar toate numai în copie și numai din perioada 1527—1538 ². Dar iată că cercetarea în arhiva Vienei a scos la iveală o scrisoare *originală și anume din anul 1547*, lăsîndu-ne să sperăm că undeva, în vreo arhivă, vor fi descoperite și alte scrisori, căci este de neconceput ca în anii 1539—1568 (anul morții) Olahus n-ar fi continuat corespondența cu prietenii săi.

ELENA MOISUC

1547 ianuarie 3, Praga. Scrisoarea lui Nicolaus Olahus către Maria de Ungaria despre pericolul turcesc.

SACRĀ MAIESTAS REGINALIS. DOMINA DOMINA CLEMENTISSIMA,

Fidelitatis et servitiorum meorum perpetuorum in clementiam Maiestatis Vestre Sacre humilimam commendationem. Que in montanis civitatibus et aliis bonis Vestre Sacre Maiestatis agantur cum dominus Robertus Haller ad eandem proficiscatur non putam opus esse me de his ipsam certiore facere. Heri accepi a quibusdam amicis meis quaedam scripta quae a quodam presbitero Constantinopoli agente missa fuerunt; ea ad Sacram Maiestatem Vestram misi ut cognosceret Thurcam multa scire in his que in orbe nostro chirstiano agantur eaque ex christianissimo vel diabolico potius rege Galliae.

Hac quoque sequentia verba quidam meus amicus ex Transsylvania ad me scribit nihil iam certius habemus quam quod Thurecorum imperator non solum Wienne expugnationem parat, verum etiam totius

¹ Șt. Bezdechi, *Nicolaus Olahus, primul umanist de origine română*, Edit. Ram, Aninoasa, 1939, p. 19.

² I. S. Firu și Corneliu Albu, *Umanistul Nicolaus Olahus (Nicolaie Românul) (1493—1568)*, Texte alese. Studii introductiv și note. Edit. Științifică, București, 1968, p. 71.

Austriacae occupationem. Ad eam rem ex tributi collatione farina (hordeum) et alia ad commeatum pertinentia sub ferias nativitatis Christi ex mandato imperatoris Budam et ad Pesth comithuntur.

Sacra Maiestas Vestre dignetur tum ob amorem Dei et reipublicae christiane tum ob permansionem Hungariae et Austrie apud Maiestatem Caesaream agere ut in tempore cogitet, conatus perfidi hostis prevenire alioqui vereor ne thurca milite recenti et iam aliquot annis recreato aliquid maximi mali Hungariae uno christianitati ac auctis Maiestatum Vestrarum provinciis ingerat. Deus servet Maiestatem Vestram Sacram in hoc novo anno et futuris diutissime felicem et incolumem in cuius clementiam me et servitia mea fidelia et antiqua iterum atque iterum humiliter commitendo.

E Praga, tertia ianuarii anno 1547 inferius erat scriptum.

Eiusdem Sacre Maiestatis Vestre fidelis et humilis servitor.

N. Olahus, cancellarius etc.

Haus-Hof-und Staatsarchiv Wien, Belgien, P.A. fasz. 72; Arh. St. Buc., Colecția microfilme Austria, rola 117, c. 1257.

TRADUCERE

SACRĂ MAIESTATE REGALĂ, PREAMILOSTIVĂ STĂPÎNĂ,

Smerită închinare a credinței și a serviciilor mele veșnice față de îndurarea Maiestății Voastre Sacre. Despre cele ce se întâmplă în orașele miniere și pe celelalte domenii ale Maiestății Voastre Sacre cred că nu e nevoie să vă mai fac cunoscut, deoarece, domnul Robert Haller a pornit spre Maiestatea Voastră. Ieri am primit de la niște prieteni ai mei unele scrisori, care au fost trimise de un preot aflat la Constantinopol; le-am trimis Maiestății Voastre Sacre, spre a lua cunoștință că turcii au multe informații despre cele ce se întâmplă în țările noastre creștine și anume de la prea creștinul sau mai curînd diabolicul rege al Franței.

Și despre aceasta: potrivit cuvintelor pe care mi le-a scris un prieten al meu din Transilvania, nimic nu este mai sigur decît că împăratul turcilor pregătește nu numai cucerirea Vienei, ci chiar ocuparea întregii Austrii. În acest scop, se transportă, din ordinul împăratului, la Buda și la Pesta, începînd din preajma Crăciunului, fîmă (orz) și alte provizii, din stringerea dării.

Maiestatea Voastră Sacră să aibă bunăvoința, atît din iubirea față de Dumnezeu, față de creștinătate, cît și pentru menținerea Ungariei și a Austriei în posesiunea Maiestății Imperiale, de a chibzui din vreme, pentru a preveni tentativa perfidului vrăjmaș, altminteri nătem că oastea turcă, refăcută de curînd și chiar de vreo cîțiva ani, va aduce o nenorocire foarte mare Ungariei, creștinătății și provinciilor sporite ale Maiestăților Voastre. Dumnezeu să țină pe Maiestatea Voastră Sacră în acest an nou și în cei viitori, cît mai mult timp, fericită și sănătoasă, încredințînd îndurării acesteia cu smerenie, iarăși și iarăși persoana și serviciile mele credincioase și vechi.

Scris la Praga, la 3 ianuarie 1547.

Sluga credincioasă și smerită a Maiestății Voastre Sacre,

N. Olahus, cancelar etc.

«Urmează scurt rezumat în limba franceză.»

SIGILIUL LUI AVRAM IANCU?

De curind s-a semnalat depistarea în depozitele Arhivelor Sătului Sibiu a sigiliului lui Avram Iancu¹.

Cu emoție și nerăbdare am cercetat amprenta sigilară atribuită marelui patriot român și documentul însoțitor ce insera informații referitoare la acesta. Sigiliul despre care se menționa în presă, este confecționat din ceară roșie cu impuritate, are o formă ovală (dimensiunile 18/20 mm) iar în cimpul sigilar, mărginit de o linie circulară, în ligatura inițialelor M K scrise cu caractere cursive ale alfabetului latin. Acest sigiliu se află aplicat pe un cupon² de hirtie decupat dintr-un document ce pare (după calitatea inferioară a suportului) un act obișnuit întocmit în activitatea curentă a unei instituții. Scrisoarea ce-l însoțește este semnată de Gherasim Ciurea, directorul despărțământului Astra din Cîmpeni (Alba) și datează din 15 septembrie 1887³. Prin aceasta autorul încunoaștează Comitetul Asociației pentru cultura poporului român că a găsit printre hirtiile sale sigiliul anexat pe care din convingerea că „face un serviciu cauzei” îl trimite spre păstrare. Gherasim Ciurea specifică totodată că sigiliul (propriu-zis matricea sigilară, cu care s-a realizat această amprentă) se află în păstrarea lui Nicolae Hențiu, la data respectivă notar în comuna Săliște Sibiu).

După cercetarea minuțioasă a sigiliului în cauză am ajuns la concluzia că acesta nu este sigiliul propriu al lui Avram Iancu, argumentul cel mai convingător fiind inițialele gravate în cimpul său. De bună seamă, dacă matricea acestui sigiliu ar fi fost confecționată pentru Avram Iancu ar fi avut gravate inițialele numelui său și probabil și o emblemă reprezentativă corespunzătoare concepțiilor sale revoluționare. Cum este știut, în timpul revoluției de la 1848 s-au confecționat matrice sigilare menite să servească la autentificarea actelor oficiale⁴ și personale⁵. Modul de reprezentare și emblemele acestor sigili dovedește faptul că generația care a înfăptuit marea ridicare națională de la mijlocul secolului trecut a știut, să-și exprime prin simbol concepțiile revoluționare. Comitetul permanent de la Sibiu — organul conducător al revoluționarilor pașoptiști transilvăneni din care a făcut parte și Avram Iancu a folosit de asemenea un astfel de sigiliu⁶.

De altfel, concluzia la care am ajuns nu contrazice afirmațiile lui Gherasim Ciurea care a menționat că sigiliul respectiv „a fost întrebuințat” de Avram Iancu. Nu este exclus ca matricea sigilară ce a folosit la confecționarea acestuia să fi aparținut unei rude sau unei persoane antecesoare lui Avram Iancu într-o activitate publică. Practica folosirii sigiliilor de

¹ „Scinteia” anul XLI, nr. 9222 din 28 iulie 1972, p. 6, *Sigiliul lui Avram Iancu*.

² Acesta are însemnat în colțul din dreapta jos numărul sub care a fost înregistrat la Astra, identic cu numărul sub care a fost luată în evidență scrisoarea însoțitoare.

³ Arh. St. Sibiu, fond Astra, pachet 67, f. 179.

⁴ Vezi Maria Dogaru, *Contribuții la cunoașterea sigiliilor folosite de Guvernul provizoriu și locotenența domnească din Țara Românească (9 iunie — 13 septembrie 1848)*, în „Revista Arhivelor” XI, nr. 2, 1962, p. 265—270.

⁵ Vezi Dan Cernovodeanu, *Un sigiliu pașoptist inedit*, în „Studia et acta Musei Nicolae Bălcescu, 1970/1971, p. 673—679.

⁶ Maria Dogaru, *art. cit.*, p. 265.

Onorabil Comitet.
 Ieri când prin scripștea mea
 am dat de un fac-simil-
 de pe sigiliul ce au în-
 tribuinașul regretabil
 prefect Avram Iancu.
 Creștând a face un ser-
 viciu cauzei noastre
 am succeat a l subodorne-
 dub / spre păstrare în
 aceea observare că în
 cât nu au mai o. singur
 viginabil se afla în
 manile d-ului Nicolae
 Herbul de prezent uoarea
 în Sklize -
 Către d-ului deoparte pînă
 Comitetului 15/12 87.
 Gherasim Ciurea
 din. des. 87.

Sigiliul folosit de Avram Iancu avînd gra-
vate literele M K.

Fig. 1 — Scrisoarea lui Gherasim Ciurea
din 15 septembrie 1887 adresată Comi-
tetului Astra.

alte persoane decît posesorii propriu-ziși chiar cu aprobarea acestora cînd erau în viață, se cunoaște încă din perioada anterioară⁷.

Regretăm că intenția bună a lui Gherasim Ciurea, de a salva de la distrugere sau rămînere în anonimat a sigiliului la care ne referim, prin modul de realizare nu și-a atins pe deplin scopul. Faptul că a decupat amprenta sigilară de pe actul pe care-l valida ne-a limitat posibilitățile de a afla perioada și împrejurările în care acest sigiliu a fost folosit de Avram Iancu, ceea ce ne-ar fi permis poate să-i stabilim identitatea.

Procedul lui Gherasim Ciurea de „a salva” un izvor constituie o problemă la care trebuie să medităm căci nu sînt puține cazurile în care din dorința de a salva o mărturie a trecutului, datorită necunoașterii condițiilor în care trebuie realizată, i se reduce acesteia posibilitățile de valorificare.

MARIA DOGARU

CARAGIALE REVIZOR ȘCOLAR

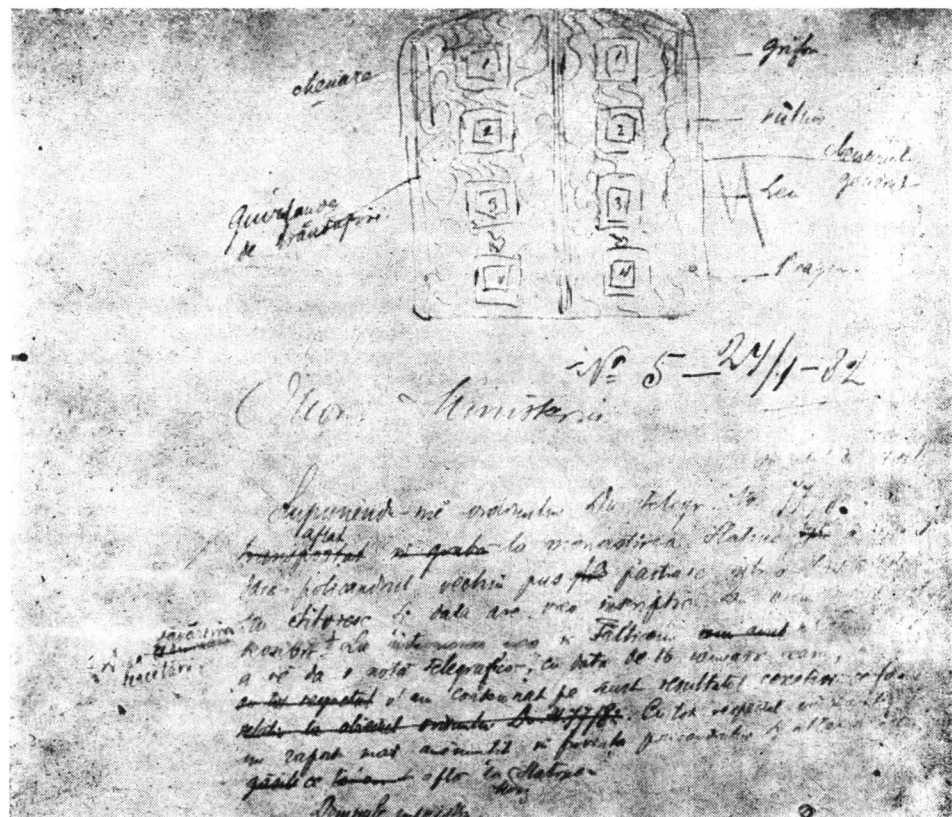
În arhiva Revizoratului școlar păstrată în depozitele filialelor Arhivelor Statului județul Neamț se află un interesant document Caragiale *. Este vorba de conceptul unui raport din anul 1882 al marelui scriitor,

⁷ Emil Virtosu, *Dreptul la sigiliu*, „Studii și cercetări de Numismatică”, B, Sigilografie vol. III, 1960, p.

la acea dată revizor școlar pentru județele Suceava și Neamț, în legătură cu executarea unui ordin privitor la cercetarea unui policandru aflat la mănăstirea Slatina.

Actul pe care îl publicăm mai jos relevă prețuirea de care se bucurau în ochii scriitorului valorile culturale, grija pentru salvarea și păstrarea lor în folosul poporului. Constatind lipsa de însemnătate a policandruului de la mănăstirea Slatina, Caragiale atrage atenția asupra valorilor autentice păstrate aici și mai ales asupra unor vechi uși de lemn, poate chiar de pe timpul fondării mănăstirii, scoase din întrebuințare care stau „în părăsire expuse la acțiunea timpului fără o deosebită îngrijire” și care prezintă

„Conceptul raportului din anul 1882”.

„o operă de artă decorativă foarte interesantă”. De aceea în încheierea raportului său Caragiale propune ca aceste uși „să fie ridicate cu îngrijire” și transportate la muzeul de arheologie „unde ar ocupa un loc însemnat între exemplarele de acel ași fel ce se găsesc acum în colecție”.

După cum aflăm din adresa din 26 februarie 1882 * trimisă de Caragiale ministerului, vechile uși de lemn ale mănăstirii Slatina au fost ridicate și predate școlii de Belle Arte din Iași.

ION VATAMANU

1882 ianuarie 24, Piatra-Neamț. Raportul lui I. L. Caragiale, revizor școlar în județele Suceava și Neamț către Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice privind executarea ordinului în legătură cu cercetarea unui policandru aflat la mănăstirea Slatina. Raportul semnaleză și existența unor uși cu o valoare artistică și „arheologică” deosebită.

N : 5, 24/1—82

ONOR MINISTRU,

Supunindu-mă ordinului dv. teleg. nr. 77/82, în zilele de 14 și 15 curent m-am aflat la monastirea Slatina pentru a cerceta dacă policandru vechi pus la păstrare într-o bașcă este sau nu ctitoresc și dacă are vreo inscripție sau vreun merit artistic deosebit. La înturnarea după săvârșirea cercetării, în Fălticeni m-am și grăbit a vă da o notă telegrafică, cu data de 16 ianuarie seara, în care v-am consemnat pe scurt rezultatul cercetării ce făcusem. Cu tot respectul vă înaintez acum un raport mai amănunțit în privința policandruului și altor obiecte ce se află la mon. Slatina.

Domnule Ministru,

După cum v-am supus la cunoștință prin nota telegrafică pomenită mai sus, policandru cel vechi păstrat în bașca dela Slatina, văzut și cercetat de aproape și îndelung de mine însumi, este un obiect cu totul lipsit de valoare sau însemnătate. Este lucrat din placă subțire de metal ordinar, zinc, care odinioară pare a fi fost suflat cu argint, dar care acum este peste tot înegrit. Policandru are 16 suporturi pentru făclii, ce erau fixate odinioară în baza trunchiului și susținute cu lanțuri de capătul lui de sus. De la fiecare din cele 16 suporturi atârnuau de lanțuri mai subțiri ornamente de același metal. Astăzi toate bucățile acestui policandru sînt desprinse și grămadite la un loc în bașcă de cînd administrația mănăstirii a putut să înlocuiască policandru printr-unul nou de alamă. Stricăciunea provine mai mult în calitatea rea a metalului și a execuției decît din vechime, deoarece policandru după cum afirmă localnicii și monachii mai bătrîni, a fost lucrat pe la începutul veacului nostru. Pe niciuna din bucăți nu se găsește vreo inscripție sau marcă. Policandru nu este o operă de artă, ci un product ordinar de industrie efină, fără gust și fără vreun caracter, deosebit de desen sau execuție. Fără ca cineva să pună vreun temei pe afirmările celor ce spun că policandru acesta nu este mai vechi decît de vreo optzeci sau nouăzeci de ani, numai examinînd lucrul d-aproape poate căpăta convingerea că policandru . . . . . ** toate obiectele ctitoricești din biserică poartă inscripțiile și marca distinșilor fondatori ai mănăstirii : Alexandru Lăpușeanu VV. și Doamna Roxanda, sînt toate de valoare imperială și artistică, policandru în . . . . . ** este lipsit de orice inscripție sau marcă și atît ca material cît și ca lucrare n-are decît valoare aproape nulă și nu se deosebește întru nimic ca lucrare industrială de lucrările de același fel ale meșterilor inferiori de astăzi.

Aceasta este, domnule ministru, relația ce aveam să vă fac despre cercetarea ce am făcut la mon. Slatina cu privire la obiectul ordinului dv. telegrafic cu nr. 77/82.

Nu cred că fac rău dacă terminînd această relațiune îmi permit a vă vorbi despre alte obiecte mult mai însemnate și punctele de vedere arheologic și artistic pe care le-am găsit, la Slatina și asupra cărora nu pot a nu vă atrage atenție, deoarece după cum am aflat

* Arh. St. P. Neamț, fond Revizoratul școlar, dosar 182/1882, f. 2.

** Foaia ruptă.

o cercetare arheologică nu s-a făcut pînă acum la această mănăstire. Pe zid se află mai multe inscripții și mărci unele săpate altele zugrăvite. În biserică la dreapta lîngă intrare într-o scobitură în zid se află o sobă de marmură cu o inscripție care arată că acolo odihnesc rămășițele lui Alexandru vv. Lăpușneanul.

În aceeași bască, unde se află policandrul cel stricat, sînt închise spre păstrare trei obiecte de artă lucrate de însăși Doamna Roxanda: două perdele pentru ușile împărătești ale altarului și un aer (epitaf) toate lucrate în mătăsuri și fir, de o bogăție remarcabilă și de o execuție foarte caracteristică. Aceste odoare sînt întrebuințate la zile mari pentru serviciul religios al bisericii.

Tot în acea bască stau scoase din întrebuințare două uși de lemn care au funcționat înainte de mișcarea Eteriei dela 1821 la intrarea bisericii. În deosebi asupra acestora, îmi permit d-le ministru a vă atrage cu dinadinsul toată atenția că unele ce, ne mai puțin fi de nici-o întrebuințare pentru mănăstire, stau în părăsire expuse la acțiunea timpului fără o deosebită îngrijire. Ușile acestea sînt o operă de artă decorativă foarte interesantă. Ele par a fi foarte vechi poate chiar de pe timpul fondării mănăstirii. Sînt de stejar cioplit tăiate în două canaturi înalte de 2 metri și ceva și avînd pe fiecare canat cîte patru cadruri perechi. Cadrurile sînt înconjurată de ghirlande de trandafiri. În cadruri sînt figurine în relief reprezentînd de sus în jos; perechea antăia doi grifoni, a doua săpate doi lei, a treia doi vulturi și a patra doi dragoni. Între perechea a treia și a patra se află pe fiecare canat, întrepunînd ghirlanda de trandafiri cîte un cap de zimbru al cărui desen poartă caracteristica tuturor figurilor de același fel de pe timpul fondării mănăstirii, în motiv decorativ care se găsește repetat mai în toate frontoanele monumentelor de pe vremea vechilor domnii ale Moldovei. Toate săpăturile figurine (centurile), ghirlandele și (ciumbucele) de pe margini colorate și aurite, ordinar, se mai văd încă urmele culorilor; roșu trandafirilor se vede bine, urmele albastrelui și verdelui de abia se mai zăresc iar . . . * șters cu desăvîrșire. În genere la lucrările de felul acesta, din care există cîteva exemplare și în muzeul nostru arheologic, motivele decorative nu sînt repetate cu destulă exactitate, execuția săpăturii este oarecum grosolană mai cu deosebire cînd înfățișează figuri de animale sau oameni. La ușile de la Slatina nu numai săpătura ghirlandelor dar și a figurilor este de o regularitate, de o execuțiune și de o finețe și de o ambianță excepțională. Figurile au o înălțime mai mare de 15 centimetri și cu toate acestea sînt reprezentate toate ornamentele cu o perfecție rară. Ghirlandele decorative și ciumbucele dimprejur sînt în stare deosebit de bună, dar figurinele, afară de cei doi dragoni de jos și de capetele de zimbru sînt deteriorate. Din norocire însă ceea ce lipsește la această figurină se găsește la perechea ei din caratul celălalt.

În starea în care se găsesc aceste uși cu valoarea lor artistică și arheologică cum nu mai le întrebuințează biserică, ele ar trebui, crezi, domnule ministru să fie ridicate cu îngrijire și transportate la muzeul nostru, unde ar ocupa un loc însemnat între exemplarele de același fel ce să găsească acum în colecție.

Sperăm că nu veți lua în nume de rău aceste relații, vă rog domnule ministru să bine-voiți a primi asigurarea sentimentelor de . . .

* Foaia ruptă

Arh. St. P. Neamț, fond Revizoratul școlar Neamț, dosar 182/1882, f. 5 și 18.
N.R. În transcriere s-a respectat ortografia actuală.

AL VII-LEA CONGRES INTERNAȚIONAL AL ARHIVELOR

Cel de al VII-lea Congres Internațional al Arhivelor ce a avut loc la Moscova în zilele de 21–25 august 1972 a reunit un număr însemnat de conducători de arhive, arhiviști și alți reprezentanți ai vieții culturale din diferite continente și țări ale lumii.

În cadrul lucrărilor Congresului participanții au abordat probleme de teorie și practică arhivistică, dintre care amintim: relațiile dintre Arhivele de stat și arhivele administrative, aplicarea tehnicii noi în arhive, arhivele în slujba științei, sprijinirea arhivelor din țările în curs de dezvoltare de către țările dezvoltate etc. Teme ca: arhivele de literatură și artă, arhivele de arhitectură, arhivele audiovizuale, sigilografie au fost discutate în cadrul secțiilor și comisiilor.

Din rapoartele prezentate și din discuții s-au desprins câteva idei principale care pot fi sintetizate în următoarele: necesitatea existenței în fiecare țară a unei legislații speciale care să reglementeze relațiile dintre Arhivele de stat și arhivele administrative, perfecționarea sistemului de informare în arhive prin introducerea calculatoarelor electronice și întocmirea unui număr cât mai mare de instrumente de informare tematică, publicabile, asigurarea condițiilor de păstrare și conservare a documentelor prin crearea de spații de depozitare moderne, utilizarea arhivelor cu mijloace tehnice înaintate, dezvoltarea microfilmării documentelor, sporirea eforturilor pentru ajutorarea arhivelor din țările în curs de dezvoltare.

Delegația română a avut intervenții la teme privind: relațiile dintre Arhivele de stat și arhivele administrative, arhivele în slujba științei, arhivele de literatură și artă, arhivele audio-vizuale și în cadrul comisiei de sigilografie.

La sfârșitul lucrărilor, Congresul a adoptat o serie de rezoluții și recomandări, dintre care menționăm:

— reglementarea de către fiecare țară, pe bază de acte normative speciale, a relațiilor dintre Arhivele de Stat și arhivele administrative, primelor revenindu-le dreptul de îndrumare, coordonare și control asupra secundelor;

— Comitetul Executiv al C.I.A. să studieze propunerile participanților cu privire la problema sus-menționată, având în vedere crearea de mijloace mai eficiente pentru pregătirea personalului de la arhivele administrative (elaborarea de manuale speciale, schimb de experiență prin publicarea de articole, discuții la Conferința Mesei Rotunde, dezvoltarea sistemului de formare a personalului calificat pentru arhive și registratură ș.a.);

— constituirea unor grupe de experți care să studieze introducerea sistemului de informare electronic în arhive, întocmind în acest scop un dicționar de termeni tehnici, o bibliografie a lucrărilor privind utilizarea mașinilor de calcul electronic în arhive, publicarea de informații asupra conservării de lungă durată a benzilor electronice, utilizarea celor mai rezistente materiale pentru copierea, conservarea și restaurarea documentelor, pregătirea personalului care să poată folosi noua tehnică ș.a.;

— Comitetul Executiv al C.I.A. să studieze posibilitatea elaborării de mijloace de informare în arhive pe baze mecanice și automate, precum și elaborarea de instrumente tematic de informare, publicabile, ca : ghiduri, cataloage, repertoare ș.a. ;

— documentele audio-vizuale să fie supuse aceluiași regim ca și celelalte documente, urmînd să fie concentrate în Arhivele de Stat sau în arhive specializate, sub controlul primelor. De asemenea, să se creeze un organism internațional și să se organizeze simpozioane internaționale care să studieze posibilitatea colectării și utilizării documentelor create și deținute de oamenii de litere și artă. S-a preconizat și ideea întocmirii unui ghid internațional al arhivelor de arhitectură, aflate în păstrare particulară ;

— Consiliul Internațional al Arhivelor în colaborare cu U.N.E.S.C.O. să desfășoare o mai largă activitate de ajutorare a arhivelor din țările în curs de dezvoltare, iar acestea să-și îndrepte mai mult atenția spre valorificarea posibilităților apărute ca urmare a acordurilor bilaterale privind cooperarea culturală ; ca principale mijloace de reconstituire a arhivelor istorice din țările eliberate de sub jugul colonial s-a recomandat remiterea de documente originale, microfil de pe documente, precum și organizarea, în continuare, de stagii de pregătire a arhiviștilor din aceste țări.

Dezbaterile congresului ne-au dat prilejul să aflăm o serie de opinii și situații cu privire la activitatea arhivistică din alte țări și să verificăm în acest fel justețea concepțiilor noastre, a metodelor de lucru, a nivelului de dezvoltare a arhivisticii românești.

GHEORGHE TITILEANU
FLOREA BOERAȘ

EXPOZIȚIILE ORGANIZATE LA LIÈGE ÎN CADRUL CELUI DE AL XI-LEA CONGRES INTERNAȚIONAL DE ȘTIINȚE GENEALOGICE ȘI HERALDICE

Cu ocazia lucrărilor celui de al 11-lea Congres internațional de științe genealogice și heraldice, ce a avut loc la Liège între 29 mai — 2 iunie 1972 au fost deschise două expoziții : una organizată chiar în incinta Palatului Congresului, iar cealaltă găzduită în sala Chirous.

Prima expoziție, constituită din peste 100 de documente originale din secolele XII—XIX scrise pe hirtie, pergament și mătase, a fost organizată de Arhivele Generale ale Regatului și Arhivele de Stat Provinciale. În cadrul acestora exponatele au fost grupate în următoarele categorii :

- I. sigilii și scrisori patente
- II. ordonanțe heraldice
- III. armoarii, genealogii și epitafe
- IV. tabele de cartiere (generațiile familiilor nobile)
- V. documente diverse decorate cu armoarii.

Sigiliile și scrisorile patente au fost divizate în subgrupele :

a) sigilii vechi

b) sigilii ale foștilor suverani care la rîndu-i se subdivide în : sigilii ale foștilor suverani comuni Țărilor de Jos și orașului Liège ; sigilii ale șefilor Sfîntului Imperiu și ai orașului Liège ; sigiliile a suveranilor Țărilor de Jos ; sigilii ale suveranilor Țărilor de Jos reconstituite ;

- c) diplome diverse
- d) înregistrarea diplomelor;
- e) atestarea armoariilor.

Dintre exponate remarcăm: sigiliul lui Roger II castelan de Courtrai (1197), sigiliul lui Evstache senior de Roelux (1205), contrasigiliul Margaretei de Constantinopol contesa de Flandra, sigiliul de majestate al lui Carol Quintul (1534), sigiliul împăratului Leopold I (1638) și sigiliul împăratului Iosif al II-lea (1787). De asemenea au atras atenția diplomele prin care suveranii Țărilor de Jos sau al altor state au conferit diverse titluri și blazoane, cum au fost diploma dată de Carol al II-lea regele Marii Britanii și al Irlandei lui Adrien Clarke (1675) sau diploma prin care Iosif al II-lea a numit în 1782 pe prințul François Joseph Rasse cavaler al Ordinului Lîna de aur etc.

Deosebit de interesante au fost manuscrisele, tabelele, statutele ce înserau însemne, steme și embleme ale unor familii nobile sau ale altor categorii sociale, cum sînt ale strungarilor în lemn din orașul Bruges (1736). S-a remarcat prin originalitatea și expresivitate — tabelul genealogic al castelanilor de Tournai și de Courtrai din secolele XII—XIII, care a fost ilustrat cu stemele și sigiliile fiecărui membru al familiei menționate.

Cea de a doua expoziție intitulată „Liège și Heraldica” organizată cu sprijinul Direcției Afacerilor Culturale a orașului Liège — a avut drept scop evidențierea modului în care a fost utilizată heraldica, de către locuitorii acestui oraș de-a lungul anilor, atît în momentele solemne cît și în viața cotidiană.

Exponatele incluse (documente, sigilii, tablouri, arme și alte obiecte de uz personal) care aveau gravate pe ele steme însemne sau embleme proveneau din arhive publice, și din colecții particulare. Printre acestea se aflau afișul Consiliului Municipal al Orașului liber Liège din 12 ianuarie 1793, prin care se înlăturau însemnele, stemele și armoriile feudale, precum și actul prin care Napoleon I consemna stema orașului Liège.

Unele exponate prezentate în expozițiile amintite, se asemănau foarte mult cu materialele documentare care au fost create sau au circulat pe teritoriul patriei noastre. Evidențiem în acest sens — actele emise în cancelaria împăraților Austriei, sigiliile cu trei fațete sau bastonul primarului orașului Liège Fossoul din lemn policrom, a cărui formă și înfățișare era foarte apropiată de toiagele de dregători din Țara Românească și Moldova.

Exponatele plasate în vitrine sau pe panouri nu au fost însoțite de explicații și cîotă ci printr-un număr de referință se făcea trimiterea la catalogul respectiv. Inconvenientul acestui sistem (expozițiile trebuiau vizionate numai avînd în față catalogul) a fost redus prin faptul că s-a oferit un exemplar din acestea fiecărui congresist.

Materialele documentare incluse în expozițiile menționate, făcînd parte din tezaurul istoric al Belgiei, au reflectat pe lîngă istoria generală a acestor regiuni aportul poporului belgian la înflorirea științelor heraldice și genealogice.

MARIA DOGARU

TEZĂ DE DOCTORAT

În ziua de 17 iunie 1972, în fața Comisiei de doctorat a Facultății de istorie-filozofie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj, a avut loc susținerea publică a tezei de doctorat *Agricultura și relațiile agrare în Dobrogea în timpul stăpînirii otomane*, elaborată de Tudor Mateescu, arhivist în Direcția generală a Arhivelor Statului.

Lucrarea cuprinde șase capitole: Cap. I — „Agricultura și relațiile agrare în Dobrogea înainte de instituirea stăpînirii otomane (Schiță)”, Cap. II — „Agricultura și relațiile agrare

în Dobrogea în secolul al XV-lea (după 1417)"; cap. III — „Agricultura și relațiile agrare în Dobrogea în secolul al XVI-lea”; cap. IV — „Agricultura și relațiile agrare în Dobrogea în secolul al XVII-lea”, Cap. V — „Agricultura și relațiile agrare în Dobrogea în secolul al XVIII-lea”; cap. VI — „Agricultura și relațiile agrare în Dobrogea în secolul al XIX-lea (până la 1877)”. În afară de capitolele menționate, teza mai cuprinde „Introducere”, „Încheiere” și „Bibliografie”.

Comisia de doctorat, alcătuită din conf. dr. Camil Mureșan, președinte, prof. dr. docent Ștefan Pascu, conducător științific, prof. dr. Constantin Cihodaru, prof. dr. Ștefan Ștefănescu și conf. dr. Bujor Surdu, referenți științifici, a hotărât în unanimitate să acorde lui Tudor Mateescu titlul științific de doctor în istorie.

SINTEZE DE ISTORIE A PATRIEI

Perioada de mare însemnătate istorică, de peste un sfert de secol, deschisă odată cu eliberarea de sub jugul fascist și începutul revoluției populare, a cunoscut progrese remarcabile, fundamentale, și pe planul dezvoltării și afirmării științei istorice marxiste românești. Acest adevărat salt calitativ — care își are rădăcinile în transformările structurale, revoluționare ale ansamblului societății românești, ale întregii vieți materiale și spirituale a poporului român — se datorează promovării de către Partidul Comunist Român și însușirii, tot mai aprofundate, a tezaurului de idei ale marxism-leninismului.

După învingerea dificultăților inerente ale începutului, a urmat un avânt, o dezvoltare în largime a cercetărilor, prin înnoirea continuă atât a concepției științifice, cât și a metodelor de lucru, bazate pe posibilități materiale de investigare (săpături arheologice, cercetarea arhivelor și a altor izvoare) și de valorificare a muncii (reviste și publicații) necunoscute înainte. Este vorba, în linii mari, de deceniul al șaselea din secolul nostru, când au fost abordate numeroase probleme de specialitate, noi, restrinse la anumite teme sau perioade mai puțin cunoscute, având în general, un caracter monografic, de analiză. O atenție cu totul deosebită s-a acordat, cum era firesc, epocii moderne și contemporane, mai ales mișcărilor democratice, progresiste, luptei revoluționare a maselor populare în frunte cu proletariatul sub conducerea Partidului Comunist Român. Istoria socială și cea economică — mai puțin studiate înainte — s-au bucurat de un interes sporit, uneori însă în detrimentul istoriei politice sau culturale.

Cercetarea unor teme fundamentale — ca aceea a sintezei daco-romane, a continuității, elementului autohton între secolele IV — XII,

a unor evenimente cruciale din istoria poporului român (1848, 1877, 1918, insurecția armată din august 1944 ș.a.), continuă cu forțe sporite. Acumulările dobândite prin toate aceste studii trebuiau sintetizate în în ceea ce s-a realizat prin amplul tratat de „Istoria României”, din care au apărut până acum, în Editura Academiei R.S. România, primele patru volume, mergând până la războiul de Independență din 1877 — 1878. Următoarele trei volume sînt în curs de apariție, sau în lucru. În esență, tratatul amintit reprezintă o fază superioară, distinctă, a procesului dezvoltării istoriografiei noastre, atât ca amploare, cât și ca înnoire a concluziilor, la care și-a adus contribuția un larg colectiv de specialiști. La rîndul său tratatul a dat naștere unor noi probleme și controverse, a atras atenția asupra altor domenii și aspecte ce trebuiesc aprofundate, iar faptul că apariția sa integrală se prelungește, după cum s-a văzut, timp de peste un deceniu, face inevitabilă depășirea unora dintre concluziile sale pe parcurs. Înșuși caracterul său masiv, voluminos, însumînd mai multe mii de pagini, face utilizarea sa mai greoaie. La acestea se adaugă unele deficiențe de elaborare și chiar unele interpretări forțate, dogmatice, care împietăzesc asupra adevărului istoric obiectiv, în ce privește de pildă amplul proces de formare a națiunii române, istoria politică, relațiile cu popoarele vecine ș.a. Practica a mai arătat că nu întotdeauna este întrutotul motivată existența unui singur punct de vedere „oficial”, în problemele atât de complexe ale istoriei unui popor. În ansamblu, însă, cu toate aceste scăderi — în bună măsură obiective — tratatul reprezintă o realizare importantă a școlii noastre istorice, care a răspuns necesităților de informare ale perioadei sale,

Epoca noastră fiind o epocă a sintezei, iar marea masă a cititorilor fiind în genere avidă tocmai de lucrări cu acest caracter și mai puțin de tratate voluminoase, s-a resimțit nevoia elaborării unor „mici tratate” de istorie a României, care să satisfacă asemenea preferințe.

Într-un anumit sens, sarcina aceasta e mai dificilă decât cercetarea exhaustivă a unei teme restrinse căci, după cum spunea un istoric francez, sînt necesari „ani de analiză pentru o zi de sinteză”.

În afara acestei cerințe, se mai puneau problema nuanțării sau chiar a înnoirii substanțiale a unor puncte de vedere învechite în tratarea corespunzătoare a istoriei politice, a culturii și a altor domenii sau probleme, precum și importanta chestiune a unei forme de prezentare mai viabile, mai atractive. Pentru realizarea acestor cerințe, elaborarea concomitentă a unor lucrări similare de către istorici sau colective diferite, cu puncte de vedere variate, apărea ca fiind perfect justificată.

Pe baza tuturor acestor eforturi creatoare, de gîndire și realizare, știința istorică românească s-a afirmat și în viața științifică internațională.

Am schițat acest cadru istoriografic general pentru a se înțelege mai bine căror comandamente îi răspunde, în contextul actual al evoluției societății noastre socialiste, apariția unor lucrări de istoria României cu caracter mai pronunțat de sinteză, de larg orizont, primele de acest fel de cîteva decenii încoace. Este vorba de „Istoria României, Compendiu”¹ (sub redacția prof. univ. Miron Constantinescu, acad. prof. Constantin Daicoviciu și prof. univ. Ștefan Pascu), apărută recent în a doua ediție a sa, de „Istoria poporului român”² (comitetul de redacție: A. Oștea, I. Popescu-Puțuri, I. Nestor, M. Berza, V. Maciu), ambele elaborate de colective de specialiști precum și de „Istoria românilor” datorată prof. univ. C. Giurescu și Dinu Giurescu³. Iată așadar, o varietate de lucrări

pe aceeași temă de mare importanță științifică și educativă; e vorba despre rezultatele muncii unor colective diferite, despre posibilitatea ce este oferită publicului larg de a compara aceste rezultate între ele. Uneori se pot constata chiar și deosebiri de metodă (de pildă în problema periodizării), fără a mai vorbi despre cele de stil; toate aceste aspecte reprezintă în fond noi eforturi ale specialiștilor de înnoire, de autodepășire, în căutarea și aprofundarea permanentă a adevărului istoric. Ceea ce unește întregul nostru front istoric, este concepția materialismului istoric care, aplicată la realitățile românești ale trecutului și prezentului, este străină de orice șablon și, mai mult decât atât — tocmai datorită caracterului ei creator ea este concepția fundamentală, organică, impulsionind puternic cercetarea istorică în cele mai variate ipostaze ale sale. Prin însușirea profundă a materialismului istoric de către gîndirea istorică românească, această concepție nu mai reprezintă — ca la începuturile cunoașterii sale — un simplu punct de pornire inițial, o teză prestabilită ce urmează a fi demonstrată cu ajutorul documentelor istorice, ci, dimpotrivă, ea a ajuns să reprezinte un ansamblu de idei călăuzitoare, care stimulează însăși perfecționarea metodelor de lucru și care este pe deplin confirmată de rezultatele cercetării.

După un prim „test” făcut prin publicarea unei forme prescurtate și adaptate, ca manual de Istoria României, pentru clasa a XII-a (astăzi aflat la cea de a patra ediție a sa), „Compendiul” de istoria României a apărut într-un tiraj de masă.

Succesul acestei lucrări a depășit hotarele țării; ea a fost tipărită, într-o versiune corespunzătoare, în Franța, în colecția „Histoire des nations européennes des origines à nos jours” (500 p. editura Horvath)⁴.

Această versiune pune un accent mai pronunțat pe acele laturi care prezintă interes deosebit pentru cititorul străin (de pildă istoria economică, îndeosebi tehnica, dezvoltarea culturii, unele probleme de istorie politică ș.a.). Lucrarea va mai apare și în alte limbi străine.

Ediția română, tipărită în condiții grafice excelente, cuprindea la sfîrșit o serie de anexe substanțiale, care-i sporesc valoarea de instrument de lucru (liste cronologice paralele, cu evenimentele istoriei naționale și universale, listele domnilor Țării Românești și

¹ Autori: Miron Constantinescu, Constantin și Hadrian Daicoviciu, Traian Lungu, Ion Oprea, Ștefan Pascu, Aron Petric, Alexandru Porțeanu, Gheorghe Smarandache, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971, ediția a II-a, 1972, 592 p. + 15 hărți.

² Autori: Radu Vulpe, Ștefan Ștefănescu, Șerban Papacostea, Florin Constantiniu, Sorin Ulea, Dumitru Micu, Remus Niculescu, Elena Zottoviciu, Ion Chiper, A. Deac, Titu Georgescu, Gh. Matei, Mircea Popescu, Clemansa Firea, Editura Științifică, București, 1970, 460 p.

³ Ed. Albatros, 1971, 680 p.

⁴ „Histoire de la Roumanie, des origines à nos jours” de Miron Constantinescu, Constantin Daicoviciu, Ștefan Pascu, cu colaborarea lui Hadrian Daicoviciu, Traian Lungu, Ion Oprea, Aron Petric, Alexandru Porțeanu, Gheorghe Smarandache.

Moldovei, ale principilor, voievozilor și guvernatorilor Transilvaniei, ale domnitorilor și regilor României și președinților Republicii, lista figurilor și ilustrațiilor colorate, indici, un set de 15 hărți istorice). „Compendiul” se mai distinge prin noutatea tratării amănunțite, la fiecare epocă sau perioadă, uneori chiar mai frecvent, a problemelor referitoare la izvoare și bibliografie, lărgind astfel considerabil posibilitatea completării informației documentare. La ediția franceză se adaugă prefață prof. George Castellan și un glosar de termeni de specialitate pentru cititorul străin. „Istoria poporului român a apărut și ea într-o ediție peste hotare, în Italia.

Aceste sinteze de istoria României acordă o atenție deosebită celor mai importante evenimente și procese din istoria poporului nostru: problema continuității, a formării limbii și a poporului român; aceea a statelor feudale și luptei contra jugului străin-otoman, habsburgic, țarist-formarea națiunii și a statului național unitar cu etapele sale din 1600, 1859, 1877, 1918; relațiile sociale, lupta de clasă, răcoalele și revoluțiile culminând cu cele din 1437, 1519, 1784, 1821, 1848, 1888, 1907, 1918; mișcarea muncitorească și socialistă, glorioasă istorie de o jumătate de secol a Partidului Comunist Român; dezvoltarea culturii; insurecția națională antifascistă din august 1944, revoluția populară; construirea și desăvârșirea construcției socialiste.

Comparând între ele lucrările se pot constata unele deosebiri de vederi în chestiuni de detaliu (de pildă, la epoca veche „Istoria poporului român” pune un accent mai mare pe rolul dacilor, al „dacilor liberi”, rămași în afara ariei cuceririi romane). Ca realizare, problema continuității este amplu și complet tratată în „Compendiul”, datorită celui mai competent autor în materie — acad. G. Daicoviciu.

Asemănări și deosebiri se pot constata și în importanța problemă de ordin metodologic și de concepție, aceea a periodizării, în care mult timp a stăruit consensul unei periodizări „definitive”, „oficiale”, unanime. O dată redeschisă dezbateră asupra caracterului distinct al conceptelor de „epocă istorică” și „formațiune social-economică”, care nu coincid întotdeauna, asupra etapelor istoriei naționale și universale — care de asemenea nu sînt perfect paralele, s-au propus diferite soluții și apare pe deplin firesc ca aceste căutări să continue. Dacă, de pildă, toți specialiștii au căzut de acord că nu în 1917 ci în 1918 se termină epoca modernă din istoria României și începe cea contemporană (în timp ce orînduirea capitalistă mai continuă să existe), sau se acceptă de asemenea o singură periodizare în cadrul

epocii de după eliberare, lucrurile apar mai complexe în ceea ce privește lunga perioadă de aproape un mileniu cuprinsă între retragerea romană și primele formațiuni politice românești, adică epoca formării poporului și a limbii române, în care nu se poate vorbi despre un caracter predominant sclavagist sau feudal al relațiilor sociale, precum și în ceea ce privește epoca modernă, al cărui început fusese stabilit de vechiul tratat ca datînd din 1848. „Istoria poporului român” și „Istoria românilor” propun ca început al epocii moderne anul 1821, în timp ce „Compendiul” întemeiază pe o amplă documentare economică și socială, este mai îndrăzneț, considerînd începutul acestei epoci în cea de a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

În general, la toate epocile, „Compendiul”, restituie mai fidel istoria Transilvaniei, aceasta poate și datorită faptului că majoritatea autorilor, în frunte cu profesorii Miron Constantinescu, C. Daicoviciu și Ștefan Pascu, sînt specialiști în domeniul amintit.

Istoria contemporană și unele capitole de cultură sînt tratate mai detaliat în „Compendiul” în timp ce unele aspecte din epoca medie și sistematizarea materiei e mai reușită în „Istoria românilor”, iar unele probleme de istorie medie, modernă sau de cultură apar mai inspirat abordate în „Istoria poporului român”. Ca înfățișare, considerăm „Compendiul” ca o lucrare mai unitară, deși, „Istoria poporului român” este de întindere mai mică, avînd în schimb autori mai numeroși (Radu Vulpe, Mihai Berza, Ștefan Ștefănescu, Vasile Maciu) iar unele capitole ale sale sînt scrise într-o formă deosebit de îngrijită.

Desigur că în aceste lucrări pot fi observate unele inadvertențe, de importanță minoră, dar ele nu scad cu nimic valoarea lor de ansamblu, calitățile lor certe.

Se poate așadar aprecia că, lucrările amintite reprezintă, prin formă și conținut, o noutate, un început chiar, al unui mod de tratare științifică a istoriei, destinată unui public larg, comparabil cu procese similare pe scară internațională. Este vorba de succese ale istoriografiei române actuale, de manifestări de ținută ale culturii României socialiste, de o prezență elocventă a acesteia peste hotare. Nici odată în trecut nu au apărut, într-un interval atît de scurt, *trei* lucrări de sinteză a istoriei României, care, prin asemănările dintre ele să răspundă unor exigențe ridicate și variate ale publicului larg și ale specialiștilor.

Fenomenul este simptomatic, el constituie un indiciu al gradului de dezvoltare a culturii și civilizației maselor populare în România socialistă, al cărui progres este slujit, cu mijloacele sale specifice, și de către știința istorică.

ALEXANDRU PORȚEANU

GH. UNGUREANU, GH. ANGHEL, CONST. BOTEZ, *Cronica Cotnarilor*, Editura Științifică, București, 1971, 424 p.

Cronica Cotnarilor, prima sinteză monografică a renumitei podgorii a țării noastre a unit la lucru trei condeie de mare virtuozitate, care invită cu stăruință la lectură, care fac ca asemenea cărți să nu se declaseze niciodată. Ea se înscrie într-o literatură ce se dezvoltă, în anii din urmă, cu agresivitate pozitivă pentru cunoașterea istoriei.

Deși autorii nu-și prefăcează lucrarea pentru a mărturisii motivele care i-au condus la arhitectura volumului, putem constata că el cuprinde, de fapt, două părți la fel de valoroase.

Mai întâi sint cele douăsprezece capitole ale monografiei (266 pagini, cu titluri sugestive pe care dorim să le prezentăm cu scopul de a dovedi că fiecare se integrează într-o succesiune de studii de istorie, geografie, economie și viticultură care constituie un tot reușit¹.

Vin apoi anexele (156 pagini) fericit alese pentru sprijinirea cu argumente în plus a primei părți sau pentru explicarea unor noțiuni și orientarea căutărilor cititorilor².

De la început ni se face dovada că un asemenea subiect în aparență limitat, comportă o tratare nu numai în timp ci și în spațiu în istoria universală, fără care nu se poate înțelege cuprinzător renumele mondial al acestui colț de țară.

Autorii relevă că vița de vie, lăsând urme încă din zorile terțiarului, iese învingătoare în confruntările cu glaciațiile cuaternarului și ocupă un loc important între culturile agricole ale societăților de pe teritoriul patriei noastre din timpuri străvechi. Triburile proto-dace și geto-dace își îmbogățesc experiența proprie cu practicile mai avansate din viticultura popoarelor Orientului Apropiat, cu experiența populațiilor migratoare sau colonizatoare îndeosebi a sciților celților, grecilor și romanilor. Datorită călătoriilor ei vița de vie a daco-geților ajunge încă din secolele II—I î.e.n. în Imperiul chinez, iar vinul din Dacia până în Egipt.

De-a lungul mileniilor, odată cu îmbogățirea experienței în cultivarea viței de vie s-a îmbogățit și limba cu termeni care denumesc diferite înțelegeri legate de producerea și folosirea vinului. Alături de cuvinte dacice ca strugure, butuc și curpen, de cuvinte ca hîrdău și ciubăr a căror origine este încă discutată, autorii dau exemple de împrumuturi luate din alte limbi: din latină — vie (vinea), must (mustum), vin (vinum); din greacă tirzie — arac, pogon; din slavă — podgorie; din germană — cramă; din maghiară — aldămaș ș.a.

Înaintea de a prezenta condițiile naturale ale regiunii din care face parte renumita podgorie autorii își conduc cititorii cu ajutorul unei bogate informații, conținând cele mai vechi știri din documentele medievale despre cultivarea și răspîndirea viței de vie în țările române și despre comerțul cu vin în afara hotarelor lor spre cea de a II-a jumătate a secolului al XIX-lea cînd vinurile românești, în special cele moldovenești, aveau să se distingă în concursuri internaționale precum și spre ultimele decenii contemporane nouă cînd, datorită măsurilor ce s-au luat, viticultura Moldovei a căpătat noi dimensiuni.

Un capitol dintre cele mai realizate ni se pare acela privind poziția geografică a Cotnarilor, relieful, climatul regiunii și distribuția solurilor. Dorim să remarcăm că specialistul care abordează capitolul respectiv, reușește să ofere date care dau valoare de cel mai înalt nivel științific întregii monografii. Sublinierea condițiilor naturale ale podgoriilor Cotnarilor, situate la limita nordică de răspîndire în Europa a viței de vie ca și podgoriile de la Champagne, Côte d'Or din Alsacia, de pe Valea Rinului, din munții Bakony ai Ungariei și de la Bistritza noastră, zonă de contact între două unități de relief unde se nasc importante diferențieri în climă, în vegetație și în cuvertura de soluri, s-a făcut cu scopul de a demonstra că acestea și-au spus cuvîntul asupra formării rénumetelor soiuri de viță de vie precum și asupra distribuției, specializării și formelor economiei și așezărilor românești, atestate cu ajutorul arhivei pămîntului, cum denumesc autorii arheologia, încă din epoca pietrii. Urmele activității umane din zona Cotnarilor traversează paleoliticul, neoliticul, epoca bronzului, hallstatt-ul, epoca migrațiilor pînă în feudalismul dezvoltat și tirziu. Datele prezentate cu privire la ceretările făcute pe dealul Cătălina și în vecinătate demonstrează nu numai existența ogoarelor ci și a viilor, iar resturile de ceramică și unelte sînt mărturie că locuitorii acestor

¹ Cap. I. Începutul viticulturii; II., Scurtă prezentare a condițiilor naturale; III. Arhiva pămîntului; IV. Podgoria Cotnarilor; V. Tirgul Cotnarilor; VI. Moșia Cotnarilor; VII. Comuna Cotnari; VIII. Populația Cotnarilor; IX. Dări în Podgoria Cotnarilor; X. Vinuri de Cotnari; XI. Toponimie cotnăreană; XII. Cotnarii de azi și de mine.

² Partea a doua cu anexele cuprinde 57 de documente pentru anii 1448—1945, lista documentelor, glosar, indice general, și un rezumat publicat în mod util în limbile franceză, rusă, germană și engleză.

meleaguri s-au ocupat din timpuri foarte vechi odată cu alte indeletniciri și cu viticultură.

Cît au fost de întinse suprafețele cu vie autorii nu pot stabili pînă la 1830. Bazîndu-se pe știrile ce ni s-au transmis prin documentele din secolele XV—XVIII comparate cu datele din documentele și statisticile din secolul XIX ei ajung la concluzia că erau cu mult mai mari în secolele anterioare, de vreme ce la 1859, vestita podgorie avea 1821 pogoane, iar la 1895 doar 617 ha.

Pornind de la primul document care menționează podgoria Cotnarilor (1448) autorii urmăresc cu ajutorul unui imens număr de izvoare (alături de documentele emenate din Cancellaria domnească, de condicile de venituri și cheltuieli, sint și însemnările călătorilor străini care au vizitat țările române) să arate cine sint stăpînii viilor în podgoria Cotnarilor și care-i mișcarea proprietății domnești, boierești, mănăstirești și țărănești de-a lungul secolelor. Totodată se înfățișează modul cum se lucrau viile, apariția muncii salariate, uneltele cu care se lucra, suferințele pe care le-au îndurat viile de pe urma apariției filoxerei în țara noastră cu invazia din 1885 sau de pe urma primului război mondial, aprecierile făcute de specialiștii francezi asupra soiurilor de viță de Cotnari, experimentele pe loturile școlii de agricultură de la Ecully ș.a.

Cu multă erudiție sint elucidate problemele începuturilor și dezvoltării tirgului Cotnari, ale decăderii sale petrecute în secolele XVI—XVIII ca urmare a mutării curții domnești la Iași, a dezinteresului domnilor față de bunul mers al tirgurilor și orașelor și înstrăinării satelor din ocoalele acestora precum și problemele privind rolul și atribuțiile dregătorilor tirgului.

Împreună cu datele despre moșia și populația Cotnarilor autorii fac în cîteva capitole un amplu studiu de istorie socială arătînd situația tirgurilor acestor pămînturi, dările pe care le-au plătit și mișcările lor împotriva asupritorilor consemnate de-a lungul secolelor în atîtea documente pînă în ziua în care s-a pus capăt pentru totdeauna spoliei lor seculare.

Acredităm ideea că autorii s-au oprit înainte de a zugrăvi tabloul Cotnarilor în anii construcției socialiste asupra calităților vinului de Cotnari cu scopul de a putea dovedi importanța ce se acordă astăzi în economia națională soiurilor care au făcut renume departe de hotarele țării.

Ultimul capitol dă cadrul în care s-a desfășurat, de la schimbarea structurii proprietății și pînă astăzi, munca locuitorilor de la Cotnari pentru mărirea suprafeței destinate viței de vie, pentru industrializarea producției de struguri, de vin, pentru dezvoltarea

altor ramuri ale agriculturii, între care, datorită condițiilor naturale, pomicultura și zootehnica ocupă un loc important.

Trecînd în revistă frumoasele realizări ale viticulturii din această zonă cu ajutorul studiilor întreprinse de diferite institute de cercetări agricole din București și Iași, de cercetările făcute pentru stabilirea unor tehnologii cît mai bune de preparare a vinurilor autorii dau atenția cuvenită perspectivelor ce se deschid Cotnarilor.

Deși nu au fost prezentate în ordinea înșiruirii lor în volum merită să fie menționată contribuția autorilor la sublinierea valorii monumentelor istorice și a inscripțiilor ce se găsesc în acest perimetru și la stabilirea toponimiei locurilor care pentru arhiviști, istorici și filologi prezintă o importanță deosebită.

Unul din meritele autorilor monografiei constă în faptul că au cuprins în volum și o sumă de documente dintre cele mai revelatoare pentru istoria Cotnarilor. Fie că este vorba de documentul din 1448 de la Petru Vodă, care dăruia și întărea mănăstirii din Poiana buți de vin din desetina de la Hirău sau Cotnari, de zăpisi de danie din 1679 al lui Miron Costin, de catagrafia ținutului Hirău făcută în 1820, de plîngerea serdarului Ion Botezatul din 1829 împotriva locuitorilor satului Cotnari pentru nesupunerea lor la îndatoririle ce le aveau, fie că este vorba de porunci ale divanurilor și raporte ale isprăvnicilor, de jalbele locuitorilor împotriva acțiunilor acaparatoare ale boierilor vecini, de procesele verbale ale comisiilor de expropriere din timpul aplicării reformei agrare din 1921 sau de titlurile de improprietărire din 1945, toate dau o imagine veridică drumului parcurs în istorie de locuitorii acestor pămînturi.

Chiar dacă parcurgînd volumul facem observația că s-ar fi putut da o altă structură unor capitole cu scopul de a se urmări dezvoltarea istorică a acestei colectivități umane într-un mod mai încheiat, împărțîm opinia că autorii dau o construcție originală monografiei care tratează, în fond, atîtea subiecte într-un rod.

Scriind cu talent, susținîndu-și argumentele cu o bogăție de informație de o mare valoare științifică, autorii au dovedit că au înțeles mișcarea monografică, că au slujit-o făcînd din *Cronica...* un document al forței genului respectiv de literatură științifică chemată să trezească pasiune pentru izvoarele cu ajutorul cărora putem reconstitui destinele celor pe care-i regăsim de-a lungul fiilelor și să zugrăvim într-un imens tablou aspecte noi de viață.

Publicînd pentru un cerc mai larg decît al specialiștilor, autorii înscriu volumul în tradiția publicațiilor niciodată ignorate de

presă, atât în țară cât și, sintem convinși, peste hotare.

Lăsând la o parte unele greșeli de tipar se cuvin aprecieri Editurii Științifice care a încurajat și susținut apariția cărții, i-a asigurat o redactare îngrijită, condiții grafice fără zgîrcenie, pe măsura valorii subiectului și a interesului ce-l poartă publicul nostru

cărților care împletesc valoarea științifică, literară și cu aceea a prezentării.

Sperăm că lucrarea, care a avut un deosebit succes de librărie va avea o a doua ediție la care atât autorii cât și editura vor aduce îmbunătățiri.

ȘTEFAN HURMUZACHE

LISTA DOCUMENTELOR PUBLICATE ÎN VOLUMUL XXXIV

	Nr.	Pag.
1. 1491 (6999) octombrie 15, Suceava. Hrisov prin care Ștefan cel Mare întărește lui Marco spătar stăpinirea asupra satului Cernica, pe Berheci cumpărat de la nepoții popii Filip,	2	284
2. 1546 (7054) aprilie 7, Huși. Hrisov prin care Petru Rareș voievod întărește lui Sava postelnic a patra parte din satul Gîrlești, ținutul Tecuci.	2	286
3. 1547 ianuarie 3, Praga. Scrisoarea lui Nicolaus Olahus către Maria de Ungaria despre pericolul turcesc.	4	692
4. 1575 (7083) martie 16, Iași. Hrisov prin care Petru Șchiopul voievod întărește lui Ion și fratelui său Luca a cincea parte din satul Rădăci-nești pe Birlad.	2	288
5. 1624 (7132) martie 26, Iași. Hrisov prin care Radu Mihnea voievod întărește lui Condrea, mare vameș părți din satele: Toncești, ținutul Tecuci, Popi la gura Gerului, Popeni, Gereni ținutul Tecuci, Iujdeleni, ținutul Covurlui și jumătate din satul Răflești.	2	289
6. 1642 iunie 8. Zapisul lui Andrei de Șerbe prin care cedează fratelui său Vasile Ciupercă partea sa din Portărești în schimbul banilor luați de la el.	3	420
7. 1689 februarie 24, Făgăraș. Diplomă prin care Principele Mihail Apafi recunoaște titlul de noblete cu drept de blazon vornicului moldovean Ilie Sturza, soției sale Safta, fiicei adoptive Maria și fraților săi Chiriac și Toader.	4	619
8. 1760 (7268) februarie 24. Zapis de vânzare dat de Iftimi Bibiri și Hilonul fiul Nastasii, lui Ion Uricariu și lui Gheorghe Grecul din Mușetești pentru moșia din Giurgești, ținutul Neamț.	4	618
9. 1794 septembrie 1. Zapisul de credință dat de Andrei Ciupercă diaco-nului Aslănachi pentru renunțarea la certuri în pricina moșiei ce o au neîmpărțită.	3	421
10. 1801 iulie 27. Mărturie dată de Ioan biv baș buluc bașa jicnicerului Iordache Ciute pentru delimitarea pămînturilor acestuia dintre moșiile Giurgești și Mușetești fiind rînduit spătarul Ioniță Sturza, la porunca domnitorului Constantin Alexandru Ipsilanti.	4	620
11. 1801 august 29. Zapis prin care Chiriac Uricariu confirmă că a vîndut jicnicerului Iordache Ciute partea sa de moșie din hotarul Giurgești.	4	622
12. 1803 iulie 10. Zapis dat de Bălașa Uricărită și fiica sa Catrina jicnicerului Iordache Ciute pentru partea lor din moșia Giurgeștilor pe care i-au vîndut-o.	4	623

	Nr.	Pag.
13. 1804 iunie 15. Porunca lui Alexandru Constantin Moruzi vv. dată ispravnicului ținutului Neamț pentru a respecta dreptul de protimisis la vânzarea părții din moșia Giurgești de către Bălașa, soția lui Grigoraș Uricariu, jienicerului Iordachi Ciute.	4	624
14. 1805 aprilie 18. Adeverință dată lui Iftimie holteiul, fiul lui Toader Șova din ținutul Bacău că însurându-se în satul Măstacăn, ținutul Neamț, va fi scutit de dajdie pe timpul cât va sluji la vistierul Iordache Roset.	3	421
15. 1805 mai 29. Zapisul dat de treti postelnicul Iftemi Ghenca și urmașii lui Gheorghiiță Birsul Nastasiei, fata lui Ioniță Pepele, pentru vânzarea părții lor din moșia Arămești.	4	625
16. 1805 septembrie 10. Zapis dat de Grigori Bărzu și sora sa pentru partea lor din moșia Arămești pe care i-au vîndut-o lui Nicolae Ligan.	4	626
17. 1806 ianuarie 21. Zapis dat de Filip Bontăș pentru partea sa din moșia Giurgești, ținutul Neamț pe care i-a vîndut-o jienicerului Filip Bontăș.	4	626
18. 1807 august 29. Zapisul dat de Chiriac Uricariu jienicerului Iordachi Ciute pentru toată partea lui de moșie din hotarul Giurgeștilor, ținutul Neamț.	4	628
19. 1810 martie 23. Zapis dat de Enachi Pircălabul din ținutul Bacăului pentru partea sa din moșia Arămești, vîndută vornicului Ioniță Sturza.	4	629
20. 1813 iulie 24. Zapisul dat de Iftimie Șova vătafului Mihalachi din Mastacăn pentru o datorie de 59 lei.	3	422
21. 1814 august 3. Răzeșii din satul Măstacăn dau mărturie lui Iftimie Șova răzeșul, că la împărțeala făcută între ei i se mai cade un loc de două fălci.	3	422
22. 1814 august 6. Contract încheiat între spătarul Ioan Sturza și Melinte, egumenul mănăstirii Precista din Țirgul Ocna pentru construirea unui pod peste apa Bistriței.	4	629
23. 1814 noiembrie 1. Cererea lui Enachi Brînzei, căpitan al ținutului Bacău adresată lui Scarlat Alexandru Calimach vv., însoțită de rezoluția domnului, pentru a-și putea vinde partea sa din moșia Luncanii, ținutul Bacău.	4	630
24. 1815 decembrie 15. Sinet dat de Neculai Căpitanul prin care adeverește că a primit de la Iftimie Șova din Mastacăn, un galben pentru alegerea părții sale cumpărătură și a baștinei din moșia Mastacănul.	3	422
25. 1816 iunie 2. Sinet pentru delimitarea cotelor părți între răzeșii din Mastacăn.	3	423
26. 1817 mai 20. Porunca dată de Alexandru Calimah vv. către Ioan Sturza, biv vel postelnic pentru a-și delimita moșiile sale pe siliștele mănăstirii Precista din Bacău.	4	631
27. 1817 iunie 12. Carte de judecată dată de Isprăvnicia ținutului Bacău în pricina lui Gheorghe Uricariu din satul Bohocu, ținutul Roman pentru partea sa de pămînt din moșia Giurgești.	4	632
28. 1817 iulie 7. Scrisoarea lui Balș logofăt adresată lui Ioniță Virnav, ispravnicul ținutului Neamț în legătură cu participarea lui la delimitarea moșiilor Giurgești și Mușătești.	4	634
29. 1818 iulie 15. Zapisul lui Costandin preotul, fiul lui Sandu Ciupercă prin care vinde lui Ioniță, fiul lui Lupul și fratelui său Dumitru o parte de moșie în Mastacăn.	3	423
30. 1819 martie 9. Jalba serdarului Iordachi Ciute către Înaltul Divan prin care cere înfățișare pentru a se judeca cu vornicul Ioniță Sturza pentru părți de moșie din ținutul Neamț.	4	635

	No.	Pag.
31. 1819 martie 27. Jalba vornicului Ioan Sturza prin care solicită să i se înapoieze banii de către Iani Ioan pentru răscumpărarea părților din moșia Arămești, ținutul Neamț.	4	635
32. 1819 octombrie 28. Jalba vornicului Ioan Sturza prin care cere să i se dea banii ce-i datorează Iani Ioan drept răscumpărarea părților din moșia Arămești, ținutul Neamț.	4	636
33. 1821 ianuarie 26. Scrisoarea lui Tudor Vladimirescu către Francisc I, împăratul Austriei în care-l roagă să trimită și să sprijine jalba către Poartă.	1	88
34. 1821 februarie 24. Adresa Isprăvniceii Neamț către vătaful Gheorghe din Mastacăn prin care dispune să se verifice plingerea făcută de Iftimie Șova din același sat pentru împărțirea unor părți de moșie între răzeși.	3	423
35. 1821 martie 7, Zagreb. Raportul lui G. Gyulai, comandant militar către Metternich despre trimiterea la Carlovăț a arzului lui Tudor Vladimirescu.	1	88
36. 1822 iulie 1. Bugetul Casei răsurilor pe perioada 1 iulie 1822 — iunie 1823.	4	637
37. 1823 ianuarie 24, Iași. Hrisov prin care Ioan Sandu Sturza întărește beizadelei Costache Sturza venitul vâmlor de sare și al cornăritului.	4	641
38. 1823 iunie 23. Poruncă dată de Ioan Sandu Sturza, voievodul Moldovei pentru plata a 1000 galbeni de către armașul Iancu Suțu, fratele căminarului Alecu Hurmuzache.	4	642
39. 1823 iulie 15. Chitanță dată de Ioan Sandu Sturza, voievodul Moldovei pentru suma de 18.000 lei împrumutați <de la Ecaterina doamna>.	4	643
40. 1823 decembrie, Iași. Hrisov dat de Ioan Sandu Sturza, voievodul Moldovei, prin care întărește Ecaterinei Sturza 27 sălașe de țigani străini.	4	643
41. 1826 martie 19. Poruncă dată de Ion Sandu Sturza vv. prin care hotărâște să se facă cercetare în pricina jalbei răzeșilor din Mastacăn pentru împărțirea moșiei. Se alătură și jalba răzeșilor.	3	424
42. 1828 februarie 21. Catagrafia țăganilor dăruiti de voievodul Ioan Sandu Sturza Ecaterinei Sturza, născută Roset.	4	644
43. 1829 iulie 28. Ieromonahul Isaie de la schitul Nechidul întărește lui Iftimie Șova din Mastacăn stăpânirea unei curături.	3	425
44. 1831 noiembrie 25. Isprăvnicia Neamț atestă drepturile ce le au Constandin și Vasile, fiii lui Iftimie Șova, fiind feciori de mazil.	3	426
45. 1831 decembrie 12. Adresa Isprăvniceii Neamț către Iordache Vicol din Zănești prin care dispune să facă cercetări în pricinile ce există între Iftimie Ciupercă și răzeșii Lupeni.	3	425
46. 1832 mai 16. Paznicii din Mastacăn se adresează judecătoriei ținutului Neamț arătând cum s-a făcut împărțirea moșiei între Iftimie Șova și vornicul Dumitrache Bogdan.	3	426
47. 1832 iulie 3. Dovadă dată de Ilie Tudor lui Iftimie Șova pentru plata venitului părții de moșie ce a vîndut-o vornicului Dumitru Bogdan.	3	426
48. 1835 august 6. Două chitanțe <de la vistierie> date lui Iftimie fiul căpitănului Stoica mazilul și lui Costandin din Mastacăn pentru achitarea „cifertului” al treilea.	3	427
49. 1836 octombrie 23. Îndreptar duhovnicesc trimis de Veniamin, mitropolitul Moldovei către preotul Gheorghe de la biserica din satul Mastacăn.	3	427
50. 1838 februarie 10. Zapisul lui Tănase, fiul lui Andrei Ciupercă din Mastacăn dat nepotului său Ion, fiul lui Iordache prin care-i dăruiește șase prăjini de loc cu ocazia căsătoriei.	3	428

	No.	Pag.
51. 1841 iulie 16. Zapis întărit de judecătoria Neamț, prin care Ion Govrig din Tîrgul Pietrii vinde partea sa de moșie din satul Mastacăn unor răzeși.	3	428
52. 1844 iulie 22. Însemnarea pîrcălabului Dumitru de cele ce sînt luate cu sila de către Dinu Eni.	3	429
53. 1845 februarie 13. Act de danie al Ecaterinei Sturza autentificat de Divanul apelativ al Moldovei, prin care lasă moștenire fiului său beizadea Neculai Sturza și nepoților averea sa.	4	648
54. 1845 martie 9. Jalba adresată de Ecaterina Sturza, Logofetei dreptății prin care solicită executarea actului său de danie.	4	651
55. 1845 martie 17. Însemnare asupra datoriei lui Costantin Șova.	3	429
56. 1845 martie 20. Înștiințarea Judecătoriei ținutului Iași, secția I-a către beizadea Costachi Sturza pentru trimiterea actului de danie al mamei sale Ecaterina Sturza și a jalbei către judecătoria.	4	652
57. 1845 noiembrie 19. Lista lui Cerchez de banii ce trebuie să primească de la Gheorghe Ion Mihalachi pentru vinul ce vinde la prăvălia sa dintr-al lui.	3	430
58. 1848 iulie 10, București. Cererea lui Ion Eliade Rădulescu către Ministerul de Interne prin care roagă să i se primească demisia din funcția de conducător al Arhivei Statului.	2	226
59. 1848 iulie 15, București. Hotărîrea Guvernului Provizoriu prin care C. Ștefănescu este numit în postul de șef al Arhivei Statului iar Nicolae Rosetti în postul de ajutor.	2	227
60. 1848 iulie 28, București. „Bilet particular” al lui N. Golescu, ministru din Lăuntru, către C. Ștefănescu, rugîndu-l să-l însoțească pe N. Bălcescu la arhivă.	2	229
61. 1848 iulie 28, București. Recipisa semnată de Ioan Voinescu II pentru primirea de la Arhiva Statului a hatihumaiumului din 1834.	2	229
62. 1848 iulie 31. „Bilet particular” al lui N. Golescu, ministru din Lăuntru, către C. Ștefănescu, șeful Arhivei Statului prin care dispune să-i permită lui N. Bălcescu să cerceteze în arhivă.	2	229
63. 1848 iulie 31, București. Recipisă semnată de N. Bălcescu pentru primirea a două condiții și a unui document turcesc de la Arhiva Statului.	2	229
64. 1848 august 3, București. Adresa mănăstirii Sf. Gheorghe Nou către Ministerul de Interne prin care solicită eliberarea de copii de pe documentele aflate la Arhivele Statului.	2	230
65. 1848 august 12, București. Ordinul Ministerului de Interne către Arhiva Statului pentru aducerea la minister a originalului Regulamentului Organic.	2	231
66. 1848 august 12. Recipisă semnată de C. A. Rosetti pentru primirea de la Arhiva Statului a originalului Regulamentului Organic.	2	232
67. 1848 august 16. Raport al Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice către Locotenența Domnească privind trimiterea în străinătate pentru studii de specialitate a tinerilor Gheorghe Crețeanu și Grigore Pereț.	1	90
68. 1848 august 19. Decret al Locotenenței Domnești prin care se dispune trimiterea în străinătate pentru studii a tinerilor Gheorghe Crețeanu și Grigore Pereț.	1	91
69. 1848 august 20. Raport al Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice către Locotenența Domnească prin care se propune acordarea unui ajutor pentru studii tinerilor Grigore Pereț și Gheorghe Crețeanu.	1	91
70. 1848 august 23. Raport al Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice prin care solicită pentru tinerii Grigore Pereț și Gheorghe Crețeanu un ajutor de 40 galbeni.	1	92

	No.	Pag.
71. 1848 august 25. Decret al Locotenenței Domnești prin care se acordă tinerilor Grigore Pereț și Gheorghe Crețeanu cîte 50 galbeni pentru cheltuieli de drum.	1	92
72. 1848 august 28. Scrisoarea de chezașie a lui Zamfir Crețeanu, tatăl lui Gheorghe Crețeanu, prin care se obligă că va funcționa ca profesor pentru perioada de studii a fiului său la Paris.	1	93
73. 1848 august 28. Adresa Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice către casierul Casei Școalelor prin care se dispune trimiterea a 200 galbeni pentru tinerii Grigore Pereț și Gheorghe Crețeanu.	1	93
74. 1850 iulie 25. Arătare făcută de Isprăvnicia ținutului Neamț sfatului satului Mastacăn în legătură cu zilele de prestație pentru facerea drumurilor mari.	3	431
75. F.d. <prima jumătate a secolului al XIX-lea>. Mărturie dată de răzeșii din Mastacăn fiilor lui Iftimie Șova cu privire la vânzarea a 13 stînjeni de loc.	3	432
76. F.d. <prima jumătate a secolului al XIX-lea>. Tabel cu familiile, proprietățile și denumirile locurilor unde se găsesc.	3	433
77. 1853 iunie 17. Anafora a Divanului domnesc însoțită de rezoluția domnului Grigore Ghica asupra obligației moștenitorilor beizadei Neculai de a depune cauțiune înainte de desființarea testamentului Ecaterinei Sturza.	4	652
78. 1859. Poezie satirică la adresa caimacamului Vgoride.	4	654
79. 1864 aprilie 28. Înștiințarea Tribunalului Iași, secția a II-a către beizadea Costache Sturza cu privire la aminarea procesului de la 5 iunie la 27 iunie pe care-l are cu urmașii Ecaterinei Sturza.	4	655
80. 1867 iunie 27, Ghergani. Scrisoarea lui Ion Ghica adresată lui Dimitrie A. Sturdza privind activitatea politică desfășurată de N. Golescu, D. Brătianu, C. A. Rosetti, C. Davila și alte probleme.	1	67
81. 1867 iulie 13, Ghergani. Scrisoarea lui Ion Ghica către Dimitrie A. Sturdza referitoare la încheierea tratatului pentru construirea unei căi ferate care să lege Bucureștiul de Apusul Europei, situația recoltei și altele.	1	68
82. 1867 octombrie 27, Torino. Scrisoarea lui Ion Ghica către Dimitrie A. Sturdza prin care-l înștiințează că a ajuns la Roma unde au loc mișcări populare.	1	69
83. 1867 noiembrie 2, Florența. Scrisoarea lui Ion Ghica către Dimitrie A. Sturdza în care-i împărtășește impresii despre situația politică din Italia.	1	70
84. 1867 noiembrie 2, Florența. Scrisoarea lui Ion Strat către Dimitrie A. Sturdza despre călătoria pe care o face împreună cu Ion Ghica în Italia.	1	71
85. 1867 noiembrie 14, Neapole. Scrisoarea lui Ion Ghica către Dimitrie A. Sturdza referitoare la audiența acordată de împăratul Franței prințului Carol, despre unele evenimente politice din țară, mișcări populare în Italia și altele.	1	71
86. 1867 noiembrie 16, Neapole. Scrisoarea lui Ion Ghica către Dimitrie A. Sturdza despre călătoria sa în Italia și mișcările populare din această țară, activitatea lui Garibaldi și aprecieri asupra situației politice din țară.	1	72
87. 1867 noiembrie 19, Roma. Scrisoarea lui Ion Ghica adresată lui Dimitrie A. Sturdza despre călătoria sa în Italia.	1	73
88. 1867 noiembrie 27, Viena. Scrisoarea lui Ion Ghica către Dimitrie A. Sturdza referitoare la călătoria sa în Italia, cu unele referiri asupra situației politice din această țară.	1	74

	No.	Pag.
89. 1867 decembrie 19, București. Scrisoarea lui Ion Ghica către Dimitrie A. Sturdza referitoare la situația din țară după sosirea sa.	1	75
90. 1868 februarie 24, București. Scrisoarea lui Ion Ghica către Dimitrie A. Sturdza referitoare la interpelarea lui P. Carp în Camera deputaților în legătură cu grupările revoluționare din țară, relații cu Rusia, problema achitării anuităților Oppenheim, concesionarea construirii căilor ferate și altele.	1	76
91. 1868 f.l.z. Scrisoarea lui Ion Ghica către Dimitrie A. Sturdza în care-i relatează frământările din Camera deputaților, întâlnirea lui I. C. Brătianu cu G. Mazzini etc.	1	78
92. 1869 martie 26, Ploiești. Proces-verbal prin care se constată atitudinea antiregalistă a lui Candiano Popescu cu ocazia alegerilor pentru colegiul III.	4	525
93. 1870 august 8. Raportul Diviziei a doua dorobanți asupra acțiunii organizată de Candiano Popescu.	4	526
94. 1871 august 8. Raportul Prefecturii din Ploiești privind manifestația antirepublicană organizată de Candiano Popescu.	4	526
95. 1882 ianuarie 24, Piatra-Neamț. Raportul lui I. L. Garagiale, revizor școlar în județele Suceava și Neamț către Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice privind executarea ordinului în legătură cu cercetarea unui poli-candru aflat la mănăstirea Slatina. Raportul semnalează și existența unor uși cu o valoare artistică și „arheologică” deosebită.	4	696
96. 1898 octombrie 16, București. Scrisoarea adresată de V. A. Urechia lui I. Sturza, fost senator din Bacău prin care-i comunică expedierea vol. XII din Istoria Românilor.	4	655
97. 1900 octombrie 11, București. Scrisoarea lui V. A. Urechia către <I. Sturza> prin care solicită sprijin pentru vânzarea vol. X din Istoria Românilor.	4	656
98. 1900 octombrie 27, București. Scrisoarea lui V. A. Urechia în care îi mulțumește lui <I. Sturza> pentru sprijinul primit la vânzarea vol. X din Istoria Românilor.	4	656
99. <sfârșitul secolului al XIX-lea>. Însemnări asupra domniei lui Ioniță Sandu Sturza și a împrejurărilor în care a fost înlăturat de la domnie.	4	657
100. 1910 ianuarie 4. Raport adresat directorului poliției și siguranței prin care se reliefează campania antimonarhică din țară.	4	527
101. 1928 iunie 7. Memorialul lui Liviu Rebreanu, președintele Societății scriitorilor români, adresat Ministerului Artelor și Cultelor în care avertiza asupra pericolului înfrinării creației literare originale, autentice.	1	94
102. 1930 octombrie 7. Raport al Direcției administrației generale din cadrul Ministerului de Interne prin care se aduce la cunoștință Ministerului de Justiție atitudinea ostilă față de rege și monarhie manifestată de membrii Blocului Muncitoresc Țărănesc cu ocazia constituirii Consiliului municipal Timișoara.	4	528
103. 1931 februarie 18. Adresa Ministerului de Interne prin care se aduc la cunoștință Ministerului de Justiție cuvintele ofensatoare adresate regelui de primarul comunei Spuruș, județul Bihor cu ocazia alegerilor de deputați.	4	530
104. <1931>. Informare a Direcției generale a poliției către Ministerul Justiției referitoare la caracterul antimonarhic al ziarului „Prezentul”.	4	531
105. <1931>. Manifest al Blocului Muncitoresc Țărănesc prin care se militează pentru răsturnarea regimului politic din țară pentru abolirea monarhiei.	4	531

	No.	Pag.
106. 1935 iunie 5, Iași. Ordinul Chesturii de poliție a municipiului Iași către Circumscripția a IV-a de poliție Iași prin care se cer măsuri pentru împiedicarea răspîndirii unor manifeste antidinastice de către organizațiile tineretului comunist cu ocazia aniversării restaurației la 8 iunie 1935.	4	532
107. 1936 mai 1. Articolul „8 iunie” publicat în ziarul „Tînărul leninist”.	4	533
108. 1936 mai 30, Iași. Ordinul Chesturii de poliție a municipiului Iași către Circumscripția I de poliție Iași prin care se cer măsuri pentru împiedicarea răspîndirii de manifeste antimonarhice de către P.C.R. și U.T.C.	4	534
109. 1936 iunie 26, Iași. Ordinul Chesturii de poliție a municipiului Iași către Circumscripția a I-a de poliție Iași prin care se cer măsuri pentru confiscarea unor cîntece antimonarhice.	4	535
110. 1936 septembrie 28, Fălticeni. Scrisoarea lui G. T. Kirileanu către profesorul Mihai Costăchescu din Iași privind vizita sa la Fălticeni pentru găsirea de documente istorice aflate în arhive particulare.	2	265
111. 1937 mai 25, Iași. Ordinul Chesturii de poliție a Municipiului Iași către Circumscripția a II-a de poliție Iași prin care se solicită confiscarea fotografiilor cu caricatura lui Carol al II-lea.	4	536
112. 1938 septembrie 20, Iași. Ordinul Chesturii de poliție a Municipiului Iași, adresat Circumscripției a IV-a de poliție Iași prin care se cere distrugerea manifestelor antimonarhice.	4	536
113. «1939 mai» Manifest al Comitetului Central al Partidului Comunist din România adresat populației prin care este chemată să lupte împotriva fascismului și a guvernului de dictatură regală.	4	537
114. 1939 iunie, «Iași». Manifest al Comitetului regional din Moldova al Partidului Comunist din România către populație prin care este chemată la luptă hotărîtă împotriva regimului de dictatură regală.	4	538
115. 1940 iunie 12, Iași. Raportul Inspectoratului regional de poliție Iași către Direcția generală a poliției asupra descoperirii unor manifeste antimonarhice semnate de Comitetul regional din Moldova al P.C.R. și al U.T.C.	4	540
116. 1940 iunie. Manifest adresat tinerilor muncitori, țărani, premilitari și elevi îndemnîndu-i la luptă împotriva dictaturii regale.	4	541
117. 1948 ianuarie 1. Telegrama secretarului general al Partidului Comunist Francez, M. Thorez adresată ministrului Propagandei Naționale prin care transmite felicitări cu prilejul proclamării Republicii.	4	541
118. 1948 ianuarie 1. Telegramă de felicitare trimisă de E. Cotton și A. Cotton ministrului Propagandei Naționale cu prilejul proclamării Republicii.	4	541
119. 1948 ianuarie 1. Paris. Telegramă de felicitare trimisă de A. Ribard ministrului Propagandei Naționale cu prilejul proclamării Republicii.	4	542
120. 1948 ianuarie 1. Paris. Telegrama lui R. Maubland prin care transmite felicitări guvernului și poporului român cu prilejul proclamării Republicii.	4	543
121. 1948 ianuarie 2. Telegrama Ministerului Afacerilor Interne către prefecturi și inspectoratele generale administrative privind proclamarea Republicii.	4	543
122. 1948 ianuarie 2. Buletin de presă internă privind sărbătorirea anului nou și proclamarea Republicii.	4	544
123. 1948 ianuarie 3, Belgrad. Telegrama președintelui I. B. Tito adresată guvernului Republicii Populare Române, dr. Petru Groza prin care felicită guvernul român cu prilejul proclamării Republicii.	4	546
124. 1948 ianuarie 3. Discursul rostit de Raiciu, ambasadorul României în Polonia la posturile poloneze de radio cu prilejul abdicării regelui Mihai.	4	546
125. 1948 ianuarie 7. Telegrama președintelui Prezidiului Adunării Populare a Republicii Federative Iugoslavia, Ioan Ribar, trimisă Prezidiului Republicii Populare Române cu prilejul proclamării Republicii.	4	547

	No.	Pag.
126. 1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii județului Constanța înaintată Ministerului Afacerilor Interne privind situația economică, administrativă și politică a județului.	4	554
127. 1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii Ciuc înaintată Ministerului Afacerilor Interne privind atitudinea populației din județ față de înlăturarea monarhiei.	4	553
128. 1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii județului Cîmpulung Moldovenesc înaintată Ministerului Afacerilor Interne privind atitudinea populației față de înlăturarea monarhiei și instaurarea republicii.	4	552
129. 1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii Brașov, înaintată Ministerului Afacerilor Interne referitoare la atitudinea populației din județ față de înlăturarea monarhiei și instaurarea republicii.	4	552
130. 1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii Bihor privind atitudinea populației din județ față de înlăturarea monarhiei și instaurarea republicii.	4	550
131. 1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii Baia înaintată Ministerului Afacerilor Interne privind atitudinea populației din județ față de înlăturarea monarhiei și instaurarea republicii.	4	550
132. 1948 ianuarie 8. Raport al prefecturii Arad înaintat Ministerului Afacerilor Interne privind atitudinea populației din județ față de abolirea monarhiei și instaurarea republicii.	4	549
133. 1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii Alba înaintată Ministerului de Interne privind atitudinea populației din județ față de înlăturarea monarhiei și proclamarea republicii.	4	548
134. 1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii Tecuci înaintată Ministerului Afacerilor Interne privind situația politică a județului.	4	563
135. 1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii Suceava către Ministerul Afacerilor Interne privind situația politică a județului.	4	562
136. 1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii județului Someș înaintată Ministerului Afacerilor Interne privind situația politică a județului.	4	561
137. 1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii Severin către Ministerul Afacerilor Interne privind situația politică a județului.	4	560
138. 1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii Roman către Ministerul Afacerilor Interne privind situația politică a județului.	4	559
139. 1948 ianuarie 8. Raportul Inspectoratului general Administrativ, Circa VIII, Oradea către Ministerul Afacerilor Interne privind situația politică a circumscripției Oradea.	4	538
140. 1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii județului Odorhei înaintată Ministerului Afacerilor Interne privind atitudinea populației din județ față de instaurarea Republicii.	4	557
141. 1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii județului Muscel către Ministerul Afacerilor Interne privind situația partidelor politice și atitudinea populației față de instaurarea republicii.	4	556
142. 1948 ianuarie 8. Darea de seamă a Prefecturii județului Hunedoara înaintată Ministerului Afacerilor Interne privind situația politică din județ.	4	555
143. 1948 ianuarie 8, Deva. Buletin de presă cuprinzînd cuvîntarea rostită de dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri cu prilejul aniversării a 15 ani de la întemeierea Frontului Plugarilor.	4	548
144. 1948 ianuarie 26. Raportul inspectorului general administrativ privind situația politică a județului Suceava înaintat Ministerului Afacerilor Interne.	4	563

	No.	Pag.
145. 1948 februarie 3. Raport al Prefecturii județului Ciuc pe luna ianuarie 1948 înaintat Ministerului Afacerilor Interne privind măsurile luate pentru popularizarea însemnătății instaurării republicii.	4	564
146. 1949 august 7. Proces-verbal al adunării generale de constituire a cooperativei agricole de producție din comuna Stoicănești, județul Olt.	1	11
147. 1950 martie 2. Proces-verbal de constituire a gospodăriei agricole colective „Tudor Vladimirescu” din comuna Hărman, județul Brașov.	1	17
148. 1951. Lista lucrărilor lui G. T. Kirileanu întocmită de acesta.	2	268
149. 1951 decembrie 25. Cererea lui Gheorghe Bărbulescu pentru înscrierea în cooperativa agricolă de producție din comuna Stoicănești, județul Olt.	1	12
150. <1951>. Act de constituire a gospodăriei agricole colective „Drumul victoriei” din comuna Movilița, județul Ilfov.	1	14
151. <1951> Cererea lui Toman M. Florea și a soției sale Constantina pentru intrarea în gospodăria colectivă din comuna Movilița, județul Ilfov.	1	13
152. 1952 ianuarie 24. Aprobarea Ministerului Agriculturii pentru înființarea cooperativei agricole de producție „Drumul victoriei” din com. Movilița, județul Ilfov, cu data de 27 august 1950.	1	14
153. 1953 februarie 28. Cererea locuitorilor din comuna Petrești, județul Satu Mare adresată Comitetului regional de partid Baia Mare pentru înființarea gospodăriei colective.	1	16
154. 1956 aprilie 28, Piatra Neamț. Scrisoarea lui G. T. Kirileanu către Gh. Ungureanu, directorul Arhivelor Statului din Iași prin care mulțumește pentru fotocopiile după documentele Conachi rugându-l să-i trimită Îndrumătorul în Arhivele Statului Iași, 2 volume și Catalogul Muzeului Creangă de la Golia.	2	267
155. 1970. Extras din Darea de seamă a gospodăriei agricole de producție din comuna Hărman, județul Brașov.	1	19

REVISTA ARHIVELOR

ORGAN AL DIRECȚIEI GENERALE A ARHIVELOR STATULUI
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Apare de patru ori pe an

Redacția : București, str. Arhivelor nr. 2, sectorul VI,

Telefon : 13.37.77.

CUPRINSUL

N. PETREANU	— Republica — deziderat al gândirii și luptei poporului român pentru libertate, democrație și progres social . . .	505
* * *	— Mărturii documentare	523
	STUDII ȘI COMUNICĂRI	
G. BODEA	— Avram Iancu și Curtea de la Viena	565
I. RANCA	— Încercări de izolare de mase sau de arestare a lui Avram Iancu și Al. Papiu-Ilarian în primăvara anului 1848 . . .	583
	OPINII	
L. URSUȚIU	— Considerații privind tehnica prelucrării arhivelor familiale feudale	589
	PAGINA ARHIVARULUI	
V. NICULA	— Ordonarea și inventarierea documentelor care nu au fost constituite potrivit nomenclatorului dosarelor	595
V. TATOMIR	— Aplicarea decretului 472/1971 în unele întreprinderi bucu-reștene	601
* * *	— Întrebări și răspunsuri	609
	DIN ARHIVELE PARTICULARE	
MARCEL STURDZA-SĂUCEȘTI, ȘT. HURMUZACHE	— Documente despre Ioniță Sandu Sturdza	611
	INSTRUMENTE DE LUCRU	
TH. RĂDULESCU	— Sfatul domnesc și alți mari dregători ai Țării Românești din secolul al XVIII-lea. Liste cronologice și cursus honorum. IV	659
	ADDENDA ET CORRIGENDA	
EL. MOISUC	— O scrisoare autografă a lui Nicolaus Olahus	691
M. DOGARU	— Sigiliul lui Avram Iancu?	694
I. VATAMANU	— Caragiale — revizor școlar	695
	CRONICĂ	
GH. TITILEANU, F. BOERAȘ M. DOGARU	— Al VII-lea Congres internațional al Arhivelor	699
	— Expozițiile organizate la Liège în cadrul celui de al XI-lea Congres internațional de științe genealogice și heraldice . . .	700
* * *	— Teză de doctorat	701
	RECENZII ȘI PREZENTĂRI	
* * *	— Sinteze de istorie a patriei (AL. PORȚEANU)]	703
	— Gh. Ungureanu, Gh. Anghel, C. Botez, <i>Cronica Cotnarilor</i> , Edit. științifică, București, 1971 (ȘT. HURMUZACHE)	706
	— Lista documentelor publicate în volumul XXXIV	709

REVISTA ARHIVELOR

ORGANE DE LA DIRECTION GÉNÉRALE DES ARCHIVES D'ÉTAT
DE LA RÉPUBLIQUE SOCIALISTE DE ROUMANIE

Paraît quatre fois par an

Rédaction: Bucarest, 2, rue Arhivelor, VI-è,

Téléphone: 13.37.77.

SOMMAIRE

N. PETREANU	— La République — desideratum de la pensée et de la lutte du peuple roumain pour la liberté, la démocratie et le progrès social	505
* * *	— Témoignages documentaires	523
	ETUDES ET COMMUNICATIONS	
G. BODEA	— Avram Iancu et la cour de Vienne	565
I. RANCA	— Essais d'éloignement des masses ou d'arrestation de Avram Iancu et Al. Papiu-Ilarian pendant le printemps de 1848	583
	OPINIONS	
L. URSUȚIU	— Considérations sur la technique du traitement des archives familiales	589
	LA PAGE DE L'ARCHIVISTE	
V. NICULA	— Le rangement et l'inventaire des documents qui n'ont pas été constitués conformément au nomenclateur des dossiers	595
V. TATOMIR	— L'application du décret no. 472/1971 dans les entreprises de Bucarest	601
* * *	— Demandes et réponses	609
	DES ARCHIVES PRIVÉES	
M. STURDZA-SĂUCEȘTI, ȘT. HURMUZACHE	— Documents sur le règne de Ioniță Sandu Sturza	611
	INSTRUMENTS DE TRAVAIL	
TH. RĂDULESCU	— Le conseil princier et d'autres hauts dignitaires de la Valachie au XVIII-è siècle — Listes chronologiques et cursus honorum. IV	659
	ADDENDA ET CORRIGENDA	
EL. MOISUC	— Une lettre autographe de Nicolaus Olahus	691
M. DOGARU	— Le sceau de Avram Iancu?	694
I. VATAMANU	— Caragiale — réviseur scolaire	695
	CHRONIQUE	
GH. TITILEANU, F. BOERAȘ M. DOGARU	— Le VII-è Congrès International des Archives	699
* * *	— Les expositions organisées à Liège pendant le XI-è Congrès international de sciences généalogiques et héraldiques	700
	— Thèse de doctorat	701
	COMPTES — RENDUS ET PRESENTATIONS	
	— <i>Noi sinteze de istorie a patriei</i> (Nouvelles synthèses d'histoire du pays") (AL. PORȚEANU)	703
	— Gh. Ungureanu, Gh. Anghel, C. Botez, <i>Cronica Cotnariilor</i> (La chronique de Cotnari), Editions scientifiques Bucarest, 1971 (ȘT. HURMUZACHE)	606
	— La liste des documents publiés dans le XXXIV-è volume	709

REVISTA ARHIVELOR

ORGAN OF THE GENERAL DIRECTION OF THE STATE ARCHIVES
FROM THE SOCIALIST REPUBLIC OF ROMANIA

Quarterly

Editorial Office; Bucharest, str. Arhivelor nr. 2, Sect. VI,
Telephone: 13.37.77.

CONTENTS

N. PETREANU	— The Republic — a desideratum of Romanian people's tought and struggle for freedom, democracy and social progress	505	
* * *	— Documentary evidences	523	
STUDIES AND COMMUNICATIONS			
G. BODEA	— Avram Iancu and the Court of Vienna	565	
I. RANCA	— Attempts to isolate from masses or to arrest Avram Iancu and Al. Papiu Ilarian in the spring of 1848 . .	583	
OPINIONS			
L. URSUȚIU	— Some considerations concerning the taking over of family records	589	
THE ARCHIVIST'S PAGE			
V. NICULA	— The classification and listing of records which were note constituted according to the classified list of files	595	
V. TATOMIR	— The putting into operation of the decree 472/1971 in the Bucharest institutions	601	
* * *	— Questions and answers	609	
FROM THE PRIVATE ARCHIVES			
M. STURDZA- SĂUCEȘTI,	— Records concerning Ioniță Sandu Sturdza	611	
FINDING AIDS			
ȘT. HURMUZACHE TH. RĂDULESCU	— The Princely Council and other great dignitaries of Walla- chia in the XVIII th century — Chronological lists and cursus honorum. IV	659	
ADDENDA ET CORRIGENDA			
EL. MOISUC	— An autographic letter of Nicolaus Olahus	691	
M. DOGARU	— Avram Iancu' seal?	694	
I. VĂTĂMANU	— Caragiale a scool inspector	695	
CHRONICLE			
GH. TITILEANU, F. BOERAȘ M. DOGARU	— The VII-th International Congress of Archives	699	
	— The exibitions organized at Liège during the XI th Inter- national Congress of genealogic and heraldic sciences .	700	
* * *	— Dissertation for a doctor's degree.	701	
BOOK-REVIEWS AND PRESENTATIONS			
* * *	— Syntheses of homeland history Al. Petreanu	703	
— Gh. Ungureanu, Gh. Anghel, C. Botez, <i>Cronica Cotnariilor</i> (The Cotnari Chronicle), Scientific Publishing House, Bucharest, 1972 (Șt. HURMUZACHE)			796
The list of records published in the volum XXXIV			609

REVISTA ARHIVELOR

ORGAN DER GENERALDIRECTION DER STAATSARCHIVEN
DER SOZIALISTISCHEN REPUBLIK RUMANIEN

Erscheint viermal jährlich

Radaktion : Bukarest, str. Arhivelor nr. 2, Sectorul VI,
Fernruf : 13.37.77.

INHALT

N. PETREANU	— Die Republik ein Ideal des Denkens und Kampfes des rumänischen Volkes für Freiheit, Demokratie und sozialen Fortschritt	505
* * *	— Belege der Urkunden	523
	STUDIEN UND MITTEILUNGEN	
G. BODEA	— Avram Iancu und der wienener Hoff	565
I. RANCA	— Versuche zur Isolierung von den Massen oder zur Verhaftung des Avram Iancu und Al. Papiu-Ilarian im Frühling des Jahres 1848	583
	ANSCHAUNGEN	
L. URSUȚIU	— Einige Betrachtungen über den Familialarchiven . . .	589
	DIE ARCHIVARSSTEITE	
V. NICULA	— Die Ordnung und die Bestandsaufnahme der Urkunden welche nicht nach dem Dossiernomenklatur eingerichtet wurden	595
V. TATOMIR	— Anwendung des Erlasses 472/1971 in den bukarester Unternehmungen	601
* * *	— Fragen und Antworten	609
	ANS PRIVATARCHIVEN	
M. STURDZA-SĂUCEȘTI, ȘT. HURMUZACHE	— Urkunden über die Herrschaft des Ionitza Sandu Sturza	611
	ARBEITSGERÄTE	
TH. RĂDULESCU	— Der fürstliche Rat und andere grosse Beamten der Walachei im XVIII en Jahrhundert. Chronologische Listen und Cursus honorum. IV	659
	ADDENDA ET CORRIGENDA	
EL. MOISUC	— Autographischen Brief des Nicolaus Olahus	691
M. DOGARU	— Die Siegel von Avram Iancu?	694
I. VATAMANU	— Caragiale als Schulinspektor	695
	CHRONIK	
GH. TITILEANU, F. BOERAȘ M. DOGARU	— Der VII. Internationale Kongress der Archive	699
	— Die organisierten Ausstellungen von Liège im Rahmen des XI-en Internationalkongresses der genealogischen und heraldischen Wissenschaften	700
* * *	— Habilitationsschrift	701
	REZENSIONEN UND ANNOTATIONEN	
— * * * Sinteze de istorie a patriei (Synthesen der Vaterlandsgeschichte) (AL. PORTEANU)		703
— Gh. Ungureanu, Gh. Anghel, C. Botez, <i>Cronica Cotnarilor</i> (Die Kronik von Cotnari, Ed. Șt. Bukarest, 1971) (ȘT. HURMUZACHE)		706
— Verzeichnis der documente		709

СПЕДЕРЖАНИЕ

Н. ПЕТРЯНУ	— Республика-дезидерат мышления и борьбы румынского народа за свободу, демократию и социальный прогресс.	505	
* * *	— Документальные свидетельства.	523	
СТАТЬИ И СООБЩЕНИЯ			
К. БОДЯ	— Аврам Янку и Венский двор.	565	
И. РАНКА	— Попытки уединения от масс или ареста Аврама Янку и Ал. Папиу — Илариона весной 1848 г.	583	
МНЕНИЯ			
Л. УРСУЦИУ	— Соображения относительно техники обработки семейных архивов.	589	
СТРАНИЦА АРХИВАРИУСА			
В. НИКУЛА	— Классификация и составление описей документов которые небыли составленные в соответствии с номенклатурой дел.	595	
В. ТАТОМИР	— Применение декрета 472/1971 в бухарестских учреждениях.	601	
* * *	— Вопросы и ответы	609	
ИЗ ЧАСТНЫХ АРХИВОВ			
МАРЧЕЛ СТУРЗА СЭУЧЕШТЬ— ШТ. ХУРМУЗАКЕ	— Документы относительно Ионицы Санду Стурзы . . .	611	
НАУЧНО-СПРАВОЧНЫЕ ПОСОБИЯ			
Т. РЭДУЛЕСКУ	— Господский совет и другие высшие сановники Валахии XVIII века. Хронологические списки и Cursus honorum IV	639	
ADDEGDA ET CORRIGENDA			
Е. МОЙСУК	— Собственно-ручное письмо Николауса Олахуса. . .	691	
М. ДОГАРУ	— Печать Аврама Янку?	694	
И. ВЭТЭМАНУ	— Караджале — школьный инспектор	695	
ХРОНИКА			
Г. ТИТИЛЯНУ, Ф.Л. БОЭРАШ М. ДОГАРУ	— VII международный съезд генеалогических и геральдических наук.	699	
	— Выставки организованные в Лиёже в рамках XI международного съезда генеалогических и геральдических наук.	700	
* * *	— Докторская диссертация.	701	
РЕЦЕНЗИИ И ПРЕДСТАВЛЕНИЯ			
* * *	— Синтезы истории родины (А. Порцину)	703	
— Г. Унгуряну, Г. Ангел, К. Ботез, Хроника Котнаров, Научное издательство, Бухарест, 1971 (Шт. Хурмузаке)			706
Список документов опубликованных в XXXIV томе.			709

Tehnoredactarea: Mariana Rădulescu

Dat la cules 15.X.1972. Bun de tipar 20.XII.1972.
Tiraj 6800 exemplare. Coli de tipar 14.

Întreprinderea Poligrafică Informația, str. Brezoianu
nr. 23—25, București—R. S. România, comanda 2027

CĂTRE AUTORI

„Revista Arhivelor“ publică studii și comunicări de teorie și practică arhivistică, de paleografie, diplomatică, sigilografie, heraldică, miniaturistică, numismatică, izvoare, instituții, și alte științe auxiliare ale istoriei, studii și articole de istorie bazate pe materiale de arhivă, documente, prezentări de fonduri și colecții arhivistice, recenzii și prezentări de reviste și cărți de specialitate, cronici, note și informații bibliografice.

Autorii sînt rugați să trimită materialele în patru exemplare dactilografiate la două rînduri, cu trimiterile infrapaginale numerotate în continuare și cu un scurt rezumat.

Articolele nepublicate nu se restituie.

Autorii primesc gratuit 30 de exemplare „extrase“ cu copertă comună.

TABLE OF CONTENTS

1. Introduction	1
2. Theoretical Framework	10
3. Methodology	25
4. Results	45
5. Discussion	65
6. Conclusion	85
7. References	95
8. Appendix	110
9. Bibliography	125
10. Index	140

